

ETT STOCKHOLM

FÖR ALLA

Socialdemokraternas förslag till budget
för Stockholms stad 2019

Socialdemokraterna
I STOCKHOLMSREGIONEN

Socialdemokraternas förslag till budget för år 2019 för Stockholms stad
Inriktning för 2020 och 2021

ETT STOCKHOLM FÖR ALLA

INLEDNING	3
<u>NÄMNDER OCH STYRELSE UTOM ROTELINDELNING</u>	
KOMMUNSTYRELSEN M.M.	44
REVISORSKOLLEGIET	55
VALNÄMNDEN	56
<u>STADSDELSNÄMNDERNA</u>	
STADSDELSNÄMNDER	57
FÖRSKOLEVERKSAMHET	61
BARN, KULTUR OCH FRITID	66
ÄLDREOMSORG	69
STÖD OCH SERVICE TILL PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING	74
INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG INKLUSIVE SOCIALPSYKIATRI	77
STADSMILJÖVERKSAMHET	82
STADSMILJÖVERKSAMHET	85
ARBETSMARKNADSÅTGÄRDER	88
<u>FACKNÄMNDERNA</u>	
ARBETSMARKNADSNÄMNDEN	90
AVFALLSNÄMNDEN	95
EXPLOATERINGSNÄMNDEN	96
FASTIGHETSNÄMNDEN	104
IDROTTSNÄMNDEN	109
KULTURNÄMNDEN: KULTURFÖRVALTNINGEN	115
KULTURNÄMNDEN: STADSARKIVET	119
KYRKOGÅRDSNÄMNDEN	121
MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN	123
SERVICENÄMNDEN	127
SOCIALNÄMNDEN	129
STADSBYGGNADSNÄMNDEN	138
TRAFIKNÄMNDEN	144
UTBILDNINGSNÄMNDEN	151
ÄLDRENÄMNDEN	162
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	168
CENTRAL MEDELSRESERV	171

BOLAG INOM STOCKHOLMS STADSHUS AB

KONCERNEN STOCKHOLMS STADSHUS AB	178
BOSTADSBOLAGEN.....	183
AB SVENSKA BOSTÄDER.....	186
AB FAMILJEBOSTÄDER	188
AB STOCKHOLMSHEM.....	190
MICASA FASTIGHETER I STOCKHOLM AB.....	192
BOSTADSFÖRMEDLINGEN I STOCKHOLM AB.....	195
SKOLFASTIGHETER I STOCKHOLM AB (SISAB)	197
STOCKHOLM VATTEN OCH AVFALL AB.....	200
STOCKHOLMS HAMN AB.....	203
AB STOKAB	205
STOCKHOLMS STADS PARKERINGS AB	206
STOCKHOLMS STADSTEATER AB.....	208
STOCKHOLM GLOBE ARENA FASTIGHETER AB.....	209
STOCKHOLM BUSINESS REGION AB (SBR)	212
S:T ERIK FÖRSÄKRINGS AB.....	215
S:T ERIK LIVFÖRSÄKRING AB.....	216
S:T ERIK MARKUTVECKLING AB.....	217

INTRESSEBOLAG I STOCKHOLMS STADSHUS AB

MÄSSFASTIGHETER I STOCKHOLM AB.....	218
STOCKHOLM EXERGI HOLDING AB.....	219
STORSTOCKHOLMS BRANDFÖRSVAR (SSBF)	221
SHIS BOSTÄDER – STIFTELSE HOTELLHEM I STOCKHOLM	223

Budget 2019 för Stockholms stad och inriktning för 2020-2021 samt ägardirektiv 2019-2021 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Ett Stockholm för alla

Stockholm är en framgångsrik stad i ett av världens rikaste länder. Här finns en välfärd som saknar motstycke, en världsledande innovationskraft och ett starkt näringsliv med både etablerade globala företag och nyskapande snabbväxande bolag. Här finns ett starkt civilsamhälle och ett rikt kulturliv. Stockholm har visat omvärlden att det är möjligt att utveckla en stad genom att välfärden omfattar fler, belastningen på miljön begränsas och med respekt för människors rätt att forma sina liv. Det är i den progressiva politiska traditionen som Stockholm firat triumfer.

Stockholm är med all sin styrka en del av världen och de globala utmaningarna. Klimatförändringarna som är så stora att de påverkar människans möjlighet till överlevnad som art. Ekonomiska omvälvningar som skapar ekonomiska klyftor med en ökande migration som följd. Den ökande polariseringen och radikaliseringen som utmanar den liberala demokratiska tanken och leder till fler auktoritära styren. Alla de utmaningarna får sitt uttryck också i vår stad och vi har ett politiskt och moraliskt ansvar att bidra till hållbara lösningar.

Ett ekologiskt hållbart Stockholm

Den klimatomställning som krävs globalt måste genomföras genom lokala initiativ. Det kräver samarbete mellan medborgare, civilsamhälle, samhällsaktörer och företag. Ska en politik för ett hållbart klimat vara framgångsrik måste den bäras av alla, det går inte att vänta in marknaden eller andra utomstående krafter. Alla måste ges möjlighet att bidra efter egen förmåga.

Konsekvenserna av klimatförändringarna måste mötas med en radikal politik för att minska vår miljöbelastning och vårt uttag av jordens resurser. Stockholm är idag en av få städer vars utsläppsminskningar och ambitioner ligger i linje med FN:s 1,5-gradersmål. Vi ska fortsätta vara världsledande, inspirera till klimatomställning och sprida goda exempel från en stad som ligger i framkant. Stockholm, som är en stad vid vattnen, måste också förbereda sig för konsekvenserna av den klimatförändring som redan är ett faktum. Staden måste säkras för att klara de utmaningar i form av skyfall, översvämningar och värmeböljor som ett förändrat klimat för med sig.

Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad till år 2040. För att uppnå detta krävs stora satsningar på energieffektivisering, förändrade resmönster och ny infrastruktur. Stockholm ska driva på för lag- och regelförändringar i Sverige och i EU. Kolkraften i Värtahamnen ska avvecklas till år 2022. Idag utgör anläggnings- och byggsektorn en av de sektorer som släpper ut mest klimatgaser, därför ska Stockholm driva på för en klimatneutral byggsektor till år 2040.

Ska Stockholm bli en hållbar stad krävs att vi transporterar oss på nya sätt. Biltrafiken ska minska och fler ska kunna välja kollektivtrafik, cykel och gång. Det kräver förändringar av stadsrummet med fler cykelbanor samt bättre och säkrare gångmiljöer. De rekordstora investeringar i utbyggnad av tunnelbanan och nya spårvägar som Stockholm bidragit med ska fortsätta. Framkomligheten för bussar måste öka. En stad byggd för oskyddade trafikanter är en vänligare och trevligare stad. Satsningarna på att förbättra det offentliga rummet ska fortsätta, särskilt ytterstaden ska prioriteras.

Stadens gröna rum ska bidra till både ekologisk och social hållbarhet. Under de senaste fyra åren har rekordsatsningar gjorts på nya parker. Nya riktlinjer för planering, underhåll och anläggning av parker och grönområden har tagits fram. Arbetet med detta kommer att utvecklas, när staden växer krävs fler investeringar i den ekologiska infrastrukturen. Under mandatperioden inrättades flera nya naturreservat och det arbetet ska fortsätta.

Ett Stockholm som håller samman

Globaliseringen och den starka ekonomiska tillväxt den har fört med sig har i stort gynnat Stockholmsregionen. Vi har med hög kompetens, anpassningsförmåga och en flexibel ekonomi varit en av vinnarna globalt. Men även om det går bra för Stockholm går det inte bra för alla stockholmare. Precis som i övriga delar av världen har vi också sett hur den ekonomiska utvecklingen drivit på mot ökade klyftor, en påtaglig segregation och ett större utanförskap i delar av vår stad. Staden har ett ansvar för att minska segregationen och öka människors möjlighet att utveckla sina egna liv och nå sin fulla potential. Det ansvaret tas bäst genom en progressiv utbildningspolitik, en fokuserad bostadspolitik och en radikal arbetsmarknadspolitik.

Det livslånga lärandet börjar redan i förskolan. Genom engagerade pedagoger och i mötet med andra barn får barnen möjlighet att växa som människor redan i tidig ålder. I förskolan grundläggs vår trygghet och nyfikenhet, här växer barnens språkkunskaper och sociala förmågor. En väl fungerande förskola utgör grunden för ett jämlikt samhälle.

Alla barn ska ha möjlighet att gå i förskolan. Därför fortsätter vi satsningarna på förskolan och på fler pedagoger, vi fortsätter också planera och investera i fler förskolelokaler och vi begränsar inte familjernas möjlighet att själva välja barnens tillgång till förskolans verksamhet. Vi stärker barns rätt till lärande genom ökade resurser till förskolan. Det går före språktester i tidiga åldrar.

Skolan utgör själva fundamentet för ett självständigt och fritt liv. Det är i skolans värld vi får verktyg att verka i samhället. Det är i skolan som vi lär oss de färdigheter som krävs för att komma in i arbetslivet. Det är också i skolan vi grundlägger våra sociala förmågor och skapar våra första vänskapsband.

Förutsättningen för en bra skolgång är engagerade, kunniga och skickliga lärare. Därför har vi under förra mandatperioden utökat med närmare 1 000 fler lärare. En god

skolgång förutsätter också fungerande skollokaler, vi gör nu den största utbyggnaden av skolan i modern tid med ett mål om 50 000 nya skolplatser till år 2040.

Alla Stockholms elever har rätt till en bra gymnasieskola. Under förra mandatperioden öppnades flera nya gymnasier och dessa satsningar ska fortsätta. Genom att förlägga nya gymnasieskolor i kollektivtrafiknära lägen får Stockholms alla gymnasieelever tillgång till denna nödvändiga utbildning.

Stockholm ska bidra till att den högre utbildningen i staden och regionen får goda utvecklingsmöjligheter och kan hålla en världsledande kvalitet. Samarbetet med universitet och högskolor ska fördjupas.

Inget håller tillbaka den enskilde så tydligt som den institutionella bostadsbrist som byggdes upp under alliansåren 2006 till 2014. Fokus på utförsäljningar och nedmonteringen av hyresrätter i stora delar av staden skadade allvarligt tillväxten och möjligheten till etablering i vår stad.

Bostadsbristen leder till trångboddhet och att människor stängs in i ohållbara livssituationer. De senaste fyra åren har vi visat vad som går att göra med en medveten och aktiv bostadspolitik. En satsning på fler hyresrätter ger resultat och antalet hyresrätter ökar nu tydligt i Stockholm. Inte minst bidrar allmännyttan till fler hyresrätter i hela staden.

Det krävs fortsatta satsningar på bostadsbyggande. Byggandet av fler hyresrätter ska fortsätta och fler av dessa ska ha lägre hyror. Barnfamiljer i osäkra boendesituationer och våldsutsatta ska få tillgång till bostäder. En bostadsgaranti för unga stockholmare mellan 18 och 25 år ska införas. Det ska vara en rättighet att kunna flytta till sitt första egna hem.

Med Fokus Skärholmen tog Stockholm ett första steg mot ett mer jämlikt stadsbyggande. Genom att fokusera resurser och investeringar har vi möjliggjort en stadsutveckling som tidigare inte varit möjlig. Vi tillför nya stadskvaliteter och nya bostäder. Arbetet med fokusområden innebär att Stockholm fördelar investeringsresurser mer jämlikt, vilket är en förutsättning för att bygga ihop staden. Dessa satsningar måste nu fortsätta i Stockholms övriga fokusområden.

Förutsättningen för att fler ska få ett jobb är ett levande näringsliv. I Stockholm ska alla företag ha goda möjligheter att växa. Det ska vara lätt att starta och driva företag i vår stad. Under de gångna fyra åren har antalet företag i staden ökat kraftigt. Stockholm har idag en världsledande Tech/ICT-sektor. Genom samverkan mellan kommunen och näringslivet skapas förutsättningar för fler innovationer och fler nya företag. Stockholms näringslivsarbete ska förbättras ytterligare. Stockholm ska arbeta aktivt med etablering och nyföretagande i alla stadsdelar. En begränsning för många företag är idag bristen på lokaler, därför anges nu en målsättning om att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.

Ungdomsarbetslösheten har minskat kraftigt i Stockholm, bland annat tack vare den framgångsrika 90-dagarsgarantin. Satsningar på Stockholmsjobb och fler komvuxplatser har varit positiva. Resultatet av en aktiv arbetsmarknadspolitik har inte låtit vänta på sig. Försörjningsstödsnivåerna är de lägsta på mer än 50 år och sysselsättningsgraden bland stockholmarna är rekordhög. Med denna budget fortsätter satsningar på Stockholmsjobb i stadens verksamheter och utökas även till stadens bolag.

De människor som tvingas fly från krig och konflikt ska vara välkomna till vår stad. Under de senaste fyra åren har Stockholm hanterat ett omfattande mottagande av nyanlända stockholmare. Det arbetet fortsätter, etableringen av nyanlända ska prioriteras för att människor snabbare ska kunna bidra med sin kompetens och förmåga till staden och till sig själva. Vi föreslår att staden beslutar om ett uttalat mål: Nyanlända stockholmare ska ha ett jobb eller vara i utbildning som leder till jobb inom två år.

När människor är som svagast ska samhället vara som starkast. Ingen som bor i Stockholm ska lämnas efter. I svåra stunder ska samhället finnas där. Efter fyra års socialdemokratiskt lett styre har insatser mot den negativa trenden inom stadens socialtjänst genomförts och arbetsmiljön för socialsekreterare har förbättrats. Hemlösheten har minskat och antalet genomgångsbostäder ökat. Detta arbete ska fortsätta, socialtjänstens preventiva arbete ska förbättras och kopplingen mot skolan stärkas.

Alla har rätt till en trygg ålderdom. För den som behöver extra hjälp för att klara vardagen ska hemtjänsten finnas där. De äldre ska veta att hemtjänsten är anpassad efter deras önskemål och behov – inte regleras i minutscheman. Det ska finnas ett rikt utbud av anpassade bostäder för äldre, både hyresrätter och bostadsrätter. När man behöver bo med tillgång till mer stöd ska det vara enkelt att få plats på vård- och omsorgsbende. Biståndshandläggningen inom hemtjänsten ska förenklas.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I vår stad, och runt om i världen, ökar den politiska polariseringen och i dess spår följer en ökad otrygghet som skrämmer och begränsar människors frihet. Den liberala demokratin ifrågasätts och de värden som byggt vårt samhälle utmanas för första gången på allvar sedan demokratins införande för 100 år sedan.

De radikala politiska rörelserna uppträder ibland i städad skepnad där det underliggande våldet bara uttalas subtilt, eller som hotfulla debattörer i sociala medier och i värsta fall som våldsverkande extremister. Stockholm har högst påtagligt tagit del av denna radikalisering av det politiska landskapet. Allt för många stockholmare möter hot och hatbrott i sin vardag. Attacken på Drottninggatan den 7 april 2017 var en tydlig påminnelse om vår sårbarhet, men också om den stora uppslutning som finns bakom samhällets kärnvärden. Stora påfrestningar har också skett senare, exempelvis vid de nazistiska demonstrationerna den 25 augusti 2018.

Vårt svar måste vara att stå fast vid den öppna staden. Arbetet för att mänskliga rättigheter ska få en mer framskjuten roll i stadens strategiska arbete och arbetas in i varje verksamhetsområde. Stadens trygghetsarbete ska intensifieras. De demokratiska målen

ska ligga till grund för stadens bidragsgivning till civilsamhället. Arbetet mot att förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism fortsätter med grund i den sju partiöverenskommelse som beslutats i bred enighet.

I Stockholm ska alla stadsdelar vara trygga, den gängkriminalitet som plågat vissa av Stockholms stadsdelar måste brytas. Det arbete som påbörjades under förra mandatperioden med breda satsningar på både den fysiska tryggheten genom trygghetsfondens pengar och det förebyggande sociala arbetet ska fortsätta. Stora satsningar har gjorts på de sociala insatsgrupperna. Avhopparverksamheten ska stärkas, inom 24 timmar ska ett första samtal tas. Samverkan med polisen ska förbättras ytterligare och inte minst ska den kraft som finns i Stockholms stadsutveckling användas för att stärka det offentliga rummet och bygga en tryggare stad.

Alla stockholmare ska kunna leva ett liv fritt från diskriminering och i trygghet. De höjda ambitionerna för jämställdhet och mänskliga rättigheter ska kvarstå. Staden ska arbeta aktivt för ökad jämställdhet och de nationella minoriteternas rättigheter ska tillgodoses. Stockholm ska vara en aktiv förvaltningskommun av de tre nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska.

Arbetet med medborgardialoger och medborgarbudget ska fortsätta. Invånarnas egna upplevelser och behov ska involveras i beslutsprocesser. Ett ökat inflytande över hur resurser fördelas ökar invånarnas delaktighet och stärker tilltron till den demokratiska processen.

I Stockholm finns idag ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. Kulturen bidrar till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande museer och scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv.

Människors behov av att ta del av och utöva kultur grundläggs i unga år. Men deltagandet är ojämnt fördelat, därför har vi sänkt avgifter i kulturskolan och ökat tillgängligheten. Vi har utvecklat det framgångsrika arbetet med El Sistema och satsat på barnkultur. Nu går vi vidare med att bygga ut rum för barn och förbättra kulturskolan ytterligare. Med längre öppettider på biblioteken ökar vi tillgängligheten och vi öppnar fler bibliotek i stadsdelar där detta saknas.

Kulturens roll i stadsplaneringen har stärkts. När nya stadsdelar utvecklas tar konsten plats i det offentliga rummet, samtidigt ska också nya lokaler för kulturutövande och kulturkonsumtion skapas.

Möjligheten till idrottsutövande skapar möjlighet för stockholmarna att leva hälsosamma liv. Genom idrotten får barn- och ungdomar en meningsfull fritid och ett socialt sammanhang. Genom idrottsmiljarden har stora investeringar i nya idrottslokaler skett. En ny idrottsmiljard budgeteras under mandatperioden för att fler ska få möjlighet att utöva idrott.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholms ekonomi är fortsatt stark. Trots fyra år av stora utmaningar i form av ett omfattande mottagande av nyanlända och en kraftig tillväxt av antalet skolelever har viktiga satsningar kunnat göras. Nu står staden inför tuffare ekonomiska tider, det kräver prioriteringar. Att i detta läge gå fram med skattesänkningar vore oansvarigt. Vi väljer att i denna budget fortsätta stadens viktiga satsningar inom välfärd, klimat och bostadsbyggande.

I vår snabbväxande stad behövs investeringar i nya skolor, äldreboenden, bostäder och infrastruktur. De senaste fyra åren har byggandet av bostäder, skolor och infrastruktur ökat kraftigt. Det höga bostadsbyggandet, med en aktiv markpolitik och en ansvarsfull ekonomisk politik, har inneburit att Stockholm kunnat göra stora investeringar samtidigt som skulderna har hållits tillbaka. Genom fortsatta investeringar i vår gemensamma stad får vi en bättre välfärd, en bättre tillväxt och fler i arbete.

Grunden för den starka ekonomin är jobb. Aldrig tidigare har vi haft så många som jobbar och betalar skatt. När fler får utbildning som leder till jobb och när människor som står långt från arbetsmarknaden får ett första jobb växer vårt samhälle. Därför investerar vi för att arbetslösa ska få just den chansen. Denna budget innebär konkreta insatser för en arbetslinje där ungdomar, människor med funktionsnedsättning och nyanlända ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden istället för att drabbas av passivitet och behov av bidrag.

De kommande åren ökar både antalet äldre och antalet barn i grundskolan i vår stad. Proportionen mellan dem som är i yrkesför ålder i förhållande till dem som behöver utbildning och omsorg förändras. Det ställer vår stad inför nya utmaningar. Bara de kommande 10 åren beräknas antalet äldre över 80 år öka med 40 procent. Det är en grupp som förtjänar en bra omsorg, inte chockhöjda avgifter. Vi motsätter oss den borgerliga vägen med sänkt skatt för höginkomsttagare som finansieras med höjda avgifter i äldreomsorgen. Vi föreslår därför en långsiktigt hållbar finansiering av välfärden i Stockholm genom en oförändrad skatt år 2019.

Stockholm är en framgångsrik stad som blir starkare av progressiv politik och en strävan mot jämlikhet. Vi har nått långt och det finns skäl att vara stolt. Men så länge det finns barn i vår stad som inte klarar skolan, människor som drabbas av hemlöshet, arbetslöshet och utanförskap, så länge inte alla ungdomar kan flytta hemifrån och så länge stockholmarna lever över sina ekologiska tillgångar behövs en politik för ett jämlikt och hållbart Stockholm. Ett Stockholm för alla.

Goda förutsättningar för långsiktigt ansvarstagande

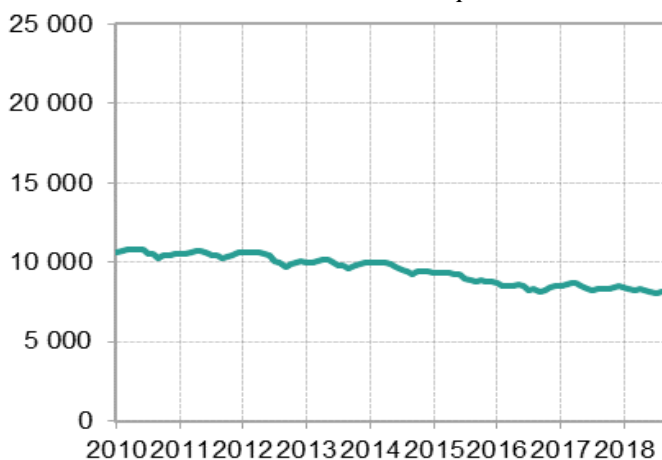
Den nya majoriteten kommer till ett dukat bord. Utvecklingen i Stockholm har varit exceptionellt stark i jämförelse med övriga Sverige och jämförbara regioner i världen. Den utvecklingen bör användas för att inkludera fler och bygga en stad för alla. Det förutsätter dock en vilja och förmåga att ta långsiktigt ansvar.

Bland de tydligaste framstegen märks utvecklingen på arbetsmarknaden och bostadsbyggandet. Även i viktiga välfärdsområden som skola och äldreomsorg märks framstegen samtidigt som stadens ekonomi utvecklats starkare än vad som prognostiserades år 2014.

När fler är i arbete ges fler möjlighet att förverkliga sina bästa stämningars längtan. Det är den stora vinsten med att 10 000 fler stockholmare är i arbete jämfört med förra året. Särskilt glädjande är att ungdomsarbetslösheten minskat kraftigt.

Att fler arbetar är inte bara en individuell vinst. Även stadens ekonomi blir starkare och en tydlig illustration är att antalet stockholmare i behov av försörjningsstöd är det lägsta sedan mätningarna startade år 1965.

Antal hushåll med ekonomiskt bistånd per månad:

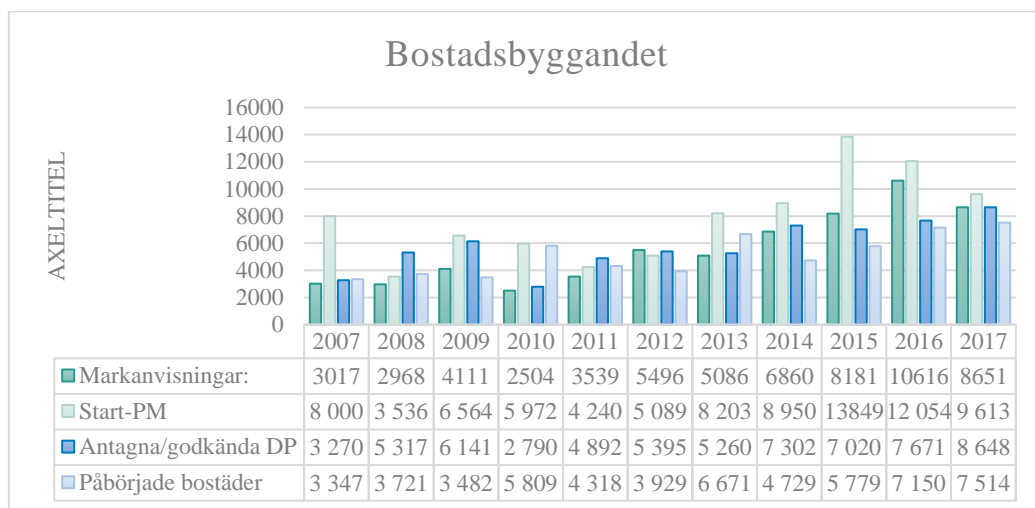
Källa: Sweco, statistik om Stockholm - ekonomiskt bistånd månadsrapport september 2018

Till viss del kan denna utveckling tillskrivas den ekonomiska konjunkturen men en väl så viktig orsak är den aktiva utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som förts i staden.

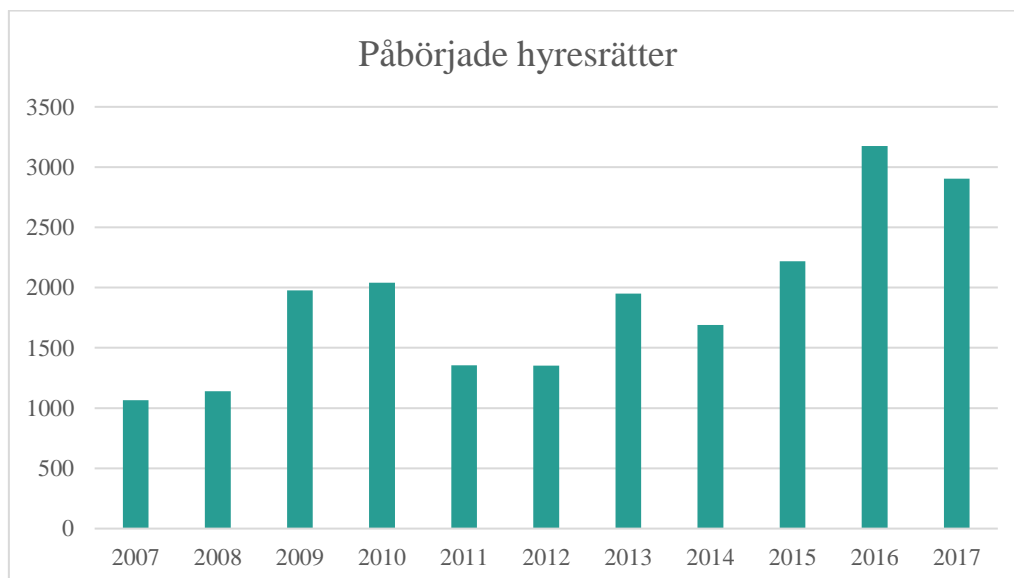

I hela staden en minskning på 37 % mellan juni 2014 och juni 2018. Bland stadsdelarna har det varit störst minskning i Rinkeby-Kista men en minskning på 45 %.

En viktig del av den starka ekonomin har utgjorts av höjda ambitioner för bostadsbyggande och investeringar i infrastruktur. Den tydligaste indikatorn är bostadsbyggandet. Efter lång tid av otillräckligt byggande har utvecklingen vänt. Oavsett om man tittar på antalet markanvisade, detaljplanelagda, påbörjade eller färdigställda bostäder har byggandet ökat kraftigt mellan åren 2014 och 2018.

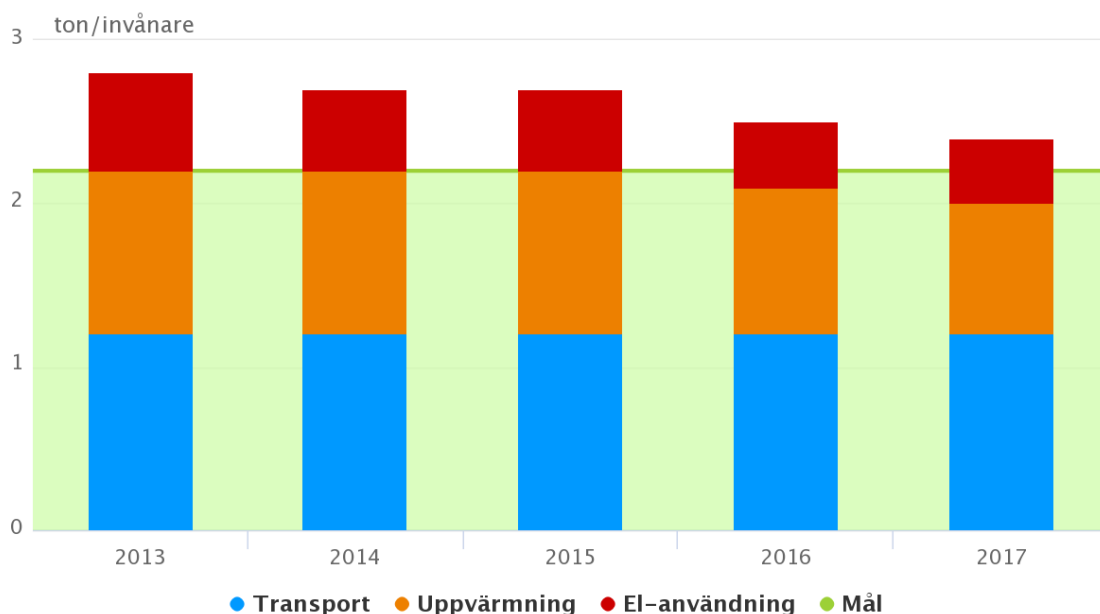
Särskilt glädjande är också att byggandet av hyresrätter ökat. Efter den massiva utförsäljning av hyresrätter som skedde mellan åren 2006 och 2014 vändes utvecklingen mellan 2014 och 2018.

Det är inte bara bostadsbyggandet som stärkts under de gångna åren. Stora infrastrukturprojekt startades eller initierades mellan åren 2014 och 2018. Slussenprojektet, utbyggd tunnelbana och en kraftig utbyggnad av infrastrukturen för välfärd är bara några exempel.

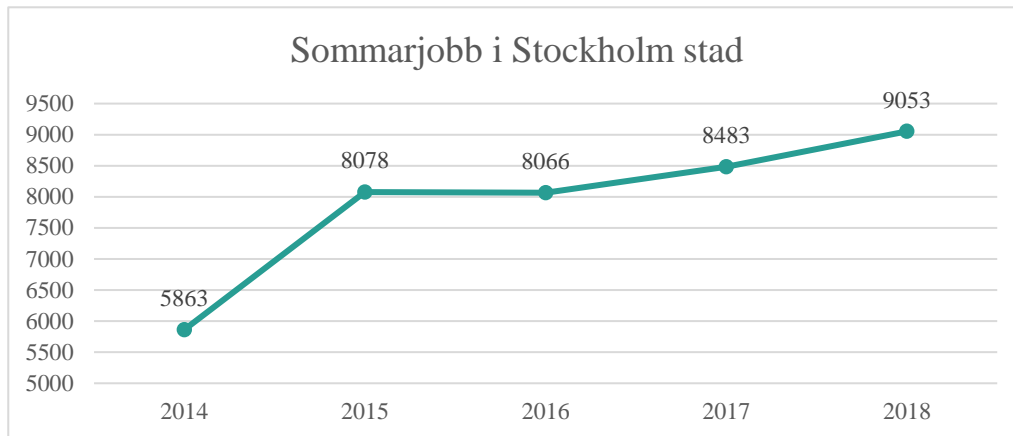
Att staden med sin starka ekonomi redan år 2018 kunde betala för den utbyggnad av kollektivtrafik i Stockholmsregionen som blev resultatet av Sverigeförhandlingen innebär inte bara ökad framkomlighet utan är också en av flera stora klimatsatsningar som gjorts under förra mandatperioden. Tillsammans med beslutet att avveckla kolkraften i Värtan, fortsätta stora investeringar exempelvis i energieffektiviseringar och antagande av progressiva miljöprogram utvecklades stadens arbete. Detta sammantaget leder till att stockholmarnas utsläpp av växthusgaser fortsätter att minska.

Utsläpp av växthusgaser per invånare inom Stockholms geografiska område.

När antalet personer i behov av försörjningsstöd sjunker är det också ett uttryck för att klyftorna minskar. Att hålla ihop vår stad och skapa en stad för alla har varit en utgångspunkt för många av de reformer som gjordes mellan åren 2014 och 2018. Investeringsmedel för ett grönare Stockholm, trygghetsinvesteringar och utökade idrottsinvesteringar är bara några av de insatser som haft ett tydligt ytterstadsperspektiv.

Även i verksamheterna har ytterstaden varit i fokus. Demokrati- och utvecklingsmedel, social investeringsfond och ökat antal sommarjobb är insatser som alla bidragit till minskade klyftor.

Den enskilt största insatsen för att minska klyftorna i vår stad handlar dock om skolan och förskolan. Där det tidigare prioriterats skattesänkningar valde det socialdemokratiskt ledda styret att prioritera skola och förskola. Aldrig har det anställts så många lärare som under de senaste fyra åren. Denna utveckling har också inneburit att kunskapsresultaten vänts uppåt och klyftorna minskat för första gången på mycket länge.

Denna i grunden starka bas att stå på innebär inte att det inte finns problem att jobba med.

Under perioden 2014 till 2018 arbetade vår majoritet, exempelvis genom den sociala hållbarhetskommisionen, med att öppet synliggöra klyftor i vår stad och de utmaningar som finns framåt. Det behövs fler insatser för att vår stad ska hålla ihop och på riktigt vara en stad för alla. Därför ser vi med oro på den majoritet som nu bromsar den goda utvecklingen och vrider politiken åt höger. En politik där verksamheter och ansvar privatiseras och där en jämlik stad ersätts av ett tydligt innerstadsfokus.

Vi redovisar därför här våra viktigaste vägval och hur de skiljer sig åt från det borgerliga förslaget.

Ett Stockholm för alla eller ett Stockholm för några

I socialdemokraternas förslag till budget bekräftas de mål som Stockholm jobbat utifrån de senaste åren. Staden ska vara en stad för alla som präglas av social sammanhållning samt ekonomisk, ekologisk och demokratisk hållbarhet.

I det borgerliga förslaget till budget är det inte längre ett övergripande mål att staden ska vara en stad för alla präglad av hållbarhet. Istället förespråkar det borgerliga styret ett mål om möjligheternas Stockholm med nyckelord som valfrihet, evidens, effektivitet och konkurrenskraft. Det symboliserar på ett bra sätt vägvalet som skett efter valet 2018.

När ambitionerna för att skapa fler hyresrätter för vanligt folk sänks blir det svårare att etablera sig i Stockholm. När schablonökningarna för stöd och service till personer med funktionsnedsättning hålls nere innebär det att de som har störst behov av stöd får

minst. När stadsdelarna i ytterstaden får hårda besparingsbeting illustreras tydligt att målet nu är ett Stockholm för dem som är starkast etablerade, har störst resurser och närmast till storstadens tillgångar. Stockholm ska åter brytas isär, istället för att byggas ihop.

Efter valet 2018 ansåg vi Socialdemokrater att det politiska styret av vår stad skulle grundas i sfären av partier i den politiska mitten och vänstern. Det avfärdades av Liberalerna och Centerpartiet som valde att regera till höger. Ställd inför detta faktum valde ett splittrat Miljöparti att försöka isolera extremhögern genom att ingå en allians med de borgerliga partierna. Den plattform som sägs ha beslutats av dessa partier har fortfarande inte visats upp för väljarna och därmed blir den borgerliga budgeten det första mer sammanhängande dokument som visar vilken politik det nya borgerliga styret vill föra: en stad för ett fåtal välbeställda.

När vi formulerar den socialdemokratiska budgeten gör vi det med utgångspunkt i att detta ska vara ett styrdokument som går att tillämpa direkt av stadens verksamheter. Många av de mål, aktiviteter och uppdragsbeskrivningar som på uppdrag av den föregående majoriteten utarbetats av stadsledningskontoret under våren 2018 har inte ändrats av den nya majoriteten.

Det gör att vi kan instämma i stora delar av de mer verksamhetsinriktade uppdragen.

Samtidigt har den nya majoriteten styrt om ekonomisk resursfördelning för att kunna prioritera en sänkt skatt. De har parallellt med detta initierat ett antal beslut, utredningar och uppdrag som syftar till att vrida politiken bort från det inkluderande och åter till en politik för ökade klyftor och en stad som glider isär. Införandet av pengssystem och utförsäljningar av hyresrätter är bara två exempel på detta. Den politiken kommer vi att motsätta oss.

Samtidigt som vissa områden förs åt höger präglas andra områden av stiltje. Den nya majoriteten har hittills sagt mer nej än ja. Nej till bostadsbyggande, nej till stora arrangemang i Stockholm och nej till Nobelcenter.

Att vi formulerar vår budget som ett direkt styrdokument handlar om att vi är förberedda att styra denna stad i en bred koalition från dag ett. Även om den nya majoriteten kortsiktigt funnit en allians i högerpolitik så rymmer det nya styret i Stockholm stora interna spänningar och vi vet att den politik som beskrivs i finansborgarrådets förslag saknar stöd hos majoriteten av stockholmarna.

De som följde debatterna i kommunfullmäktige mellan åren 2014 och 2018 kunde följa ett moderat parti som krigade mot ambitioner för en rättvis fördelningspolitik, mot rättigheter för papperslösa och mot miljözoner. Det moderata parti som i valrörelsen lovade att aldrig kompromissa om investeringar i motorvägar och spred falska påståenden om hur den avgående majoriteten skulle totalförbjuda dieselbilar i innerstaden föreslår nu istället minskad investeringsram för framkomlighet för vägtrafiken och införande av miljözoner.

Den som i valet 2018 gjorde valkompassen för Stockholm stad på SVT:s webbplats och blev 100 procent moderat blev endast 16 procent miljöpartist. Och det är inget konstigt. Många av de som röstade på Miljöpartiet identifierade sig som vänster och den politik som partiet marknadsförde utåt signalerade knappast högersvängar. Denna koalition kommer att rymma många motsättningar. Det gör att vi har ett ansvar för att formulera en oppositionsbudget som det kommunala styrdokumentet staden kan styras på med omedelbar verkan.

I den budget som vi här redovisar har vi samlat våra synpunkter på finansborgarrådets budgetförslag. I budgeten i övrigt är förslagen helt fokuserade på det vi anser ska vara utgångspunkten för stadens arbete under år 2019.

Fortsätt arbeta utifrån Stockholms vision om en stad för alla

I den borgerliga budgeten föreslås att den vision som kommunfullmäktige uttryckte 2015, om en stad för alla, ska revideras. Vad majoriteten anser att ambitionen om en sammanhållen stad som är ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart ska ersättas med framgår av de inriktnings- och verksamhetsmål som presenteras i budgeten.

Istället för visionen om ett Stockholm för alla ska staden nu visionen vara möjligheter-nas Stockholm. Det är självklart på gränsen till meningslöst och vår stad är redan en stad med möjligheter. Utmaningen är inte att man ska kunna lyckas i vår stad – utmaningen är om alla ska kunna göra det. Att ersätta de hållbarhetsmål som anknyter till agenda 2030-målen är inte bara fel det riskerar att vara kontraproduktivt.

Istället för inriktningsmålet om Ett ekologiskt hållbart Stockholm ska nu staden jobba utifrån ambitionen att vara ”En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt”. Istället för ett tydligt mål om ekologisk hållbarhet skalas nu omsorgen om miljö ner till ett enda ganska övergripande verksamhetsmål att jämföra med de sex tydliga mål om exempelvis giftfria miljöer, hållbara transporter, resurseffektiva kretslopp och hållbar energianvändning. Det finns ingen anledning att skala ner ambitionerna för en ekologiskt hållbar stad.

Ett Stockholm som håller samman föreslås ersättas med ”En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla” vars nyckelord väl får sägas vara valfriheten. Vår stad är modern och här finns såväl möjligheter som valfrihet. Det är inte samhällsproblemet som en progressiv och växande storstad har definierat som det viktiga samhällsproblemet. Det är ökande klyftor och utslagning som skapar otrygghet, bristande möjligheter och segregation. Då bör ambitionen fortfarande vara en stad som håller samman.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm föreslås ändras till ”En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden”. Man kanske får vara nöjd att den nya majoriteten inte formulerar politik för dåtiden utan framtiden. Samtidigt reduceras detta mål med den nya majoritetens politik till att handla om budgetefterlevnad. Det är i och för sig välkommet och behövs säkert om man läser det budgetförslag som finansborgarrådet pre-

senterat. Parallellt med det tas dock det som skapar ekonomisk hållbarhet jobb, utbildning och kunskap bort från målområdet. Staden bör fortfarande vara att föra en aktiv tillväxtpolitik inom ramen för målet om ett ekonomiskt hållbart Stockholm.

Målet om ett Demokratiskt hållbart Stockholm avskaffas helt i den borgerliga budgeten och det är på riktigt uppseendeväckande. I en tid när demokratin utsätts för allt fler hot från icke-demokratiska rörelser vill den nya majoriteten sänka ambitionen inom detta område. Det märks också i att MR-rådet föreslås avskaffas, anslagen till lokalt demokratiarbete och samlingslokaler sänks och att ambitionerna för att stärka barns rättigheter sänks genom att kraven på barnkonsekvensanalyser tas bort ur budgeten. När det behövs mer än någonsin så bör målet om ett demokratiskt hållbart Stockholm kvarstå.

Vi föreslår alltså att staden ska fortsätta arbeta utifrån den vision som antogs 2015:

Ett Stockholm för alla

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett ekologiskt hållbart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Vi arbetar därför i denna budget utifrån dessa mål. Vi anser också att nämnderna och styrelserna ska få utrymme att jobba utifrån denna målsättning. Den kanonad av aktiviteter och utredningar som presenteras i vissa nämnder riskerar att drabba nämndernas förmåga att prioritera det de anser vara viktigast för att uppnå ett Stockholm för alla. Därför avstår vi från en del uppdrag som i sig kan vara viktiga, men som i så fall bör prioriteras av nämnden.

Fler i jobb och ökad tillväxt eller passivitet och förlitan på skattesänkningar?

Den goda sysselsättningsutvecklingen som skett de senaste fyra åren kommer inte av sig själv. Det är resultatet av en medveten politik. På fler områden stannar detta arbete nu av.

Investeringar i bostadsbyggande och investeringar i en växande stad avtar med det borgerliga styret. Den borgerliga majoriteten har lovat att minska skuldsättningen men redovisar i denna budget en fortsatt ökning av densamma. Trots detta klarar man inte att öka viktiga investeringar i ett växande Stockholm. Ett tydligt exempel är att ett av den nya majoritetens första beslut blev att stoppa närmare 3000 nya bostäder. Ett annat lika tydligt exempel är hur det nya styret avstår från nya investeringar i framkomlighet i. Istället för att öka ramen för investeringar ska fler uppgifter rymmas inom samma ram, något kommer behöva stryka på foten. Vi föreslår ökade investeringar i infrastruktur, idrottsanläggningar och klimatinvesteringar.

Konkret föreslår vi att staden:

- fortsatt har höga ambitioner för bostadsbyggandet i enlighet med de mål staden slagit fast
- säkerställer att byggandet av hyresrätter med rimliga hyror ökar

- förskotterar medel för tunnelbaneutbyggnaden
- bidrar till en påskyndad process för genomförande av Tvärförbindelse Södertörn
- medverkar till att kapaciteten vid Arlanda flygplats utökas
- medverkar till att Bromma flygplats läggs ner och planeras som ett stadsutvecklingsområde, vilket skulle möjliggöra uppemot 35 000 nya bostäder
- ökar investeringarna i framkomlighet, reducerad klimatpåverkan och möjligheten att idrotta i staden

Vi delfinansierar det genom att föreslå att anläggningar som staden inte behöver säljs av. I stadens kärnverksamhet ingår inte att äga varken saluhallar eller slott.

Besöksnäringar ska utvecklas inte avvecklas

Parallellt med stoppet för nya bostäder startades mandatperioden med två stopp som på sikt slår hårt mot Stockholms ekonomi. Ett nytt Nobel center skulle ha inneburit ett internationellt landmärke och varit viktig för besöksnäringen, men bygget stoppades utan närmare analys än att det tydligen krävdes för att Moderaterna skulle få ihop en politisk majoritet.

Vi Socialdemokrater är inte beredda att köpslå med jobb och tillväxt och tänker fortsätta försöka få till stånd detta viktiga besöksmål. Risker är nu dock uppenbara att staden bytt bort privata investeringar i miljardbelopp, som skulle ha skapat både ett viktigt besöksmål och ett center för akademi, mot betydande skadestånd. Vi Socialdemokrater föreslår därför att staden snarast ska återuppta arbetet med ett Nobelcenter.

På samma sätt är nej-beskedet från den nya majoriteten om vinter-OS och Paralympics i Stockholm år 2026 ett direkt slag mot jobben i vår stad. Arrangemanget ger mer än nio miljarder i extern stimulans till Stockholms ekonomi. Till det kommer värdet av marknadsföring och effekter för besöksnäringen. Här finns fortfarande chans att ändra beslutet och säga ja till jobb, tillväxt och ett hållbart genomförande av världens största vintersportarrangemang. Vi föreslår att kommunfullmäktige ger stadens ledning ett sådant uppdrag.

Jobb och utbildningssatsningar istället för organisationsexperiment

Under de gångna åren har staden investerat i att ta arbetslösa från passiv arbetslöshet till jobb och utbildning. Resultatet är att färre stockholmare är i behov av ekonomiskt bistånd.

Möjligheten att få en yrkesutbildning eller ett Stockholmsjobb gör att fler går från passivitet till jobb. Särskilt angeläget är det när många nyanlända nu kommer söka sitt första jobb i vår stad. Detta arbete borde vara helt centralt för en politisk ledning men för det borgerliga styret är det en icke-fråga. Satsningar på utbildning, praktikplatser eller tillfälliga jobb är häpnadsväckande frånvarande i finansborgarrådets förslag till

budget. Finansborgarrådets politik riskerar istället leda till ökat behov av försörjningsstöd och det är sannolikt att den positiva utvecklingen kommer vända nedåt redan 2019.

Finansborgarrådets förslag till budget innehåller en del insatser för ungdomar utanför arbetsmarknaden, vilket vi välkomnar, men är kliniskt fritt från åtgärder för att stödja nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Istället föreslås all kraft ägnas åt organisationsförändringar syftande till privatiseringar av arbetsmarknadspolitiska insatser och vuxenutbildning. Erfarenheten från perioden 2006 till 2014 ger inget självklart stöd för att effekten av en sådan politik blir bättre, därtill är det fel prioritet att ägna all kraft åt utredningar. Verksamheten behöver få fokusera på sin huvuduppgift: jobb och utbildning istället för organisationsexperiment.

Konkret föreslår vi att staden:

- ska ge fler chansen till ett första jobb genom fler Stockholmsjobb. Vi reserverar därför 15 miljoner för detta ändamål.
- ska stärka arbetet med etablering av nyanlända. Budgeten föreslås öka med 8 miljoner för detta syfte.
- utökar utbudet av yrkesutbildningar och SFI-utbildningar i syfte att snabbare få arbetslösa i arbete och minska matchningsproblem.
- ökar stödet för att få fler människor med funktionsnedsättning i arbete, inte minst inom stadens egna verksamheter.

Fler anställda i skola och omsorg istället för 16 öres skattesänkning

Utöver de borgerligas tillit till privatiseringar är det, om man ska lita på finansborgarrådets egna kommentarer, den föreslagna skattesänkningen om 16 öre som ska skapa dynamiska jobbeffekter för Stockholms arbetsmarknad. Skattesänkning ger den genomsnittlige stockholmaren 50 kronor mer i månaden. Detta lär knappas ge den stimulans som budgeten kräver. För våra äldre stockholmare som får höjda avgifter i äldreomsorgen är det tvärtom ett hårt slag rakt i plånboken. Den direkta effekten av mer än 800 uteblivna jobb i välfärden kommer bli tydlig. Vi avvisar finansborgarrådets skattesänkning och investerar istället i välfärden.

Konkret föreslår vi att staden:

- förbättrar personaltätheten och minskar barngrupperna i förskolan genom att öka anslaget motsvarande 335 nya tjänster.
- stärker fritidshem, undervisning för elever med särskilda behov och anställer fler lärarassistenter motsvarande 114 nya tjänster.
- höjer kvaliteten i omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning med motsvarande 187 tjänster.
- avvisar förslag på kraftiga besparingar på kultur, idrott och barn och ungdomar motsvarande 183 tjänster.

En förskola, skola och omsorg utifrån behov eller ökade skillnader?

Goda förutsättningar för verksamheterna är nödvändigt för att uppnå goda resultat. I en tid av stora volymökningar har personaltätheten stärkts och resurser till välfärden

prioriterats. Representanter för den borgerliga majoriteten har hävdats att skattesänkningen är förenlig med högre ambitioner på välfärdsområdet. Det är ett påstående som vid närmare granskning kommer visa sig svårt att leva upp till. Nu ändras den förda politiken och skattesänkningar prioriteras framför välfärd.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning eller skattesänkning?

Inget välfärdsområde får i finansborgarrådets förslag till budget en schablonökning på mer än 2 procent. Det är en nivå som i bästa fall svarar upp emot pris- och löneökningar. När det gäller stöd och service till personer med funktionsnedsättning så uppgår schablonökningen till endast 1,0 procent. Eftersom bara löneökningarna inom området uppgår till minst 2,2 procent är det en budget som innebär neddragningar i omsorgen om de som behöver den allra mest.

Vad som gjort att den borgerliga majoriteten tyckt att just personer med funktionsnedsättning har för bra stöd och service framgår inte av budgeten. Den enda rimliga förklaringen är att det behövdes för att finansiera skattesänkningen. Motsvarande år under förra mandatperioden höjdes samma schablon med mellan 3,1 och 4,6 procent. Vi höjer i vårt förslag schablonerna för 2019 med 2,5 procent. Det är möjligt eftersom vi väljer bort skattesänkningen.

Minskade barngrupper eller sämre valmöjligheter för familjen?

Förra året höjdes schablonen i förskolan med tre procent. Då lovade alla allianspartier mer till förskolan. I år klarar de inte att höja schablonen mer än två procent. Den höjningen kommer inte innebära en budget som stärker förskolan. I en tid när staden behöver locka fler till förskolläraryrket kommer två procents schablonökning varken att innebära pengar till lönesatsningar eller bättre villkor genom ökad personaltäthet och mindre grupper.

De löften som gavs att skattesänkningen inte skulle drabba satsningar på skola och förskola visar sig nu vara lika tomma som befarat. Vi föreslår istället en fortsatt och tydlig satsning på förskolan. Det vet vi ger resultat för barns lärande och språkutveckling, i skarp kontrast till de borgerligas förslag på tidiga språktester.

Konkret föreslår vi att staden:

- höjer förskoleschablonen med fyra procent för att möjliggöra minskade barngrupper och ökad personaltäthet
- höjer det socioekonomiska tillägget i motsvarande grad för att säkerställa att förskolor med särskilda utmaningar kan ge barn med störst behov en bra pedagogisk verksamhet, underlätta språkinläring och kunskapsinhämtning.
- anställer fler specialpedagoger för att möta behov hos barn med särskilda behov
- vidhåller att föräldralediga föräldrar ska ha valfrihet att bestämma hur mycket det äldre syskonet ska kunna ta del av förskolans pedagogiska verksamhet. Barn ska aldrig stängas ute från förskolan.

- gör satsningar för att fler barn ska ta del av förskolans verksamhet för att underlätta kontakt med det omgivande samhället och språkinläring genom exempelvis introduktionsförskolor

Trygg ålderdom går före ideologiska privatiseringar och avgiftshöjningar

Under förra mandatperioden lovade alla borgerliga partier mer pengar till äldreomsorgen och i förlängningen en högre schablonökning än den som den dåvarande majoriteten föreslog om 2,5 procent. Nu levererar de endast två procents höjning. En höjning som dessutom till stor del betalas av de äldre själva genom en rekordstor ökning av avgifterna i äldreomsorgen. I själva verket får de flesta äldre högre avgiftshöjningar än de får skattesänkningar.

Utöver detta vill det borgerliga styret minska anslagen till SdN äldreomsorg med 36 miljoner kronor genom att ta bort pengarna till de aktivitetscenter som byggts upp de senaste åren. Ökade avgifter och sämre kvalitet gör inte äldre tryggare. Om staden inte klarar att ta ansvar för omsorgen om äldre nu – hur ska det gå när antalet äldre blir allt fler kommande år? Vi prioriterar en bättre äldreomsorg före sänkta skatter och höjda avgifter.

Konkret föreslår vi att staden:

- höjer schablonen till hemtjänsten till 2,5 procent för att kunna garantera en bra kvalitet och tid för mötet mellan den äldre och omsorgspersonalen.
- bevarar och utvecklar de aktivitetscenter som byggts upp och som utgör en viktig mötesplats för äldre
- utökar det framgångsrika projektet med trygg hemgång till hela staden. De äldre som skrivs ut från sjukvården ska kunna känna sig säkra på att inte falla mellan stolarna. Hemgångsteam ska ge den trygghet som äldre har rätt till när man är som mest skör.

Det är en stor utmaning staden står inför när antalet äldre växer kraftigt kommande år. Vi inser att det kommer krävas mer resurser och anslår det. Alternativet är att hävda att den enskilde äldre ska betala med otrygghet för att det blir fler äldre i vårt samhälle. Det kommer vi aldrig acceptera.

En verkningsfull klimatpolitik eller symbolpolitik?

Så gott som alla politiska partier är idag överens om att den mänskliga påverkan på klimatet måste minska. Det finns dock kvarstående skillnader i synen på vilka metoder som krävs. När partier med låga eller obefintliga klimatambitioner ska komma överens med partier som Miljöpartiet och Centerpartiet i en krympande ekonomi kommer miljöpolitiken präglas av stillastående och symboler och en uppenbar brist på viktiga reformer. Den nya borgerliga majoriteten behåller flera av de insatser som gjordes förra mandatperioden, men de nya förslag som presenterats är otillräckliga. Ska Stockholm ligga i framkant behöver ambitionerna höjas.

Utsläppsminskande investeringar eller diffusa handlingsplaner?

Under förra mandatperioden formulerades viktiga mål för klimatpolitiken. Dessa kompletterades med konkreta insatser som besluten att öka klimatinvesteringarna och att avveckla kolanvändningen i Värtan. Nu bibehålls klimatinvesteringarna och nya mål formuleras men utan ekonomiska resurser. Vi tycker höjda mål är bra och kompletterar dem som föreslagits med nya sektoriella mål. Vi föreslår också viktiga reformer som kommer vara riktiga verktyg för minskad klimatpåverkan.

Konkret föreslår vi att staden:

- inför ett nytt mål om en klimatneutral byggsektor till 2040 och upprättar en handlingsplan för att nå dit.
- förskotterar medel för utbyggnad av tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan. Det gör att framkomligheten kommer öka och att fler kommer åka kollektivt. Flera år tidigare än planerat.
- budgeterar större delen av klimatmiljarden direkt ut till nämnderna. Genom fler storskaliga och riktade insatser ökar genomförbarheten, effektiviteten och klimatnyttan.
- inför ett nytt mål om minskad klimatpåverkan från stadens livsmedelskonsumtion med 25 procent till år 2025. Den mat som upphandlas eller serveras i våra verksamheter ska vara producerad på ett hållbart sätt och med minsta möjliga utsläpp.
- inrättar ett klimatutskott under kommunstyrelsen för att samordna klimatpolitiken.

Ska Stockholm ligga i framkant för klimatpolitiken måste även de konkreta verktygen följa med. Då kan vi inte stå stilla.

Ren luft och rent vatten eller tom symbolpolitik?

Moderaternas kampanj mot miljözonerna i valrörelsen 2018 är typisk för deras miljöpolitik. Istället för en seriös debatt om behoven av insatser för att skapa en renare luft så försökte man skrämmas med osanna påståenden om effekterna av Socialdemokraternas och Miljöpartiets politik.

Miljöpartiets och Moderaternas oförenliga synpunkter utgör nu grund för den omaka maktkonstellation som styr staden. Det leder till otillräcklig symbolpolitik som att en enda gata i Stockholm blir miljözon. Stockholm behöver bättre luftkvalitet. Det arbetet kan inte stanna vid Hornsgatan. Därför föreslår vi att staden fortsätter det arbete som påbörjades av den tidigare majoriteten, att i bred enighet bereda och besluta om införande av miljözoner utifrån behovet av en bra luftkvalitet.

På samma sätt som staden behöver ren luft behöver vi rent vatten. Vi kommer därför fortsätta arbetet för stadens vattenprogram och kräva att den finansieringen säkras även när majoriteten har en svag central medelsreserv.

Tillgänglig natur för alla eller för de med möjligheter?

Det finns en bred enighet om att staden behöver vidta åtgärder för att säkra stockholmarnas tillgång till sin natur. Det präglade också den rödgrönrosa majoriteten mellan 2014 och 2018 som fattade beslut om flera nya naturreservat. Det arbetet behöver fortsätta och vi prioriterar därför flera olika åtgärder. Vi redovisar en lista på naturreservat som vi vill besluta om eller utreda vidare. I betydande delar skiljer den sig åt från majoritetens eftersom vi prioriterar områden där det finns stora biologiska värden och samtidigt ett stort behov av att tillförsäkra tillgången till natur för de som inte alltid annars får del av den.

Även i vardagen, när man inte hinner ta sig till naturreservat, ska tillgången till det offentliga rummet och de offentliga parkerna värnas. Därför började vi med ”Grönare Stockholm” och därför vill vi fortsätta det arbetet. Vi är motståndare till att av princip tillsluta och privatisera offentliga utrymmen i bostadsområden.

Ett Stockholm som håller samman eller en stad som delas itu?

Att den nya majoriteten väljer bort målet om en stad för alla är starkt symboliskt och säger mycket om vilken stad som väntar till följd av den nya politiken. Vi föreslår i denna budget en annan politik som kommer leda till ett annat resultat. Vi gör det i förvisningen om att det inte är genom ökade klyftor som vår stad blir bättre. Tvärtom är vi övertygade om att vi blir starkare tillsammans.

Bättre förutsättningar för ytterstaden eller minskad budget för stadsdelarna?

När Skarpnäcks stadsdelsnämnd i finansborgarrådets förslag får en nominellt minskad budget blir det övertydligt. Ytterstadens medelinkomsttagare ska betala skattesänkningarna för stadens höginkomsttagare. När löne- och prisökningar ska betalas handlar det om stora besparingskrav. Nu handlar det inte bara om Skarpnäck. Det är ett mönster att ytterstadens stadsdelar är de som får lägst budgetökningar. Östermalm, Norrmalm och Älvsjö får däremot stora öknings. Orsaken är enkel. Det borgerliga styret vill se ökade klyftor i Stockholm. Igen. Trots kunskap om dess förkrossande effekter på ekonomi och trygghet.

Den borgerliga majoriteten har raserat ambitionerna för verksamhet för barn, kultur och fritid och sänkt desamma för arbetsmarknadsåtgärder trots att det är de som är klart mest omfördelade. I verkligheten kommer det leda till sämre förutsättningar för många barn och ungdomar och i förlängningen till ökad otrygghet.

Konkret syns skillnaden mellan socialdemokraternas och borgerlighetens budget:

- genom ökade resurser och bättre förutsättningar till stadsdelsnämnderna istället för neddragningar
- fler sommarjobb, fler öppna fritidsgårdar och fler fältassistenter

En stad där alla kan bo eller utförsäljningar av billiga hyresrätter?

Stockholm är en delad stad. Trots att fler nu befinner sig i arbete, färre är i behov av försörjningsstöd och klyftorna i skolan minskat finns det fortfarande skillnader som

begränsar möjligheten för många stockholmare. Tydligast är det när det gäller boendet. En politik för fler hyresrätter med rimliga hyror stoppas nu och ersätts med utförsäljningar. Där vi sa nej till att ombilda hyresrätter är det tvärtom nu officiell politik att åter slumpa ut hyresrätter där det fortfarande finns hyresrätter med låg hyra. Politikens nya inriktning är att driva fram en mer segregerad stad. Tror man att boendesegregation bryts genom att blanda upplåtelseformer är det obegripligt att det borgerliga styret nu stoppar byggandet av hyresrätter i exempelvis Stureby.

Vi föreslår fler åtgärder för att alla ska kunna bo i vår stad.

- fler hyresrätter ska byggas, minst hälften av nyproduktionen ska vara hyresrätter och 25 procent av dessa ska byggas med lägre hyror
- satsningen på Stockholmshusen ska fortsätta stopp för ideologiska utförsäljningar av allmännyttan, en blandning av upplåtelseformer nås genom nyproduktion
- en bostadsgaranti för unga införs så att unga stockholmare kan få en första bostad och bo kvar i vår stad.

En stad med en jämlik stadsmiljö eller mer fokus på innerstaden?

Under våra fyra år vid makten gick Stockholm från att vara sämst i klassen vad gäller ett socialt hållbart stadsbyggande till att ligga i framkant. Med projekt som Fokus Skärholmen har Stockholm visat vägen för hur man kan öka både bostadsbyggandet och de sociala ambitionerna i stadsbyggandet. Genom att fördela investeringsmedel mer rättvist i staden, där vissa projekt tillåts gå med förlust samtidigt som intäkterna ökar i andra, skapas en mer jämlik stadsmiljö där alla stockholmare får tillgång till attraktiva och trygga stadsmiljöer. Dessa ambitioner lyser med sin frånvaro i finansborgarrådets förslag till budget, istället riskerar stadsbyggandet bli mer ojämnt.

Vi föreslår åtgärder för att minska segregationen och ojämlikheten i stadsrummet:

- fortsatt arbetet med Fokus Skärholmen och integrera erfarenheter och lärdomarna i andra fokusområden och strategiska sociala samband i översiktsplanen
- fokusera planerings- och investeringsresurser till områden där dessa behövs mest och pröva kostnaderna i lönsamma projekt för att möjliggöra investeringar i eftersatta områden
- utveckla planerings- och markanvisningsmodeller för ökade sociala krav och förbättrad innovation

Höga ambitioner för jämställdhet och mänskliga rättigheter eller en nedprioriterad arbetsuppgift?

Alla stockholmare ska kunna leva ett liv fritt från diskriminering och i trygghet. Därför höjdes ambitionerna för arbetet med mänskliga rättigheter i staden under förra mandatperioden. Nu rustas det arbetet ner. De gemensamma uppdrag till nämnder och styrelser som fanns för att tillförsäkra ett aktivt arbete för jämställdhet och minoriteters rättigheter tas nu bort. Rådet för mänskliga rättigheter läggs ned och inga nya reformer indikeras i budgetförslaget.

Konkret föreslår vi att staden:

- fortsätter arbetet med fokus på jämställdhet i arbetslivet genom insatser mot ofrivillig deltid, minskad användning av allmän visstidsanställning och snabbare konvertering till fast anställning.
- behåller de uppdrag som driver nämnder och styrelser att jobba med MR-frågor. Bland annat genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten, använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter samt säkerställa att medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt.
- informera om rättigheter till följd av utvidgat förvaltningsområde.
- behåller kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter samt utskottet för personal och jämställdhet

Stark ekonomi eller en svag budget utan framtidssäkring?

Stockholm står inför stora utmaningar. Fler kommer behöva en fungerande välfärd. Investeringarna behöver öka i en växande stad. Då kan man inte slarva med pengarna. Att i det läget sänka skatten riskerar att underminera stadens ekonomi både på kort och på lång sikt, särskilt om skattesänkningen finansieras på ett tvivelaktigt sätt.

Ska vi betala för att vi blir fler äldre eller spara så att kostnaderna inte ökar?

Ökningen av nettokostnaderna för äldreomsorgen – bortsett från volymökningar och med beaktande av avgiftshöjningar – uppgår i finansborgarrådets förslag till blygsamma 0,3 procent. Under denna mandatperiod kommer kostnaderna för volymökningarna öka från dagens 50 miljoner kronor per år till cirka 150 miljoner kronor. Om man med dagens blygsamma volymökningar bara klarar att höja budgeten med 0,3 procent - hur ska man då klara det när vi blir ännu många fler? Och vi är bara i början på den kurvan. Fram till 2028 ökar de som är mest vårdkrävande, de äldre över 80 år med 40 procent. Sveriges kommuner och landsting har räknat med att kostnaden för den demografiska utmaningen nationellt svarar mot 50 miljarder kronor. Om inte denna utmaning ska bäras av de som behöver välfärden mest, behövs en solid och långsiktig finansiering. Vi föreslår därför att skattesänkningen avvisas. Stockholms äldre har rätt till en bra omsorg.

En budget med reserver för det oförutsedda istället för ofinansierade löften?

Under föregående mandatperiod användes i genomsnitt 571 miljoner ur den centrala medelsreserven, CM. Mot den bakgrunden kan det framstå som att förslaget om 614 miljoner i CM är väl tilltaget. Men med en mängd nya uppgifter som ska rymmas inom reserven och med de facto inga verkliga reserver för det på riktigt oförutsedda är det ett riskfyllt sätt att hantera stadens ekonomi. I det borgerliga styrets budget finns ofinansierade löften om närmare 150 miljoner kronor. Det innebär att stadens ekonomi blir svagare än på många år.

Därutöver finansierar det borgerliga styret flera av sina satsningar genom att föreslå en kraftig ökning om 85 miljoner kronor av felparkeringsavgifter. Det är tveksamt om

politiskt beställda avgiftshöjningar i den nivån kommer kunna genomföras. Ska de bli verklighet krävs att ca 106 000 ytterligare felparkeringsavgifter ska skrivas ut nästa år.

Vi väljer en annan väg, genom att finansiera kostnaderna och lägga dem direkt i ansvariga nämnder minskar vi sårbarheten i den centrala medelsreserven och stärker därmed stadens förmåga att möta oförutsägbara kostnader och därmed ha en större krisberedskap.

Ökade investeringar med finansiering eller ökad låneskuld?

Investeringarna i vår växande stad ökade kraftigt under förra mandatperioden. Samtidigt klarade den socialdemokratiskt ledda majoriteten att hålla tillbaka utvecklingen för låneskulden jämfört med prognoserna. Under hela föregående mandatperiod avfördes denna politik som oansvarig av dåvarande opposition. Nu presenterar den nya majoriteten en politik som ökar skulden.

Samtidigt tyder alla tecken på att skuldutvecklingen inte bromsas av en aktiv bostadspolitik. Där den socialdemokratiskt ledda majoriteten finansierade stora delar av stadens investeringsbehov med höjt bostadsbyggande och markförsäljningar som följd av detta kommer den nya majoriteten att se sänkta markintäkter. Detta beror främst på avsaknad av aktiv byggpolitik. Där vi föreslår ökad budget såväl för exploaterings- som stadsbyggnadsnämnden minskar det borgerliga styret stadens förutsättningar att bygga fler bostäder – och därmed att öka finansieringen av stadens investeringar genom markförsäljning.

Nämnder som i grunden har pressade budgetar, och en central medelsreserv som är underbudgeterad, kommer inte bidra till finansieringen av stadens nödvändiga investeringar. Därför föreslår vi en investeringsstrategi och budget som kan kombinera höga ambitioner för en stad som växer med begränsad upplåning.

Fokus på välfärd eller överbyggnad och byråkrati?

Det är rimligt att alla verksamheter har ett effektivitetskrav på sig och att vinsterna av denna effektivisering fördelas av demokratiskt valda organ. En sådan systematisk effektivisering möjliggör en ökad satsning på välfärdens viktigaste uppgifter. Därför är vi oroad när det nya styret föreslår en rad nya utredningar som grundar sig i ideologiska val istället för beprövad erfarenhet. Väl fungerande system, organisationer och program ska nu experimenteras med i syfte att driva samhällsutvecklingen mot mer av marknadsstyrning. Vi avvisar dessa förändringar och sparar därmed motsvarande belopp vad vi uppskattar att detta arbete kostar.

Vi tror också att det finns anledning att fortsätta arbetet att effektivisera Stadsledningskontoret. Under de fyra år vi styrde staden minskade stadsledningskontorets andel av nämndernas kostnader från 3,77 procent till 3,35 procent. Det finns mer kvar att göra och vi noterar att allianspartierna förra året utan närmare motivering föreslog att det skulle göras ytterligare generella effektiviseringar och minskade konsultkostnader

motsvarande 125 miljoner kronor. Vi tror inte att det är möjligt att gå så långt men föreslår en generell effektivisering och minskad konsultanvändning, delvis genom minskad egenutveckling av IT-system.

Ett Stockholm för alla

Den budget vi presenterar är en fortsättning på arbetet för en stad för alla präglad av hållbarhet och sammanhållning. I denna budget väljer vi en politik för fler jobb, stark ekonomi, verkningsfulla klimatinsatser och en välfärd för alla. Det går före skattesänkningar och ideologiskt drivna privatiseringar.

Det är en politik i övertygelsen om att vi som samhälle blir starkare tillsammans.

Förutsättningar

Samhällsekonomiska förutsättningar

Fortsatt stark internationell konjunktur

Den internationella tillväxten är fortsatt stark. Konjunkturinstitutets senaste bedömning är att global BNP ökar med strax under 4 procent både år 2018 och år 2019. Det finns dock betydande risker i världsekonomin, såsom USA:s alltmer protektionistiska handelspolitik och resultatet av Brexitförhandlingarna. Även Italiens och Turkiets skuldtyngda ekonomier lyfts fram som risker för den framtida utvecklingen.

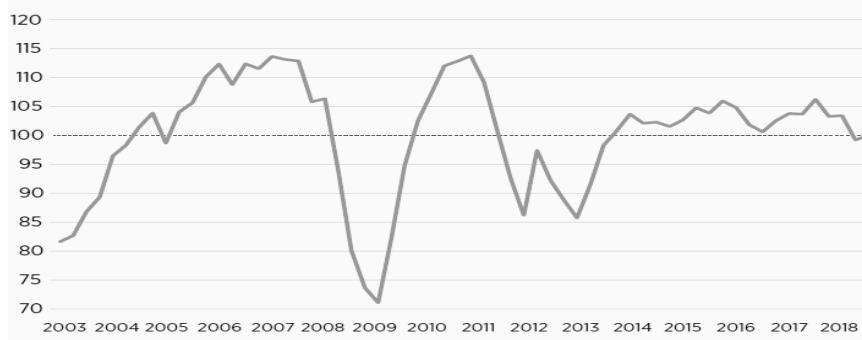
Högkonjunkturen i Sverige kulminerar 2019

Svensk tillväxt är mycket god trots en avmattning på svensk bostadsmarknad och oro kring global handelspolitik. Konjunkturinstitutet räknar med en BNP-tillväxt i år på 2,6 procent och på 1,8 procent år 2019. Därefter beräknas konjunkturen gå in i en fas med lägre tillväxttal och små förändringar i antalet arbetade timmar. Sysselsättningen har ökat snabbt de senaste åren och sysselsättningsgraden är nu den högsta i EU. Arbetslösheten har också fallit tillbaka och beräknas till 6,2 procent av arbetskraften både i år och nästa år. Samtidigt ökar arbetskraftsbristen och arbetsgivare inom både privat och offentlig sektor har svårt att få tag på personal. Det råder en obalans på arbetsmarknaden mellan arbetsgivarnas krav och de arbetssökandes utbildningsnivå och utbildningsinriktning. Allt fler av de arbetssökande står långt från arbetsmarknaden. Framför allt har andelen med förgymnasial utbildning ökat.

Konjunkturen i Stockholm god men toppen kan ha passerats

Konjunkturen i Stockholm är fortsatt stark och ekonomin fortsätter att växa i god takt. Lönesumman, som är en indikator på den regionala tillväxten, ökade med 5,5 procent under första kvartalet 2018 jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Samtidigt visar handelskammarens konjunkturbarometer, som läser av framtidstron hos företag och hushåll i Stockholms län, att konjunkturen försvagats under andra kvartalet 2018. Stockholmsbarometern ligger på drygt 99,9, vilket betyder att konjunkturen i Stockholm nu befinner sig på det historiska genomsnittet (100), men betydligt lägre jämfört med läget för ett år sedan (106,2). Handelskammaren gör därmed bedömningen att ekonomin i Stockholm kan ha passerat konjunkturtoppen och att den ekonomiska utvecklingen nu går in i en svagare utveckling. Konjunkturen har framförallt försvagats inom byggsektorn och handeln.

Stockholmsbarometern, 2003 till och med andra kvartalet 2018

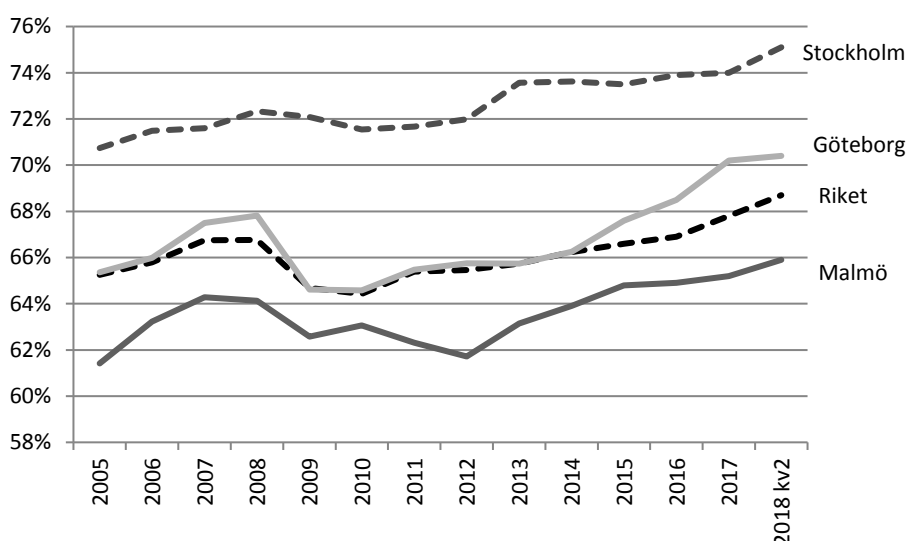
Anm: Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm. Index, medelvärde = 100. Säsongsrensade värden.

Källa: Stockholms Handelskammare i samarbete med Konjunkturinstitutet.

Fortsatt stark arbetsmarknad med utmaningar

Läget på arbetsmarknaden i Stockholm är fortsatt mycket gott. Antalet sysselsatta i Stockholms stad i åldern 15-74 år ökade med 1,8 procent andra kvartalet 2018, jämfört med motsvarande kvartal 2017. Det motsvarar nära 10 000 fler personer i sysselsättning. Sysselsättningsgraden, som mäter andelen sysselsatta i procent av befolkningen uppgick till 75,1 procent andra kvartalet 2018, vilket är den högsta nivån under hela tidsserien. Av diagrammet nedan framgår att sysselsättningsgraden i Stockholms stad är betydligt högre än i övriga landet och Göteborg och Malmö.

Sysselsatta som andel av befolkningen 15-74 år, storstäder

Källa: SCB/AKU

Även arbetslösheten i Stockholms stad minskar något. I slutet av juli låg arbetslösheten på 5,9 procent enligt Arbetsförmedlingens statistik, vilket är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med juli 2017.¹ Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten fortsätter att minska under år 2019. Den största anledningen till det är att antalet nya inskrivna i etableringsprogrammet sjunker framöver, till följd av det minskade flyktningmottagandet.

Det är fortsatt stora skillnader i arbetslöshet mellan utrikes och inrikes födda och grupper med hög respektive låg utbildningsnivå. För utrikes födda personer är arbetslöshetsnivån 13,7 procent, för inrikes födda 2,9 procent. Precis som tidigare år är det dock utbildningsnivån som är den tydligaste skillnaden mellan grupper med hög respektive låg arbetslöshetsnivå. För personer med utbildning på minst gymnasienivå är arbetslösheten mycket låg, medan den är hög för dem som saknar gymnasial utbildning. Det råder en växande obalans på arbetsmarknaden mellan arbetsgivarnas krav och de arbetsökandes utbildningsnivå och utbildningsinriktning. Utbildningsinsatser och anpassade anställningar är därför viktiga för att rusta de arbetssökande.

¹ Andel öppet arbetslösa och sökande i program av den registerbaserade arbetskraften 16-16 år.

Budgetens finansiering

Skatteunderlagsutvecklingen

Stadens finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter som i sin tur beror på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämnningssystemet. Den starka tillväxten i den svenska ekonomin de senaste åren har fört med sig en stark skatteunderlagstillväxt. Från och med år 2018 beräknas skatteunderlagets ökning att dämpas och uppgå till 3,7 procent, efter flera år med ökningstal på över 4,5 procent, och den trenden håller i sig under 2019 och 2020. Det främsta skälet till en lägre beräknad skatteunderlagsutveckling är att SKL bedömer att antalet arbetade timmar kommer att utvecklas svagare när svensk ekonomi närmar sig konjunkturtoppen, och minskar 2020 och bara ökar marginellt 2021. Även pensionsinkomsterna ökar i långsammare takt från och med år 2018. Detta motverkas endast i viss utsträckning av att lönerna nu väntas stiga snabbare.

Olika skatteunderlagsprognoser

Procentuell förändring

	2017	2018	2019	2020	2021	2017–2021
SKL aug 2018	4,5	3,7	3,3	3,3	3,9	20,1
Våpen apr 2018	4,5	3,6	3,9	3,7	3,5	20,8
ESV apr	4,5	3,4	3,5	3,2	2,9	18,8

Källa: SKL

I tabellen ovan redovisas SKL:s senaste skatteunderlagsprognos och regeringens prognos från vårpropositionen. Regeringens prognos visar på en starkare skatteunderlagstillväxt än SKL:s prognos. Ett skäl är att regeringen räknar med att det fortfarande råder högkonjunktur vid utgången av år 2020. SKL:s beräkningar bygger på att den långa konjunkturuppgången i svensk ekonomi bryts 2019 och att högkonjunkturen övergår till ett läge med konjunkturrell balans i slutet av 2020.

Kommunkoncernens investeringar

En viktig förutsättning för att stockholmarna ska kunna bli fler är att nya bostäder och arbetsplatser byggs och att infrastrukturen utvecklas. Det långsiktiga målet i Stockholms stad är att det ska byggas 140 000 nya bostäder till 2030. Därtill kommer investeringar i gator, parker, idrottshallar, förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden. Staden har därutöver stora åtaganden för medfinansiering av ett antal statliga infrastrukturprojekt med syfte att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm. Stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen innebär att ett växande Stockholm på många ställen blir tätare och mer sammankopplat.

Framtida investeringar och investeringsstrategi

Ökade resurser krävs för att finansiera de omfattande investeringar som behövs för att möta stadens befolkningstillväxt. Det ställer krav på prioriteringar i investeringsverksamheten, och en ökad kostnadsmedvetenhet i projekten i syfte att begränsa investeringsutgifterna. Eftersom de finansiella resurserna är begränsade är det angeläget att prioritera mellan stadens framtida investeringsprojekt. Kommunfullmäktige har därför fastställt en investeringsstrategi. Denna har legat till grund för nämndernas/bolagsstyrelsernas 5-åriga investeringsplaner i budget 2019. Stadens planerade investeringsprojekt har samlats, kategoriserats och prioriterats utifrån beslutskriterier som måluppfyllelse, resultatpåverkan, driftskostnadskonsekvenser, projektrisk, projektberoenden och tidsprioritet.

Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma lönsamhetspotentialen i investeringsprojekten. Lönsamheten i exploateringarna kommer att vara avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med. Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastruktur-lösningar. Detta innebär också god ekonomisk hushållning, eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service.

Finansieringsstrategi

Det investeringsutrymme som finns att tillgå och som investeringsstrategin tar sin utgångspunkt i är vad det långsiktiga ekonomiska utrymmet medger utan att befintlig verksamhet och andra angelägna behov ska behöva begränsas. Syftet med en finansieringsstrategi är bland annat att ange hur kassaflödet ska styras utifrån en god ekonomisk hushållning.

En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Investeringar och reinvesteringar i till exempel trafikinfrastruktur, idrottsanläggningar och verksamhetsfastigheter genererar inga direkta intäkter för staden, men däremot ökade drift- och kapitalkostnader. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad, och på sikt låneutrymme, är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Investeringsnivå, kapitalkostnader och finansiering

Stadens investeringar leder till årliga drift- och kapitalkostnader som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Dessutom tillkommer ökade driftkostnader för nya gatu- och parkytor, idrottsanläggningar, bibliotek med mera. För att stadens ekonomi ska vara långsiktigt hållbar och för att utrymmet för befintlig verksamhet och andra angelägna behov inte ska behöva begränsas, har kommunfullmäktige fastställt att kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnader, inklusive kapitalkostnader, långsiktigt inte ska överstiga 7,0 procent. Investeringsnivån måste därför anpassas till en långsiktigt hållbar nivå utifrån de finansiella förutsättningarna. Kommunkoncernens investeringar finansieras med internt tillförda medel från den löpande verksamheten, försäljningsinkomster och utökad/ny upplåning. Ökad grad av lånefinansiering inom kommunkoncernen påverkar såväl kommunkoncernens som stadens soliditet negativt eftersom all upplåning sker genom stadens försorg. En viktig förutsättning för att Stockholms stad ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Staden bör därför sträva efter att bidra med egen finansiering genom att realisera en del av de markvärden som skapas genom planläggning av tidigare oattraktiva områden.

Nämndernas investeringar

Merparten av stadens investeringar är i infrastruktur som gör det möjligt att bygga bostäder. Underlag från nämnderna för kommande år visar en fortsatt hög investeringstakt. Nämndernas planerade investeringsprojekt är grunden till den investeringsplan för sta-

dens nämnder som fastställs i denna budget (se bilaga 3). Exploateringsnämnden redovisar fortsatt höga investeringsnivåer för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att planera för 140 000 bostäder fram till år 2030. Inkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering bedöms kunna uppgå till betydande belopp under planeringsperioden. Därmed upprätthålls en hög egenfinansieringsgrad för de strategiska investeringarna. Behovet av ersättningsinvesteringar i stadens byggnader och anläggningar är stort. Flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår. Ersättningsinvesteringarnas andel av stadens totala investeringsvolym bedöms uppgå till cirka 25 procent. Enligt investeringsstrategin ska upplåning och räntekostnader undvikas för det ökande reinvesteringsbehovet. För att uppnå målsättningen om att ersättningsinvesteringarna i sin helhet ska finansieras med egna medel behöver stadens resultat bidra med ett årligt överskott.

Bolagens investeringar

Bolagskoncernens investeringsverksamhet är koncentrerad till fastigheter och infrastruktur. Under de närmsta åren består koncernens investeringar främst av nyproduktion av bostäder, skolinvesteringar och investeringar hos Stockholm Vatten och Avfall. Bolagen planerar för höga investeringsnivåer, där investeringarna totalt till knappt 50 mnkr under den närmsta treårsperioden. Den höga investeringsnivån är en effekt av stadens höga ambitioner i ett växande Stockholm nyproduktion och infrastruktur för att möta stadens tillväxt.

I den expansiva fas där bolagskoncernen befinner sig förutsätter de höga investeringsnivåerna stora krav på genomförandekapacitet hos bolagen. De stora investeringsvolymerna kräver noggrann styrning och uppföljning av projekten. God ekonomistyrning är en förutsättning för ekonomisk stabilitet och att planerade projekt genomförs med rimliga avkastningskrav och utan risk för nedskrivningsbehov. En viktig del är en rimlig balans mellan egen finansiering och upplåning. Det är även angeläget att ersättningsinvesteringar inte trängs ut av nyproduktionsprojekt.

Den höga investeringsvolymen under den kommande perioden förutsätter också att bolagen fokuserar på rimlig och långsiktig avkastning. Ett starkt finansiellt resultat tillsammans med optimerat driftnetto bidrar till detta.

Koncernens bolag planerar för cirka 70 projekt över 300 mnkr under den kommande treårsperioden. Flertalet avser bostadsprojekt men även nybyggnad och utveckling av skolor hos SISAB utgör en stor del av koncernens investeringar. Dessa investeringar genererar ytterligare elevplatser, vilket behövs för att tillmötesgå det efterfrågade behovet av både förskolor och skolor.

Stockholms Hamnars investering i utveckling av en ny hamn vid Norvikudden kommer att pågå fram till år 2020, där bolagets utgifter för projektet minskar under de närmsta åren.

Stockholm Vatten och Avfalls projekt SFA, Stockholms Framtida Avloppsrening, är det enskilt största projektet av koncernens investeringar med ett planerat färdigställande år 2024. Den totala budgeten för projektet beräknas till närmare 9,2 mdkr inklusive aktiverade räntor under byggtiden. Stockholm Vatten har även ett flertal större investeringar inom andra områden, bland annat i ny sorteringsanläggning, befintligt ledningsnät och i utbyggnad av exploateringsområden.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt. Under åren 2019–2023 kommer utbetalningarna till medfinansiering att uppgå till cirka 400–500 mnkr

per år. Utbetalningarna avser i huvudsak medfinansiering av bussterminalen vid Slussen och utbyggnad av tunnelbanan i enlighet med Stockholmsöverenskommelsen. År 2021-2022 tillkommer utbetalning av förskott till tunnelbaneutbyggnaden om sammanlagt ca 1 mdkr. Förskotten återbetalas när staden uppfyllt avtalat bostadsåtagande. I juni 2017 fattade kommunfullmäktige beslut om avtal och finansieringsplan för utbyggnad av kollektivtrafik i enlighet med Sverigeförhandlingen där Stockholms stad förbinder sig att medfinansiera tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö, en förlängning av Roslagsbanan till City samt spårväg Syd med sammanlagt knappt 3 mdkr. Den första utbetalningen ska enligt finansieringsplanen ske år 2023. Staden ska eftersträva att tidigare lägga denna investering i syfte att öka framkomlighet och minska klimatpåverkan vilket kan komma att påverka stadens åtaganden på kort sikt. Totalt har beslutade åtaganden för staden om sammanlagt 10,1 mdkr skuldförts i enlighet med ingångna avtal.

Krav på god ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning

Sedan 1992 års kommunallag trädde ikraft har kommuner haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet att använda en resultatutjämningsreserv. Samtliga delar av regelverket ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Stockholms stad står de kommande åren inför utmaningar som ökade investeringar och kraftigt ökade behov till följd av befolkningsförändringar. God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar för att klara behovet av bland annat vård, skola och omsorg. Därför innehåller budgeten mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Staden har fastställt sex finansiella mål för 2018 som redogörs nedan.

Årets ekonomiska resultat

Årets ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Årets resultat kan mätas exklusive jämförelsestörande poster och/eller enligt det kommunala balanskravet. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2019 ska uppgå till 0,1 mnkr.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Måttet visar hur stor del av löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. Det långsiktiga hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen vid särskilda satsningar även ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från koncernen. Målet är dock att nettokostnaderna inte ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning.

Stadens soliditet

Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. Ett mål för soliditeten finns både för staden och för kommunkoncernen. För att få en samlad och komplett bild ska detta mål redovisas inklusive samtliga stadens pensionsåtaganden. Soliditeten ska varken för staden eller för kommunkoncernen understiga 34,0 procent på lång sikt och 30,0 procent på kort sikt. Soliditeten kan enskilda år understiga 34,0 procent. Under planeringsperioden kan dock soliditeten kortsiktigt

komma att minska på grund av stora åtaganden för byggnation av bostäder och infrastruktur.

Samband mellan investeringar och ekonomiskt utrymme

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringsvolymen måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas. Det långsiktiga målet för staden är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inklusive kapitalkostnader) inte överstiger 7,0 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

Budgetföljsamheten mäts som avvikelse i procent, mellan årets prognoser och utfall, inklusive resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Målet för budgetföljsamheten är att den före och efter tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent.

Prognossäkerhet

Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelse mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet, ska vara högst +/- 1 procent.

Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

I detta avsnitt beskrivs gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Direktiven rör prioriterade områden där det finns ett särskilt stort behov av utvecklade processer och samverkan mellan flera av stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Styrning och uppföljning

Stockholms stads budget följer stadens integrerade ledningssystem (ILS) som har beslutats inom stadens program för kvalitetsutveckling och som gäller för hela kommunkoncernen. Verksamheterna ska arbeta systematiskt med verksamhets- och kvalitetsutveckling utifrån kunskapsbaserade arbetssätt och metoder. Utgångspunkten är professionell kunskap, kunskap från brukare och invånare samt kunskap från forskning, bland annat från *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm*. Därutöver behöver också utvecklas fler innovativa miljöer, i synnerhet inom välfärdsområdet, där medarbetare ges incitament och verktyg att omsätta goda idéer i konkreta verksamhetsförbättringar som kommer stockholmarna till del. Ett viktigt sätt att få in ny kunskap och nya idéer i stadens verksamheter är att delta i projekt med andra parter, vilket kan ge kompletterande finansiering men även möjlighet att utveckla nya lösningar och främja nya innovationer.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ha en god budgetföljsamhet, vilket är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten
- ha en god prognossäkerhet genom att bedöma avvikelser under året och vidta åtgärder för att hålla given budget. Verksamhetsområden där god prognossäkerhet är svår att uppnå ska identifieras, och förslag till hantering ska tas fram
- beakta och implementera av kommunfullmäktige beslutade styrdokument i verksamhetsplanering och uppföljning
- utveckla sin innovationsförmåga och arbeta systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på effektiva arbetssätt
- utveckla arbetet med synpunkter och klagomål med fokus på förbättrad återkoppling till medborgarna, till exempel avseende Tyck till-appen.
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. För att visa hur kommunkoncernens fördelning av resurser och utformning av verksamheter kommer stockholmarna till del, ska nämnder och bolagsstyrelser redovisa individbaserad statistik uppdelad efter kön. Statistiken ska, där eventuella skillnader synliggörs, analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv samt leda till att nödvändiga åtgärder vidtas
- arbeta för att Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön
- säkerställa att stockholmarna som kommer i kontakt med kommunkoncernen ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt

Samverkan för en trygg och säker stad

Att Stockholm är och upplevs som en trygg och säker stad är ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Arbetet för att stärka kommunkoncernens trygghetsskapande kapacitet är en prioriterad uppgift som ska syfta till ökad trygghet och säkerhet genom förebyggande systematiskt säkerhetsarbete, riktade insatser och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön, samt ett omfattande preventivt socialt arbete för att stoppa rekryteringen till kriminalitet. Uppföljningsarbetet ska syfta till att utveckla och vidga de insatser som ger effekt. Åtgärder ska vidtas för att säkerställa att

alla känner trygghet i det offentliga rummet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska ha en god beredskap att trygga alla som befinner sig i Stockholm vid oförutsedda händelser. Stadens Trygghets- och säkerhetsprogram är vägledande för stadens metod- och strategiarbete. Samarbetet med polis och civilsamhälle är centralt.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- upprätthålla en god krisberedskap för att hantera oförutsedda händelser inom respektive ansvarsområde vilket bland annat innebär att berörda funktioner utbildas och övas kontinuerligt samt att upprätta planer för ledning och kommunikation
- öka verksamhetens robusthet genom åtgärder som baseras på årliga risk- och sårbarhetsanalyser
- under ledning av kommunstyrelsen utveckla samverkan för att effektivt nyttja stadens resurser och sprida kunskap som bidrar till det operativa trygghetsarbetet
- utifrån lägesbilder genomföra brottspreventiva och trygghetsskapande investeringar i den fysiska miljön inom det egna ansvarsområdet. Ekonomiska resurser har avsatts i central medelsreserv och ska sökas i detta syfte. Insatser i ytterstaden ska särskilt beaktas med utgångspunkt i det lokala utvecklingsarbetet, samverkansöverenskommelser med polisen samt *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholms* rekommendationer
- fortsätta vidareutveckla och förstärka samverkan med polisen i trygghets- och säkerhetsarbetet. Samverkan ska stärkas internt inom stadens egen organisation, med polisens olika organisationsnivåer, samt med andra relevanta externa aktörer. Samverkansformerna med det lokala näringslivet, civilsamhället och andra relevanta externa aktörer i trygghets- och säkerhetsarbetet ska vidareutvecklas
- bidra till att trygghetskontor kan etableras på flera platser genom samverkan mellan förvaltningar och med polis, näringsidkare, fastighetsägare och civilsamhället
- utveckla och följa upp verkningsfulla förebyggande sociala insatser, inte minst de som riktar sig mot unga i riskmiljöer för att strypa rekryteringen till brottslighet och gängkriminalitet
- utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism utifrån kunskap och forskning inom området. Insatser mot våldsbejakande extremism ska utgå från lokala lägesbilder och handlingsplaner
- utveckla kommunikationen kring det trygghetsskapande arbete som bedrivs
- genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män, uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism. Bidrag ska följas upp noggrant och utvärderas av den bidragsgivande nämnden. I samband med beslut om bidrag ska en plan för uppföljning tydliggöras
- utveckla stadens mobila ordningsvaktsteam och stärka närvaron på platser som upplevs som otrygga
- fortsätta samverkan med polisen för ökad kamerabevakning

Samverkan för bostadsförsörjning

Ett kraftigt bostadsbyggande är en av kommunkoncernens mest prioriterade uppgifter och alla nämnder och bolagsstyrelser ska skapa förutsättningar för den höga ambitionen utifrån sina respektive uppdrag och stadens riktlinjer för bostadsförsörjning. Kommunstyrelsen har ett utökat ansvar för ledning och samordning av stadens bostadsbyggande.

Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan 2010 och 2030 varav 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020 och 80 000 bostäder mellan åren 2014 och 2025. En god och medveten stadsutveckling bidrar till nya bostäder nödvändiga för stadens tillväxt och till omställningen till ett fossilbränslefritt Stockholm, ökar den sociala hållbarheten samt bidrar till ett Stockholms som byggs samman.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa effektiva processer för en generellt hög takt i bostadsbyggandet och tillkommande samhällsservice
- starta och vidareutveckla större stadsutvecklingsprojekt för att säkerställa ett långsiktigt, stabilt och högt årligt tillskott av bostäder
- medverka till genomförandet av en bostadsgaranti för unga
- planera för en mångfald av boende- och upplåtelseformer och för fler hyresrätter i hela staden, där minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter
- arbeta för att de allmännyttiga bostadsbolagen tar ett stort ansvar för byggandet och fram till år 2030 hålla en nybyggnationstakt på minst 2 000 nya hyresbostäder per år
- arbeta för låga bygg- och boendekostnader och säkerställa genomförande av de så kallade Stockholmshusen
- fortsätta att stärka den långsiktiga planeringen till år 2040 av både bostadsbedomda boenden och satsning på nyproduktion av seniorboenden, för att möta behoven av anpassade bostäder för äldre, i såväl offentlig som privat regi
- intensifiera arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för. Fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper ska tillskapas i SHIS regi
- i bostadsexploateringsprojekt pröva om projekten kan innehålla en andel om minst sex procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri

Samverkan för en hållbar stadsutveckling

Staden ska planeras ur ett helhetsperspektiv och hållbarhetsaspekter ska genomsyra all planering med fokus på att skapa en fysiskt, klimatsmart och socialt sammanhållen stad. Staden ska långsiktigt växa med bibehållen finansiell styrka, trots att ny- och reinvesteringens behovet ökar samtidigt som högt uppställda hållbarhetsmål ska nås. Översiktsplanens strategi om att satsa på fokusområden och strategiska samband är centralt för att uppnå målen om en socialt sammanhållen stad. Detta ställer krav på förmågan att prioritera i enlighet med stadens investeringsstrategi, fastighets- och lokalpolicyn och stadens översiktsplan.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta i enlighet med stadens investeringsstrategi och fastighets- och lokalpolicy så att innehavet av fastigheter och lokaler utvecklas på ett sätt som bidrar till att planerade investeringar kan genomföras med bibehållen finansiell styrka och med låg finansiell risk samtidigt som stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler utvecklas
- säkerställa styrgrupper för större stadsövergripande projekt med uppgiften att prioritera och leda utifrån ett stadsövergripande perspektiv
- stärka samverkan med externa aktörer och privata fastighetsägare i syfte att säkerställa kommunkoncernens långsiktiga finansiella förmåga att utveckla staden samtidigt som stadens övergripande hållbarhetsmål nås, inte minst inom området samhällsfastigheter

- arbeta för att knyta ihop stadens delar och minska segregationen i enlighet med översiktsplanens strategier
- skapa attraktiva och trygga livsmiljöer genom aktiv fastighetsförvaltning i såväl nyproduktion som reinvestering
- initiera åtgärder för att nå målet om en klimatneutral byggsektor år 2040 delta i arbetet med att påbörja utvecklingen av en ny stadsdel där Bromma flygplats idag ligger
- i områden där staden har ett stort fastighetsbestånd ska staden aktivt verka för att fler långsiktiga och ansvarstagande fastighetsägare integrerar den modell som utarbetats för socialt värdeskapande i stadsutvecklingsprocesser. Metoder för markanvisningar och planprocess ska väljas för att bidra till social hållbarhet
- säkerställa samhällsservice och integrera behovet av förskolor, skolor, omsorgsbostäder, idrottsplatser med mera i ett tidigt skede i planeringen. Ändamålsenliga lokaliseringar ska erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd, som också ska lämna tydliga beställningar
- arbeta i enlighet med gemensam planeringsinriktning för utbyggnaden av skolor som utarbetats inom ramen för SAMS (samordnad skolplanering i Stockholm), i syfte att säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler, såväl inom grundskola som inom gymnasiet
- tillvarata den arbetsplatspotential som finns i Stockholms södra delar och stadens fokusområden genom en stadsövergripande styrning och uppföljning av större projekt i enlighet med stadens översiktsplan och investeringsstrategi, med målet 100 000 nya arbetsplatser till år 2030 varav minst hälften utanför tullarna
- stärka samordning avseende logistik och teknisk infrastruktur i stadsutvecklings- och infrastrukturprojekt, under exploateringsnämndens ledning, mellan berörda nämnder och bolagsstyrelser
- stärka samverkan och helhetssyn kring stadens parker och naturområden inom stadens olika processer för planering, utveckling och förvaltning genom strategisk samordning som leds av trafiknämnden
- fortsätta att arbeta med medborgardialoger och medborgarbudget

Klimat- och miljöarbete

Klimat- och miljöarbetet är grundläggande för en hållbar stadsutveckling i enlighet med stadens miljöprogram 2016-2019 och *Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040*. I klimatstrategin identifieras utmaningar och genomförandeansvar fördelas för att nå målen på kort och lång sikt. Staden behöver möta utmaningarna i samarbete med andra aktörer, framförallt på regional nivå. Strategin ska revideras i samband med att Miljöprogrammet uppdateras inför en ny avtalsperiod. Den särskilda satsningen på klimatinvesteringar ska påskynda kommunkoncernens insatser för klimatanpassning och minskad klimatpåverkan. Fokus är på åtgärder och insatser som styr mot energieffektivisering, förnybar energiproduktion, hållbara transporter samt klimatanpassningsåtgärder.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta för en fossilbränslefri organisation år 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi i egen och upphandlad verksamhet
- säkerställa att målen hållbart resande och miljöeffektiva transporter med minskad biltrafik genomsyrar all stadsutveckling i Stockholms stad, egna och upphandlade transporter samt taxor och avgifter
- initiera projekt och åtgärder med hög klimatnytta och breda synergieffekter, och utnyttja möjligheter till utökad finansiering via stadens särskilda klimatinvesteringssatsning samt externa medel såsom Klimatklivet
- identifiera insatser för energieffektivisering i stadens fastigheter och verksamheter

- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bidra i arbetet för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- utifrån stadens skyfallsmodell prioritera och åtgärda översvänningsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera stadens sårbarhet – identifiera andra klimatrelaterade risker såsom värmeböljor och stärk stadens möjlighet att hantera dessa
- integrera dagvattenfrågor och miljö kvalitetsnormer i stadsutvecklingsprocesser
- intensifiera insatserna att nå kommunfullmäktiges mål för insamling av matavfall
- utifrån stadens strategi för klimatsmart mat arbeta för att minska klimatutsläppen från stadens livsmedelskonsumtion
- öka andelen ekologiska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna samt minska matsvinnet
- minska mängden avfall som uppkommer i verksamheterna. Där det är möjligt ska avfallet återanvändas, materialåtervinnas eller energiåtervinnas
- delta i planerandet för avveckling av fossil olja för uppvärmning senast år 2025
- delta i arbetet för att stärka den ekologiska infrastrukturen och den biologiska mångfalden i Stockholm.
- öka sin egen solenergiproduktion till år 2020 i en takt som styr mot att klara målet i strategin för fossilbränslefritt Stockholm år 2040
- bistå Stockholms Stadshus AB i arbetet med att utveckla Stockholms fjärrvärme med utgångspunkt att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska fasas ut och vara avvecklade senast år 2022

Samverkan för mottagande av nyanlända

Det sammantagna integrationsarbetet och mottagandet i staden ska skapa goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig på arbetsmarknad, bostadsmarknad och i samhällslivet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta mot samma mål och i god samverkan, med både interna och externa aktörer. I arbetet är det angeläget att stärka nyanlända kvinnors möjligheter till etablering. En viktig grund för arbetet utgör *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholms rapporter*.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa en ändamålsenlig organisation och arbetssätt för nyanländas kommunmottagning och etablering
- vidareutveckla de kommunala etableringsinsatserna med syfte att förbättra arbetssätt och erbjuda ett socialt stöd till nyanlända under etableringstiden
- förstärka samverkan med andra myndigheter samt med föreningar och näringsliv
- genom tät intern samverkan hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet
- verka för att nyanlända ges förutsättningar att snabbt etablera sig i Stockholm genom studier och arbete

Samverkan för arbetsmarknad och näringsliv

Stadens arbetsmarknadsinsatser ges till personer som uppbär ekonomiskt bistånd och samordnas av Jobbtorg Stockholm. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till kommunfullmäktiges mål på arbetsmarknadsområdet med fokus på prioriterade målgrupper. Samverkan inom kommunkoncernens samt med näringsliv och andra privata aktörer ska stärkas. En styrgrupp för näringslivsfrågor leder kommunkoncernens strategiska arbete.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- vidareutveckla möjligheterna till introduktions-, praktik- och lärlingsverksamhet
- bidra till ett ökat antal Stockholmsjobb och öka antalet jobb med finansiering genom extratjänster
- ta fram arbetsplatser för Stockholmsjobb där anställningarna ska vara möjliga att kombinera med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens
- öka samarbete med näringslivet och andra externa aktörer under samordning av arbetsmarknadsnämnden för att skapa fler möjligheter till praktik eller anställning
- fortsätta satsningen på sommarjobb i samverkan med arbetsmarknadsnämnden för att främja goda och jämlika uppväxtvillkor med särskild uppmärksamhet mot socioekonomiska förhållanden i stadsdelsnämndsområdena
- samverka med stadens olika yrkesutbildningar som utbildar till de branscher staden är verksam inom, t.ex. barnskötarutbildningar
- samverka för att säkerställa ökat företagande, fler arbetsplatser och goda förutsättningar för näringslivet i Stockholm
- säkerställa att näringslivet ges goda förutsättningar i stadsutveckling och att näringslivets behov tas med i tidigt skede i planeringsprocessen. I stora stadsutvecklingsprojekt ska näringslivsperspektivet stärkas och specifika mål fastställa
- utveckla kommunikation och skapa tydliga kontaktvägar för att underlätta näringslivets etablering och utveckling, bland annat med utgångspunkt från lokala näringslivsråd
- inom sina ansvarsområden främja nyföretagande och start up-verksamhet med prioritet på ytterstaden

Samverkan i arbetet med mänskliga rättigheter

Stadens arbete för att stärka de mänskliga rättigheterna, barnrätt och jämställdhet ska fortsatt prioriteras och genomsyra stadens verksamheter. Arbetet är en central del i genomförandet av visionen om ett Stockholm för alla. Den HBTQ-diplomering som tagits fram ska användas av stadens verksamheter. Arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalyser ska fortsätta och barnkonsekvensanalyser ska göras. Ett liv fritt från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer. En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra och motverka diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och arbetet med aktiva åtgärder ska säkerställas på samtliga diskrimineringsgrunder. Programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, riktlinjer för nationella minoriteter och strategi för romsk inkludering är viktiga styrdokument i arbetet för ett Stockholm för alla.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- använda metoder för att synliggöra och systematiskt följa upp eventuell diskriminering inom stadens verksamheter
- säkerställa att alla som kommer i kontakt med staden ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten
- använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter

- säkerställa att medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt

Staden som arbetsgivare

För att Stockholm ska kunna erbjuda alla stockholmare bra service behöver kommunkoncernen behålla och attrahera medarbetare och chefer med de kunskaper och erfarenheter som verksamheten kräver och i enlighet med stadens personalpolicy. Kompetensförsörjningen ska säkerställa att kommunkoncernen, över tid, har medarbetare med rätt kompetens och som vill bidra till att verksamheten utvecklas och når uppsatta mål. En sammanhållen lönebildning är central för att undvika löneglidning, uppnå tydlighet och stabilitet och stärka förmågan att, i alla stadens delar och verksamheter, behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens. En god och hälsosam arbetsmiljö är fri från diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. I en väl fungerande arbetsmiljö är både personalrörlighet och sjukfrånvaro på en sund nivå. Orsakerna till hög personalrörlighet eller hög sjukfrånvaro ska vara kända och hanteras såväl kortsiktigt som långsiktigt.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- erbjuda grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor och kompetensutveckling
- säkerställa att rutiner för anmälan och utredning av diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller repressalier är väl kända av medarbetare och chefer
- ha en långsiktig planering för att behålla, utveckla samt rekrytera verksamhetskritisk kompetens
- arbeta med kompetensbaserad rekrytering och säkerställa att kommunkoncernens chefer har god kunskap om rekryteringsprocessen
- prioritera långsiktig kompetensförsörjning för yrkesgrupperna inom äldreomsorgen där alltmer omfattande omvårdnadsbehov och digitaliseringen ställer nya krav på kompetens
- säkerställa rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap
- säkerställa en tydlig lönepolitik som stödjer förmågan att behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens och som utgör ett verktyg att nå önskvärda lönestrukturer
- prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö
- prioritera stöd till verksamheter med hög sjukfrånvaro och/eller hög personalrörlighet
- arbeta i enlighet med handlingsplaner för att öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidsarbetande heltid. Användningen av allmän visstidsanställning (AVA) och andra former av otrygga anställningar ska minimeras och endast användas på sakliga grunder.
- årligen redovisa arbetet med, och det faktiska utfallet av, att minska ofrivillig deltid och att minska användningen av allmän visstidsanställning
- i det ordinarie arbetet under år 2019 integrera den särskilda handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare

Samverkan för en effektiv verksamhet

En hög grad av effektivitet i kommunkoncernens verksamheter med fokus på resultat är förutsättningar för att uppnå kommunfullmäktiges mål. Inom stadens verksamheter, och mellan verksamhetsområden i stadsdelsnämnderna, finns en potential för verksamhetsförbättringar och effektiviseringar, bland annat genom nya, smartare tekniska lösningar,

förbättrade styr- och arbetsformer, utvecklad inköpsorganisation samt systematiska jämförelser framför allt inom välfärdsområdet och investeringsverksamheten. Kommunfullmäktiges budget för 2019 innehåller därför en generell effektivisering för flertalet av stadens nämnder och verksamhetsområden samt fortsatta krav på utgiftskontroll i stadens investeringsprojekt.

Lokalförsörjning

Stadens samlade fastighetsinnehav är omfattande, och berörda nämnders investeringsplaner innehåller flera större fastighetsutvecklingsprojekt. En stadsövergripande fastighets- och lokalpolicy som tydliggör målbilder, spelregler och ansvarsområden, som en förutsättning för en effektiv lokalhantering, ingår som bilaga till budget. Utgångspunkten är att stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, moderna och area- och energieffektiva lokaler med hög grad av flexibilitet.

Investeringstakten för ett växande Stockholm innebär stora utmaningar, såväl resursmässigt som organisatoriskt, för att klara behovet av nybyggnad och reinvesteringar inom bland annat samhällsfastigheter, som lokaler för skola och omsorg. Tillgången på mark är också begränsad vilket ger att utbyggnad av viss samhällsservice redan idag delvis behöver ske på privat mark. Detta innebär att staden i ökad utsträckning kan behöva samverka med fler externa aktörer. Precisering av nämnders och bolagsstyrelser ansvar framgår av bilaga 14, kommunkoncernens fastighets- och lokalpolicy. De olika bidrag som staden ger för höga hyror etc. redovisas i bilaga 7.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag och fastighetsförvaltande nämnder för att skapa utrymme för investeringar varvid inriktningen i stadens fastighets- och lokalpolicy ska beaktas
- i planering och byggande säkerställa behovet av erforderliga verksamhetslokaler, till exempel förskolor och särskilda boenden, till rimliga villkor genom förbehåll i markanvisnings- och exploateringsavtal. I samband med detaljplanarbete ska alternativa ändamål begränsas
- i stadsbyggnadsprojekt ha som utgångspunkt ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, då annan planeringsgrund saknas
- öka samplanering vid utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Aktuella skolor måste i förekommande fall säkras tillgång till sådana idrottshallar under skoltid genom ett separat hyresavtal mellan utbildningsnämnden och idrottsnämnden. Avsteg kan därmed ske från den närhetsprincip som annars gäller vid upplåtelse av idrottshallar under skoltid
- Inom ramen för SAMS ska i ökad omfattning planerad ny kapacitet vid befintliga skolor genomarbetas i syfte att bättre säkerställa genomförbarheten. Samplanering ska ske med idrotts- och förskolelokaler där det finns vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid. Vid nybyggnadsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras (samma tomt), detta ske genom att förskolan är helt integrerad i skolbyggnaden
- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram ett gemensamt förslag till plan för att klara behovet av vård- och omsorgsboende. Arbetet samordnas av äldre- och omsorgsnämnden som bearbetar förslagen och föreslår beslut om åtgärder utifrån en långsiktig bedömning för staden som helhet. Äldre- och omsorgsnämnden ska även beakta behovet av seniorbostäder. Planen ska godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämnderna gällande förändringar av äldreboendebeståndet.

Kommunfullmäktige ger enligt planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt. För ett sådant projekt, Trondheimsgatan i Husby med angivet färdigställande till 2022, har förutsättningarna ändrats varför uppdraget till Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd återtas

- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram en plan för att klara behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL. Arbetet samordnas av socialnämnden som bearbetar förslagen utifrån ett stadsövergripande perspektiv. En samlad plan ska därefter godkännas av kommunstyrelsen som är vägledande för nämnderna

Upphandling och inköp

Kommunkoncernen gör årligen inköp av varor och tjänster för cirka 32 mdkr. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling och inköp som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning i enlighet med *Stockholms stads program för upphandling och inköp*. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan och kommunstyrelsen har en samordnande och stödjande roll. Servicenämnden har ett övergripande ansvar för att tillhandahålla konsultativt stöd vid användning av arbetsrättsliga villkor i upphandlingar. Vidare har arbetsmarknadsnämnden ett särskilt ansvar att erbjuda stöd vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att införandet av gemensamma arbetssätt, processer och systemstöd får effekt i organisationen tillsammans med projekt *VINST (Verktyg för inköp i Stockholms stad)*
- förbättra metoder för uppföljning och utvärdering av hur digitaliseringsprojekt kan leda till effektivisering och ökad kvalitet
- nyttja servicenämnden och arbetsmarknadsnämndens tjänster i den utsträckning det bedöms nödvändigt för att få en enhetlig tillämpning av villkor för socialt ansvar och krav på arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal i upphandlingar i staden.

Strategiska digitaliseringsfrågor

Digitalisering innebär nya arbetssätt och förändrade beteenden som möjliggörs av digital teknik. Digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten inom kommunkoncernen och på det sättet bidra till att klara kompetensförsörjningen och välfärdens kvalitet. Digitalisering är ett hjälpmedel att lösa konkreta utmaningar, både för kommuninvånaren och inom verksamheterna. Det gäller att identifiera de faktiska problemen och att analysera inom vilka områden digitala lösningar och arbetssätt gör störst nytta. Med hjälp av digitalisering nås högre kvalitet i form av större självständighet och livskvalitet för våra invånare samtidigt som det leder till effektivare verksamhet. Stadens nämnder och bolagsstyrelser äger ansvaret för digitalisering inom respektive ansvarsområde för att bidra till en effektivare verksamhet och en enklare vardag för stockholmarna. I arbetet behöver inte de digitala lösningarna utgöra huvuddelen av förändringen, utan tekniken kan i många fall snarare vara möjliggörare för att kunna utveckla processer, organisation och arbetssätt. Om nämnder och bolagsstyrelser tar fram modeller och gemensamma system ska detta ske i samråd med kommunstyrelsen. Då digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten och kvaliteten inom staden ska driftkostnadskonsekvenser därför tydliggöras vid beslut. Särskilt ska verksamheterna analysera möjligheterna att använda sig av befintliga system på marknaden i syfte att hålla nere kostnader. Kommunstyrelsen har ett samordnande ansvar för att stödja verksamheterna i digitaliseringsarbetet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- förbättra metoder för uppföljning och utvärdering av hur digitaliseringsprojekt kan leda till effektivisering och ökad kvalitet
- säkerställa att det finns tydliga analyser av driftskostnadskonsekvenser innan beslut fattas och att dessa jämför kostnader för egenutveckling jämfört med att använda sig av befintliga systemlösningar
- säkerställa att det finns ett effektivt och ändamålsenligt informationssäkerhetsarbete
- delta i ”Digital Demo Stockholm” och övriga relevanta samarbetsarenor där nya digitala tjänster testas och utvecklas
- dela all data som utifrån sin informationsklassning kan delas, i staden eller som öppna data externt. Data delas via öppna dataportalen
- samverka med andra nämnder och bolagsstyrelser inom innovation och digital transformation i syfte att öka takten inom digital utveckling
- säkerställa införandet av den nya leveransen av stadens gemensamma it-service
- delta i och bidra till nationella och regionala samverkansinitiativ och myndighetssamarbeten i digitaliseringsfrågor

Internationalisering och internationellt arbete

Stockholm har under de senaste decennierna utvecklats till en internationell storstad. Kommunkoncernens möjlighet till verksamhetsutveckling förbättras av en internationell utblick där vi lär av de bästa exemplen runt om i världen. Internationellt samarbete och utbyte med andra städer skapar ökade möjligheter för att använda resurserna så effektivt som möjligt och öka graden av extern finansiering. Stockholms stad har de senaste åren intensifierat sin internationella verksamhet inom strategiskt viktiga områden, bland annat genom en ny internationell strategi och i en ny EU-policy.

Utöver att stärka kommunkoncernens internationella samarbeten och relationer är ett viktigt steg i internationaliseringsarbetet att relevant information om stadens verksamhet finns tillgänglig på engelska eller andra relevanta språk. Det gäller även information i det offentliga rummet, så som skyltar och övrig information. Detta görs i syfte att underlätta för icke-svensktalande boende och besökare i staden, samt till möjligheten för personer utifrån att ta del av relevant information om stadens verksamhet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ta initiativ till att tillsammans med andra städer driva stadens perspektiv i relevanta internationella processer och sammanhang
- bevaka och tillvarata de möjligheter som erbjuds att delta i samverkansprojekt som finansieras av EU:s fonder och program
- utveckla det internationella perspektivet i sin kommunikation för att kunna kommunicera med fler än bara svensktalande invånare

Kommunfullmäktiges indikatorer för samtliga nämnder och styrelser

Antal tillhandahållna platser för feriejobb	10 000 st	10 500	11 000
Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 200 st	1 300 st	1 400 st
Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	10 000 st	10 500 st	11 000 st

Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1200 st	1 300 st	1 400 st
Aktivt Medskapandeindex	82	83	83
Index Bra arbetsgivare	85	86	86
Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Sjukfrånvaro	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	87 %	90 %	90 %
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor	78 %	80 %	82 %
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	72	73	74
Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	86 %	87 %	88 %
Köpt energi (GWh)	1735 GWh	1690 GWh	1650 GWh

Skattesats

För år 2018 föreslås att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,90 per skattekrona.

För år 2018 föreslås en utdebitering av begravningsavgiften med 6,5 öre per skattekrona.

Stockholm den 28 november 2018

Karin Wanngård

Kommunstyrelsen m.m.

Stockholm ska vara en stad för alla. Genom högt ställda mål på ett Stockholm som håller samman och är klimatsmart, ekonomiskt och demokratiskt hållbart skapar vi en stad där alla får plats. Stadens vision nås genom en hög grad av effektivitet och ändamålsenlighet i verksamheterna, kunniga och kompetenta medarbetare och en stor innovationsförmåga inom stadens organisation. Kommunstyrelsen har ett särskilt viktigt ansvar för att, tillsammans med koncernledningen för Stockholms Stadshus AB, leda och samordna stadens angelägenheter och ge nämnder och bolagsstyrelser goda förutsättningar att fullgöra kommunfullmäktiges mål. Uppföljning, analys, resultatdialoger, beslutsstöd och att sprida goda exempel är viktiga delar i utvecklingen av verksamheten, som sker utifrån invånarnas behov.

Nämndens uppgifter

Kommunstyrelsen m.m. omfattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för uppföljning av kommunfullmäktiges budget i sin helhet och arbetar med samtliga av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsåret. Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsiktsplikt över nämndernas verksamhet samt kommunens bolagsstyrelser. Inom ramen för uppsiktsplikten ska kommunstyrelsen kontinuerligt följa den ekonomiska förvaltningen i stadens nämnder och skyndsamt uppmäna till vidtagande av verk samma åtgärder vid behov. Under kommunstyrelsen finns borgarrådsberedning, ekonomiutskott, personal- och jämställdhetsutskott, integrationsutskott, trygghetsutskott, klimatutskott, råd för mänskliga rättigheter, råd för funktionshinderfrågor, pensionärsråd, funktionshinderombudsman, barnombudsman och äldreombudsman.

Stadsledningskontoret är kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens förvaltning. Kontoret har en central, strategisk och stödjande roll och bistår med väl underbyggda och allsidigt belysta beslutsunderlag. Uppdrag och ansvarsområden framgår av kommunallagen, reglemente för kommunstyrelsen, stadsledningskontorets instruktion samt denna budget.

Stadsledningskontoret har främst ett övergripande ansvar för styrning, utveckling och uppföljning av:

- ekonomistyrning och finansstrategi
- övergripande och strategiska personal- och arbetsgivarfrågor
- strategiska välfärdsfrågor samt kvalitetsutveckling
- strategiska stadsutvecklingsfrågor och näringslivsfrågor
- bostadsbyggande och strategisk infrastrukturplanering
- stadens miljö- och klimatarbete
- stadens trygghets- och säkerhetsarbete, däribland arbetet mot våldsbejakande extremism samt totalförsvarsfrågor
- strategisk fastighets- och markutveckling samt hyres- och lokalfrågor inklusive strategisk lokalförsörjning och processer för en övergripande lokalresursplanering med kontroll och styrning av fastighetshanteringen och lokalutnyttjandet
- upphandlings- och inköpsverksamheten i kommunkoncernen
- stadsövergripande kommunikation och information gentemot stadens medarbetare och invånare
- stadsövergripande internationella relationer och besök
- digital utveckling, it-strategier och informationssäkerhet

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 1 313,6 mnkr och minskar med 55,3 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Medel förenade med genomförandet av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* finansieras genom disposition av eget kapital. Stadens finansiering av projekt baserat på ansökningar för prioriterad digital utveckling, som tidigare hanteras inom ramen för digital förnyelse är numera integrerat i hanteringen av medel för realisering av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad*. Taket för denna typ av projektfinansiering sätts för 2019 till 40 mnkr.

För år 2019 budgeteras följande för rotlar och partikanslier (tkr):

Socialdemokratiska Arbetarpartiet	20 076
Miljöpartiet de gröna	13 669
Moderata Samlingspartiet	29 239
Vänsterpartiet	11 934
Liberalerna	14 442
Feministiskt initiativ	2 037
Sverigedemokraterna	4 879
Centerpartiet	12 197
Kristdemokraterna	7 818
SUMMA	116 291

Kostnaderna avser främst arvoden till förtroendevalda, omkostnader i den politiska organisationen och viss representation. Partiernas budgetmedel används fritt inom kommunallagens ram. Över- eller underskott som uppstår ett år, överförs till kommande år. De partier som har överskott i sina budgetar vid utgången av föregående mandatperiod, får överföra detta överskott till den nya mandatperioden.

Partistödet beräknas enligt följande per år (tkr):

Grundstöd per parti	520
Partistöd per mandat	406

Partierna ska senast den 30 juni redovisa hur partistödet har använts under föregående år.

Bidrag till information och utbildning av nämndemän

De nämndemannaföreningar som organiserar nämndemän utsedda av Stockholms stad kan få bidrag för nödvändig utbildning av nämndemän. Bidraget ska beräknas på antalet nämndemän inom föreningen som utsetts av Stockholms stad och per mandatperiod. Det ska vara på samma nivå för alla nämndemannaföreningar. Bidraget är maximalt 1 000 kronor per nämndeman och mandatperiod.

Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar

Under kommunstyrelsen m.m. finns anslag för ersättningar till utomstående organisationer och föreningar. Ersättningarna fördelar sig enligt följande (tkr):

Mottagare

Partistöd med mera	46 046
Stadens hederspriser	700
Förbundsavgift Sveriges Kommuner och Landsting, SKL	22 889
Medlemsavgift Storsthlm	17 920
Medlemsavgift Mälardalsrådet	1 350

Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå, STIM	3 300
Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, SAMI	240
Handelshögskolan i Stockholm	2 000
Professur i stadshistoria	280
Coompanion Stockholms län	800
Stockholm Business Region AB inkl. Visit Stockholm AB	106 500
Stockholmsregionens Europaförening	2 500
Eurocities	230
Livräntor, Mälarens vattenvårdsförbund, S:t Eriksveteranerna, Stadshusetets konstförening, SKIMF, Eldkvarns IF	1 530
Föreningen Spårvagnsstäderna	100
Pris till Katarina Taikons minne	100
Vetenskapsstaden	2 600
Stockholms Akademiska Forum, StAF	2 600
OpenLab	2 800
Medlemsavgift till Storstockholms brandförsvär, SSBF	396 385
Stockholm Impact Award	1 400
Stiftelsen Electrum	1 500
STING	3 000
SIWI	1 100
ECCAR	15
Urban ICT Arena	1 400
Medlemsavgift ICLEI	35
Summa	616 969

Stockholm Business Region AB och dess verksamhet finansieras via ersättning från stadens budget med 100,5 mnkr för 2019. Visit Stockholm AB handlägger ärenden om marknadsföringsstöd inom ramen för stadens evenemangsstrategi (utl. 2012:92). Stödet ska rymmas inom en årlig ram om 6,0 mnkr. Medlen är avsatta under kommunstyrelsen m.m. och utbetalas efter styrelsebeslut i Stockholm Business Region AB. Bolaget beslutar om marknadsföring av evenemang och hanterar utbetalningar för detta.

Kommunförsäkring

Stadens nämnder får genom S:t Erik Försäkrings AB en kommunförsäkring som omfattar försäkringsskydd för lös egendom, utställningar, entreprenad, terrorism, ansvar, tjänsteresor, VD- och styrelseansvar, förmögenhetsbrott samt olycksfall för volontärer. Premien för år 2019 är 18,5 mnkr för stadens samtliga nämnder och finansieras av medel avsatta under kommunstyrelsen m.m.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholm ska vara en stad som håller samman och är klimatsmart, ekonomiskt och demokratiskt hållbar. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att uppfylla dessa mål. Stockholm har en stark välfärd, världsledande företag, ett innovativt näringsliv och nyskapande kultur. Genom framåtsyftande lösningar har vi tagit den internationella ledartröjan inom klimat- och miljösatningar. För att möta kommande utmaningar, globalt och lokalt, behövs en progressiv politik också framöver.

Stockholm ska hålla en hög takt i bostadsbyggandet. Att Stockholm växer är ett kvitto på stadens attraktivitet, men det skapar också utmaningar. Bostadsbristen begränsar både människors frihet och Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande där det byggs

fler hyresrätter med lägre hyror måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Då krävs resurser, planering och beslutsvilja.

När Stockholm växer ska det ske med så låg klimatpåverkan som möjligt. Därför ska Stockholms byggsektor vara klimatneutral till år 2040. Byggnationen ska också ske med målet att minska segregationen och utjämna stockholmarnas livschanser. Genom att satsa på kapacitetsstarka trafikslag som gång, cykel och kollektivtrafik kan fler människor förflytta sig utan att behöva använda bilen. På så sätt kan klimatpåverkan minskas och gaturummet blir mer inbjudande. Det kräver investeringar och prioriteringar. Planeringen av en ny stadsdel där Bromma flygplats idag ligger ska starta.

Målet om en fossilbränslefri stad år 2040 och en fossilbränslefri organisation till 2030 står fast. Satsningen på investeringar i klimatanpassningsåtgärder och utsläppsminskande åtgärder ska fortsätta och kommunstyrelsen har en viktig roll i att leda det arbetet.

Tryggheten i staden ska öka. Det görs genom ett förebyggande systematiskt säkerhetsarbete, riktade insatser och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön, samt ett omfattande preventivt socialt arbete för att stoppa rekryteringen till kriminalitet. Arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen ska fortsätta. Medborgardialoger och medborgarbudget är viktiga verktyg för att arbetet ska kunna utgå från invånarnas upplevelser samt bidra till att öka delaktigheten i utvecklingen av det egna området.

En god arbetsmarknad är viktig för Stockholms tillväxt. Kraftfulla och riktade arbetsmarknadsinsatser gör att staden har historiskt låga nivåer av utbetalt ekonomiskt bistånd. Det arbetet måste fortsätta. Ingen ung i Stockholm ska behöva börja sitt liv i arbetslöshet, därför ska 90-dagarsgarantin utvecklas, inte avvecklas.

Stadens arbete med sociala investeringar ska även fortsättningsvis ha en tydlig koppling till det stadsövergripande arbetet med social hållbarhet. För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet genom tidiga och kunskapsbaserade insatser. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att stadens mottagande av nyanlända består av hållbara lösningar som förstärker likställigheten i staden.

Stadens verksamhet ska vara effektiv. Kommunstyrelsen har en viktig roll att både bedriva tillsyn och sprida goda exempel. En åtgärd för att bedriva verksamheten med högre effektivitet är att stärka den egna kompetensen med syfte att minska behovet av externa konsulter. För att vinna trovärdighet i detta ska kommunstyrelsen föregå med gott exempel och minska behovet av externa konsulter under 2019.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- driva arbetet med att stärka närsamhällets betydelse i socioekonomiskt svaga områden i syfte att generera bättre studieresultat
- stödja berörda nämnder och bolagsstyrelsers arbete med nyanlända för att skapa förutsättningar för ett bra mottagande och för väl fungerande etablering i arbetsliv, på bostadsmarknaden och i samhället
- intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i stadens fokusområden tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB
- koordinera och samordna det trygghetsskapande arbetet via stadens trygghetskommission med utökad satsning på stadens ambulerande ordningsvakter

- stödja stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder samt samverka med polis, andra externa aktörer och civilsamhället för att tillvarata kunskaper, resurser och insatsmöjligheter för högsta möjliga utväxling i trygghets- och säkerhetsarbetet
- fortsätta utbilda stadens ordningsvakter i att göra orosanmälningar till socialtjänst när barn, unga eller vuxna som far illa påträffas
- stödja stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder med att revidera handlingsplanerna för att utveckla kunskap och systematiska arbetssätt för att motverka våldsbejakande extremism
- följa upp, utvärdera och beräkna ekonomiska förtjänster från sociala investeringar som syftar till att framtida utanförskap och social utsatthet undviks
- styra och samordna bostadsbyggandet samt ansvara för att stadsplaneringen skapar långsiktigt hållbara stadsmiljöer som tar hänsyn till viktiga grönområden och som bidrar till jämlika förutsättningar för stockholmarna
- utveckla en bostadsgaranti för unga
- fortsätta utveckla arbetet i de fokusområden som pekas ut i översiktsplanen utifrån erfarenheterna från Fokus Skärholmen
- ansvara för övergripande strategiska trafikinfrastrukturfrågor och för att leda och samordna förhandlingar och avtal för trafikinfrastrukturprojekt med externa parter
- ansvara för att hålla ihop stadens genomförande av projekt inom Sverigeförhandlingen – Storstad Stockholm, och 2013 års Stockholmsöverenskommelse
- ansvara för och stärka SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm, som ska säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler, en planeringsportfölj som möter behoven och att projekt kontinuerligt överförs i ett genomförandeskede
- ta initiativ till en regional gymnasieplan för att säkerställa den kraftfulla kapacitetsutbyggnad som är nödvändig och verka för att den regionala samverkansmodellen för gymnasieskolan utvecklas för att uppnå bättre kostnadstäckning vid lokalinvesteringar och inhyrningar
- göra en bedömning av förutsättningarna för att genomföra försöksverksamhet med förvaltarenheter i samarbete med överförmyndarnämnden
- beakta hållbarhetskommisionens analyser och inriktningen till färdplan i styrningen och uppföljningen av stadens nämnder och bolagsstyrelser
- samordna arbetet för en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön.

Ett klimatsmart Stockholm

- ansvara för att klimat- och miljöarbetet ger avtryck i alla stadens verksamheter med målsättningen om en fossilbränslefri stad år 2040
- verka för att uppnå de 17 hållbarhetsmålen inom Agenda 2030
- ta fram en handlingsplan och samordna arbetet för att uppnå målet om en klimatneutral byggsektor till år 2040, med fokus på livscykelperspektiv
- utveckla kommunkoncernens organisation och strategiska planering och uppföljning för en långsiktigt hållbar energi- och elförsörjning och bistå stadsbyggnadsnämnden i planeringsarbetet i enlighet med lagen om kommunal energiplanering
- samordna stadens särskilda satsning på klimatinvesteringar och rikta insatser mot projekt som ger största möjliga klimatnytta med fokus på åtgärder som styr mot energieffektiviseringar, solenergi, hållbara transporter samt klimatanpassning
- samordna stadens externa samverkan på klimatområdet med fokus på regionalt och internationellt arbete

- ansvara för att implementera stadens strategi för mer klimatsmart mat och utveckla åtgärder för att sänka klimateffekten från stadens livsmedelskonsumtion
- ansvara för att implementera och kommunicera stadens principer för skyfallshandtering för att kunna identifiera och åtgärda sårbarheter på kort och längre sikt
- se över behovet av översvämningsskydd och beredskapsåtgärder för extrema väderhändelser tillsammans med Storstockholms Brandförsvarsförbund.
- i förhandlingar med staden om trängselskatternas användning verka för en ökad differentiering beroende på miljöklass i syfte att skynda på teknikutveckling och fordonsflottans omvandling
- fortsätta utredningen med den politiskt tillsatta referensgruppen om miljözoner för framtagande av korrekta underlag om utsläppsnivåer, prognoser och förslag om relevanta åtgärder utifrån perspektivet att miljözoner ska införas där de ger mest effekt för luftkvalitet.
- inleda förhandlingar med staten i syfte att tidigarelägga tunnelbaneutbyggnaden Älvsjö-Fridhemsplan genom att vid behov förskottera medel.
- medverka i arbetet för byggnation av tvärförbindelse Södertörn
- arbeta för att säkerhetsställa nödvändig flygkapacitet i regionen genom utveckling av Arlanda flygplats
- planera för omvandlingen av Bromma flygplats till en ny stadsdel

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- styra och följa upp stadens verksamheter för att säkra en långsiktig balans i ekonomin
- minska kostnaderna för inhyrda konsulter och kvartalsvis redovisa effekterna av detta arbete
- kontinuerligt utveckla stadens investeringsstrategi samt strategiskt planera lokalresurserna i syfte att hålla nere stadens samlade investeringsnivå och långsiktiga driftkostnader för att säkerställa att kommunfullmäktiges mål nås samtidigt som staden ges förutsättningar att växa långsiktigt ekonomiskt hållbart
- vidareutveckla styrning och uppföljning av större projekt som involverar flera nämnder och bolagsstyrelser
- se över nuvarande nämndorganisation med syfte att skapa större medborgarinflytande, effektivitet och likvärdighet
- utveckla prognosarbetet i samarbete med stadens nämnder, för att öka möjligheten att vidta åtgärder i tid
- utveckla arbetet med näringslivsfrågor i stadens stadsutvecklingsprocesser
- samordna och stärka stadens näringslivsarbete genom styrgruppen för näringslivsfrågor bestående av representanter från relevanta förvaltningar och bolag
- utveckla vägledning och lokalt stöd till nyföretagande
- föreslå ansvarsfördelning för inköpskategorier och centralt samordnade upphandlingar
- i samarbete med servicenämnden bidra till ökad e-handel med stadens leverantörer
- tillsammans med servicenämnden arbeta för att minska inköpen av plastprodukter och plastförpackningar i stadens verksamheter
- med en strikt kostnadskontroll, leda och samordna stadens arbete med realisering av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* som syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering förenkla för invånare, företagare och besökare
- samarbeta med Kungliga Tekniska högskolan och Stockholms universitet kring forskning, utbildning, utveckling och innovation

- stödja nämnder och bolagsstyrelser att ta ett större ägandeskap om digital utveckling genom forum, samverkan och stöd i metoder för digital utveckling och styrning
- öka kostnadskontrollen i IT-upphandlingar, bland annat genom att i ökad utsträckning använda sig av systemlösningar som redan finns på marknaden.
- se över stadens engagemang och ersättningar till utomstående organisationer och föreningar
- tillsammans med arbetsmarknadsnämnden och Stockholms Stadshus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- stödja arbetet med det systematiska arbetsmiljöarbetet och kommunicera riktlinjer mot kränkande särbehandling, trakasserier, repressalier eller diskriminering
- säkerhetsställa stadens kompetensförsörjning samt rätten till heltid och trygga anställningar
- samordna stadens arbete för nationella minoriteter och utverka informationsinsatser om Stockholm som förvaltningskommun
- säkerställa att funktionshinderperspektivet beaktas i stadens verksamheter. Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor bistår i arbetet
- verka för att stadens medlemskap i WHO:s nätverk för äldrevänliga städer konkretiseras och utvecklas
- stödja stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder i det lokala arbetet att utveckla kunskap och arbetssätt för att möta problem och utmaningar som skapas av våldsbejakande extremism
- stödja berörda nämnder att säkerhetsställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till aktörer som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män, uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.
- samordna arbetet med att identifiera och tillgängliggöra lokaler för föreningslivet genom stadens bokningssystem
- tillsammans med berörda nämnder leda arbetet med att underlätta för föreningslivet att söka bidrag hos staden, exempelvis genom föreningslotsar
- stärka möjligheterna för personer med olika funktionsnedsättningar att få arbete inom staden
- se över möjligheterna att införa mer likvärdiga friskvårdsförmåner i stadens verksamheter
- utreda möjligheten att minska konverteringstiden gällande vikariat och allmän visstidsanställning till tillsvidareanställning i syfte att öka anställningstryggheten

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	0,1 mnkr	0,1 mnkr
Stadens kapitalkostnader per netto-driftskostnader (max)	7 %	7 %	7 %
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	100 %	100 %
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %
Andel inköpta livsmedel i staden med låg klimatpåverkan i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Kommunstyrelsen ska tillsammans med övriga berörda nämnder påbörja planeringen av en ny stadsdel på den plats där Bromma flygplats idag ligger.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolag ta fram en handlingsplan för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska verka för ändrad lagstiftning och skärpta straff för vuxna som rekryterar unga till organiserad brottslighet	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna utveckla samverkan mot våldbejakande extremism.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska komplettera stadens trygghets- och säkerhetsprogram med förebyggande åtgärder mot terrorism samt en strategi för hur staden kan minska risken för att barn och unga vuxna dras in i kriminalitet.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn av resursfördelningssystem inom funktionshinderområdet.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB ska för den kommande perioden initiera och fortsätta påbörjade aktiviteter för att bemöta säkerhetshot och risker.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda stadens organisation för civilförsvarsförmåga	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att utreda vilka områden som kan läggas till - och utöka redan god-kända områden – som platser där stadens ordningsvakter verkar för att skapa trygghet för medborgarna	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden, berörda nämnder och aktörer stärka och utveckla trygghetsarbetet kring Sergels Torg och trygghetskontoret som skapats. Nämnderna ska verka för att trygghetskontor öppnas vid Stureplan och Medborgarplatsen.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden, berörda nämnder och aktörer verka för att fler trygghetskontor skapas.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser utveckla metoder för att bidra till bostadsförsörjningen för särskilt prioriterade grupper.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utveckla arbetet med stadens projektportfölj till att också omfatta samhällsservice såsom skolor, förskolor och idrottsanläggningar samt arbetsplatser.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldre- och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna för ett införande av ett förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda sommarkolloverksamhetens avgiftsmodell, både gällande dygnsavgiften per barn och de inkomstspann som ligger till grund för de olika avgiftsnivåerna, i syfte att tillgängliggöra sommarkollo för fler.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser arbeta fram ett nytt miljöprogram för 2020-2023 och en reviderad Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 som inkluderar ekonomiska analyser.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser ta fram en stadsövergripande klimatrelaterad sårbarhetsanalys som inkluderar förslag till åtgärder	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska kartlägga och analysera hur stadens integrerade ledningssystem kan utvecklas i syfte att minska detaljstyrningen till förmån för en mer strategisk styrning som kännetecknas av tillit och förtroende	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden göra en översyn över ersättningsnivåerna inom vuxenutbildningen, för att öka förutsättningarna för utökade stödinsatser för nya målgrupper	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska påbörja en handlingsplan för arbetet med artificiell intelligens (AI), robotisering och maskininlärning (ML) inom stadens verksamheter.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med Stockholms Stadshus AB revidera principöverenskommelsen med bostadsbolagen från	2019-01-01	2019-12-31

2013 gällande nyproduktion av förskolor för att möjliggöra fortsatt utbyggnad.		
Kommunstyrelsen ska tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Business Region AB utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska utvärdera och utveckla arbetet med medborgarbudget.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldre- och äldreomsorgsnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna för ett införande av ett förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska ta fram en stadsövergripande resepolicy som styr mot klimatsmarta resor och möten.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB ska anpassa stadens verksamheter till den nya dataskyddsförordningen GDPR.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja berörda nämnder att säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden utveckla gällande upphandling av livsmedelsprodukter som minskar klimatpåverkan samt säkerställa att staden ställer krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå i stadens upphandlingar.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med samhällsvägledning för nyanlända, med särskilt fokus på att ge kunskaper om bostadssituationen	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska göra en översyn av organiseringen av stadens råd för funktionshinderfrågor	2019-01-01	2019-06-30
Kommunstyrelsen ska tillsammans med stadsdelsnämnderna verka för att tillsammans med landstinget etablera fler hembesöksprogram för förstagångsföräldrar i stadsdelar som saknar hembesöksprogram.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldre- och äldreomsorgsnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna för ett införande av ett förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldre- och äldreomsorgsnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda och göra en översyn över biståndshandläggargorganisationen för att öka likställigheten i biståndsbedömningarna i staden.	2019-01-01	2019-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen initiera arbetet med översyn av stadens skyddsrum som del av civilförsvaret	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska ta fram en färdplan, för behovet av nybyggnation och utbyggnad, tillsammans med kommunstyrelsen och andra berörda nämnder och bolag för att kunna arrangera OS 2026.	2019-01-01	2019-12-31

Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur personalkontinuiteten inom hemtjänsten kan förbättras.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda behovet av en generösare biståndsbedömning.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden utreda hur samarbetet med hälso- och sjukvården kan stärkas för att stödja en sammanhållen vård för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Micasa fastigheter AB samt i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur staden kan möjliggöra för fler kollektiva boendeformer för äldre, till exempel inom boendeformen seniorboende.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Kommunstyrelsen** godkänns.

Revisorskollegiet

Stadsrevisionens uppgifter

Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisions-sed. Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovis-ning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer.

Kommunfullmäktiges presidiums förslag till budget 2019

Förslaget till budgetram för 2019 har enligt god revisionssed beretts av kommunfull-mäktiges presidium. Budgeten för 2019 uppgår till netto 29,4 mnkr och ökar med 2,0 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

I stadsrevisionens revisionsplan beskrivs stadsrevisionens mål, uppdrag och arbetssätt samt nämnd- och bolagsgranskningen. I revisionsplanen beskrivs även de större revi-sionsprojekt som planeras genomföras under revisionsåret.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
Aktivt Medskapandeindex	82	83	83
Index Bra arbetsgivare	85	86	86
Obligatorisk nämndindikator			
Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Sjukfrånvaro	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

2. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Revisorskollegiet** godkänns.

Valnämnden

Nämndens uppgifter

Valnämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till Europaparlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

I maj genomförs val till Europaparlamentet. Utgångspunkten för nämndens arbete ska vara att alla röstberättigade ges goda chanser att använda sig av sin demokratiska rättighet att rösta. Nämnden ska därför planera för att valen kan organiseras och genomföras på ett sådant sätt att alla röstberättigade ges goda förutsättningar att rösta. I detta avseende ska nämnden särskilt beakta förutsättningarna att rösta i områden med historiskt lågt valdeltagande samt behovet av tillgängliga vallokaler. Nämnden ska säkerställa att valhemligheten respekteras och motverka otillbörligt påverkande i samband med röstning.

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 50,3 mnkr och minskar med 5,7 mnkr jämfört med 2018. Minskningen beror på genomförande av allmänna val under 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

3. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Valnämnden** godkänns.

Stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna fyller en viktig funktion och har ansvar för merparten av stadens välfärdsverksamhet. Utifrån en lokal förankring och bred kompetens ska stadsdelsnämnderna vara nära medborgarna och erbjuda en samhällsservice av hög kvalitet. Det lokala utvecklingsarbetet har en central betydelse för att skapa en hållbar utveckling i stadens alla delar och för att nå visionen om ett Stockholm för alla.

Stadsdelsnämndernas prioriteringar för lokalt utvecklingsarbete utgår från analyser av lokala förhållanden och har tagits fram i dialog med invånare och lokala aktörer. Möjligheterna för ett utvecklat medskapande genom exempelvis medborgardialog, medborgarbudget eller andra liknande modeller för ett fördjupat deltagande, ska beaktas. För de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden är samverkan med berörda facknämnder och bolagsstyrelser avgörande för att möjliggöra genomförande av utvecklingsarbetet.

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete. Arbetet innefattar såväl sociala förebyggande insatser som investeringar och fysiska åtgärder i närmiljön. En nära samverkan med lokalpolisen, lokala näringslivet och fastighetsägare är en förutsättning för trygghetsarbetet.

Nyanlända ska få goda förutsättningar att etablera sig genom studier, på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och i samhället i stort. Det gemensamma ansvaret för ett hållbart mottagande i staden och snabb etablering kräver kommunala etableringsinsatser inom stadsdelsnämndernas verksamheter, samt genom arbetsmarknadsåtgärder och en nära samverkan med jobbtorg. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att erbjuda stöd till kvotflyktingar, ofta med kort varsel. Kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra flyktingars och många behöver ett omfattande stöd.

Stadsdelsnämndernas uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- kommunal förskoleverksamhet
- äldreomsorg
- stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- individ- och familjeomsorg
- socialpsykiatri
- barn, kultur och fritid
- ekonomiskt bistånd
- arbetsmarknadsåtgärder och samverkan med jobbtorg
- mottagande och integration av nyanlända
- stadsmiljöarbete
- lokalt näringslivsarbete
- lokalt demokrati- och utvecklingsarbete
- tillsyn av försäljning av alkohol och tobak samt e-cigarettor
- medborgarkontor
- konsumentvägledning
- bostadsanpassning för bostäder enligt SoL och LSS

Ett antal stadsdelsnämnder tillhandahåller kommunövergripande verksamheter som återfinns inom verksamhetsområdena förskola, barn, kultur och fritid, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Syftet är bland annat att kunna erbjuda verksamheter till personer med särskilda behov, vilket gör att flera av verksamheterna är av unik karaktär. Karakteristiskt för stadens kommunövergripande

verksamheter är att de är tillgängliga för invånarna i stadens samtliga stadsdelsnämnder. Kommunövergripande verksamheter återfinns inom stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Bromma, Kungsholmen, Norrmalm, Södermalm och Enskede-Årsta-Vantör.

Förslag till budget 2019 och plan för 2020 och 2021

Budgeten till stadsdelsnämnderna för 2019 uppgår till netto 21 327,2 mnkr och ökar med 543,7 mnkr jämfört med 2018.

Systemet för fördelning av resurser utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningsstruktur. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det förväntade behovet och inte utifrån faktiska kostnader. I fördelningen ingår löpande kostnader för att bedriva en verksamhet inkluderat personal, lokaler, administration och övriga kostnader. Stadsdelsnämnderna får sina medel tilldelade som ett anslag. Inom ramen har stadsdelsnämnderna frihet att omdisponera anslaget och prioritera mellan verksamheterna, så länge de följer de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige fastställt.

Stadsdelsnämnderna beslutar själva om en ändamålsenlig organisation utifrån uppdraget och invånarnas behov. Stadsdelsnämnderna ska klara framtida volymförändringar med hög kvalitet i takt med att Stockholm växer. Stadsdelsnämnderna ska samverka inom sina verksamhetsområden och med varandra, i syfte att lära av varandra, sprida goda exempel och utveckla effektiviteten och vid behov ska regionvisa verksamheter övervägas. Stadsdelsnämnderna ska i detta syfte samverka med varandra samt med kommunstyrelsen och för verksamheten berörda nämnder.

Kommunfullmäktiges inriktning för stadsdelsnämnderna

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- utveckla samverkan med berörda nämnder samt relevanta externa aktörer exempelvis inom ramen för lokala brottsförebyggande råd (BRÅ) för att stärka det brottsförebyggande arbetet
- fortsätta att utveckla, vidta och följa upp insatser för att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare
- prioritera samarbete med lokalpolisen samt utveckling och uppföljning av samverkansöverenskommelser
- utveckla samverkan med stadens bostadsbolag för att bland annat höja kunskapen kring oriktiga hyresförhållanden på bostadshyresmarknaden och på vilket sätt sådan kan undvikas
- arbeta med lokalt demokrati- och utvecklingsarbete med utgångspunkt i lokala lägesbilder
- i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden och socialnämnden samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket motverka kriminella transaktioner och aktiviteter, den så kallade svarta ekonomin, vid tillståndsgivning och tillsyn.

Ett klimatsmart Stockholm

- bidra till att uppfylla stadens mål om ett klimatsmart Stockholm och beakta de styrdokument som syftar till att uppnå detta mål
- i samarbete med trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB klargöra ansvarsfrågan i avtal för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- föra lokala näringslivsdialoger i sina respektive stadsdelar
- samverka med Stockholm Business Region AB för att förbättra det lokala näringslivets förutsättningar
- samarbeta med kommunstyrelsen och Stockholm Business Region AB för att kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys.
- förbättra företagens möjlighet till insyn och kontakter med facknämnder och kommunala bolag
- öka tillgängligheten till och kvaliteten i samhällsvägledning till nyanlända i ett tidigt skede i etableringsprocessen
- samverka både inom staden och externt med näringsliv och civilsamhälle för att nyanlända ska etableras snabbt på arbetsmarknaden
- prioritera kvinnors etablering på arbetsmarknaden

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- utifrån befintlig kunskap, lokala lägesbilder och aktiviteter i handlingsplanerna utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism i samverkan med kommunstyrelsens centrala samordnare, socialnämnden, idrottsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden och polis
- stärka medarbetarnas inflytande och delaktighet på arbetsplatsen för att skapa en god arbetsmiljö i linje med handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation
- trygga en god kompetensförsörjning inom socialtjänsten och erbjuda nya medarbetare en gedigen introduktion samt stöd till medarbetare med kort erfarenhet i form av handledning och mentorskap
- stödja tillåtande, tillgängligt och öppet ledarskap på alla nivåer inom socialtjänsten
- vidareutveckla mottagandet av och arbetssätten kring kvotflyktingar i samarbete med socialnämnden
- uppmärksamma nyanlända flickors, kvinnors erfarenheter och särskilda utsatthet
- fortsätta att arbeta med medborgardialoger och medborgarbudget
- samarbeta med arbetsmarknadsnämnden i det lokala utvecklingsarbetet, särskilt de sju prioriterade stadsdelsområdena

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	51 %	52 %	53 %
Andel inköpta livsmedel i staden med låg klimatpåverkan i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Andel stockholmare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen i det område där de bor	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Tillit i bostadsområdet	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser utveckla metoder för att bidra till bostadsförsörjningen för särskilt prioriterade grupper.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med samhällsvägledning för nyanlända, med särskilt fokus på att ge kunskaper om bostadssituationen	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med berörda dotterbolag medverka i stadsdelsnämndernas lokala utveckling och särskilt prioritera trygghetsskapande insatser och åtgärder för social hållbarhet.	2019-01-01	2019-12-31
Bostadsbolagen ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla samverkan mot våldbejakande extremism.	2019-01-01	2019-12-31

Förskoleverksamhet

Alla barn i Stockholm har rätt till en trygg uppväxt och en bra förskola. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att förskoleverksamheten inom Stockholms stad är likvärdig, har hög kvalitet och lägger grunden för ett livslångt lärande. Det ska finnas en bra kommunal förskola nära hemmet. Alla barn behöver ta del av förskolans verksamhet, som ska ge alla barn möjligheter att utveckla kulturell och social kompetens och vara fri från stereotypa könsmönster.

Förskolorna ska vara tillgängliga för alla barn och alla barn ska få det stöd de behöver för att lära och utvecklas. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta verka för att barn i mindre socioekonomiskt gynnsamma stadsdelar ska vara inskrivna och närvara i förskolan. Stadsdelsnämnderna ska prioritera det systematiska kvalitetsarbetet inom förskolan utifrån de nationella målen i läroplanen, i syfte att skapa hög kvalitet och likvärdighet. Förskolan ska skapa trygghet för såväl barn som föräldrar.

Medarbetares och chefers kompetens är den viktigaste faktorn för förskolans kvalitet och kompetensförsörjnings- och kompetensutvecklingsinsatserna som pågår inom staden ska fortsätta. Digitaliseringens möjligheter ska tillgängliggöras för alla barn samt underlätta för en effektiv och lärande organisation.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- att driva och utveckla kommunala förskolor, pedagogisk omsorg, flerfamiljsystem och allmän förskola
- att alla barn som bor i stadsdelsnämndsområdet har tillgång till förskoleverksamhet
- att stadens platsgaranti uppfylls och att ramöppettiderna hålls
- tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn i förskoleåldern från ett till fem års ålder till familjer med ett sådant omsorgsbehov

Utbildningsnämnden ansvarar för att godkänna och utöva tillsyn av fristående förskolor, samordna omsorg på obekvämt arbetstid samt för att samordna stadens förskoleverksamhet i egen regi. Principen om lika villkor ska råda mellan kommunal och fristående förskola.

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår netto till 5 272,3 mnkr och ökar med 134,8 mnkr jämfört med 2018. Prognosen utgår från att antalet barn i förskolan minskar men reserver finns i prestationsreserven för förändringar. Grundsablonen ökar med 4,0 %, efter att generell effektivisering har räknats bort. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Slutlig justering av budget 2019 utförs i december samma år utifrån månadsvisa avläsningar av antal inskrivna barn i verksamheten.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Alla barn i Stockholm har rätt till en trygg uppväxt och en bra förskola. Förskolans verksamhet ska vara tillgänglig, ha hög kvalitet och lägga grunden för ett livslångt lärande för Stockholms barn. Det ska finnas en bra kommunal förskola nära hemmet. Förskolan är en av stadens högst prioriterade verksamheter och schablonen ökar i denna budget med 4 procent. Även det socioekonomiska tillägget ökar med 4 procent. Därigenom kan personaltäthet öka och barngruppernas storlek minskas.

Alla barn behöver ta del av förskolans verksamhet, som ska vara fri från stereotypa könsmönster och ge alla barn möjligheter att utveckla kulturell och social kompetens. Barnens språkutveckling ska vara i fokus i verksamheten.

Förskolan fungerar utjämnande av socioekonomiska effekter och är för många föräldrar ett ovärderligt stöd i utvecklingen av deras barn. Insatser ska göras i de stadsdelsnämnder som har lägst andel barn i förskola och förskoleklass i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten hos samtliga familjer. Förskolan ska skapa trygghet för såväl barn som föräldrar.

Förskollärare ska leda förskoleverksamheten och ha det pedagogiska ansvaret för att främja god arbetsledning, verksamhetskvalitet, pedagogisk utveckling och innovationer i förskolan. Att öka andelen förskollärare i personalgrupperna är fortsatt ett prioriterat mål. En hög andel förskollärare är särskilt viktig i förskolor som verkar i områden med socioekonomiskt ogynnsamma förutsättningar. Barnskötare har likaså en mycket viktig roll att spela i förskolans verksamhet och ska ha goda möjligheter att utvecklas i sitt yrke. Förskolans chefer ska ha goda förutsättningar för att kunna utöva ett närvarande ledarskap.

Genom ett ökat antal legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare kan barngrupperna göras mindre. En väsentlig del i att öka förskolläraryrket och barnskötaryrkets attraktionskraft är en god löneutveckling. Staden ska även fortsättningsvis vara löneledande för förskollärare och löneutvecklingen för barnskötare ska prioriteras. Handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare ska implementeras med fokus på hur förskolan kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande samt pedagogiska ledarskapet. Förstärkningsteam ska inrättas för att underlätta vikarieersättning när ordinarie medarbetare deltar i vidareutbildning eller planering. Utbildningsnämndens elevhälsostöd ska utökas så att också förskoleverksamheten kan ta del av stadens centrala specialiststöd.

Naturvetenskap, matematik och språkutveckling är prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas för att lägga en god grund för framtidens skolelever. Lärandet i förskolan ska vara lustfyllt och genom lekens stimulans ska barnets kunskaper och förmåga till samspel utvecklas med andra. Estetiska läroprocesser ska utvecklas och alla barn i förskolan ska garanteras minst en professionell kulturupplevelse per termin.

Förskolans verksamhet ska ingå i den stora satsning som Stockholms stad gör på ökad digital kompetens och kreativitet. Genom programmeringskommissionens arbete ska goda exempel på hur barn i förskolan får stifta bekantskap med kodning spridas över staden. Digitaliseringens möjligheter måste komma alla barn till del.

Likvärdigheten i förskolan ska stärkas genom ökad pedagogisk kvalitet. Det handlar om att utveckla förskolans ledningsorganisation i syfte att säkerställa förskollärarledd undervisning, att främja det pedagogiska ledarskapet, att säkerställa en likvärdig kompetensförsörjning, att utveckla förskolan som lärande organisation och att utveckla mått för att följa personalomsättningen.

Alla barn i Stockholm har rätt till en bra kommunal förskola nära hemmet. Stockholm växer kraftigt och behovet av att både bygga ut befintliga förskolor samt att bygga nya är stort. Utemiljön ska ses som ett av förskolans pedagogiska rum och ska därför vara med i byggprocessens tidiga skeden.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- säkerställa en likvärdig förskola som är trygg, säker och håller hög kvalitet
- säkerställa ett systematiskt kvalitetsarbete utifrån de nationella målen i läroplanen
- säkerställa förskollärralledd undervisning
- implementera den nya läroplanen för förskolan
- främja det pedagogiska ledarskapet
- prioritera naturvetenskap, matematik och språkutveckling för att lägga en god grund för framtidens skolelever
- säkerställa att digitaliseringens möjligheter tillgängliggörs för alla barn
- stödja flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska
- säkerställa att barn med särskilda behov ska få det stöd de behöver
- samverka med föräldrar, utbildningsnämnden, socialtjänst, psykiatri och andra aktörer för att tidigt identifiera och ge barn i behov av stöd rätt insatser
- i samarbete med utbildningsnämnden ansvara för att samordna barnens övergång mellan förskolans och skolans verksamheter
- säkerställa att placerade barn och barn som bor i skyddat boende erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet
- i samarbete med utbildningsnämnden verka för att öka andelen inskrivna barn i områden där inskrivningsgraden är låg, med fokus på områden som är mindre socioekonomiskt gynnsamma
- i samarbete med utbildningsnämnden följa upp och analysera närvarotider i förskolan i syfte att skapa en likvärdig tillgång till förskolans verksamhet
- fortsätta samarbetet med fristående aktörer i syfte att skapa en likvärdig förskola

Ett klimatsmart Stockholm

- verka för minskad energianvändning i all verksamhet utifrån ett livscykelperspektiv
- fortsätta arbetet med att sortera ut matavfall
- förebygga att avfall uppstår i all verksamhet och verka för att en större andel produkter och material återanvänds
- sortera ut mer material och avfall för återvinning i all verksamhet
- fortsätta arbetet med kemikaliesmarta förskolor
- verka för en giftfri miljö i såväl förskolan som dess närområde
- möjliggöra en aktiv utevistelse med fysisk rörelse, pedagogik och lek genom välplanerade och gröna förskolegårdar med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor
- öka andelen ekologisk och vegetabilisk mat i stadens förskolor
- vid nybyggnation projektera utifrån krav på att certifiera förskolor med motsvarande Miljöbyggnad, lägst nivå silver
- utreda möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renovering och nybyggnation

- verka för att fler förskolor ansöker om att erhålla Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling” och att goda exempel på hur förskolor kan arbeta med hållbar utveckling sprids inom staden
- i samverkan med utbildningsnämnden utbilda och sprida information om hur värmeböljor ska hanteras i verksamheten

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- i samverkan med utbildningsnämnden föra dialog kring resultatutvecklingen i förskolans kvalitetsredovisningar, i syfte att säkerställa och utveckla stadens systematiska kvalitetsarbete
- fortsätta digitaliseringsarbetet för att ge effektiviseringsvinster och främja en lärande organisation
- delta och samplanera förskolelokaler inom ramen för SAMS-arbetet där det finns vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid
- samverka med SISAB i en genomgripande kartläggning av behovet av förskolelokaler, utifrån arbetsmodellen i Skärholmen
- arbeta för ökad extern medverkan i skol- och förskoleutbyggnad i syfte att långsiktigt säkerställa stadens förmåga att tillhandahålla lokaler för samhällsservice
- vid nybyggnadsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras på en tomt, detta ske genom att förskolan är helt integrerad i skolbyggnaden
- utifrån behovet av förskoleplatser alltid samplanera sina behov då nybyggnadsområde förläggs mellan, eller i nära anslutning, till flera nämnder
- initiera och pröva att uppdra åt utbildningsnämnden att bedriva förskoleverksamhet när förskola och skola samplaneras i stadsutvecklingsområden

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- ökat antal legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare så att barngrupperna kan göras mindre
- säkerställa att alla förskolor har tillgång till specialpedagoger som arbetar integrerat i verksamheten
- i samverkan med utbildningsnämnden främja praktisk forskning i förskolan genom att utveckla karriärvägar för förskollärare som vill forska och jobba
- ta fram riktvärden för förskolepersonalens utbildningsnivå
- utreda möjligheten att starta en yrkeshögskoleutbildning för att få fler utbildade i förskolan
- fortsätta och utöka uppdragsutbildningen för erfarna barnskötare som vill vidareutbilda sig till förskollärare med fokus på stadsdelar med lägst andel förskollärare
- inrätta förstärkningsteam för att underlätta vikarieersättning när ordinarie medarbetare deltar i vidareutbildning eller planering
- förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar i stadens förskolor
- förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheter, specifikt barns rättigheter, i stadens förskolor
- fortsätta det systematiska arbetet med en jämställd förskola i syfte att flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar av stereotypa könsroller
- utveckla arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskolan i syfte att stärka barnens möjlighet att ta del av och själva skapa kultur tillsammans med utbildningsnämnden, kulturnämnden och stadens fria kulturaktörer
- samverka med utbildningsnämnden för att se till att vårdnadshavare som bor på olika adresser ska ha möjlighet att få förskoleavgiften uppdelad och fakturerad till två adresser

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel legitimerade förskollärare av totalt antal anställda	41 %	42 %	42 %
Andel barnskötare med grundutbildning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Andel nöjda föräldrar till barn i förskolan	90 %	91 %	92 %
Antal förskolebarn per anställd	4,8	4,8	4,7
Antal barn per grupp	16	15,8	15,5
Kvalitetsindikatorn – självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,8	3,8
Andel barn inskrivna i förskola (2-5 år)	96 %	97 %	98 %

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ansvara för att barnskötare, socialsekreterare och medarbetare inom äldreomsorgen erbjuds vidareutbildning och kompetensutveckling	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram och implementera en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna uppdatera reglerna för intagning och plats i förskolan så att inga barn sägs upp från sin plats oaktat eventuella processer för att utkräva betalning från vårdnadshavarna	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna garantera att förskoleavgiften kan delas upp och faktureras till flera adresser vid delad vårdnad	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram en ny indikator för andel barnskötare med grundläggande barnskötarutbildning	2019-01-01	2019-12-31
SISAB ska tillsammans med stadsdelsnämnderna föra en genomgripande kartläggning av behovet av förskolelokaler, utifrån arbetsmodellen i Skärholmen	2019-01-01	2019-12-31

Barn, kultur och fritid

Kultur- och fritids- och föreningsliv spelar en viktig roll för att skapa en gemenskap inom stadsdelarna och möjligheter till möten mellan stockholmare från olika områden och stärka det civila samhället, engagemang och trygghet. Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser oavsett ekonomiska förutsättningar. Stadens utbud av aktiviteter ska svara mot olika behov hos barn och unga med särskild fokus på grupper som inte nås av dagens verksamheter.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- tillhandahålla fritidsverksamhet för barn och ungdomar
- upplåtelse av allmänna samlingslokaler
- lokal kulturverksamhet
- bidragsgivning till föreningar
- sommarkoloniverksamhet
- konsumentrådgivning
- medborgarkontor
- lokalt demokrati- och utvecklingsarbete
- öppen förskola

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till 551,2 mnkr och är en minskning jämfört med 2018 med 14,2 mnkr. Minskningen beror på generell effektivisering.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Öppna mötesplatser och fritidsverksamheter ska utvecklas utifrån ökande behov och utifrån ungas levnadsmönster och önskemål. Det är prioriterat att nå de grupper som idag inte nås av annan fritidsverksamhet. För detta krävs bland annat ett utvecklat jämställdhetsarbete och särskilda aktiviteter och platser för specifika målgrupper så som unga med funktionsnedsättning, nyanlända och hbtq-personer. För att möta behoven utökas budgeten för fritidsgårdar och i syfte att möta behoven hos barn och ungdomar utökas budgeten för fältassistenter för att bedriva fältförlagt socialt arbete.

Stadsdelsnämndernas arbete ska främja den lokala identiteten, gemenskapen, samt trygghet och utveckling. Detta främjandearbete anpassas efter lokala förutsättningar och behov. Det kan handla om såväl lokala aktiviteter såsom lokala kulturfestivaler, ökade stöd till kultur- och föreningsliv och satsningar på mötesplatser. Det kan även innebära förstärkta resurser till lokalt utvecklingsarbete som syftar till ökad trygghet eller ökat lokalt näringslivsarbete. Även utveckling av lokalt demokratiarbete och medborgarinflytande kan komma i fråga. Själva grunden för detta anslag är att ge ett utrymme för det lokala inflytandet.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- utveckla samverkan mellan verksamhetsområdet och socialtjänsten med fokus på det förebyggande arbetet
- utöka antalet fältassistenter som arbetar lokalt med preventiv och uppsökande verksamhet för stadens unga

- utveckla den uppsökande verksamheten med fältförlagt socialt arbete med fokus på de utemiljöer och de tidpunkter då ungdomar vistas där
- arbeta med lokalt demokrati- och utvecklingsarbete med utgångspunkt i de framtagna lägesbeskrivningarna
- anpassa stadens öppna mötesplatser och fritidsverksamheter till dagens ungas behov och levnadsmönster
- i nära samarbete mellan utbildningsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnderna samt stadens fria kulturaktörer utveckla och anpassa arbetet inom ramen för Kulturn och annan kulturverksamhet i förskola och skola efter brukarnas behov innefattande såväl att ta del av som att själv skapa kultur
- stötta det lokala kulturlivet samt utöka utbudet av fritids- och kulturaktiviteter för personer med funktionsnedsättning
- ge stöd till generationsöverskridande fritids- och kulturverksamheter
- utveckla verksamheten i parklekar genom att aktivt arbeta med att engagera annan barn- och ungdomsverksamhet som vill bedriva kompletterande verksamhet som är öppen för alla barn i Stockholms parklekar
- initiera aktiviteter för nyanlända barn och ungdomar för att möjliggöra kontakt nät och inkludering i samhället
- arbeta uppsökande med information och erbjudande om sommarkollo. Familjer med ekonomisk, social och psykisk utsatthet ska prioriteras
- utveckla stadens sommarkolloverksamhet så att en större andel barn kommer från ytterstaden och områden som idag är underrepresenterade. Även fler barn och unga med funktionsnedsättningar ska ges förutsättningar att delta. Södermalms stadsdelsnämnd har ett särskilt ansvar som samordnande nämnd för sommarkollo
- vidareutveckla konsumentvägledning för ökad tillgänglighet och angelägenhet för fler med särskilt fokus på grupper som är underrepresenterade och i behov av verksamheten

Ett klimatsmart Stockholm

- verka för minskad energianvändning i all fritids- och kulturverksamhet
- förebygga att avfall uppstår i all fritids- och kulturverksamhet och verka för att en större andel produkter och material återanvänds
- sortera ut mer material och avfall för återvinning i all fritids- och kulturverksamhet

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genom bra uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag, tillgång till lokaler eller föreningsbidrag inte går till någon aktör med odemokratiska värderingar som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- leda arbetet med olika sorters medborgardialoger samt utveckla metoder för systematiska medskapande dialoger för ökad delaktighet och inflytande
- konkretisera hur arbetet för att nå de invånare vars röster inte hörs bedrivs
- arbeta särskilt för att nå fler flickor i fritidsgårdsverksamheterna
- erbjuda fler barn och unga med funktionsnedsättning möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet
- utveckla jämställdhetsarbete och särskilda aktiviteter och platser för specifika målgrupper så som unga med funktionsnedsättning, nyanlända och hbtq-personer
- verka för fler mötesplatser för unga hbtq-personer skapas över hela staden

- genom medborgarkontor ge lokala föreningar och organisationer information och rådgivning som stärker engagemanget hos unga stärka det civila samhället genom att stödja och tillhandahålla resurser för organisering och påverkansarbete, exempelvis genom mötesplatser

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andelen ungdomar som är nöjda med tillgången till idrottsaktiviteter	75 %	77 %	80 %
Andelen ungdomar som är nöjda med tillgången till kulturaktiviteter	80 %	81 %	82 %
Andel ungdomar som deltar i föreningsliv	-	65 %	-

Obligatorisk nämndindikator			
Andelen ungdomar som skattar sin hälsa som god	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Äldreomsorg

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig. I ett Stockholm där invånarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år ska alla äldre ha rätt till ett tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet. Valfrihet för den enskilde är viktigt, men lika viktigt är att kvaliteten garanteras oavsett vilken utförare man väljer för sina insatser.

De allra flesta äldre är aktiva stockholmare som inte är i behov av omsorg. Stadsdelsnämnderna ska genom öppna sociala mötesplatser ge denna grupp av äldre, samt de som lider av ensamhet, möjlighet till social samvaro, att vara delaktiga i samhällslivet och att utveckla sina intressen.

Stadsdelsnämnderna ska ge de äldre som är i behov av omsorg individuellt utformat stöd och insatser för att garantera en god levnadsnivå. Biståndsbedömningen inom äldreomsorgen ska vara rättssäker, likvärdig och ha ett rehabiliterande förhållningssätt. Gruppen äldre har olika behov och intressen och därför ser efterfrågan på boendeformer olika ut. Staden ska fortsätta att prioritera arbetet med att utveckla såväl de biståndsbedömda som icke biståndsbedömda boendeformerna för äldre.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- ledning av äldreomsorgen och den kommunala hälso- och sjukvården för personer över 65 år
- biståndsbedömning
- särskilt boende för äldre samt hemtjänst och dagverksamhet

Äldrenämnden ansvarar för kommunövergripande frågor rörande äldreomsorg.

Förslag till budget 2019

Budgeten för år 2019 uppgår till netto 7 797,2 mnkr och innebär en ökning jämfört med 2018 om 163,5 mnkr. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Ersättningsnivåerna för vård- och omsorgsboende indexuppräknas med 2,6 procent. Ersättningsnivåerna för hemtjänst i ordinärt boende höjs med 2,5 procent, biståndsbedömd dagverksamhet med 2,5 procent samt avlösning och ledsagning höjs med 2,5 procent.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Stockholmare ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. All äldreomsorg ska vara av hög kvalitet, oavsett utförare, och äldreomsorgen ska vara personcentrerad och jämställd. En hög kontinuitet bidrar till att öka tryggheten och kvaliteten för den enskilde. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna självbestämmande, välbefinnande, trygghet och meningsfullhet. Alla äldre ska ha rätt till regelbundna utevistelser, vällagad mat och möjlighet till social gemenskap. Otrygghet och oro ska motverkas och det brottsförebyggande arbetet stärkas. Kompetensutvecklingen inom psykisk ohälsa, missbruk och våld i nära relationer ska säkras och demenskompetensen ska utvecklas och kvalitetssäkras.

Staden ska erbjuda boendeformer med god utemiljö som passar äldre med olika behov. Det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med äldrenämnden stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, fysioterapeuter och dietister. Måltiden ska för den äldre utgöra en lustfylld upplevelse. Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka och spridas och dietisterna ska därför kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor.

Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden. Skillnaderna mellan stadsdelarna ska minska och äldrenämnden, genom sina inspektörer, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att riktlinjerna för handläggning inom äldreomsorgen tillämpas på ett enhetligt sätt.

Hårda kvalitetskrav på kontinuitet, bemanning, utbildningsnivå och goda arbetsvillkor för personalen ska fortsatt ställas i verksamheterna. Under 2019 fortsätter arbetet med att utveckla hemtjänsten, bland annat genom ramtid för att öka den äldres inflytande, förbättra samverkan runt den äldres behov samt öka handlingsfriheten för hemtjänstpersonalen att tillmötesgå den äldres dagsaktuella behov och önskemål. Hemtjänsten är en viktig insats för att äldre och personer med funktionsnedsättningar ska kunna bo kvar i sitt ordinarie boende

Det är viktigt för kvaliteten i hemtjänsten att personalen och den äldre hinner lära känna varandra. Kravet på personalkontinuitet innebär att det är färre olika personer som kommer från hemtjänsten till den äldre, vilket är något som kommer att öka tryggheten för den enskilde.

Hemtjänstutvecklingen är även ett strategiskt arbete för att professionalisera hemtjänsten. Schemalaggningen behöver utvecklas i syfte att öka medarbetarnas möjlighet att tillgodose de äldres dagsbehov och önskemål. För att klara framtida personal- och kompetensförsörjning behöver arbetsmiljön förbättras, liksom tillgången till närvarande ledarskap, handledning och tid för reflektion, för att stärka medarbetarna i sin yrkesroll. Målet är ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande.

För att skapa förutsättningar för en trygg och hållbar hemgång för den äldre vid utskrivning från slutenvård ska projektet Tryggt mottagande i hemmet göras tillgängligt i alla stadsdelar. Hemgångsteam ska därmed finnas i alla delar av staden.

Äldres utsatthet ska motverkas och stadsdelsnämnderna ska tillsammans med äldrenämnden, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är vägledande i detta arbete för att anpassa sina arbetsmetoder och säkerställa att den enskilde får insatser utifrån sina individuella behov.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- årligen per region ta fram ett gemensamt förslag till boendeplan för att klara vård- och omsorgsbehovet och planen ska utgöra underlag till äldrenämndens stadsövergripande boendeplanering
- bidra till utvecklingen av såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda boendeformer för äldre

- värna om kvarboendepincipen genom att de äldre som vill bo kvar hemma ska få adekvat stöd
- säkerställa att vård- och omsorgsboendena baseras på äldres behov och har en kvalitativt hög inne- och utomhusmiljö som ger möjlighet till parboende och besökare att övernatta
- utifrån sina lokala förutsättningar ansvara för att skapa aktivitetscenter i anslutning till så många seniorboenden som möjligt
- säkerställa en rättssäker och likvärdig biståndsbedömning inom äldreomsorgen
- särskilt beakta folkhälsoperspektivet i biståndsbedömningen och att all äldreomsorg ska ha ett rehabiliterande förhållningssätt
- i samarbete med äldrenämnden fortsätta med utveckla och förankra ”Tryggt mottagande i hemmet” i staden
- i samråd med äldrenämnden arbeta för en schemalagd reflektionstid i hemtjänsten
- i samarbete med äldrenämnden arbeta för att stärka medarbetarna inom äldreomsorgen i sin yrkesroll
- i samarbete med äldrenämnden stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, fysioterapeuter och dietister. Framförallt inom hemtjänsten och den uppsökande verksamheten. Dietisterna ska kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor.
- i samråd med äldrenämnden säkerställa att en tillförlitlig informationsöverlämning sker inom hemtjänsten och särskilda boenden
- möjliggöra för äldre att ha en vardag med hög livskvalitet genom att exempelvis erbjuda utevistelse, sociala aktiviteter, mötesplatser och kulturupplevelser
- säkerställa att de äldre kan påverka sin omsorg genom att kunna välja innehåll och utförare
- i samarbete med äldrenämnden utforma en äldreomsorg som präglas av ett mångfaldsperspektiv med individen i fokus
- i samarbete med äldrenämnden fortsätta att arbeta och utveckla ramtid inom hemtjänsten
- öka samverkan och samhandläggningen kring äldre med komplexa behov
- fortsätta att utveckla samverkan med Stockholms läns landsting och Storsthlm i syfte att tillhandahålla en individcentrerad och sammanhållen vård och omsorg av god kvalitet
- fortsätta samverka med äldrenämnden och socialnämnden för att nå och utveckla insatser till äldre personer som tillhör sårbara grupper, exempelvis äldre personer som lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa eller har en missbruksproblematik
- i samarbete med äldrenämnden, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndighet arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre personer

Ett klimatsmart Stockholm

- fortsätta arbetet med att sortera ut matavfall
- i samråd med äldrenämnden och genom sina dietister arbeta för att förbättra måltidsupplevelsen inom äldreomsorgen samt bidra till att maten har ett bra näringsinnehåll och om möjligt är ekologisk
- i samråd med äldrenämnden höja kunskapen om hur värmeböljor ska hanteras i verksamheten

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- arbeta för att äldreomsorgens verksamhet ska bli mer innovativ och utveckla användandet av digitalisering och välfärdsteknik

- genom kontroll och ett utvecklat kvalitetsarbete bevaka och främja kvalitet och jämlik tillgång till god äldreomsorg
- genom stadens kvalitetsobservatörer få stöd gällande metodutveckling
- utveckla samarbetet med icke vinstdrivande verksamheter och lära av goda exempel inom den idéburna sektorn inom äldreomsorgen
- arbeta för att deltagandet i stadens kvalitetsutmärkelse ska öka

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- genom sina biståndshandläggare arbeta proaktivt och bedriva en uppsökande verksamhet för att ge äldre information om vilket stöd som finns att få vid behov av äldreomsorg
- i samarbete med servicenämnden och äldrenämnden kontinuerligt se över kommunikationsvägar, resurser och arbetssätt för att förbättra information och kontaktvägar inom staden samt för stockholmare och brukare i äldrefrågor
- utveckla befintliga sociala mötesplatser och träffpunkter för äldre för att motverka ensamhet och isolering
- i samarbete med äldrenämnden vidareutveckla arbetet med anhörigstöd till närstående i syfte att stödja och vägleda i kontakten med kommunen, landstinget eller andra myndigheter
- i samarbete med äldrenämnden arbeta för att säkerställa den framtida personal- och kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen
- i samarbete med äldrenämnden arbeta för att förbättra arbetsmiljön inom hemtjänsten
- fortsätta att delta i arbetet med att bli en äldrevänlig stad

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	70 %	71 %	72 %
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	58 %	58 %	59 %
Andel brukare i dagverksamhet för äldre som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i äldreomsorgen	83 %	84 %	85 %
Antal personal en hemtjänstagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 8 personer	Max 8 personer	Max 7 personer
Andel trygga omsorgstagare i äldreomsorgen	88 %	89 %	90 %
Andelen nöjda omsorgstagare äldreomsorgen	87 %	88 %	89 %

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldregruppen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna för ett införande av ett förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra ett projekt för matlyft inom äldreomsorgen i syfte att utveckla former för att förbättra måltidsupplevelsen, matkvaliteten och sprida goda exempel, samt stärka arbetet med att dietisterna ska kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor, framförallt inom hemtjänsten och den uppsökande verksamheten.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldregruppen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda och göra en översyn över biståndshandläggargörningen för att öka likställigheten i biståndsbedömningarna i staden.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur personalkontinuiteten inom hemtjänsten kan förbättras.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda behovet av en generösare biståndsbedömning.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att få äldreomsorg på sitt modersmål.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över utevistelsegarantin för att säkerställa möjligheterna för äldre i vård- och omsorgsboenden att vistas utomhus och delta i aktiviteter även utanför boendet.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samarbete med kommunstyrelsen och Micasa fastigheter AB samt i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur staden kan möjliggöra för fler kollektiva boendeformer för äldre, till exempel inom boendeformen seniorboende.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samarbete med Micasa fastigheter AB och i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en inventering av köken på stadens vård- och omsorgsboenden och utifrån den utvärdera möjligheten att skapa fler tillagningskök. Detta för att maten ska lagas nära de äldre och förbättra källsorteringen.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med Region Stockholm utreda hur biståndsbedömarrollen kan utvecklas mot en renodling av å ena sidan myndighetsutövning, å andra sidan rådgivning och vägledning. Detta ska säkerställa en sammanhållen planering och tillgänglig uppföljning av samhällets insatser som utgår från den enskilde äldres behov och perspektiv.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över utevistelsegarantin för att säkerställa möjligheterna för äldre i vård- och omsorgsboenden att vistas utomhus och delta i aktiviteter även utanför boendet.	2019-01-01	2019-12-31
Äldregruppen ska utreda hur staden på bästa sätt kan stödja verksamhetsområdet i samband med övergång till förändrade arbetssätt med hjälp av nya digitala stöd. Vidare behöver uppdraget omfatta hur vald modell på bästa sätt införs samt utredning om hur nuvarande metodstöd behöver anpassas till vald modell eller modeller. Uppdraget ska så långt det är möjligt och lämpligt ta avstamp i nationella standarder och språk.	2019-01-01	2019-12-31

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Stadsdelsnämnderna ska identifiera och systematiskt avlägsna det som motverkar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att funktionshinder inte är en egenskap hos individen utan orsakas av hur samhället ser ut. Samtliga insatser ska anpassas till den enskildes individuella behov och utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv. Ledsagning och personlig assistans ska vara flexibla insatser så att alla kan delta i samhällslivet på lika villkor. Biståndsbedömningen ska vara rättssäker och likställig och stadsdelsnämnderna ska ge ett individuellt utformat stöd.

Uppgifter

Inom verksamhetsområdet ansvarar stadsdelsnämnderna för att tillhandahålla individuellt behovsprövade stödinsatser till personer med funktionsnedsättning. Insatser som beslutas enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är:

- personlig assistans
- ledsagarservice
- kontaktperson
- avlösarservice
- korttidsvistelse utanför det egna hemmet
- korttidstillsyn för skolungdom över 12 år
- boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar
- bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
- daglig verksamhet

Insatser som beslutas med stöd av socialtjänstlagen (SoL) är bland annat:

- hemtjänst
- bostad med särskild service
- boendestöd
- kontaktperson
- avlösning
- ledsagning

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 3 970,1 mnkr och ökar med 134,9 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2. Schablonerna inom området höjs med 2,5 % jämfört med 2018.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

I Stockholm främjas jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Genom ett systematiskt och målinriktat arbete för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning skapas ett Stockholm för alla. Det innefattar rätten till arbete, ledsagarservice, hälsofrämjandeinsatser och anpassade boenden. Medborgarna ska lita på att de får ett värdigt bemötande.

Brukarperspektivet ska genomsyra alla insatser som görs för målgruppen och den enskildes inflytande ska öka. Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och hänsyn ska alltid tas till barnperspektivet. Stadens egna verksamheter ska vara tillgängliga och anpassning ska ske för att stärka allas möjlighet att delta.

Utmaningen med att tillgodose olika behov och önskemål om bostäder kan endast mötas med att det byggs mer i Stockholm. Utbyggnadstakten av bostäder för personer inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri ska fortsätta öka för att möta de behov som finns.

Organisationer och föreningar som arbetar med funktionsnedsättnings- och tillgänglighetsfrågor besitter viktiga kunskaper och är viktiga samarbetspartners för staden. En nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med föreningslivet.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- årligen per region ta fram ett gemensamt förslag till boendeplan för att klara vård- och omsorgsbehovet och planen ska utgöra underlag till socialnämndens stadsövergripande boendeplanering för LSS-bostäder
- uppmärksamma barns situation inom verksamhetsområdet, både för barn med funktionsnedsättning och för barn till vuxna som ansöker om stöd och service för funktionsnedsättning
- fortsätta att utveckla och implementera rutiner för att säkerställa barnperspektivet samt barns delaktighet i handläggningen
- i samband med bostadsexploateringsprojekt säkerställa om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Stadsdelsnämnderna har ett särskilt ansvar att i tidigt skede och i tillräcklig omfattning säkerställa beställningar av dessa boenden
- stadsdelsnämnderna ska utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättningar i samarbete med idrott- och socialnämnden. I uppdraget ligger även att samarbeta med civilsamhällets aktörer
- tillgodose behovet av ledsagarservice för att barn och unga vuxna med funktionsnedsättning regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter

Ett klimatsmart Stockholm

- i samråd med socialnämnden höja kunskapen om hur värmeböljor ska hanteras

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning genom ett systematiskt och målinriktat arbete arbetet med att avskaffa kvarstående enkelt avhjälpbara hinder ska stärkas, och tillgängligheten och delaktigheten i samhället ska fortsätta att öka
- stärka samarbetet för att säkerställa att likvärdigheten och samordningen fungerar på funktionshinderområdet
- med utgångspunkt i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska stadsdelsnämnderna motverka att det förekommer våld på de verksamheter som riktar sig mot målgruppen. Detta ska göras genom kunskapshöjande insatser riktade mot både personal och brukarna själva.
- utforma insatserna med respekt för den enskildes önskemål
- säkerställa tillgången till heminstruktörer för synskadade och hörselskadade i alla stadsdelsnämnder
- samarbeta med organisationer och föreningar som arbetar med funktionsnedsättnings- och tillgänglighetsfrågor då de besitter viktiga kunskaper inom området, inklusive de organisationer som företräder barn och unga med funktionsnedsättning

- anpassa socialtjänstens handläggning, insatser och skyddsåtgärder så att alla, oavsett funktionsförmåga, kan tillgodogöra sig hjälpen
- arbeta för att brukarperspektivet genomsyrar alla insatser som görs för målgruppen och den enskildes inflytande ska öka
- tillse att rekryteringen av uppdragstagare sker utifrån individens behov och den enskilde ska ges möjlighet till att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj
- anställa fler personer med funktionsnedsättning

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka
Andel brukare som trivs – Funktionsnedsättning)	Fastställs 2019	Fastställs 2019	Fastställs 2019
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning	80 %	80 %	81 %
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal	91 %	92 %	93 %
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn)	93 %	93 %	94 %

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås:

Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättningar.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätta att utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasiet och gymnasie-särskolan.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna inventera och utreda hur samarbetet runt gruppen unga med LSS med kompletterande psykiatriska diagnoser kan utvecklas.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn av resursfördelningssystem inom funktionshinderområdet.	2019-01-01	2019-12-31

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för stockholmare att utvecklas utifrån sina förutsättningar och känna sig trygga och ha en bra livskvalitet. Socialtjänsten i Stockholm ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig och bygga på ett tydligt barnperspektiv. För att minska sociala problem arbetar socialtjänsten förebyggande och med tidiga och kunskapsbaserade insatser. Det förebyggande arbetet sker genom samverkan mellan många olika aktörer. Socialtjänsten ska vara likvärdigt och tillgängligt oavsett var i staden man bor.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- Insatser för vuxna med missbruksproblematik
- Insatser för barn och unga
- Insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning
- Insatser för personer i hemlöshet
- Insatser för personer utsatta för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck
- Insatser för personer som är på väg att radikaliseras till eller är en del av våldsbejakande miljöer samt personer som drabbats av extremism

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 2 197,9 mnkr och ökar med 102,5 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Stockholmare som behöver samhällets insatser ska få det. Nämndens verksamheter ger det grundläggande stöd och skydd till de människor som är i mest behov av samhället. I ett Stockholm för alla håller socialtjänsten en hög kvalitet med människan i centrum. En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna och brukarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Nämnden ska därför fortsätta förbättra arbetssituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare.

Barn och unga ska få goda och jämlika uppväxtvillkor. I nära samarbete med barn, unga och deras föräldrar ska socialtjänsten säkerställa att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver i ett tidigt skede, genom uppsökande och förebyggande arbete eller avhjälpande insatser. Verksamheter som till exempel SkolFam och ungdomsmottagningar är centrala i arbetet. Stadens ungdomsmottagningar ska ha kompetens om frågor som rör hbtq-personer och deras hälsa.

I de uppsökande verksamheterna ska evidensbaserade metoder alltid ligga som grund. I samverkan med polisen ska avhopparverksamhet erbjudas. De sociala insatsgrupperna ska utvecklas och permanentas. Personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar. Nämnderna ska ha utvecklade rutiner och metoder för att arbeta förebyggande gentemot individer som kan vara i riskzon att radikaliseras till våldsbejakande extremism.

Staden har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. I detta ansvar ingår även information om skadeverkningar av alkohol och andra beroendeframkallande medel och att söka upp personer som kan vara i behov av hjälp.

Socialtjänsten har ett stort ansvar för att motverka hemlöshet genom det yttersta ansvaret för att var och en får det stöd och den hjälp han eller hon kan behöva. I det förebyggande arbetet ingår vräkningsförebyggande arbete i samverkan med övriga aktörer till exempel i form av en tillgänglig budget- och skuldrådgivning. Ambitioner ska höjas för att öka genomgångsbostäder och försöks- och träningslägenheter. Tak över huvudetgarantin ska gälla och arbetet med Bostad först ska stärkas.

Inom socialpsykiatri kan personer med psykisk funktionsnedsättning få stöd med att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Samverkan med psykiatri är viktig för att på bästa sätt tillgodose den enskildes behov av stöd och insatser.

Staden har ett ansvar i att stötta brottsoffer, och då särskilt kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld av närstående. Stöd och skydd ska ges till personer som utsatts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Våldsutsatta ska garanteras skyddade boenden.

Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatriens målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv.

Föreningslivet i Stockholm berikar. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartner som med sin expertis och sitt nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete. Nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med den ideella sektorn.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- säkerställa att hänsyn tas till barnperspektivet i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten, insatser mellan vuxen- och barnhandläggning ska vara samordnade.
- fokusera på det förebyggande arbetet, tidiga och kunskapsbaserade insatser i samverkan med övriga aktörer.
- stärka arbetet med samordnad individuell plan (SIP) och utveckla hållbara strukturer för samverkan.
- säkra stadens tillgång till jour- och familjehem samt utveckla uppföljningen av vården.
- verka för att fler familjecentraler kan öppna
- stärka sitt samarbete med förskolan i syfte att nå fler familjer i ett tidigt skede
- tillsammans med socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden arbeta för att ungdomar som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd enligt lagen om ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande får goda förutsättningar att etablera sig i samhället genom studier som kan leda till försörjning
- utveckla samverkan med civilsamhället, näringslivet och arbetsgivare för att bidra till etablering i samhället och på arbetsmarknaden för gruppen ensamkommande barn och unga.
- fortsätta utveckla stadens familjehemsvård och säkerställa att alla barn ges tillgång till stödgrupper, t.ex. Stella- det tredelade föräldraskapet och Mina båda världar.
- utveckla stödet till placerade barn och deras föräldrar och arbetet med eftervård i öppna former i samarbete med socialnämnden

- stärka samverkan mellan skola, förskola, socialtjänst, fritidsverksamheter och det förebyggande och uppsökande sociala arbetet för barn i riskzon, bland annat genom SkolFam och skolsocial team. i samarbete med skolan utveckla insatser för att bryta omfattande skolfrånvaro så att eleven återgår till en stabil skolsituation
- erbjuda olika former av föräldrastödsprogram och familjebehandling
- samverka med landstinget kring hembesöksprogram för förstagångsföräldrar i ytterstaden
- säkerställa tillgången till adekvata behandlingsmodeller för barn, ungdomar och familjer.
- tillhandahålla rådgivning vid ungdomsmottagningar och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar
- prioritera åtgärder för att upptäcka och motverka psykisk ohälsa bland barn och unga, särskilt ung tjejer, unga hbtq-personer och ensamkommande barn och unga, samverkan med BUP och landstingets övriga delar är central.
- säkerställa samverkan mellan socialtjänsten, förskola, skola och elevhälsa för alla nyanlända barn – både ensamkommande och barn som bor med sin egen familj.
- stärka det sociala uppsökande arbetet för att nå ungdomar som brukar narkotika
- utveckla samverkan mellan skola och elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst i det förebyggande arbetet för att minska narkotikaanvändning.
- i samverkan med socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden permanenta och utveckla sociala insatsgrupper
- socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna ska koordinera och samordna sitt arbete med sociala insatsgrupper för målgruppen 15-29 år. Särskilt utveckla förutsättningarna att nå den yngre målgruppen 15-19 år.
- erbjuda kvalitativ och erfarenhetsmässigt god öppenvård som utgår från varje individs behov i syfte att personen ska kunna bo hemma i egna stadigvarande boenden utan att riskera vräkning
- arbeta förebyggande mot spelmissbruk utifrån ett kunskapsbaserat arbetssätt
- fortsätta att utveckla samverkan kring det vräkningsförebyggande arbetet
- utveckla budget- och skuldrådgivning med fokus på ökad tillgänglighet
- vid oundvikliga uppbrott från förskola och skola erbjuda kompensatoriska åtgärder för att motverka de problem som uppbrottet kan medföra
- stärka arbetet med så korta placeringar som möjligt på akutboenden, sänka trösklarna för att få en fast bostad samt följa upp att en likställighet råder i staden.
- fortsätta utveckla arbetet med personer som är 65 år eller äldre, med eller utan missbruk, som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa.
- i samarbete med socialnämnden planera för utbyggnad av boenden för personer med psykisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, planering och genomförande ska utgå från uppdrag psykisk hälsa.
- fortsätta utveckla samarbetet med brukar- och intresseorganisationer.
- erbjuda intensiva insatser i form av vård och stöd och funktionshøjande insatser vid utskrivning från slutenvården
- anpassa och introducera metoden kollegial observation inom socialpsykiatri och omsorgen om personer med funktionsnedsättning
- fortsätta att förbättra möjligheterna till arbetslivsinriktade insatser och sysselsättning för personer med psykisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- arbeta förebyggande gentemot individer som kan vara i riskzon att radikaliserats till våldsbejakande extremism

- särskilt stärka sin kompetens kring och utveckla insatser riktade mot barn som blivit indragna i våldsbejakande extremistiska miljöer

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- arbeta förebyggande inom socialtjänsten, skolan och förskolan, för socialtjänstens del också uppsökande och att ge stöd och skydd till brottsoffer när våldet har skett.
- utveckla det våldspreventiva arbetet och arbetet med våldsutövare
- säkerställa kompetens kring särskilt sårbara grupper, exempelvis personer med funktionsnedsättningar, äldre, hbtq-personer, personer med missbruksproblematik, personer med utländsk bakgrund och personer som lever i en hederskontext.
- tillsammans med socialnämnden utveckla sociala stödinsatser för att långsiktigt stärka personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck
- arbeta förebyggande mot våld i nära relationer inom socialtjänsten, skolan och förskolan, för socialtjänstens del också uppsökande och att ge stöd och skydd till brottsutsatta när våldet har skett
- fortsätta utveckla stödinsatser vid placering av förälder med medföljande barn på skyddade boenden, liksom stödet till barn, unga och föräldrar efter avslutad placering.
- säkerställa skolgången för medföljande barn som bor på skyddat boende och förskola eller pedagogisk verksamhet ska erbjudas för barn i förskoleålder
- utreda vilka möjligheter det finns och vilka insatser som skulle krävas för att se till att den våldsutsatta parten och inte våldsutövaren behåller kvarsittanderätten till ett hyreskontrakt, i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats	84 %	84 %	84 %
Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	25 %	26 %	26 %
Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	42 %	42 %	42 %
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte buriit vapen	Fastställs 2019	Fastställs 2019	Fastställs 2019
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte blivit utsatta för hot och våld	Fastställs 2019	Fastställs 2019	Fastställs 2019
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	-	62 %	-
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	-	92 %	-
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	-	91 %	-

Andel ungdomar som i stockholmsenkäten skattar sin hälsa som god	-	Tas fram av nämnd	-
Andel barn och ungdomar som bedöms ha skyddsbehov som har kunnat placeras under trygga förhållanden	100 %	100 %	100 %
Andel brukare inom socialpsykiatrin som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka
Antal vräkningar som berör barn	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur den stadsövergripande avhopparverksamheten kan utvecklas i syfte att förbättra incitamenten och skyddet för de som väljer att lämna kriminella gängmiljöer.	2019-01-01	2019-12-31
Stadsdelsnämnderna ska utveckla arbetssätt för att säkerställa att allvarssamtal med ungdomar och deras föräldrar samt polis ska hållas inom 48 timmar efter det att det kom socialtjänsten till kännedom att den unge för första gången begått eller misstänks ha begått brott.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med stadsdelsnämnderna verka för att tillsammans med landstinget etablera fler hembesöksprogram för första gångsföräldrar i stadsdelar som saknar hembesöksprogram.	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetssätt och rutiner för att säkerställa att utbildningsnämndens samordningsansvar för elever med upprepade och längre frånvaro är väl fungerande oavsett huvudman	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna göra en översyn av gällande riktlinjer med inriktning att alla stadsdelsnämnder ska inrätta lokala operativa samverkansforum för samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda hur staden ska stödja de nyanlända som bor på stadens boenden och som efter etableringsfasen blir aktualiserade hos stadens socialtjänst.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur socialtjänsten bör samverka med andra myndigheter, och för egen del agera, när de upptäcker fall där personer bor i lokaler ej avsedda för bostadsändamål, i synnerhet sådana som utgör en hälsofara ur ett sanitets-, brandskydds- eller säkerhetsperspektiv.	2019-01-01	2019-12-31

Stadsmiljöverksamhet

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att den gemensamma stadsmiljön är välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ger alla stockholmare möjligheter till möten och rekreation. Att arbeta för parker och naturområden med hög kvalitet och förbättrade förutsättningar för vistelse, gående och cyklister är särskilt prioriterat. I takt med att staden växer ökar användning av grönområden och parker, vilket ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för ökad trygghet i det offentliga rummet genom god renhållning i offentliga miljöer samt bra belysning på mörka platser.

Prioritering och fördelning av stadsdelsnämndernas investeringsbudget inom stadsmiljöområdet sker fortsatt i samarbete mellan trafikinämnden och stadsdelsnämnderna. För att genomföra stadens strategiska satsning på grönområden i enlighet med översiktsplanen har en samordningsgrupp inrättats under ledning av stadsträdgårdsmästaren. Berörda stadsdelsnämnder ska vara delaktiga i trafikinämndens arbete med det utökade investeringsuppdraget i parker och gröna stråk i ytterstaden. Stadsdelsnämnderna ska delta i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdelar.

Uppgifter

Stadsdelsnämnderna hanterar investeringar samt drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, i den mån det inte avser investeringar som utgör en del av en exploatering.

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, inklusive barmarksrenhållning och vinterväghållning
- naturområden
- naturreservat
- strandbad

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 för drift och underhåll uppgår till 207,7 mnkr netto och innebär en ökning med 9,9 mnkr jämfört med 2018. Budget för stadsmiljöinvesteringar uppgår till 195,0 mnkr. Förändringarna framgår av bilaga 2.

I central medelsreserv finns resurser avsatta för skötsel av naturreservat. I stadsdelsnämndernas investeringsbudget ingår medel för stadsmiljöprojekt, tillgänglighetsinvesteringar och reinvesteringar.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Det offentliga rummet är Stockholmnarnas gemensamma vardagsrum. Vi umgås, rör oss, roar oss, äter, dricker, leker i det offentliga rummet. Vi spenderar allt mer tid på gemensamma platser. Valfungerande, trygga och inbjudande parker, torg och gator skapar förutom livskvalitet och också fler möten i vardagen.

Parker är viktiga för Stockholmnarnas hälsa. Särskilt viktigt är det att parkerna utformas för att stimulera och möjliggöra barns möjlighet till lek och rörelse. I den täta staden används också stadens parker mer av skolor och förskoleklasser vilket ställer nya krav.

Rätten till ett trygga, vackra och välfungerande parker ska gälla alla Stockholmare därför krävs idag särskilda satsningar på ytterstaden. Inte minst måste städning och underhåll förbättras.

Stockholm är en stad med naturen in på knuten. Det gör förutom att Stockholm är mycket vacker stad också att den fyller en viktig ekologisk funktion. I ett varmare klimat med fler värmeböljor och fler skyfall får också stadsgrönskan en viktigare roll att fylla för att mildra klimatförändringarnas effekter. Därför behöver stadens gröna infrastruktur också utvecklas och investeringar krävs i hela staden. Fler investeringar behövs också för att översvämningssäkra staden, dessa åtgärder kan också fungera som kolsänkor för att minska Stockholms klimatpåverkan.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- utveckla stadens parker med nya metoder för planering av grönområden och anlägga parker som en naturlig del av stadsutvecklingsområden
- fortsätta att utveckla en trygg närmiljö i nära samverkan med trafiknämnden och andra berörda aktörer utifrån dialog med invånarna och en lokal analys
- ta hänsyn till förskolor och skolors behov av att vistas i parker och grönområden i arbetet med att planera och utveckla stadsmiljön
- upprätthålla och tydliggöra information om stadens städgaranti, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar ska ske inom 24 timmar efter anmälan
- upprätthålla skadedjursbekämpning i samarbete med trafiknämnden för att minska nedskräpning från fåglar och skadedjur i stadens parker och badplatser
- utveckla och stärka i samarbete idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat samt arbeta med rekreativa värden

Ett klimatsmart Stockholm

- utveckla och stärka ekologiska värden i stadens parker
- bidra till goda möjligheter till stadsodling, i exempelvis parker, på kvartersgårdar, tak, kolonilotter och gågator i samverkan med trafiknämnden
- utveckla och stärka ekologiska värden i stadens parker
- utveckla arbetet med att tillvarata grönytors möjligheter att motverka och mildra effekterna av extrema klimatrelaterade händelser, som intensiva värmeböljor och skyfall.
- utveckla arbetet med att tillvarata grönytors möjligheter att motverka och mildra effekterna av extrema klimatrelaterade händelser, som intensiva värmeböljor och skyfall.
- Inom ramen för Grönare Stockholm och i enlighet med Översiktsplanen identifiera och påbörja åtgärder för att stärka den ekologiska infrastrukturen och den biologiska mångfalden i Stockholm.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- beakta vikten av reinvesteringar för att förlänga livslängden på befintliga parker
- utveckla samverkan med det lokala näringslivet i frågor som rör den yttre miljön

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- utveckla medborgardialogen med utgångspunkt från lokala parkplaner
- planera den yttre miljön utifrån ett jämställdhetsperspektiv och med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar
- fortsätta arbetet med att eliminera hinder till tillgängligheten inom respektive ansvarsområde
- undanröja fysiska hinder i inne- och utemiljöer då den fysiska tillgängligheten är avgörande för delaktighet för många stockholmare med funktionsnedsättning
- utforma lekparken så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ta hänsyn till tillgänglighetsskapande åtgärder
- tillgänglighetsanpassa parkvägar och parkbänkar
- rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	73 %	74 %	75 %
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	71 %	72 %	73 %
Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	88 %	88 %	89 %
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %

Stadsmiljöverksamhet

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att den gemensamma stadsmiljön är välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ger alla stockholmare möjligheter till möten och rekreation. Att arbeta för parker och naturområden med hög kvalitet och förbättrade förutsättningar för vistelse, gående och cyklister är särskilt prioriterat. I takt med att staden växer ökar användning av grönområden och parker, vilket ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för ökad trygghet i det offentliga rummet genom god renhållning i offentliga miljöer samt bra belysning på mörka platser.

Prioritering och fördelning av stadsdelsnämndernas investeringsbudget inom stadsmiljöområdet sker fortsatt i samarbete mellan trafiknämnden och stadsdelsnämnderna. För att genomföra stadens strategiska satsning på grönområden i enlighet med översiktsplanen har en samordningsgrupp inrättats under ledning av stadsträdgårdsmästaren. Berörda stadsdelsnämnder ska vara delaktiga i trafiknämndens arbete med det utökade investeringsuppdraget i parker och gröna stråk i ytterstaden. Stadsdelsnämnderna ska delta i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdelar.

Uppgifter

Stadsdelsnämnderna hanterar investeringar samt drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, i den mån det inte avser investeringar som utgör en del av en exploatering.

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, inklusive barmarksrenhållning och vinterväghållning
- naturområden
- naturreservat
- strandbad

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 för drift och underhåll uppgår till 207,7 mnkr netto och innebär en ökning med 9,9 mnkr jämfört med 2018. Budget för stadsmiljöinvesteringar uppgår till 195,0 mnkr. Förändringarna framgår av bilaga 2.

I central medelsreserv finns resurser avsatta för skötsel av naturreservat. I stadsdelsnämndernas investeringsbudget ingår medel för stadsmiljöprojekt, tillgänglighetsinvesteringar och reinvesteringar.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Det offentliga rummet är Stockholmnarnas gemensamma vardagsrum. Vi umgås, rör oss, roar oss, äter, dricker, leker i det offentliga rummet. Vi spenderar allt mer tid på gemensamma platser. Valfungerande, trygga och inbjudande parker, torg och gator skapar förutom livskvalitet och också fler möten i vardagen.

Parker är viktiga för Stockholmnarnas hälsa. Särskilt viktigt är det att parkerna utformas för att stimulera och möjliggöra barns möjlighet till lek och rörelse. I den täta staden används också stadens parker mer av skolor och förskoleklasser vilket ställer nya krav.

Rätten till ett trygga, vackra och valfungerande parker ska gälla alla stockholmare därför krävs idag särskilda satsningar på ytterstaden. Inte minst måste städning och underhåll förbättras.

Stockholm är en stad med naturen in på knuten. Det gör förutom att Stockholm är mycket vacker stad också att den fyller en viktig ekologisk funktion. I ett varmare klimat med fler värmeböljor och fler skyfall får också stadsgrönskan en viktigare roll att fylla för att mildra klimatförändringarnas effekter. Därför behöver stadens gröna infrastruktur också utvecklas och investeringar krävs i hela staden. Fler investeringar behövs också för att översvämningssäkra staden, dessa åtgärder kan också fungera som kolsänkor för att minska Stockholms klimatpåverkan.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett Stockholm som håller samman

- utveckla stadens parker med nya metoder för planering av grönområden och anlägga parker som en naturlig del av stadsutvecklingsområden
- fortsätta att utveckla en trygg närmiljö i nära samverkan med trafiknämnden och andra berörda aktörer utifrån dialog med invånarna och en lokal analys
- ta hänsyn till förskolor och skolors behov av att vistas i parker och grönområden i arbetet med att planera och utveckla stadsmiljön
- upprätthålla och tydliggöra information om stadens städgaranti, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar ska ske inom 24 timmar efter anmälan
- upprätthålla skadedjursbekämpning i samarbete med trafiknämnden för att minska nedskräpning från fåglar och skadedjur i stadens parker och badplatser
- utveckla och stärka i samarbete idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat samt arbeta med rekreativa värden

Ett klimatsmart Stockholm

- utveckla och stärka ekologiska värden i stadens parker
- bidra till goda möjligheter till stadsodling, i exempelvis parker, på kvartersgårdar, tak, kolonilotter och gågator i samverkan med trafiknämnden
- utveckla och stärka ekologiska värden i stadens parker
- utveckla arbetet med att tillvarata grönytors möjligheter att motverka och mildra effekterna av extrema klimatrelaterade händelser, som intensiva värmeböljor och skyfall.
- utveckla arbetet med att tillvarata grönytors möjligheter att motverka och mildra effekterna av extrema klimatrelaterade händelser, som intensiva värmeböljor och skyfall.
- Inom ramen för Grönare Stockholm och i enlighet med Översiktsplanen identifiera och påbörja åtgärder för att stärka den ekologiska infrastrukturen och den biologiska mångfalden i Stockholm.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- beakta vikten av reinvesteringar för att förlänga livslängden på befintliga parker
- utveckla samverkan med det lokala näringslivet i frågor som rör den yttre miljön

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- utveckla medborgardialogen med utgångspunkt från lokala parkplaner
- planera den yttre miljön utifrån ett jämställdhetsperspektiv och med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar

- fortsätta arbetet med att eliminera hinder till tillgängligheten inom respektive ansvarsområde
- undanröja fysiska hinder i inne- och utemiljöer då den fysiska tillgängligheten är avgörande för delaktighet för många stockholmare med funktionsnedsättning
- utforma lekparkar så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ta hänsyn till tillgänglighetsskapande åtgärder
- tillgänglighetsanpassa parkvägar och parkbänkar
- rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	73 %	74 %	75 %
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	71 %	72 %	73 %
Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	88 %	88 %	89 %
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %

Arbetsmarknadsåtgärder

Även om arbetslösheten generellt är låg i Stockholm står många personer fortfarande alltför långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att nå hållbara anställningar. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd som har svag ställning eller som befinner sig utanför arbetsmarknaden, och förbereda för vidare insatser inom Jobbtorg Stockholm. Personer med social problematik, fysisk och/eller psykisk ohälsa ska erbjudas individuellt utformat stöd för att närma sig arbetsmarknaden. Insatserna ska stärka individens individuella förutsättningar att komma närmare arbetsmarknaden. För många långtidsarbetslösa kan möjligheten till arbetslivserfarenhet vara avgörande för att nå hållbar etablering på arbetsmarknaden. Stadens arbete med Stockholmsjobb och feriejobb ger viktiga meriter, kontakter och motivation, och väcker samtidigt intresse för staden som arbetsgivare och bidrar till stadens framtida kompetensförsörjning.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- arbetsförberedande insatser för arbetslösa som inte omfattas av arbetsmarknadsnämndens verksamhet inom Jobbtorg
- stödinsatser i form av lönebidrags- och OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete)
- rekrytering och anställning av feriearbetande ungdomar samt Stockholmsjobb

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 211,9 mnkr och ökar med 9,4 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2. I budgeten för arbetsmarknadsåtgärder ingår 34,0 mnkr för Stockholmsjobb samt 107,4 mnkr för feriearbeten. Vidare finns medel avsatta i central medelsreserv till kyrkogårdsnämnden för fler feriejobb, samt i trafiknämndens budget för samma ändamål.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

När antalet personer i behov av försörjningsstöd sjunker är det också ett uttryck för att klyftorna minskar. Att hålla ihop vår stad och skapa en stad för alla har varit en utgångspunkt för många av de reformer som gjordes mellan 2014 och 2018. Reformerna som förutsätter nära samarbete mellan stadsdelsnämnden och stadens arbetsmarknadsnämnd. Ett exempel är ungas möjlighet till en första ingång i arbetslivet. Staden kunde erbjuda över 9000 sommarjobb 2018 vilket är en ökning med hela 54 procent fler jämfört med 2014. 2019 avsätts medel för att fortsätta öka antalet feriearbeten.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska stadsdelsnämnderna

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- erbjuda ungdomar feriejobb under sommar-, höst- och vinterlov
- i samverkan med arbetsmarknadsnämnden arbeta för att ungdomar ges möjlighet att feriearbeta i ett annat stadsdelsområde än där de bor
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden vidareutveckla arbetet med Stockholmsjobb
- tillvarata kunskaper och metoder från påbörjat arbetet med insatser för personer långt ifrån arbetsmarknaden, och vidareutveckla och sprida effektiva insatser och arbetssätt.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta utvecklingen av insatser för kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden, särskilt utrikes födda kvinnor.
- öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

4. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Stadsdelsnämnderna** godkänns.

Arbetsmarknadsnämnden

I Stockholm ska alla som kan arbeta få möjlighet att göra det, det är grunden för att skapa en jämlik stad. Att ha ett arbete skapar meningsfullhet, samhörighet och individuell frigörelse. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Målet ska alltid vara egen försörjning och hållbara anställningar.

Nämndens uppgifter

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för kommunövergripande arbetsmarknadsfrågor och för stadens samlade arbetsmarknadsinsatser. Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- verksamheten vid stadens jobbtorg
- vuxenutbildning inklusive svenska för invandrare (sfi)
- lagstadgad samhällsorientering för nyanlända
- samordning av stadens arbete med mottagande och etablering av nyanlända
- samordning och utveckling av stadens arbete med feriejobb för ungdomar
- det kommunala aktivitetsansvaret för 16-19-åringar
- samordningsansvar för stadens samverkan med Arbetsförmedlingen

Arbetsmarknadsnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen med särskilt fokus på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 881,3 mnkr och ökar med 101,3 mnkr jämfört med 2018, främst beroende på minskade statsbidragsintäkter, volymökningar samt ökade ambitioner för sänkt arbetslöshet och snabbare etablering. I budgeten ingår 15,9 mnkr för volymförändringar inom grundläggande vuxenutbildning. Därutöver avsätts medel i central medelsreserv för eventuella volymökningar inom sfi och gymnasial vuxenutbildning. Samtliga förändringar framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stadens arbetsmarknadsinsatser samordnas av Jobbtorg Stockholm, som erbjuder individuellt anpassat stöd och insatser för att stötta den enskilde till långsiktig egen försörjning. Nämnden har en rad nya tydliga resultatmål och verksamheten ges resurser att fokusera fullt på måluppfyllelse istället för på istället för på organisationsförändringar och privatiseringar.

Ingen ung i Stockholm ska behöva börja sitt liv i arbetslöshet, och därför är unga arbetslösa är en prioriterad grupp och staden ska särskilt prioritera insatser, anställningar och praktikplatser för unga upp till 29 år. Denna budget innehåller flera tydliga mål, bland annat kring färre familjer i behov av försörjningsstöd, angående minskad ungdomsarbetslöshet och avseende snabbare integration av nyanlända på arbetsmarknaden. Bibehållen 90 dagars-garanti är en av flera viktiga insatser som under föregående mandatperiod visat gott resultat och vilka vi nu vidareutvecklar. För många långtidsarbetslösa kan möjligheten till arbetslivserfarenhet vara avgörande för att nå hållbar etablering på arbetsmarknaden. Antalet Stockholmsjobbansättning ökar med detta förslag till budget. Stockholmsjobben genom vilka personer som står långt ifrån arbetsmarknaden får viktiga meriter, kontakter och motivation.

Arbetsmarknadsförvaltningen har genom vuxenutbildningen ett viktigt uppdrag i att rusta människor för arbete. Bristen på arbetskraft är idag stor i Stockholm, även inom yrken som endast kräver gymnasiekompetens och där är vuxenutbildningen avgörande. Både för att människor ska få en andra chans till utbildning, men också för möjligheten

att vidareutbilda eller om-utbilda sig senare i livet. Särskilda medel avsätts för fler inriktningar inom yrkesutbildning och sfi samtidigt som vuxenutbildningen generellt ska fortsätta utvecklas för att stärka matchningen på Stockholms arbetsmarknad. Matchning av personer med funktionsnedsättning ges särskilda utökade resurser.

Staden ska vidareutveckla ett effektivt mottagande av nyanlända och utöka medlen för etableringsinsatser som möjliggör en snabb etablering på arbetsmarknaden och i samhället. Det ska inte ta mer än två år för en nyanländ att komma i arbete i Stockholm. Som en del i det målet ska 70 procent av de utrikesfödda i Stockholm vara i arbete år 2020. Nämnden ska samverka med Arbetsförmedlingen för att öka andelen nyanlända som har arbete eller studerar efter etableringsuppdraget. Sfi-undervisningen ska hålla hög kvalitet och ha tydlig koppling till arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen ska erbjuda lättillgängliga studier och utveckla stödformerna för de grupper som behöver extra stöd och det ska ske större samverkan mellan vux- och gymnasieskola som säkerställa att tomma platser på gymnasiets yrkesprogram kan användas inom vuxenutbildningen

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- samverka med näringslivet genom Advisory Board för att öka ensamkommande ungdomars möjligheter till etableringen på arbetsmarknaden
- genom jobbtorgen erbjuda stödsatser som vägledning och planering till ensamkommande unga i övergången mellan skola och jobb eller vidare studier
- utveckla arbetet med att etablera kontakt med elever i riskzonen under sista året i grundskolan eller på gymnasiet för att erbjuda stöd för att fullföra utbildningen eller i övergången från skola till arbetsliv
- bibehålla 90 dagars-garantin som garanterar att arbetslösa ungdomar ska ha arbete, praktik eller en utbildning inom 90 dagar.
- samordna stadens mottagande av nyanlända och vara pådrivande i arbetet för att förbättra nyanländas etablering och inkludering i samhället
- utveckla stadens flyktingmottagande genom omvärldsbevakning, kunskapsspridning samt utveckling och uppföljning av statistik
- samordna stadens arbete med att erbjuda samhällsvägledning till nyanlända
- i samverkan med stadsdelsnämnderna vidareutveckla arbetet med samhällsvägledning för nyanlända, med särskilt fokus på bostadssituationen och möjligheterna att hitta bostad
- vidareutveckla samverkan med aktörer i privat och ideell sektor i syfte att främja integration, utvecklade sociala nätverk, fler vägar till jobb och social innovation
- tillsammans med Arbetsförmedlingen medverka i upprättandet av den nyanländes handlingsplan och vid behov bidra med sociala insatser
- arbeta för att fler nyanlända ska välja att delta i samhällsorientering
- i samarbete med Stockholm Business Region fortsätta dialogen med näringslivet för att utveckla företagens möjligheter att bidra till social hållbar utveckling och integration

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd, med särskild prioritering av kortutbildade (personer utan gymnasieutbildning), personer med svag ställning på arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning och nyanlända
- i samverkan med stadsdelsnämnderna erbjuda arbetsmarknadsinsatser för att personer med social problematik, fysisk och/eller psykisk ohälsa ska kunna närma sig arbetsmarknaden
- fortsätta och utveckla samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och landstinget genom Samordningsförbundet Stockholms stad (Finsam) i syfte att skapa bättre förutsättningar för rehabilitering och inträde på arbetsmarknaden för personer som står långt från arbetsmarknaden på grund av ohälsa
- samverka med Arbetsförmedlingen och stadens nämnder i arbetet för att nå och erbjuda insatser till unga som varken arbetar eller studerar
- särskilt prioritera att erbjuda anställningar och praktikplatser för unga. Insatserna ska kunna erbjudas till alla unga upp till 29 år
- samarbeta med stadsdelsnämnderna i det lokala utvecklingsarbetet, särskilt de sju prioriterade stadsdelsområdena
- samordna stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser och erbjuda stöd till kompetens- och verksamhetsutveckling, samt utveckling av möjligheterna för stadsdelsnämnderna att utbyta platser med varandra.
- samordna och leda arbetet med stadens feriejobb för unga
- i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla möjligheterna för ungdomar att feriearbeta i andra stadsdelsområden än där de bor
- fortsätta att utveckla handledarstödet till de arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar
- fortsätta utvecklingen av anpassade insatser för språkstöd i samband med feriejobb för nyanlända ungdomar
- vidareutveckla arbetet med att samordna och erbjuda Stockholmsjobb till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden
- utöka antalet Stockholmsjobb
- tillsammans med kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål
- samordna stadens återsökning av statsbidrag för flyktingmottagande
- erbjuda sfi-undervisning med hög kvalitet och tydlig koppling till arbetsmarknaden, med yrkesinriktningar med hänsyn till stadens framtida rekryteringsbehov
- utveckla arbetssätt för att öka kontinuiteten inom sfi-undervisningen
- fortsätta att utveckla studie- och yrkesvägledningen inom sfi
- arbeta för att fler föräldralediga ska läsa sfi
- fortsätta utvecklingen av vuxenutbildningen för att möta behoven hos målgrupper med kort utbildningsbakgrund, bristande svenskkunskaper, sammansatt problematik eller som på annat sätt behöver extra stöd, med särskilt fokus på nyanländas och kortutbildades etablering på arbetsmarknaden
- utveckla och erbjuda stödinsatser för nyanlända studerande som studerar inom vuxenutbildningen enligt utbildningsplikten
- utveckla vuxenutbildningen som strategisk aktör inom stadens egen kompetensförsörjning, till exempel genom att rekrytera, matcha och utbilda personer till yrken där staden bedöms ha stora rekryteringsbehov
- genom vuxenutbildningen erbjuda möjligheter för fler av stadens medarbetare att bli behöriga inom sina yrken

- arbeta uppsökande med studie- och yrkesvägledning för att aktivt nå personer som har rätt att läsa inom vuxenutbildningens rättighetsbaserade utbildningar

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta utvecklingen av insatser för kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden, särskilt utrikes födda kvinnor
- samverka med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjlighet till arbete för personer med funktionsnedsättning
- vara pådrivande i arbetet för att öka antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning i stadens verksamheter
- i samråd med den romska minoriteten arbeta för romers etablering på arbetsmarknaden, i linje med regeringens uppdrag att som utvecklingskommun arbeta för att stärka romers mänskliga rättigheter
- utifrån befintlig kunskap, lägesbild och aktiviteter i handlingsplanen utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadsdelsnämnder samt kommunstyrelsens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism.
- stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandling av byggentreprenader och tjänster
- följa upp, analysera och sammanställa hur nämnders och bolagsstyrelsers upphandlingar bidrar till ökad sysselsättning för personer som står utanför arbetsmarknaden

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	85 %	85 %	85 %
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	74 %	75 %	76 %
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	90 %	90 %	90 %
Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning, praktik eller förberedande insatser inom 90 dagar	100 %	100 %	100 %
Minskad ungdomsarbetslöshet	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Snabbare integration av nyanlända på arbetsmarknaden	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Antal vuxna biståndstagare som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet	8 500 st	8 000	7 500
Andel kvinnor och män inom sfi som klarar B-kursen på studieväg 2 inom 600 timmar	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Genomsnittlig inskrivningstid för unga aspiranter (18-29 år) som avslutas från Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås:

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska till kommunfullmäktige i särskild årlig rapport redovisa utvecklingen inom stadens arbetsmarknad	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utgå från ett övergripande mål att minska antalet hushåll som är i behov av försörjningsstöd på grund av arbetslöshet med minst 25 % till 2022.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska ta fram ett etableringspaket i syfte att 70 procent av Stockholms utrikesfödda ska vara i arbete år 2020.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med Stockholm Stadshus AB ta fram en fördelningsnyckel till de kommunala bolagen för att fler ska anställas i Stockholmsjobb i bolagen.	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska tillsammans med arbetsmarknadsnämnden tillse att tomma platser på gymnasiets yrkesprogram ska kunna användas inom vuxenutbildningen.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska anordna bristyrkesmässor för att öka rekryteringen till yrkeskurser inom vuxenutbildningen.	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda möjligheten att öppna en filial till Jobbtorg Kista i anslutning till Campus Tensta.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska säkerställa att det tillskapas fler inriktningar inom yrkesutbildning och Sfi	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda hur staden ska stödja de nyanlända som bor på stadens boenden och som efter etableringsfasen blir aktualiserade hos stadens socialtjänst.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

5. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Arbetsmarknadsnämnden** godkänns.

Avfallsnämnden

Nämndens uppgifter

Avfallsnämnden har verksamhetsansvaret för de uppgifter som enligt miljöbalken eller andra författningar vilar på staden i fråga om avfallshantering. Nämnden ansvarar för

- upprättande av förslag till renhållningsordning
- upprättande av förslag till avfallsplan
- upprättande av förslag till taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall

Omfattningen av nämndens uppgifter är därmed reglerad i lag och författning. Utförandet av den faktiska avfallsverksamheten åligger Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Vatten och Avfall AB. Verksamheten bedrivs inom dess dotterbolag Stockholm Avfall AB.

Nämndens ledamöter utgör genom personunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB.

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet

Stadens nämnder ska fastställa uppföljningsbara mål för sin verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena. Avfallsnämndens verksamhetsplanering upprättas genom nämnda personunion av styrelsen för Stockholm Avfall AB. Styrning av verksamheten sker därmed genom ägardirektiv till bolaget inom Stockholms Stadshus AB.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

6. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Avfallsnämnden** godkänns.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden har en viktig roll för att säkerställa ett hållbart samhällsbyggande och uppfylla stadens bostadsmål. Nämnden ska utveckla och förvalta stadens samlade markinnehav så att en hållbar utbyggnad av staden säkerställs.

Nämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och tålig stad med en god offentlig miljö. Nämnden ska i planeringen säkerställa en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseform och boendetyper, liksom samhällsservice, kommersiell service, kultur, idrott och arbetsplatser i alla delar av staden.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur bidrar till en levande och trygg stad.

Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter och bidra till målet om fossilbränslefri stad till år 2040. Nämnden ska planera för en stad anpassad till ett framtida varmare klimat.

Nämndens uppgifter

Exploateringsnämnden ansvarar för:

- markförvaltning och markexploatering inom stadens gräns
- mark som staden äger utanför stadens gräns som ska exploateras eller avyttras
- frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter
- genomförande av detaljplaner för gator, vägar, torg, parker och andra allmänna platser på stadens mark och på annan mark som nämnden förvaltar
- myndighetsutövning i hamnfrågor

Markförvaltningen genererar betydelsefulla intäkter för staden varav huvuddelen utgörs av tomträttsintäkter.

Förslag till budget 2019

Kostnaderna för drift och underhåll uppgår till 118,6 mnkr vilket är en ökning med 0,9 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2019 minskar med 200 mnkr jämfört med 2018. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholm är en av Europas snabbast växande huvudstäder. Att Stockholm växer är ett kvitto på stadens attraktivitet och att människor vill bo och verka här. Men det skapar också utmaningar. Stockholm har brist på bostäder, kontor, infrastruktur, förskolor och skolor samt idrottslokaler. Bostadsbristen utgör en allvarlig social utmaning som begränsar både människors frihet liksom Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande där det byggs fler hyresrätter med lägre hyror måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Då krävs resurser, planering och beslutsvilja.

Den senaste mandatperioden ökade stadens byggande till rekordnivåer och för första gången på länge byggs det fler hyresrätter än bostadsrätter. Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan 2010 och 2030, och 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020

I enlighet med stadens mål om att bygga 140 000 bostäder till 2030 infördes förra året ett reviderat delmål på 80 000 bostäder under åren 2014-2025.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker detta ofta alldeles för sent för många stockholmare. Genom den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, kan nu en bostadsgaranti för unga tas fram. Nämnden ska medverka till en garanti som innebär att alla stockholmare som är 18-25 år, som står i bostadskön och som uppfyller inkomstkraven, ska erbjudas ett förstahandskontrakt i Stockholm inom en viss given tid.

När Stockholm växer ställer det stora krav på hänsyn och känsla för de kvaliteter och värden som redan finns i Stockholms stadsdelar. Stadsutvecklingen ska utgå från befintliga kvaliteter och sträva efter att tillföra nya. Stadsutvecklingen ska ske med dialog och förankring. Planeringen av offentlig och kommersiell service måste ske tidigt. Staden måste ta ett helhetsansvar för planeringen så att ytor till viktiga samhällsfunktioner säkras, istället för att överlåta detta till marknaden.

Stockholm är Sveriges tillväxtmotor och en av de största utmaningarna är bristen på kontorsyta. För att möjliggöra för fler företag att etablera sig i Stockholm behövs en omfattande expansion av antalet arbetsplatser, både i city där behoven är mycket stora liksom i Stockholms södra delar. Målet är 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.

Segregationen och den urbana ojämlikheten är en av vår tids stora utmaningar. Stadsutveckling har en viktig roll i att bryta denna utveckling. Genom projektet Fokus Skärholmen och översiktsplanens skärpta ambitioner har Stockholm påbörjat ett arbete med att använda stadsutvecklingen för att stärka den sociala hållbarheten. Detta arbete måste utvecklas och fortsätta. Stockholm måste växa i stadens alla delar.

Klimatförändringarna utgör en existentiell utmaning och Stockholm måste både minska sitt klimatavtryck och anpassa staden till ett framtida ändrat klimat. Staden ska byggas på ett sätt som möjliggör kortare och färre resor och energieffektiva byggnader. Ny bebyggelse måste integreras med grönska och stadsplaneringen ska sträva efter att stärka den ekologiska infrastrukturen. Risker för översvämningar och värmeböljor måste minskas. Nämnden ska medverka till målet om en klimatneutral byggsektor till 2040. En växande stad kräver stora investeringar och när staden investerar ska målet alltid vara att dessa bidra till att minska Stockholmarnas klimatpåverkan.

Stockholms stora markinnehav är ett viktigt strategiskt verktyg för att skapa en stad för alla. Staden ska använda sitt markinnehav offensivt och använda det till att bygga en mer jämlik stad där segregationen minskar. Genom hur och till vem staden markanvisar kan stadens markpolitik bli ett viktigt verktyg i strävan mot en stad för alla. Marken är också en av Stockholmarnas viktigaste tillgångar och måste därför förvaltas på ett Stockholm ekonomiskt hållbart sätt.

I tider av osäkerhet på bostadsmarknaden är det extra viktigt att Stockholms stadsutveckling präglas av en mångfald av olika typer av projekt. Det behövs både fler stadsutvecklingsområden i hela staden och fler mindre förtätningsprojekt. Särskilt hyresrätter och allmännyttan har en viktig roll att fylla. Ska Stockholm fortsätta vara en stad med ett högt bostadsbyggande måste nämndens arbete präglas av effektivitet, förutsägbarhet och kvalitet.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- säkerställa bostadsförsörjningen genom ett högt bostadsbyggande samt genom att planera bostäder för de grupper som kommunen har ett särskilt ansvar för
- tillsammans med stadsbyggnadsnämnden verka för att en hög och jämn bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas över konjunkturcykler, bland annat genom ett ökat tillskott av hyresrätter samt genom att planera för större stadsutvecklingsprojekt och flera mindre projekt i hela staden
- medverka till genomförandet av bostadsgarantin för unga, i samarbete med kommunstyrelsen, bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB och stadsbyggnadsnämnden
- medverka till att säkerställa produktionstakten för studentbostäder så att studentbostadsbristen kan byggas bort till år 2023
- styra stadsutvecklingen så att en blandning av upplåtelseformer, boendetyper och bostadsstorlekar uppnås i hela staden
- säkerställa effektiv stadsutveckling genom en samlad produktionsplanering tillsammans med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser
- skapa ekonomiska, tidsmässiga och lokaliseringsmässiga förutsättningar så att målen för allmännyttans nyproduktion, bland annat avseende Stockholmshus säkerställs
- tillsammans med stadsbyggnadsnämnden pröva och utvärdera nya metoder för effektiva processer
- i markanvisningsprocessen premiera byggaktörer som bygger bostadsrätter och hyresrätter med rimliga boendekostnader, där en rimlig normhyra bedöms kunna vara högst 1 550 kronor per kvadratmeter och år i 2018 års nivå, med en målsättning på minst 10 000 bostäder till år 2030
- tillsammans med stadsbyggnadsnämnden utreda möjligheten att styra lägenhetsstorlekar i planprocessen och markanvisningar i syfte att fler större bostäder ska tillskapas
- tillsammans med trafiknämnden inventera lämpliga platser för överdäckning av befintlig trafikinfrastruktur i syfte att möjliggöra för fler bostäder och arbetsplatser styra stadsutvecklingen så att en blandning av upplåtelseformer, boendetyper och bostadsstorlekar uppnås i hela staden där målet för nyproduktion är att det ska råda en balans med lika delar hyresrätter och bostadsrätter/ägarbostäder
- vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet av nyanlända samt öka ambitionen och tillskapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper i bostadsbolagens nyproduktion
- i samarbete med äldre- och äldreomsorgsnämnden och Micasa Fastigheter i Stockholm AB inarbeta strategier samt behovs- och efterfrågebedömningar för icke biståndsbedömda äldreboendestäder, seniorbostäder, i den årliga hanteringen av den stadsövergripande boendeplanen som ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar för seniorbostäder, med en målsättning på minst 5 000 nya seniorbostäder
- säkerställa den planeringsinriktning som läggs fast i SAMS genom att vid markanvisning av större områden alltid samråda med berörd stadsdelsnämnd och utbildningsnämnden, och reservera mark för skolbyggnation
- se utemiljön i såväl skola som förskola som en del av det pedagogiska rummet, och ta med utemiljön i byggprocessens tidiga skeden, för att uppnå höga lekvärden

- vid markanvisning av större områden alltid samråda med berörd stadsdelsnämnd och idrottsnämnden för att reservera mark för idrottsytor
- i exploateringsprojekt från ett tidigt skede samverka med trafiknämnden för att säkerställa en god framkomlighet
- ansvara för att en särskild samordnare tillsätts med ansvar för genomförande-frågor avseende bygglogistik, infrastystem och infrastruktur
- i de beslut som fattas om stadsutveckling särskilt analysera och redovisa planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential samt i större stadsutvecklingsprojekt analysera näringslivets möjligheter i samverkan med kommunstyrelsen, Stockholm Business Region AB och berörd stadsdelsnämnd
- intensifiera det strategiska arbetet tillsammans med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB, för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i översiktsplanens fokusområden i Stockholms södra delar, med en målsättning på minst 100 000 nya arbetsplatser varav hälften utanför tullarna till år 2030
- delta i arbetet med att skapa trygga och levande lokala centrum, med särskilt fokus på samverkan med privata fastighetsägare
- redovisa hur nämnden, i arbetet med översiktsplanens fokusområden, främjar det lokala näringslivet i stadsutvecklingsprocesser
- säkerställa genomförandet av översiktsplanen och kontinuerligt följa upp dess mål och strategier
- implementera socialt värdeskapande och sociala krav i markanvisningar i översiktsplanens fokusområden och strategiska samband liksom i övriga delar av staden
- fortsätta utveckla metoder för socialt hållbar stadsutveckling inom ramen för Fokus Skärholmen och applicera erfarenheterna i översiktsplanens övriga fokusområden och strategiska samband
- arbeta med att involvera privata aktörer i arbetet med en socialt sammanhållen stad utifrån erfarenheter från Fokus Skärholmen, genom aktiv tillämpning av markanvisningsförfarande, säkerställa forum för gemensamt lärande och spridning av goda exempel
- i analys av lokala behov utgå från stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsarbete
- i stadsplaneringen arbeta för offentliga miljöer som är trygga och säkra
- utveckla stadens kollektivtrafiknära villaområden med särskilt fokus på komplettering av upplåtelseformer som idag saknas
- planera för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen från trafikled till urbant stråk i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden
- omvandla Örbyleden när Tvärförbindelse Södertörn färdigställts till en stadsboulevard där bostäder, arbetsplatser och verksamheter kan integreras med kapacitetsstark kollektivtrafik, i enlighet med översiktsplanen
- tillsammans med övriga berörda nämnder delta i planeringen av en ny stadsdel på den plats där Bromma flygplats idag ligger
- i samarbete med kulturnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna öka och underlätta för närvaron av kultur i det offentliga rummet samt verka för att kulturperspektivet är en integrerad del i stadsutvecklingen
- skapa fler nya offentliga badplatser i staden tillsammans med idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och berörda stadsdelsnämnder

Ett klimatsmart Stockholm

- bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter, och bidra till målet om fossilbränslefri stad till 2040. I detta ska nämnden tillämpa flexibla parkeringstal, främja mobilitetstjänster och

stimulera miljövänligt byggande, lösningar för förnyelsebar energi samt ekosystemtjänster

- bistå övriga berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040, till att börja med genom att utveckla nämndens arbete med livscykelanalyser och inkludera ett livscykelperspektiv i stadsutvecklingsprocessen
- öka antalet markanvisningar till trähus och i högre grad prioritera aktörer som medvetet väljer stommaterial med mindre klimatpåverkan
- uppmuntra och skapa förutsättningar för bilpooler och laddinfrastruktur
- ansvara för arbetet med att utveckla stadens miljöprofilsområden
- beakta effekter av ett förändrat klimat såsom skyfall och värmeböljor i planeringen och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning
- stärka kompetensen kring dagvatten och skyfallshantering i stadsutvecklingen
- vid planering av bebyggelse beakta den skyfallsmodell som Stockholm Vatten och Avfall AB tagit fram och utgå från riktlinjerna och åtgärds måttet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer
- verka för en fossilbränslefri organisation 2030 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter och entreprenader/arbetsmaskiner
- ha ett stadsövergripande perspektiv vid investeringar i park- och naturmark, samordna dessa med stadens övriga gröna investeringar, och tydligt redovisa dessa investeringar i beslutsunderlag och uppföljning
- säkerställa att medel för grönkompensation i större utsträckning inriktas på ekologiska åtgärder som förstärker biologisk mångfald, ekosystemtjänster och klimatanpassning
- verka för att utveckla och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i den bebyggda miljön
- arbeta med digitaliseringens möjligheter i samband med stadsutvecklingsprojekt i syfte att skapa en smart stad som gör livet enklare och mer klimatsmart för dem som lever i och besöker staden
- i planeringen säkerställa ett stadsövergripande perspektiv på kraftfrågor och eleffekt
- inrätta Hagsätraskogen som naturreservat, fortsätta arbetet med inrättandet av Kyrkhamn samt först utreda reservatsbildning i Fagersjöskogen och därefter i Vinterviken och Gubbängsskogen. Arbetet ska ske i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden och ska beakta att bostadsbyggnadsmål och planerad viktig infrastruktur kan genomföras
- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- för att säkra utrymmet för de investeringar som krävs i infrastruktur och samhällsservice samt möjliggöra en mer jämlik fördelning av investeringar över staden utveckla prioriteringsförmågan i enlighet med *investeringsstrategin*
- säkerställa investeringsutrymme till angelägen utveckling i hela staden och fler hyresrätter genom att utgiftssidan prövas i framför allt de lönsamma projekten, försäljning av mark, samt genom att pröva att minska innehavet av mark som ligger i andra kommuner
- utveckla styrningen för att säkerställa balansen mellan lönsamma och icke lönsamma projekt
- i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar och driftopti-

merar för offentlig service, boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation i hela staden

- tillämpa driftsnyckeltal i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar samt öka förutsägbarheten i kostnaderna för framtida drift av nya områden
- vid ianspråktagande av idrottsmark eller -anläggning för exploatering samverka med idrottsnämnden i utformningen av kompenserande åtgärder. Kostnaderna som avser ersättning ska täckas genom exploateringsprojektet
- i prioriteringen av investeringsprojekt beakta de åtaganden staden gjort inom ramen för 2013 års Stockholmsförhandling och Sverigeförhandlingens Storstad Stockholm
- tillvarata privata aktörers kunskaper och engagemang för att säkerställa genomförbarhet i planeringen
- säkerställa förmågan att leda stora och komplexa stadsutvecklingsprojekt

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- tillvarata invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer så att stadens fysiska miljö utvecklas med bästa resultat
- stärka stockholmarnas inflytande över sin närmiljö genom en utökad dialog på lokal nivå och utvecklade former för dialog med barn och unga, flickor och kvinnor liksom andra grupper som är underrepresenterade i stadsutvecklingsprocesser
- följa upp och utvärdera dialogerna med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet
- i planeringen främja jämställdhet och säkerställa barn- och äldreperspektiv, bland annat genom att tillämpa SVA-analys

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Antal markanvisade bostäder	10 000	10 000	10 000
Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	800	1 000	1 250
Antal markanvisade hyresrätter	5 000	5 000	5 000
Antal påbörjade bostäder	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Antal påbörjade hyresrätter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Antal markanvisade bostäder till stadens bostadsbolag	2 500	2 500	2 500
Antal markanvisade bostäder i trähus	500	600	700
Obligatorisk nämndindikator			
Antal markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Antal markanvisade seniorbostäder upplåtna med hyresrätt	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Antal påbörjade bostäder i fokusområden och strategiska samband	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Antal påbörjade studentbostäder	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
---------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförbara system	100 %	100 %	100 %

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Obligatorisk nämndindikator			
Antal markanvisade arbetsplatser i ytterstaden	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Business Region AB utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samverkan med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd fortsätta driva pilotprojektet i Årsta parthallar och utarbeta en samordningsmodell för stadens arbete med företagsområden.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden utreda möjligheten att styra lägenhetsstorlekar i planprocessen och markanvisningar utifrån efterfrågan på bostadsmarknaden gällande lägenhetsstorlekar och boendekostnad.	2019-01-01	2019-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden utveckla arbetsformer, rutiner och instrument för områdesplaneringen i syfte att öka insynen och stärka samverkan med ansvariga nämnder och bolagsstyrelser samt säkerställa en hållbar utbyggnad av staden liksom att garantera att samhällsfunktioner byggs i tillräcklig takt, så som skola, förskola, boenden för personer med funktionsnedsättning, äldreboenden, idrottsytor.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden ska utarbeta system och uppföljningsrutiner för att rapportera framdriften i de större stadsutvecklingsprojekten som är i utredningsfas i syfte att möjliggöra stadsövergripande avvägningar.	2019-01-01	2019-04-30
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utveckla arbetet med stadens projektportfölj till att också omfatta samhällsservice såsom skolor, förskolor och idrottsanläggningar samt arbetsplatser.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden och trafiknämnden ska genomföra pilotprojekt med eldrivna arbetsmaskiner.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ska fortsätta att arbeta tillsammans med kommunstyrelsen och exploateringsnämnden med att utreda och utveckla bolagets befintliga markinnehav, så att en avyttring kan genomföras.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen, Stockholms Stadshus AB, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, idrottsnämnden, SISAB och Micasa ska genomföra pilotprojekt för externa inhyrningar i syfte att vidareut-	2019-01-01	2019-12-31

veckla kompetens och organisation utifrån lagen om offentlig upphandling, LOU. Nämnder och bolag har genomförandeansvar och kommunstyrelsen svarar tillsammans med Stockholms Stadshus AB för den strategiska inriktningen.		
Kommunstyrelsen ska i samverkan med bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med övriga berörda nämnder påbörja planeringen av en ny stadsdel på den plats där Bromma flygplats idag ligger.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolag ta fram en handlingsplan för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

7. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Exploateringsnämnden** godkänns.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden har en viktig roll i lokalförsörjningen för stadens verksamheter. Nämndens uppdrag är i första hand att förvalta lokaler för stadens egna behov och interna hyresgäster. Nämnden ska ha fokus på att stadens lokalkostnader för de egna verksamheterna hålls nere genom effektiv fastighetsförvaltning med låga administrativa kostnader och med driftoptimeringar och energieffektiva lösningar.

Med fokus på en god fastighetsförvaltning i enlighet med stadens fastighets- och lokalpolicy så skapas förutsättningar för att ett ekonomiskt hållbart fastighetsbestånd. Detta innebär både strategiska försäljningar och förvärv av fastigheter liksom att inför nya investeringar pröva en ökad andel inhyrda lokaler. Nämnden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter.. Andra byggnader bör avyttras.

Nämndens uppgifter

Fastighetsnämnden ansvarar som stadens fastighetsförvaltande resurs för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag samt naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns. Uppdraget omfattar förvaltningsbyggnader, kulturfastigheter, idrottsanläggningar, vissa kommersiella fastigheter, vissa naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns samt inhyrningar och bostadsrätter. Nämndens ansvar omfattar:

- tillhandahålla och förvalta egna och inhyrda lokaler primärt för stadens egna verksamheter men i vissa fall även med externa hyresgäster
- planering för en effektiv användning av stadens lokaler med utgångspunkt från invånarnas intressen och behov utifrån ett långsiktigt perspektiv
- aktiv fastighetsförvaltning och kontinuerlig översyn av lokalbeståndet i enlighet med stadens fastighets- och lokalpolicy
- upplåtelse av torgplatser och tillsyn av torghandeln vid salutorgen
- hantering av ärenden om tvångsförvaltning, samordnas av AB Svenska Bostäder
- svara för stadens hyresförhandlingar för andrahandsuthyrning av bostäder där det idag saknas förhandlingsordning
- samordna hyresbildningen för de bostadslägenheter som hyrs ut i andra hand där bakomliggande hyresförhandlingsordning saknas

Förslag till budget 2019

Kostnaderna för drift och underhåll uppgår till 529,2 mnkr. Det budgeterade överskottet för 2019 ökar med 70,4 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2. Nämnden upphör att vara en sluten redovisningsenhet från och med 1 januari 2019.

Investeringsbudgeten för 2019 ökar med 757 mnkr jämfört med 2018. Detta med tillägg av en extra satsning på idrottsinvesteringar för att möta ett växande behov i en växande stad. Budgeten fördelas övergripande på idrottsinvesteringar och andra investeringar.

För att genomföra nämndens långsiktiga uppdrag tilldelas en investeringsbudget som långsiktigt uppgår till 1640 mnkr, varav 870 mnkr utgör idrottsinvesteringar och 770 mnkr utgör övriga investeringar – varav 30 miljoner kronor avser solceller och energieffektiviseringar som inte ryms inom ordinarie reinvesteringar och 20 miljoner kronor energieffektivisering och solceller på idrottshallar och bad. Dessa medel är del av de klimatinvesteringar som tidigare varit sökbara men som nu för större effektivitet direkt budgeteras i Fastighets- och Trafiknämnden.

Ett antal stora projekt är under genomförande, såsom Östermalmshallen, Liljevalchs och Medborgarhuset. För att inrymma dessa förstärks den långsiktiga investeringsbudgeten under 2019 med 420,0 mnkr och under 2020 med 140,0 mnkr. Hyresgäst Anpassning av Johannes brandstation ska inrymmas inom tilldelad budget.

Den tidigare tillfälliga förstärkningen av nämndens långsiktiga investeringsbudget för idrottsinvesteringar permanentas, då behovet av upprustningar och nyproduktion under förutsebar tid kommer att vara högt. Inom området är ett antal stora projekt under genomförande, såsom Järvabadet och Forsgrénsska badet. För att inrymma dessa förstärks den långsiktiga investeringsbudgeten under 2019 med 230,0 mnkr.

Budgeten för idrottsanläggningar avser såväl nyinvesteringar som reinvesteringar. Idrottsnämnden prioriterar inom budget för nyinvestering och fastighetsnämnden prioriterar utifrån reinvesteringsbehovet. Nämnderna ska i sina underlag för budget och i verksamhetsplaner redovisa kommande års prioriteringar.

För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt tilldelas nämnden en utökad investeringsbudget 2019 om 1 330,0 mnkr. Här ingår bland annat medel för Kulturhuset, Tekniska nämndhuset och inköp av bostadsrätter. Ianspråktagande av medel för Stadsbiblioteket förutsätter att genomförandebeslut fattas.

För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt inom idrottsområdet tilldelas nämnden en utökad investeringsbudget 2019 om 170,0 mnkr. Här ingår medel för exempelvis Vårbergs IP och ersättningsinvesteringar för idrottsytor som tagits i anspråk för exploateringsändamål. Även insatser för att täcka ökande behov av fotbollsplaner, idrottshallar och isytor ska kunna användas med denna utökade ram som är tänkt att löpa även under kommande år under denna mandatperiod.

Nämnden ska ha en investeringsplanering som möjliggör omprioriteringar vid behov. Eventuella förordringar som uppstår ska hanteras inom tilldelad budget.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Fastighetsnämnden har en viktig uppgift genom att effektivt tillhandahålla lokaler och byggnader för stadens olika verksamheter. Genom förvaltning inom staden möjliggörs lägre hyror och därmed mer pengar i andra delar av staden till service och välfärd. För att kunna hålla en god fastighetsförvaltning krävs att beståndet av byggnader är vad staden behöver. Vad gäller övriga fastigheter bör nämnden aktivt pröva om dessa kan säljas för att åstadkomma god ekonomi genom förutsättning för en effektiv förvaltning. Staden bör som exempel inte äga och förvalta centrala saluhallar eller slott, dessa ligger utanför kommunens huvudsakliga uppgift. Istället bör mer fokus gå till att utveckla och bygga fastigheter för sociala behov, idrottsytor och lokaler för kulturell verksamhet – något som vi vet som stärker sammanhållning och skapar ett Stockholm för alla.

Genom att ligga i framkant gällande energismarta och hållbara lösningar vid uppförande och renovering av byggnader så kan fastighetsnämnden aktivt bidra till och visa på en positiv omställning till ett hållbart samhälle. Detta samtidigt som digitalisering och nya tekniska lösningar skapar ännu bättre effektivitet för förvaltning och energianvändning.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- ha en proaktiv planering, tillsammans med idrottsnämnden, för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv
- utveckla hyresmodeller med utgångspunkt i att både värna eftersträvansvärd kultur- och idrottsverksamheter samt vara ekonomiskt hållbar vid ombyggnation och renoveringar
- vidareutveckla den, tillsammans med idrottsnämnden, påbörjade processkartläggningen avseende beställning, planering och genomförande av idrottsinvesteringar
- verka för att miljön i och omkring alla nämndens fastigheter ska vara trygg och genomföra trygghetsskapande åtgärder där så behövs
- utveckla torghandelsverksamheten så att torgen upplevs som trivsamma och trygga vistelsemiljöer
- utveckla och säkerställa helhetsperspektivet i respektive byggnad vid Sergels torg där verksamheter ska samspela gentemot besökarna gällande service och öppettider tillsammans med Stockholms Stadsteater AB

Ett klimatsmart Stockholm

- genomföra energieffektiviserande åtgärder kontinuerligt i befintliga byggnader
- leverera en sund inomhusmiljö som är fri från miljö- och hälsostörande ämnen
- öka energiproduktionen baserad på förnyelsebara källor. Exempelvis genom ökad produktion av solenergi
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- verka för att alla avtal som nytecknas eller omförhandlas sker enligt mallen för gröna hyresavtal
- Aktivt arbeta med ekosystemtjänster
- I utgångspunkt från målet om en fossilbränslefri organisation 2030 ta fram långsiktig plan för utfasning av icke förnybara energikällor såsom fossil olja
- förvalta naturreservaten utanför stadens gräns med ambitionen att öka tillgängligheten samt förstärka och utveckla de gröna värdena
- Medverka till arbetet med stadens mål om en klimatneutral byggsektor till 2040

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- bedriva en aktiv och långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning, bland annat genom att utreda möjligheterna till avyttring av fastigheter som inte används för den egna verksamheten eller långsiktigt behövs för det kommunala uppdraget
- medverka aktivt i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering
- samla in och bearbeta stadens lokalförsörjningsplaner gällande administrativa lokaler
- förbättra beståndets driftnetto genom att minimera tomställda lokaler, omförhandla externa hyror, utveckla användningen av nyckeltalsanalyser och ta fram en modell för kategoristyrning och intäktsprognoser som möjliggör uppföljning per fastighetskategori
- öka förutsättningarna att fokusera på kärnverksamheten genom att bland annat pröva att överföra fastigheter med exploateringspotential till exploateringsnämnden samt pröva möjligheterna att överföra ägande och förvaltning av mark utanför kommungränsen, som till exempel naturreservat, till de kommuner där marken är belägen
- i samarbete med kommunstyrelsen se över hyresmodellerna
- planera underhållsåtgärder långsiktigt för att undvika kapitalförstöring

- utveckla processerna för investeringsbeslut och förbättra styrningen av större investeringsprojekt genom att säkerställa tillräckliga resurser och kompetens för att på så sätt uppnå bättre projektekonomi, riskhantering och prognossäkerhet
- stärka organisationen kring evakueringsfrågor
- tillsammans med idrottsnämnden utreda alternativa strategier såsom renovering, nyproduktion, sammanslagning eller omlokalisering i syfte att garantera en långsiktigt hållbar strategi för upprustning av idrottsanläggningarna
- tillsammans med exploateringsnämnden pröva vilka simhallsrenoveringar som kan finansieras genom att fastigheterna samtidigt utvecklas med exempelvis bostäder
- på uppdrag av stadsdelsnämnderna köpa bostadsrätter för nämndernas behov av lokaler för LSS-boende och för pedagogiska ändamål. Vid köp av bostadsrätter för pedagogiska ändamål är inriktningen att detta ska ske utifrån en i förväg bestämd kostnadsberäkningsmodell
- årligen begära hyresjustering av sådana bostadslägenheter som andra nämnder hyr ut i andra hand och för vilka det saknas förhandlingsordning. Fastighetsnämnden fakturerar berörda nämnder sina kostnader för arbetet
- inom beslutad budget, i enlighet med beslut avseende överfört ansvar för lokaler för förskolor och fritidshem som enskilda anordnare hyr i andra hand av staden, rymma samtliga kostnader för sådana hyresförhållanden

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- arbeta med att tillgängliggöra publika lokaler för personer med funktionsnedsättning

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	100 %	100 %	100 %
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförbara system	100 %	100 %	100 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh
Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Fastighetsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en detaljerad hyrespolicy gällande stadens inhyrningar av lokaler och lägenheter.	2019-01-01	2019-12-31
fastighetsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB och Stockholms Stads Parkering AB slutföra översynen av garage som arrenderas av Stockholms Stads Parkering AB med inriktningen att dessa anläggningar förs över till bolaget.	2019-01-01	2019-12-31
initiera arbetet med översyn av stadens skyddsrum som del av civilförsvaret i samarbete med kommunstyrelsen	2019-01-01	2019-12-31
Utreda möjligheten för en effektiv försäljning av Östermalmshallen och andra liknande innehav i syftet att vidhålla en god service för medborgarna och bättre ekonomi för fastighetsnämnden	2019-01-01	2019-12-31
Utreda hur trähus och trästomme kan implementeras i större grad vid nybyggnation.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

8. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Fastighetsnämnden** godkänns.

Idrottsnämnden

Idrott och friluftsliv har en central betydelse för såväl människors välbefinnande och livsglädje såväl som för folkhälsan i staden. Genom idrott och föreningsliv skapas samanhållning och gemenskap i staden. Idrottsnämnden har en viktig uppgift att arbeta för att alla invånare i Stockholm ska ha möjlighet att vara fysiskt aktiva och upptäcka nya friluftaktiviteter. I arbetet ska särskild hänsyn tas till de prioriterade grupperna som idag står längre från idrott och föreningsliv: barn och unga med fokus på flickor (och särskilt flickor med utländsk bakgrund), personer med funktionsnedsättning samt unga i socioekonomiskt svaga områden. Nämnden ska med detta även delta i stadsutvecklingen och säkerställa att behovet av idrottsmöjligheter tillgodoses i befintliga som planerade områden.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- främja stockholmarnas folkhälsa genom att erbjuda möjligheter till idrott och friluftsliv i hela staden
- ansvara för bidragsgivning och stöd till idrottsföreningar och andra sammanlutningar
- vara stadens kontaktyta gentemot friluftslivet, båtklubbar och fritidsfiske
- vara den primära samtalspartnern med alla idrottsföreningar och regionala idrottsförbund, i såväl bredd- som elitidrottsfrågor
- ansvara för ärenden som rör taxor och subventioner för upplåtelse av anläggningar för idrottsverksamhet
- anordna fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning
- ansvara för fiskevård inom stadens vatten samt för båtplatser och friluftsverksamhet
- ansvara för att prioritera och planera för stadens nytillskott av idrottsanläggningar
- genom bokningssystemet ansvara för uthyrning av skolidrottshallar och skolkökalor
- ansvara för och utveckla stadens bokningssystem för uthyrning av lokaler till civilsamhälle och föreningsliv

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 728,8 mnkr och ökar med 20,9 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2019 uppgår till 47,8 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. Kapitalkostnadstäckning utgår inte för investeringar i maskiner och inventarier.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Idrott, friluftsliv- och föreningsliv har förmågan att skapa ett samhälle som håller samman. Den glädje och gemenskap som idrotten kan skapa i människors vardag samtidigt som det ger grunden till ett bättre samhälle och folkhälsa är en unik kombination – att ta tillvara på detta är en väg för att skapa och realisera ett Stockholm för alla.

Alla barn oavsett bakgrund, förutsättningar eller funktionsnedsättning ska ha möjlighet att idrotta i Stockholm. Idrotten spelar en viktig roll för att förbättra ungas hälsa och psykiska välbefinnande. Fysisk aktivitet bidrar till bättre prestationer i skolan och unga som är med i en idrottsförening har större möjlighet att bygga viktiga nätverk. Fortfarande finns det kvar skillnader i fysisk aktivitet och simkunnighet i olika delar

av Stockholm. För att idrotten ska kunna vara en sammanhållande och jämlik kraft som ger människor möjlighet till fysisk aktivitet och föreningsdeltagande, oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar behövs en jämlik idrottspolitik. En sådan politik förutsätter låga avgifter, bättre idrottsytor i närhet till bostaden och riktade projekt, likt att hålla idrottshallar öppna även under sommarlovet. Bara så skapas förutsättningar för mer jämlika möjlighet till engagemang för alla stadens barn och unga.

Föreningsstödet är avgörande för att staden ska ha ett rikt föreningsliv. Det ska utformas smart för att omfatta flera former av verksamhet för att på olika sätt ge Stockholms föreningar möjlighet att bedriva en bred och inkluderande verksamhet. Idrottsrörelsen är Stockholms största folkrörelse som bidrar till ökad social trygghet då de organiserar och aktiverar barn och unga. Därför är det viktigt att fortsätta öka ambitionerna i de satsningar som påbörjats under den föregående mandatperioden – såväl avseende ytterstaden som på föreningslivet i stort. Då kan idrotten fortsatt vara en katalysator för en positiv samhällsutveckling.

Satsningar på simkunnighet fortsätter prioriteras då det både är livsviktig kunskap som räddar liv såväl som en god rekreation. Det är också en förutsättning för godkänt avgångsbetyg i grundskolan. Simkunnighet ska aldrig vara en fråga beroende av bakgrund och socioekonomi. Därför föreslås nu alla kommunens simhallar omfattas av det tidigare lyckade försöket med sänkta simskoleavgifter.. Projektet *Vän med vatten* får samtidigt försätta medel för att fler ska stärka sin simkunnighet genom stadens många strandbad.

Stockholm växer och med det behövs fler idrottsytor i staden. Investeringsvolymen dubblerades under den föregående mandatperioden vilket gav tydliga resultat och en mängd nya idrottsytor. Med en ny idrottsmiljard kommer förutsättningarna för idrotten förbättras ytterligare. De höga ambitionerna för idrottssatsningar innebär att alla idrottsytor som tas i anspråk av en växande stad ska kunna kompenseras med en ny yta i närheten av den tidigare. På så vis kan staden växa samtidigt som idrotts- och föreningslivet utvecklas.

Ambitionen att arrangera stora idrottsliga arrangemang likt OS och Paralympics kan ge Stockholms och idrottsrörelsen stora fördelar. Ut- och nybyggnation samt modernisering av befintliga anläggningar som kan bli konsekvensen av stora arrangemang kan skapa positiva effekter både genom en ökad besöksnäring, ökat idrottsintresse och stärkt möjlighet till samverkan mellan näringsliv och idrottsrörelsen. Det skapar också större utbud av bra och moderna idrottsytor för barn och unga i staden. Detta gäller framförallt för vintersporter som idag har stora behov av fler isytor vilket gör att satsningar på en ny multihall för bland annat hastighetsåkning på skridskor och ishockey både är ytterst behövligt och dessutom skapar förutsättningar för staden att arrangera OS och Paralympics 2026.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- arbeta för att nå de prioriterade grupperna genom att skapa förutsättningar för idrottsrörelsen och genom att samverka med andra aktörer
- fortsätta öka möjligheterna till ett rörligt friluftsliv för att få fler stockholmare fysiskt aktiva
- tillgodose och tillgängliggöra idrotts-, fritids- och friluftsverksamhet i den växande staden

- driva samverkan mellan stadens nämnder, bolagsstyrelser och föreningslivet så att ytor för spontanidrott, så som motionsspår och utomhusgym, tillgodoses
- genom idrottsbonusen och idrottskoordinatorer stödja föreningar och det lokala föreningslivet som arbetar långsiktig med att nå personer som tillhör de prioriterade grupperna
- arbeta för att alla barn kan idrotta med glädje och motverka tidiga elitsatsningar
- stödja satsningar för att få fler unga att vilja engagera sig ideellt, inte minst som ledare
- arbeta med att få fler nyanlända att vara aktiva i föreningslivet och bli ledare i föreningar samt stödja föreningar som bedriver verksamhet för bättre integration
- fortsätta genomföra särskilda satsningar för ökad simkunnighet bland annat i samverkan med skolan och simföreningar, med särskilt fokus på simskolor som riktar sig till de elever som inte klarar godkänt i ämnet "idrott och hälsa". Därtill stödja andra insatser som syftar till att öka simkunnigheten hos allmänheten likt projektet "Bli vän med vatten" och låga simskoleavgifter i hela staden.
- verka för att kostnaderna för att utöva idrott i Stockholm hålls så låga som möjligt
- stödja barn och ungdomar i socioekonomiskt svaga områden att bistå satsningar med utlåningsverksamhet av idrottsutrustning med lokaler, genom att öppna fler idrottshallar helger och lov, genom stöd till spontanidrott och drop-in-fotboll. Insatserna ska planeras i samverkan med föreningslivet.
- bidra till genomförandet av lokalt utvecklingsarbete i de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden
- arbeta med en trygghetsskapande miljö utifrån förebyggande så väl som ett preventivt perspektiv och initiera trygghetsfrämjande åtgärder som exempelvis skyltning och bättre utomhusbelysning
- säkerställa att staden får ut de mervärden gällande kringaktiviteter för barn och unga som staden önskar i projektet "Hand the ball" som genomförs inför och i samband med handbolls-EM för herrar år 2020
- ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl jämställt och ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv. Idrottsnämndens samverkan genom bland annat SAMS (samordnad skolplanering i Stockholm) med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB är därför prioriterat. Avsteg från närhetsprincipen kan göras på projektnivå genom att idrottsnämnden initierar ett sådant beslut hos kommunstyrelsen, oavsett fastighetsägare
- fortsätta arbetet med "program supporter" för att nå unga och bidra till ett positivt och långsiktigt förändringsarbete av supporterkultur i staden
- i samverkan med kulturnämnden, utbildningsnämnden och SISAB tillgängliggöra skolidrottshallar och skollokaler för föreningslivet i idrottsnämndens bokningssystem, med det långsiktiga målet att så många hallar som möjligt tillgängliggörs utifrån ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid
- arbeta för att effektivisera nyttjandet av idrottshallar så stadens pensionärs- och seniorföreningar får möjlighet att utöva verksamhet i de hallar som inte nyttjas under dagtid
- samverka för att fortsätta arrangera Alla på snö tillsammans med Svenska skidförbundet
- Se över vilka oexploaterade ytor i staden som på ett hållbart sätt kan brukas för motorsport, tillfälligt som mer långsikt, i samverkan med exploateringsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Ett klimatsmart Stockholm

- tillsammans med fastighetsnämnden fortsatt satsa på att energieffektiviserande åtgärder och satsningar på solenergi i stadens idrottsanläggningar genomförs kontinuerligt
- verka för att användning av skadliga kemikalier minskar
- söka samarbete med båtklubbarna i syfte att minska problemet med miljögifter som uppstår i verksamheten
- tillsammans med miljö och hälsoskyddsnämnden utveckla samverkan med näringsliv och båtklubbar för att säkerhetsställa etablerandet av båtbottentvättar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genom en ny idrottsmiljard fortsätta arbetet med att bygga i takt med befolkningsökningen
- prioritera anläggningar utifrån den långsiktiga investeringsplanen och ett driftskostnadsperspektiv i syfte att säkra en långsiktigt hållbar driftkostnad
- särskilt styra resurser till områden där den fysiska aktiviteten är låg vad gäller prioritering av nya anläggningar och övrig planering
- fördela resurser – investeringsmedel såväl som driftmedel – så att förutsättningarna för att utöva idrott är jämlika oavsett kön eller bakgrund
- tillämpa driftkostnadsperspektiv vid beställningar av fastighetsnämnden, SISAB eller externa parter för tillkommande idrottsytor
- utreda alternativa strategier vid upprustning av idrottsanläggningar och simhallar, i syfte att säkra en långsiktigt hållbar driftkostnad
- tillsammans med fastighetsnämnden långsiktigt planera underhåll för att upprätthålla tillgängligheten till anläggningarna
- I samråd med fastighetsnämnden bistå exploateringsnämnden med underlag och kalkyl vid exploatering av befintlig idrottmark då ersättningsyta skall tilldelas
- vidareutveckla den, tillsammans med fastighetsnämnden, påbörjade processkartläggningen avseende beställning, planering och genomförande av idrottsinvesteringar samt involvera SISAB i det fortsatta arbetet
- verka för att idrottsytor från ett tidigt skede ska finnas med i samhällsplaneringen
- delta i stadens arbete med att få en bredd av hållbara evenemang till Stockholm där evenemang som särskilt inspirerar till ökad idrott och fysisk aktivitet ska prioriteras
- Idrottsnämnden och fastighetsnämnden ska utforma en sponsringspolicy för att möjliggöra sponsring av anläggningar och arrangemang i syfte att stärka förutsättningarna för breddidrott och tillgänglighet.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- delta i att utveckla fritidsverksamheten i enlighet med åtgärdsförslag från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm
- kommunicera och anpassa utbudet av idrotts- och fritidsaktiviteter till barn och ungdomar med funktionsnedsättning
- motverka alla typer av diskriminering, trakasserier samt kränkande behandling inom stadens idrottsverksamheter. Detta utifrån befintlig kunskap, lägesbild och aktiviteter i handlingsplanen utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadsdelsnämnder samt kommunstyrelsens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism
- tillgängliggöra stadens natur- och kulturresevat med utgångspunkt speciellt för de prioriterade grupperna såsom de med funktionsnedsättning samt implementera *Idrottspolitisk program för Stockholms stad 2018-2022* och *Stockholms stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018-2022*

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andelen ungdomar som är nöjda med tillgången till idrottsaktiviteter	79 %	79 %	80 %
Antal bokade timmar i skolidrotts-hallar utanför skoltid	95 000	97 000	100 000
Nyttjandegrad stora idrottshallar (20x40)	89 %	90 %	91 %

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Idrottsnämnden ska planera för investeringar i nya anläggningar med utgångspunkt i en ny idrottsmiljard	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska planera för sänkta simskoleavgifter på stadens samtliga bad och initiera en riktad informationssatsning för de grupper som har låg simkunnighet	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska fortsätta och utveckla projektet "Bli vän med vatten"	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska i översyn av bokningssystemet förstärk möjlighet för inbokning av seniorverksamhet på dagtid för bättre nyttjandegrad	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska verka för att identifiera och planera lämpliga utrymmen inom stadens bostadsbestånd för nyttjande av föreningsliv tillsammans med stadens bostadsbolag	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska öppna upp fler idrottshallar under skoledighet och sommarlov	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska ta fram en färdplan, för behovet av nybyggnation och utbyggnad, tillsammans med kommunstyrelsen och andra berörda nämnder och bolag för att kunna arrangera OS 2026.	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska påbörja planeringen av ny multihall för vintersport med bland annat möjlighet för hastighetsåkning på skridskor utifrån gällande OS-standard samt därigenom också tillgodose behovet av fler ishockeyrinkar	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska påbörja planeringen av ny multihall för vintersport med bland annat möjlighet för hastighetsåkning på skridskor utifrån gällande OS-standard samt därigenom också tillgodose behovet av fler ishockeyrinkar	2019-01-01	2019-12-31
Idrottsnämnden ska utreda möjligheten att bättre nyttja idrottsytor på fler platser i staden hela året runt genom att exempelvis använda överskottseenergi för kyl- eller värmeanläggningar på konstgräsplaner	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättningar.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

9. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Idrottsnämnden** godkänns.

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Kulturen formar samhället lika mycket som den speglar det och i detta ska alla känna delaktighet. Kultur får inte reduceras till en privat lyx avhängigt marknaden. Allas tillgång till ett rikt kulturliv av högsta kvalitet är en del av vår välfärd och kulturnämnden ska skapa goda förutsättningar för detta jämlika kulturliv. En offensiv och strategisk kulturpolitik möjliggör konstnärlig frihet och utveckling, en förutsättning för ett mer kreativt Stockholm. En jämlik tillgång till kultur resulterar i såväl förbättrad läsförståelse för barn som en demokratisk samhällsdebatt. En kulturpolitik med utgångspunkt i jämlik tillgång till kultur av hög kvalitet och ett öppet och kreativt klimat skapar grogrund för stadens internationellt unikt framgångsrika kulturella och kreativa näringar.

Nämndens ansvar omfattar:

- ansvar för huvuddelen av stadens kulturverksamhet, vilket inbegriper Stadsmuseet med Medeltidsmuseet samt Stockholmsforskningen, Stockholms stadsbibliotek, Liljevalchs konsthall/Stockholm konst, Kulturskolan Stockholm samt vissa evenemang
- skapa goda förutsättningar för både stadens institutioner och det fria kulturlivet så att kulturupplevelser av hög kvalitet och bredd erbjuds
- följa och främja utvecklingen av kulturlivet i staden och inom sitt verksamhetsområde sköta stadens bidragsgivning till kulturell verksamhet samt stödet till de allmänna samlingslokalerna och hemgårdarna
- bevara, levandegöra och pedagogiskt förmedla stadens kulturhistoriska värden till dagens och framtidens stockholmare och besökare
- utgöra stadens kompetens i arkeologiska och bygghistoriska frågor

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till 956,3 mnkr och ökar med 16,7 mnkr jämfört med 2018 bland annat på grund av ökade satsningar på bibliotek, kulturskola, offentlig konst samt förskjutna hyreskostnader för Liljevalchs. Förändringarna framgår av bilaga 2. Inom nämndens driftbudget ska kapitalkostnaderna inrymmas.

Investeringsbudgeten för 2019 minskar med 14,0 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Till följd av stora om- och tillbyggnadsprojekt står nämnden inför en omfattande kostnadsutveckling för lokaler. Det är därför av vikt att nämnden följer verksamheternas kostnadsutveckling och prioriterar inom nämndens driftbudget så att resurser kommer till störst nytta med särskild hänsyn till lokalkostnadernas utveckling.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

När staden växer ska förutsättningarna för kultur också växa. Stockholmarens tillgång till kultur och eget kulturskapande ska ges förutsättningar att fortsätta öka likt de gjort under föregående mandatperiod. Bibliotek, museer, stadsarkivet, teatrar, konsthallar och samlingslokaler har alla sett ökade besökssiffror och fler än någonsin går i kulturskolan. Framförallt har det avgiftsfria deltagandet i verksamheter så som El Sistema ökat kraftigt. Parallellt har medborgarundersökningar visat hur stockholmarna nöjdheter med tillgången till kultur lokalt där man bor har ökat. Det är resultatet av ett långsiktigt och ambitiöst arbete, där staden tillåter kultur att ta plats och kontinuerligt få mer resurser.

Stockholmarens tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande ska fortsätta att öka. Särskilt viktigt är det att Kulturen ska nå fler i de stadsdelar och bland de grupper där

det idag fortfarande är relativt få som tar del av stadens kulturliv. Kulturskolan är stadens viktigaste verksamhet för barns och ungdomars möjlighet att själva skapa kultur. Nämnden ansvarar för att Stockholms stadsbibliotek är öppna institutioner som gynnar demokrati och gemenskap och bidrar till kunskap, forskning och läsning. Biblioteken ska vara trygga och inkluderande och utvecklas i nära dialog med stockholmarna. Stadsmuseet med Medeltidsmuseet samt Stockholmsforskningen ska få stockholmare och besökare att reflektera kring Stockholms historia. Nämndens kulturstöd syftar till att säkra den konstnärliga friheten, främja konstnärlig utveckling och mångfald samt förbättra konstnärers villkor i hela staden. Nämnden ska påbörja en särskild satsning för att främja folkbildning för unga på ungas villkor.

I samarbete med Stockholm Business Region ska nämnden fortsätta och intensifiera arbetet att främja kulturella och kreativa näringar. Genom stadens medlemskap i Film Capital Stockholm (före detta Filmregion Stockholm-Mälardalen) sker särskilda insatser för främjandet av Stockholm filmindustri i linje med stadens filmstrategi.

Nämndens uppgifter

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- inom kulturskolan söka samarbeten och bredda utbudet för att nå totalt fler elever och särskilt i de målgrupper som idag är underrepresenterade. Detta ska ske bland annat genom att tillskapa nya elevplatser, lokaler, utökad helg- och lovverksamhet samt ett breddat kursutbud inom bland annat musik- och data-spelsproduktion.
- öppna ett helt nytt bibliotek i Rågsved
- utöka ordinarie öppettid på stadens bibliotek och samtidigt införa fler så kallade meröppna bibliotek, det vill säga att biblioteket är tillgängligt för besökare även utanför ordinarie bemannad öppettid
- fortsätta att upprusta stadens bibliotek, bland annat genom att utveckla fler barnbibliotek inspirerade av Kulturhusets Rum för barn
- fortsätta utveckla det digitala biblioteket så att det bidrar till att läsande blir tillgängligt för fler
- fortsätta öka tillgängligheten i museernas såväl fysiska som digitala miljöer
- öka tillgängligheten till stadens museer genom bland annat utökade öppettider i samband med nyöppnandet av Stadsmuseet
- fortsätta satsningar på visningsmöjligheter för film och samlingslokaler
- öka ateljéstödet
- verka för att stadens evenemang, så som We Are Sthlm och Kulturfestivalen, är trygga och säkra samt fortsätter vara en angelägenhet för fler
- i samarbete med andra nämnder och civilsamhället utveckla arbetet med aktiviteter för stadens nyanlända
- verka för att kulturperspektivet är en integrerad del i stadsutvecklingen
- i samverkan med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna öka och förenkla närvaron av kultur i det offentliga rummet, med särskilt fokus på ytterstaden
- se det fria kulturlivet som en grogrund och garant för konstnärlig bredd och utveckling, ett möjligt ifrågasättande av etablissemangen och en plantskola för diverse kreativa näringar. För att säkerställa att detta fria kulturlivet växer i takt med ett växande Stockholm ska stadens kulturstöd vara fortsatt starkt.
- vidareutveckla utbudet av professionella muraler i hela staden
- stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, i samarbete med Stockholm Business Region

- I samverkan med Stockholm Business Region fortsätta arbetet att främja Stockholms filmindustri i linje med stadens filmstrategi.
- arbeta inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola i nära samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna samt stadens fria kulturaktörer
- fortsätta samarbetet med idrottsnämnden och utbildningsnämnden för att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv via idrottsnämndens bokningssystem

Ett klimatsmart Stockholm

- fortsätta arbetet med energibesparingar inom framförallt transporter, lokaler och elkonsumention
- förebygga att avfall uppstår och verka för att en större andel produkter och material återanvänds
- verka för att stadens evenemang är hållbara

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- etablera samarbetsformer med övriga lokalförvaltande nämnder och bolagsstyrelser för att öka samutnyttjandet av befintliga lokaler i syfte att sänka nämndens lokalkostnader
- genomföra noggranna driftkostnadsanalyser utifrån nämndens samlade lokalbehov inför beställning av tillkommande lokalytor och upprustning av befintliga

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta arbetet att synliggöra de nationella minoriteterna och främja de nationella minoritetsspråken i stadens bibliotek
- utifrån befintlig kunskap, lägesbild och aktiviteter i handlingsplanen utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadsdelsnämnder samt kommunstyrelsens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetssområdet	Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
2.4. Stockholm är en modern kultur- och evenemangstad med en stark besöksnäring	Andel ungdomar som är nöjda med tillgången till kulturaktiviteter	75 %	75 %	76 %
	Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	82 %	83 %	83 %
	Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,9	5,0	5,0

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Kulturnämnden ska uppföra fler professionella muraler	2019-01-01	2019-12-31
Kulturnämnden ska utöka kulturskolans kursutbud, antal elevplatser samt lov- och helgundervisning	2019-01-01	2019-12-31
Kulturnämnden ska utöka El Sistema med minst 500 platser	2019-01-01	2019-12-31
Kulturnämnden ska påbörja en särskild satsning för att främja folkbildning för unga på ungas villkor	2019-01-01	2019-12-31
Kulturnämnden ska utöka det nyöppnade Stadsmuseets öppettider i jämförelse med innan huset renoverades.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

10. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Kulturnämnden: kulturförvaltningen** godkänns.

Kulturnämnden: stadsarkivet

Kulturnämnden: stadsarkivet är en central resurs i stadens informationsförsörjning och en av förutsättningarna för att offentlighetsprincipen ska fungera. Stadsarkivet har en viktig roll i arbetet med att utveckla stadens informationshantering. Tillgång till arkivinformation ger dagens och framtidens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och stadsarkivet ska underlätta för forskning kopplat till materialet. Tillgängligheten till stadsarkivets material och kunskap ska på bästa sätt komma alla stockholmarna till del. E-arkiv Stockholm är stadens gemensamma digitala arkiv.

Kulturnämnden: stadsarkivet, ansvarar för och förvaltar e-arkivet. Alla verksamhetssystem ska successivt anslutas till e-arkivet. Kulturnämnden: stadsarkivet är även systemägare till stadens ärendehanteringssystem eDok. Den ökade digitaliseringen av stadens ärendehantering ska bidra till snabbare processer, tillgänglighet och effektivisering.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- arkivmyndighet och ansvarar för Stockholms stadsarkiv
- systemägarskap för stadens gemensamma e-arkiv samt ärendehanteringssystemen eDok och Diabas

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 74,7 mnkr och ökar med 13,3 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Stadsarkivet kommer under perioden att hyra ett av fastighetsnämnden förvärvat berg-rum i Liljeholmen för att långsiktigt säkra arkivutrymme för verksamheten. Projektet ska leda till en effektiviserad verksamhet och en lägre hyllmeterkostnad. Den ökade hyreskostnaden ska på sikt finansieras helt av nämndens arkivleverenser.

Investeringsbudgeten för 2019 uppgår till 1,0 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

När övriga arkiv i landet sett sina besök minska, har Stadsarkivets besökstal mer än fördubblats sedan 2012. En tydlig effekt av uppdraget att nå fler och nya målgrupper, ett uppdrag som ska ligga kvar och ges förutsättningar att fortsätta utvecklas. De nya lokalerna på Liljeholmskajen ger arkivet unika möjligheter att bli angelägna för än fler.

Vår tillgång till myndigheters dokumentation tas lätt förgiven samtidigt som vi vet att så inte alltid är fallet internationellt. Sambandet mellan arkiv och demokrati är starkt och ska fortsatt värnas.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- centralt ansvara för stadens arkivfunktioner och bidra till andra nämnders verksamhet genom tillsyn, expertkunskap och rådgivning
- utveckla stadens informationshantering i nära samarbete med stadens övriga nämnder

- utveckla nämndens publika verksamhet i nära samarbete med Stadsmuseet och stadens bibliotek
- fortsätta att förstärka stadsarkivets karaktär av öppen publik institution med särskilt fokus på att nå nya grupper som idag sällan använder arkivets resurser
- fortsätta breddinförandet av ärendehanteringssystemet eDok över hela staden samt avveckla systemet Diabas

Ett klimatsmart Stockholm

- fortsätta arbetet med att effektivisera energiförbrukningen inom framförallt transporter och elkonsumtion
- fortsätta nyttja tekniska resurser för att hitta klimatsmarta lösningar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genomföra noggranna driftkostnadsanalyser utifrån nämndens samlade lokalbehov inför beställning av tillkommande lokalytor och upprustning av befintliga
- verka för att fler verksamheter levererar sina arkiv, både på papper och digitalt till e-arkivet
- arbeta för att förvaltningsorganisationen för eDok är kostnadseffektiv i syfte att minimera driftkostnadskonsekvenser för användarna i staden

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- publicera allt sitt upphovsrättsskyddade material, som staden själv är legal upphovsman till, under en licens som tillåter vidareanvändning
- stödja stadens verksamheter i att hantera sin information på sätt som underlättar tillgången och gör att offentlighetsprincipen upprätthålls

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

11. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Kulturnämnden: stadsarkivet** godkänns.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden har en viktig roll för att erbjuda stockholmarna vackra och rofyllda begravningsplatser. På stadens begravningsplatser och vid ceremonilokaler ska möjlighet och utrymme ges för olika begravningsstraditioner så att alla oavsett livsåskådning kan få den begravningsceremoni som önskas.

Stadens begravningsplatser är en del av kulturarvet, men fyller samtidigt en funktion som park- och naturmiljö. Dessa kvaliteter ska bevaras och utvecklas.

Nämndens uppgifter

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltning av begravningsplatser. Verksamheten är finansierad via begravningsavgiften. Nämndens ansvar omfattar:

- stadens egna begravningsplatser
- åt staden upplåtna begravningsplatser
- frågor som rör begravningsverksamheten enligt begravningslagen

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 171,7 mnkr och minskar med 7,1 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2. Utöver nämndens budget finns 2,0 mnkr för feriearbeten avsatta i central medelsreserv till kyrkogårdsnämnden.

Investeringsbudgeten för 2019 ökar med 116,6 mnkr jämfört med 2018. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. Nämndens långsiktiga investeringsbudget utökas med 10,0 mnkr perioden 2019-2021 för att reinvesteringar i nämndens anläggningar. Den långsiktiga investeringsplanen uppgår därmed till 30,0 mnkr per år. För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt utökas nämndens investeringsbudget med 152,6 mnkr. Utökningen syftar till att genomföra projekten ny begravningsplats vid Järva, ny ceremonilokal vid Strandkyrkogården, nytt kistgravkvarter i Råcksta, året runt vatten ledning vid Skogskyrkogården samt ombyggnad av arbetslokaler vid Norra begravningsplatsen.

Begravningsverksamheten ska i sin helhet finansieras av begravningsavgiften, som fastställs av kommunfullmäktige. Över- och underskott ska i sin helhet balanseras till nästkommande budgetår i en begravningsfond. Begravningsavgiften år 2019 är 6,5 öre.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Kyrkogårdsnämnden ska verka för att den konfessionslösa inriktningen upprätthålls och att alla, oavsett livsåskådning, kan erbjudas den begravningsceremoni som önskas. Nämnden ansvarar för att erbjuda rofyllda och vackra begravningsplatser, liksom att förvalta det kulturarv och de park- och naturmiljövärden som finns vid stadens begravningsplatser. Nämnden ska utreda, och vid behov införa, nya gravplatser i staden.

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska nämnden:

Ett Stockholm som håller samman

- erbjuda rofyllda och vackra begravningsplatser
- ge möjlighet och utrymme för olika begravningsstraditioner på stadens begravningsplatser och vid nämndens ceremonilokaler
- verka för att den konfessionslösa inriktningen ska upprätthållas så att alla oavsett livsåskådning kan få den begravningsceremoni som önskas

- förvalta kulturarvet vid stadens begravningsplatser
- verka för att stadens begravningsplatser ska upplevas som trygga och säkra

Ett klimatsmart Stockholm

- utveckla och förvalta park- och naturmiljövärden vid stadens begravningsplatser
- energieffektivisera byggnader och belysning på begravningsplatserna för att minska energiförbrukning, samtidigt som de stämningsfullt ljussatta inom- och utomhusmiljöerna behålls
- vara ledande i utvecklingsarbetet för miljöhänsyn vid drift av krematorier
- ha en säker kemikaliehantering som bidrar till en minskad påverkan på miljö och hälsa

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- säkerställa en kostnadseffektiv verksamhet och en långsiktig investeringsplanering där driftkostnadsperspektivet är i fokus
- i sin underhållsplan specificera de åtgärder som behöver utföras på kort och lång sikt, samt redogöra för hur prioritering och optimering sker på kort sikt
- långsiktigt hålla en god nivå på underhållet vid stadens begravningsplatser
- stärka underhållsåtgärder där det tidigare varit eftersatt
- fortsätta arbetet med att tillhandahålla platser för feriearbetare

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- utreda nya gravtyper och vid behov införa dessa på fler av stadens begravningsplatser
- bygga en ny ceremonilokal vid Strandkyrkogården för att möjliggöra att fler stockholmare väljer att begravas på platsen
- tillgänglighetsanpassa stadens begravningsplatser

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kyrkogårdsnämnden ska utveckla underhålls- och investeringsplan och specificera de åtgärder som behöver utföras på kort och lång sikt (3.1)	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

12. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Kyrkogårdsnämnden** godkänns.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden utgör en kommunal myndighet med ansvar för den lokala tillsynen av lagar som rör miljö och hälsa. De viktigaste lagarna är miljöbalken och livsmedelslagstiftningen. Nämndens myndighetsutövning och tillsynsarbete ska prioriteras och utvecklas i syfte att säkerställa stockholmarnas hälsa och säkerhet samt lika och rättvisa regler för företag inom Stockholms stad. En god service och tillgänglighet gentemot stadens invånare och företag ska stå i fokus för verksamhetsutvecklingen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i stadens arbete att skapa en miljö- och klimatsmart stad. Stockholmarnas hälsa ska gynnas genom ett långsiktigt arbete med att säkerställa en ren och säker stadsmiljö samt en sund inomhusmiljö. Nämnden bidrar med underlag i stadsutvecklingen och har en viktig roll i stadens arbete för att uppnå en god vattenstatus i stadens alla vattenförekomster. Nämnden ska bidra med kunskap kring behoven av minskad användning av miljö- och hälsoskadliga kemikalier.

Nämndens uppgifter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för det övergripande miljö- och hälsoskyddet i staden. Nämnden ansvarar för

- tillsyn enligt miljöbalken, livsmedels-, foder-, strålskydds-, smittskydds- och tobakslagstiftningen samt lagen om sprängämnesprekursorer
- prövning av tillstånd för vissa av de verksamheter som omfattas av nämnda lagstiftningar
- miljö- och luftövervakning samt bullerbekämpning
- planering och samordning av stadens åtgärder inom miljöskydds- och naturvårdsområdet
- stöd till stadens bolagsstyrelser och nämnder i deras miljöarbete
- information om miljö- och hälsofrågor till stadens invånare och företag

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 111,1 mnkr och ökar med 3,9 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2019 är oförändrad jämfört med 2018.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i stadens arbete att skapa en miljö- och klimatsmart stad. Nämnden ska bidra till stadens arbete med att minska utsläppen av växthusgaser och bistå med kunskapsunderlag kring nödvändiga åtgärder för att minska Stockholmarnas klimatavtryck. Stadens arbete med klimatanpassning ska stärkas och miljö- och hälsoskyddsnämnden är en viktig resurs för att uppnå Stockholms åtagande i enlighet med Parisavtalet.

Investeringarna i klimatåtgärder ska fortsätta och staden ska främja och uppmärksamma innovationer som minskar utsläppen. Näringslivet har en stor roll att spela i det arbetet och nämnden ska främja samverkan med företag och start-ups som driver tillväxt med hållbarhet som mål.

Staden ska höja ambitionerna när det kommer till hållbar konsumtion. Återvinning, återanvändning och en övergång till cirkulär ekonomi ska prioriteras och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vara drivande i det arbetet.

Klimatpåverkan från stadens livsmedelskonsumtion ska minska. Den mat som upphandlas eller serveras i våra verksamheter ska vara producerad på ett hållbart sätt och med minsta möjliga utsläpp. Den mest klimatsmarta maten är utan animaliska produkter och vegetarisk mat ska därför alltid finnas att tillgå. Målsättningen är att klimateffekten från stadens livsmedelskonsumtion ska minska med 25 procent till 2025. För att nå dit är stadens matstrategi ett viktigt verktyg.

Arbetet med energieffektivisering inom stadens verksamheter och fastigheter ska vara fortsatt prioriterat. En effektivare energianvändning leder inte bara till minskade klimatsutsläpp utan ofta även till minskade driftskostnader och bättre arbetsmiljö för stadens personal.

Som en del i arbetet mot ett fossilfritt Stockholm ska miljö- och hälsoskyddsnämnden bidra till att realisera målet om en klimatneutral byggsektor till 2040. Stockholm är en av Europas snabbast växande storstäder och behovet av bostäder och ny infrastruktur är enorm. Därför är det av största vikt att klimatpåverkan från byggprocessen minskas. Staden ska ta ansvar som beställare och driva på teknikutvecklingen mot en klimatneutral byggsektor.

Arbetet för att förbättra vattenkvaliteten ska intensifieras med främsta syfte att säkra Stockholms framtida dricksvattenförsörjning. God vattenkvalitet är fundamentalt för stockholmarnas livskvalitet, också ur ett rekreationsperspektiv. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra till tillskapandet av fler officiella strandbad i Stockholm.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman:

- prioritera och utveckla myndighetsutövning och tillsynsarbete i syfte att säkerställa stockholmarnas hälsa och säkerhet samt lika och rättvisa regler för företag inom Stockholms stad.
- delta i stadens samlade arbete med att uppnå målen för bostadsförsörjningen, där en hållbar och hög genomförandetak är särskilt prioriterat.
- I samarbete med stadsdelsnämnderna och idrottsnämnden fortsätta arbetet med att tillgängliggöra stadens naturreservat och stärka rekreativa värden med särskilt fokus på tillgängliggörande för funktionsnedsatta

Ett klimatsmart Stockholm:

- tillsammans med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ta fram en handlingsplan för att uppnå målet om en klimatneutral byggsektor till 2040
- tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser följa och analysera utvecklingen av fossilbränsleanvändningen i Stockholm och därmed stötta arbetet med att på ett effektivt sätt nå målet om fossilbränslefritt Stockholm 2040
- ansvara för klimatpakten
- genom Energicentrum utarbeta arbetssätt för en mer uppsökande och stödjande funktion för att ytterligare intensifiera arbetet med energieffektiviseringar och en fossilbränslefri organisation 2030 i stadens nämnder och bolag
- bistå kommunstyrelsen i arbetet med revidering av Stockholms miljöprogram och strategin för fossilbränslefritt Stockholm 2040.

- vid behov stödja övriga nämnder och bolagsstyrelser i samband med upprättande, utvärdering samt uppföljning av miljökrav vid upphandling
- i samarbete med servicenämnden arbeta för att minska inköpen av plastprodukter och plastförpackningar i stadens verksamheter
- ansvara för kommunkoncernens gemensamma fordonshantering och för inköpskategorin fordon bistå kommunstyrelsen i arbetet med att utveckla åtgärder för att sänka climateffekten från stadens livsmedelskonsumtion i enlighet med stadens matstrategi
- delta i stadens arbete med miljözoner för lätta fordon
- i samarbete med kommunstyrelsen och andra berörda nämnder och bolag arbeta för att Stockholm ska ha en klimatneutral bygg- och anläggningssektor 2040
- ta fram arbetssätt för att följa, prioritera och minska kemikaliebelastningen på framför allt barn och ungdomar samt fortsätta arbetet med en kemikaliesmart förskola och skola
- i förebyggande tillsyn och som samtalspartner med näringslivet öka både stadens och privata aktörers arbete för minskad kemikaliepåverkan
- bistå berörda nämnder med underlag om biologisk mångfald och ekosystemtjänster i stadsbyggnadsprocessen
- delta i arbetet med Grönare Stockholm med fokus på att stärka arbetet med grön infrastruktur och mångfunktionalitet i stadens parker och grönområden med prioritet på ytterstaden
- fortsätta arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för Stockholms vattenförekomster i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB
- delta i regionala vattensamarbeten och samverka med olika forskningsinstitut som ett led i intensifiering av vattenarbetet
- arbeta för tillskapandet av nya officiella strandbad
- fortsätta arbetet med tillsyn av båtklubbarna med inriktning på minskad användning av skadliga båtbottnfärger och vara pådrivande i arbetet med att fasa ut skadliga båtbottnfärger, något som också måste ske på nationell nivå och i samverkan med branschen
- tillsammans med idrottsnämnden utveckla samverkan med näringsliv och båtklubbar för att säkerhetsställa etablerandet av båtbottentvättar
- säkerställa en förbättrad avfallssortering och ökad insamling av matavfall hos restauranger, butiker och storhushåll för att uppnå stadens mål om matavfallinsamling
- fortsätta att tillgängliggöra miljödata för invånarna
- inrikta informationsprojektet Klimatsmarta stockholmare mot att öka kunskapen om invånarnas egen klimatpåverkan och ge verktyg till att reducera den
- öka energi- och klimatrådgivningens utåtriktade arbete gentemot till exempel fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och företag
- fortsätta arbetet med framtagandet av en ny Kemikalieplan
- stödja kommunstyrelsen i framtagandet av koldioxidbudget som knyter beting till nämnder och bolag
- i samarbete med stadsbyggnadsnämnden utreda lämpliga biotopskyddsområden i staden

Ett ekonomiskt hållbar Stockholm

- säkerställa resurseffektiv verksamhet för att kunna bistå nämnder och bolag med expertkunskaper och samtidigt kunna genomföra den egna kärnverksamheten
- bibehålla en hög intäktsfinansieringsgrad

- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför
- utveckla e-tjänsten för bergvärmeborrhål med värmespridningsberäkningar

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta arbetet med att förenkla för stadens invånare att ta del av information och beslut om stadens miljö- och hälsoarbete
- i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket motverka kriminella transaktioner och aktiviteter, den så kallade svarta ekonomin, vid tillståndsgivning och tillsyn.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Sålda fossila drivmedel	8,0 TWh (avser 2018)	7,6 TWh (avser 2019)	7,2 TWh (avser 2020)
Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter	112	101	91
Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	2,2 ton CO ₂ e / inv	2,1 ton CO ₂ e / inv	2,0 ton CO ₂ e/inv
Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status	45 %	50 %	55 %
Växthusgasutsläpp i transportsektorn per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	1,1 ton CO ₂ e/inv	1,03 CO ₂ e/inv	0,96 CO ₂ e/inv
Andel badplatser med bra vattenkvalitet	90 %	91 %	92 %
Antal dygn över normvärdet för kväveoxid i luft	Max 7 dygn	Max 7 dygn	Max 6 dygn
Antal dygn över normvärde för PM10 i luft	Max 35 dygn	Max 34 dygn	Max 33 dygn

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska initiera åtgärder för elektrifiering av transportsektorn.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden utveckla gällande upphandling av livsmedelsprodukter som minskar klimatpåverkan samt säkerställa att staden ställer krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå i stadens upphandlingar.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser arbeta fram ett nytt miljöprogram för 2020-2023 och en reviderad Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 som inkluderar ekonomiska analyser.	2019-01-01	2019-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en strategi för biologisk mångfald i samarbete med samordningsgruppen för Grönare Stockholm	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

13. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** godkänns.

Servicenämnden

Servicenämnden ska inom ramen för sitt uppdrag arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner. Detta ska leda till sänkta kostnader för stadens övriga nämnder eller bolag till förmån för kärnverksamheterna. Servicenämnden ska säkerställa en ändamålsenlig balans mellan kostnadseffektivitet, kvalitet och service. Finansiering och prissättning av servicenämndens tjänster ska utvecklas för att möjliggöra fortsatta effektiviseringsvinster. Differentierad prissättning ska, i samråd med kommunstyrelsen, tillämpas och vidareutvecklas.

Kommunstyrelsens strategiska råd för verksamhet inom servicenämnden fattar beslut kring uppdrag och inriktning, som ligger till grund för nämndens arbete inom samtliga verksamhetsområden. Tillämpningsanvisningar gällande omfattning, inriktning och avgränsningar för funktionen utfärdas av stadsdirektören.

Nämndens uppgifter

Servicenämndens kärnverksamhet är administrativa tjänster. På uppdrag av kommunstyrelsen och andra nämnder eller bolag ska servicenämnden svara för genomförandet av gemensamma administrativa processer. Nämndens ansvar omfattar:

- ekonomiadministration
- löneadministration
- upphandlingsstöd, samt genomförande av centralupphandlingar
- stöd för användning av arbetsrättsliga villkor vid upphandling
- e-handelsstöd
- stöd i att lägga egen-regi anbud
- rekryteringsstöd
- kontaktcenter Stockholm
- gemensam växel
- lokalplanering
- hyresförhandlingsfunktion
- beställningscentral persontransporter
- hantera kommunkoncernens handel av el i enlighet med elhandelspolicyn inklusive kommunkoncernens gemensamma inköpskategori för elkraft

Förslag till budget 2019

Budget för 2019 uppgår till 1,0 mnkr och är oförändrad jämfört med 2018.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- i samarbete med äldre- och stadsdelsnämnderna kontinuerligt se över kommunikationsvägar, resurser och arbetssätt för att förbättra information och kontaktvägar inom staden samt för stockholmare och brukare i äldrefrågor

Ett klimatsmart Stockholm

- fasa ut fossila bränslen i upphandlingar med särskilt fokus på transporter, entreprenader och arbetsmaskiner

- fortsätta arbetet med att hitta lösningar för att skapa möjlighet för Stockholms stads verksamheter att lätt kunna återanvända möbler och inventarier genom projekt Stocket
- i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden arbeta för att minska inköpen av plastprodukter och plastförpackningar i stadens verksamheter

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- i samråd med stadens bolagsstyrelser skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från servicenämnden
- fortsätta arbetet med att utreda robotiseringens effekter på uppdrag och personal genom att ta fram en strategi och plan för framtida robotiseringsarbete och där så är lämpligt påbörja arbetet med att implementera robotiserade processer

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- tillhandahålla utbildning, support och stöd inom upphandling och inköp
- tillhandahålla konsultativt stöd kring tillämpningen och uppföljningen av arbetsrättsliga villkor och etiska krav i upphandlingar och avtal
- i samarbete med kommunstyrelsen införa kategoribaserad inköpsstyrning, gemensamma processer samt systemstöd för upphandling, avtalshantering och inköpsanalys (VINST-projektet)
- ansvara för kommunkoncernens inköpskategori el
- i samarbete med kommunstyrelsen bidra till ökad e-handel med stadens leverantörer

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	51 %	52 %	53 %
Andel inköpta livsmedel i staden med låg klimatpåverkan i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samråd med servicenämnden utreda möjligheten att överföra ansvaret för att registrera inhyrningsavtal i LOIS från berörda nämnder till servicenämnden.	2019-01-01	2019-12-31
Servicenämnden ska bistå övriga nämnder med kunskap och erfarenhetsspridning kring hur arbetsrättsliga villkor kan användas vid upphandlingar i syfte att öka kvaliteten i verksamheterna och bidra till tryggare anställningar.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden utveckla gällande upphandling av livsmedelsprodukter som minskar klimatpåverkan samt säkerställa att staden ställer krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå i stadens upphandlingar	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

14. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Servicenämnden** godkänns.

Socialnämnden

Socialnämnden ska genom sin samordnande och övergripande roll bidra till utvecklingen inom stadens socialtjänst och funktionshinderomsorg och medverka till att invånarna får rättssäkra, likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Nämnden ska bidra till att socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Nämnden ansvarar för att utarbeta riktlinjer för socialtjänsten i staden samt följa upp stadens samlade socialtjänstverksamhet. Genom att samordna, vägleda, följa upp och utbilda medarbetare skapar socialnämnden förutsättningar för socialtjänsten att möta stockholmare som är i behov av stöd. Nämnden ska tillhandahålla stadsövergripande verksamhet samt gemensamma upphandlingar enligt lagen om offentlig upphandling inom nämndens ansvarsområde.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- kommunövergripande frågor rörande
 - stöd och service till personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar
 - socialtjänstens barn- och ungdomsfrågor
 - insatser för barn och unga i öppenvård
 - missbruksproblematik
 - ekonomiskt bistånd inklusive samordning av stadens arbete med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott
 - hemlöshet
 - samarbete med frivilligorganisationer inom det sociala området
 - drog- och brottsförebyggande arbete
 - tillståndsgivning vid utskänkning av alkohol
 - dödsbouppteckningar
 - forsknings- och utvecklingsverksamhet inom socialtjänstens område
 - tillsyn av tobaksförsäljning på försäljningsställen som har serveringstillstånd
 - samordning av stadsdelsnämndernas tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning
- familjerådgivning
- jourverksamhet
- skyddade boenden
- uppsökande verksamhet
- insatser för nyanlända, mottagande, bosättning och initial samhällsvägledning av personer som anvisas enligt bosättningslagen
- boende och insatser för ensamkommande barn
- boende för vuxna (hemlösa och personer med missbruksproblematik)
- tak över huvudet-garanti
- ansvarar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå inom LSS-insatserna daglig verksamhet och bostad med särskild service.
- samordning av planering av bostäder inom stadsdelsnämndernas samverkansområden
- stadsövergripande avhopparverksamhet
- insatser till personer med spelmissbruk
- råd- och stödverksamhet och härbärgesplatser till utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare
- förvaltning av stadens avtal med SHIS

- strategiskt ansvar för att omvärldsbevaka och leda implementeringen av välfärdsteknik och digitaliseringsarbetet inom individ- och familjeomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättning.
- bidrag till ideella föreningar som bedriver verksamheter inom socialtjänstens område

Socialnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen inom området.

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 1 322,4 mnkr och ökar med 143,5 mnkr jämfört med 2018. Förändringen utgörs bland annat av medel till SHIS för driften av genomgångsbostäder om 80 mnkr och 60 mnkr för drift av genomgångsboenden. Övriga förändringar framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2019 uppgår till 3,0 mnkr jämfört med 2018. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholmarna som behöver samhällets insatser ska få det. Nämndens verksamheter ger ett grundläggande stöd och skydd till de människor som är i mest behov av samhället. I ett Stockholm för alla håller socialtjänsten och funktionshinderomsorgen en hög kvalitet med människan i centrum.

Sociala problem minskar om fokus läggs på det förebyggande arbetet genom tidiga och kunskapsbaserade insatser. För ett lyckosamt arbete är ett nära samarbete med andra nämnder och med civilsamhället avgörande. Nämndens arbete rymmer många områden som inte ska detaljstyras, tilliten till professionen måste vara fortsatt hög. En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna och brukarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Nämnden ska därför fortsätta förbättra arbetssituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare.

Genom att arbeta med barn, unga och deras familjer stärks det förebyggande arbetet. Familjecentraler och föräldrastödsprogram är exempel på verksamheter där nämnden kan bistå stadsdelsnämnderna för att utveckla verksamheterna. Familjehem skapar en trygg och stabil miljö för de barn och unga som är i behov av stöd, omsorg och vård. Nämnden ska därför verka för att rekrytera flera familjehem och ge gott stöd, vägledning och utbildning till dem som åtar sig uppdraget. Hänsyn till barnperspektivet ska alltid tas i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten.

Barn och unga ska få goda och jämlika uppväxtvillkor. Verksamheter som till exempel SkolFam och ungdomsmottagningar är centrala i arbetet. Det uppsökande arbetet gentemot barn och unga som vistas i stadens riskmiljöer möjliggör att tidiga insatser snabbt kan sättas in för att motverka att barn och ungdomar rekryteras till brottslighet. I arbetet är civilsamhället en viktig resurs som ska tas tillvara.

För att minska narkotikaanvändningen bland unga är det förebyggande arbetet genom samverkan mellan skola, elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst centralt. Nämndens arbete för att utforma och erbjuda kvalitativ och erfarenhetsmässigt god öppen-vård ska utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Missbruksvården ska så långt som möjligt ske genom decentraliserad och uppsökande verksamhet.

Med Framtid Stockholm får stadsdelsnämndernas arbete med vissa öppenvårdsinsatser för barn/unga och deras familjer ett stadsövergripande komplement. Framtid Stockholm Järvas inriktning på att ge tidiga insatser och stöd till barn/unga i missbruk och

kriminalitet, och deras familjer, är en viktig del i stadens trygghetsarbete för att bryta rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet. De sociala insatsgrupperna ska utvecklas och permanentas.

Evidensbaserade metoder ska alltid ligga till grund i de uppsökande verksamheterna och insatserna för att tidigt upptäcka personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism eller rör sig i våldsbejakande miljöer. I samverkan med polisen ska avhopparverksamhet erbjudas och verksamheten ska utökas. Personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.

Arbetet mot hemlöshet kräver långsiktighet och prioriteringen ska fortsättningsvis ligga på det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. Att hemlösheten minskar i de flesta grupperna innebär inte att arbetet mot hemlöshet får avta. Genom nära samverkan med berörda nämnder, SHIS och privata fastighetsägare ska nämnden säkerställa att staden kan fullfölja sitt bostadsförsörjningsansvar för de grupper som staden har ett särskilt ansvar för. Ambitioner ska höjas för att öka genomgångsbostäder och försöks- och träningslägenheter. Tak över huvudet-garantin ska gälla och arbetet med Bostad först ska stärkas. Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta som tvingas flytta och äldre i hemlöshet är prioriterade grupper.

Med utgångspunkt i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska staden förebygga, ge stöd och skydd. Nämnden ska utveckla arbetet för att höja medvetenheten och kunskaperna om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck inom stadens verksamheter. Stadens relationsvåldsentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta. Samtliga centra ska ha kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Origo utgör ett viktigt resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd och skydd ska ges till dem som behöver det och skyddade boende ska garanteras. Nämnden ska arbeta för att utöka antalet skyddade boenden.

Stöd och skydd ska ges till personer som fallit offer för människohandel. Socialjouren, ungdomsjouren och regionkoordinatorn mot människohandel utgör viktiga funktioner för stöd till personer som utsatts för människohandel och prostitution.

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Det ska inte ta mer än två år för en nyanländ att komma i arbete i Stockholm. Som en del i det målet ska 70 procent av de utrikesfödda i Stockholm vara i arbete år 2020.

En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Intro Stockholm och SHIS verksamhet spelar en viktig roll i det initiala mottagandet. För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med näringsliv och civilsamhälle. Nämndens och stadsdelsnämndernas mottagande och stöd till kvotflyktingar ska ta hänsyn till att kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra nyanlända.

Tillsammans med andra nämnder och civilsamhället ska stöd ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa och säkerställa att de inte hamnar utanför. Ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen ska ges råd och stöd för att kunna etablera sig genom studier och jobb.

Nämnden samordnar berörda nämnders och bolagsstyrelserns arbete för utsatta EU-medborgare. Arbetet med att utveckla stödet till utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare ska fortsätta, bland annat avseende råd- och stödverksamheten och härbärgesplatser, där ambitionen ska vara att sprida härbärgen geografiskt över staden. Genom EU-teamets uppsökande arbete och efter samråd med polisen ska ett systematiskt arbete göras för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser. Stadens ska jobba utifrån en nollvision mot olagliga boplatser.

Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatriens målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv.

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och avlägsna det som motverkar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Den enskilde har rätt till insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. För att klara av att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL behövs en fortsatt samordning på stadsövergripande nivå. Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara.

I Stockholm finns ett rikt föreningsliv som staden har en långvarig samverkan med. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartner som med sin expertis och sitt nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete. För att säkerställa att de ideella aktörerna får goda och stabila förutsättningar att verka i Stockholm ska stöden utvecklas. Nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med den ideella sektorn.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- vidareutveckla det förebyggande arbetet samt tidiga och kunskapsbaserade insatser och en likställighet i stadens verksamheter
- fortsätta utveckla och stärka barnperspektivet genom samverkan mellan socialtjänsten, förskola och skola och stötta stadsdelsnämnderna att samordna insatser mellan vuxen- och barnhandläggning, barn till föräldrar med missbruksproblematik ska erbjudas ett eget stöd
- stötta stadsdelsnämnderna att stärka arbetet med samordnad individuell plan (SIP) och utveckla hållbara strukturer för samverkan
- fortsätta att utveckla föräldrastödsprogram i förebyggande syfte och anpassa föräldrautbildningen efter olika gruppers förutsättningar och behov
- fortsätta utveckla stadens familjehemsvård genom utbildning, kvalitetsuppföljning och information till inspektörer och socialsekreterare.
- Nämnden ska särskilt vidareutveckla rekryteringen av kvalificerade familjehem för att bättre möta socialtjänstens behov av familjehem som kan ta emot ungdomar med social problematik.
- fortsätta stärka arbetet med SkolFam och stärka samarbetet med utbildningsnämnden

- utveckla stödet till placerade barn och deras föräldrar, i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta utveckla arbetet med eftervård i öppna former.
- ha en samordnade och stöttande roll i stadsdelsnämndernas arbete med sociala insatsgrupper och skolsociala team för att stoppa rekryteringen till brottslighet och ge stöd till de som vill lämna en kriminell bana. Ett särskilt fokus på ytterstaden, ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden för barn som riskerar att fara illa
- intensifiera det uppsökande arbetet i stadens riskmiljöer och samarbetet med polisen
- samla och sprida kunskaper om effektiva metoder bland annat för att nå ungdomar som brukar narkotika
- stärka samverkan mellan verksamheterna inom Framtid Stockholm med stadsdelsnämndernas socialt uppsökande och förebyggande arbete
- erbjuda stöd och skydd genom den stadsövergripande avhopparverksamheten
- i samarbete med stadsdelsnämnderna stärka skyddet och stödet för barn och unga efter polisförhör vid misstanke om att de utsatts för brott
- fortsätta stärka ungdomsjourens uppsökande arbete mot unga som utsätts för människohandel och prostitution
- i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta vidareutveckla stadens mottagande av och stödet till nyanlända kvotflyktingar
- samordna arbetet med boendepplanen och bearbeta stadsdelsnämndernas/regionernas förslag samt föreslå beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd övergripande bedömning av behov och framtida trender med mera
- fortsätta den nära samverkan med övriga nämnder och bolag i staden för att möjliggöra lämpliga boendelösningar för nyanlända
- vidareutveckla samverkan med aktörer i privat och ideell sektor i syfte att främja integration, utvecklade sociala nätverk, fler vägar till jobb och social innovation
- stödja stadsdelsnämnderna att utveckla den interna samverkan samt utveckla fler insatser, både icke biståndsbedömda och biståndsbedömda.
- SHIS Bostäder ska möta socialnämndens och stadsdelsnämndernas behov av genomgångsbostäder för personer som är i behov av en tillfällig bostad eller mer varaktigt boende med visst boendestöd
- fortsätta att utveckla och följa upp SHIS boskola för nyanlända så att etablering på bostadsmarknaden underlättas och hyreskontrakt omsätts
- tillgodose tillgången till försöks- och träningslägenheter, barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden är en prioriterad målgrupp
- SHIS ska i samarbete med Intro Stockholm bistå de personer som kommer till Stockholm efter anvisning från Migrationsverket med en bostad. Verksamheten ska i samarbete med berörda nämnder och bolagsstyrelser utvecklas och utökas för att möta framtida behov
- SHIS Bostäder ska intensifiera och utveckla arbetet med att kunna tillgodose behovet av genomgångsbostäder för målgruppen våldsutsatta som tvingas flytta
- i samarbete med stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen fortsätta att arbeta vräkningsförebyggande, budget- och skuldrådgivning ska utvecklas med fokus på likställighet och ökad tillgänglighet. Kvinnor i hemlöshet är en särskilt utsatt grupp och deras rätt till stöd och hjälp ska säkerställas
- i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla det boendestöd som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter

- stödja stadsdelsnämnderna att stärka arbetet med så korta placeringar som möjligt på akutboenden
- ansvarar för att samordna de årliga behovsbedömningar som SHIS och stadsdelsnämnderna gör av lägenheter utifrån behov och utrymme och vidarefördela dem till exploateringskontoret
- fortsätta utveckla arbetet med personer som är 65 år eller äldre, med eller utan missbruk, som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa
- genom EU-teamet samt förstärkt samverkan med civilsamhället utveckla stödet till utsatta EU-medborgare, i syfte att förbättra deras livssituation, i synnerhet för kvinnorna i målgruppen som är särskilt utsatta
- i samverkan med regeringen stärka samarbetet med utsatta EU-medborgares hemländer för att åstadkomma en socialt hållbar situation för målgruppen
- genom EU-teamets uppsökande arbete och efter samråd med polisen systematiskt arbeta för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser
- i samarbete med stadsdelsnämnderna planera för utbyggnad av boenden för personer med psykisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- fortsätta utveckla samarbetet med brukar- och intresseorganisationer
- anpassa och introducera metoden kollegial observation inom socialpsykiatri och omsorgen om personer med funktionsnedsättning
- fortsätta implementera insatsen IPS i sysselsättningsverksamheter som arbetar arbetslivsinriktat. Särskilt prioritera utvecklingen av arbetssätt för sjukskrivna och personer med sociala/medicinska skäl
- stärka samverkan för att förbättra förutsättningarna för personer med osäkra boendeförhållanden att hitta en varaktig bostad
- utveckla samverkansformer inom socialtjänsten i syfte att säkerställa att barnperspektivet tillvaratas framförallt i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta för att ungdomar som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd enligt *Lagen om ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande* får goda förutsättningar att etablera sig i samhället genom studier och arbete
- ansvarar fortsatt för förstärkningsteamet och uppdrag att erbjuda introduktionsutbildningar för nyanställda socialsekreterare inom alla verksamhetsområden
- i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta arbeta med handlingsplanen för socialsekreterare och biståndsbedömare
- samarbeta med stadsdelsnämnderna i det lokala utvecklingsarbetet, särskilt de sju prioriterade stadsdelsområdena
- bistå berörda nämnder i att implementera och genomföra stadens ANDT-program
- i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket motverka kriminella transaktioner och aktiviteter, den så kallade svarta ekonomin, vid tillståndsgivning och tillsyn.

Ett klimatsmart Stockholm

- verka för en minskad energianvändning
- förebygga att avfall uppstår och verka för att en större andel produkter och material återanvändas samt sorteras till återvinning
- minska transporter och resor med bil
- verka för att ekologiska livsmedel och ekologiska varor köps i så stor utsträckning som möjligt

- i samråd med stadsdelsnämnderna höja kunskapen om hur värmeböljor ska hanteras

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- arbeta för att socialtjänstens verksamhet ska bli mer innovativ genom exempelvis utveckla användandet av digitalisering och välfärdsteknik
- tillsammans med stadsdelsnämnderna inom ramen för arbetet med modernisering av de sociala systemen undersöka hur digitala arbetssätt kan förenkla och förbättra handläggningen av ekonomiskt bistånd
- samordna de akademiska noderna för att dessa, i samverkan med universitet och högskolorna, ska främja utvecklingen av socialtjänsten
- fortsätta stärka uppföljningen av verksamheterna som tillhandahåller insatser enligt SoL samt LSS inom verksamhetsområdet för att säkerställa kvaliteten på insatserna

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsatt stödja berörda nämnder så att arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck blir samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Ett särskilt fokus ska ligga på våldspreventiva insatser och arbetet med våldsutövare
- ansvarar för att samordna innehållet i stadens relationsvårdscentrum, avseende målgrupp och insatser i samråd med stadsdelsnämnderna
- stödja stadsdelsnämnderna i arbetet med att utveckla metoder för att hitta våldsutsatta, höja kunskapen om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck inom stadens verksamheter
- fortsätta utveckla stödinsatser vid placering av förälder med medföljande barn på skyddade boenden, liksom stödet till barn, unga och föräldrar efter avslutad placering
- säkerställa skolgången för medföljande barn som bor på skyddat boende och förskola eller pedagogisk verksamhet ska erbjudas för barn i förskoleålder
- utreda vilka möjligheter det finns och vilka insatser som skulle krävas för att se till att den våldsutsatta parten och inte våldsutövaren behåller kvarsittanderätten till ett hyreskontrakt, i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna
- stödja stadsdelsnämnderna att vid oundvikliga uppbrott från förskola och skola erbjuda kompensatoriska åtgärder för att motverka problem som uppbrottet kan medföra
- i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att fler mötesplatser skapas för unga hbtq-personer över hela staden
- erbjuda stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer genom Origo - länsgemensamt resurscentrum för hedersrelaterat våld och förtryck
- stödja stadsdelsnämndernas insatser i arbetet mot våldsbejakande extremism, samt samla och sprida kunskaper om effektiva och evidensbaserade metoder inom socialtjänstens område
- i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjandeinsatser för personer med funktionsnedsättningar
- fortsatt ansvara för projektet ”Stödinsatser till personer yngre än 65 år med demenssjukdom, deras anhöriga och barn”

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
-----------	------------------	------------------	------------------

Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	42 %	42 %	42 %
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	-	62 %	-
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	-	92 %	-
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	-	91 %	-
Andel ungdomar som deltar i föreningsliv	-	65 %	-
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte burit vapen		Fastställs 2019	
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte blivit utsatta för hot och våld		Fastställs 2019	
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	51 %	52 %	53 %
Andelen ungdomar som skattar sin hälsa som god	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Antal vräkningar som berör barn	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,5 %	1,45 %	1,4 %
Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,1 %	1,1 %	1,0 %
Antal vuxna biståndstagare som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet	8 500 st	8 000	7 500
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70	71	71

Andel familjehmsplacerade barn i skolåldern som klarar målen i kärnämnen i grundskolan	Fastställs 2019	Fastställs 2019	Fastställs 2019
--	-----------------	-----------------	-----------------

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden utreda förutsättningarna för att införa skolsociala stödteam (tidigare PPSS-modellen) för att verka för en obruten skolgång för placerade barn	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna inventera och utreda hur samarbetet runt gruppen unga med LSS med kompletterande psykiatriska diagnoser kan utvecklas.	2019-01-01	2019-12-31

Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättningar.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn av resursfördelningssystem inom funktionshinderområdet.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen ta fram en strategi för hur staden kan minska risken för att barn och unga vuxna dras in i kriminalitet, som ska komplettera trygghets- och säkerhetsprogrammet.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska göra en översyn av gällande riktlinjer för att tydliggöra att allvarssamtal med ungdomar och deras föräldrar samt polis ska hållas inom 48 timmar efter det att det kom socialtjänsten till kännedom att en unge för första gången begått eller misstänks ha begått brott.	2019-01-01	2019-06-30
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, berörda nämnder och aktörer stärka och utveckla trygghetsarbetet kring Sergels Torg och trygghetskontoret som skapats. Nämnderna ska verka för att trygghetskontor öppnas vid Stureplan och Medborgarplatsen.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, berörda nämnder och aktörer verka för att fler trygghetskontor skapas.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur den stadsövergripande avhopparverksamheten kan utvecklas i syfte att förbättra incitamenten och skyddet för de som väljer att lämna kriminella gängmiljöer.	2019-01-01	2019-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med socialnämnden tillhandahålla utbildningsinsatser till gode män som arbetar med komplicerade och krävande uppdrag.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska utreda hur socialtjänsten kan bistå våldsutsatta i att uppfylla besöks/vårnadsåtagande för gemensamma barn utan att behöva uppleva rädsla för våldsutövaren	2019-01-01	2019-06-30
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetssätt och rutiner för att säkerställa att utbildningsnämndens samordningsansvar för elever med upprepade och längre frånvaro är väl fungerande oavsett huvudman	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna göra en översyn av gällande riktlinjer med inriktning att alla stadsdelsnämnder ska inrätta lokala operativa samverkansforum för samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda hur staden ska stödja de nyanlända som bor på stadens boenden och som efter etableringsfasen blir aktualiserade hos stadens socialtjänst.	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur socialtjänsten bör samverka med andra myndigheter, och för egen del agera, när de upptäcker fall där personer bor i lokaler ej avsedda för bostadsändamål, i synnerhet sådana som utgör en hälsofara ur ett sanitets-, brandskydds- eller säkerhetsperspektiv.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

15. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Socialnämnden** godkänns.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll för att säkerställa ett hållbart samhällsbyggande och uppfylla stadens bostadsmål. Nämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och tålig stad, med en god offentlig miljö. Nämnden ska i planeringen säkerställa en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseform och boendetyper, liksom samhällsservice, kommersiell service, kultur, idrott och arbetsplatser i alla delar av staden.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur bidrar till en levande och trygg stad.

Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter och bidra till målet om fossilbränslefri stad till år 2040. Nämnden ska planera för en stad anpassad till ett framtida varmare klimat.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- övergripande fysisk planering för bland annat bostadsförsörjning, arbetsplatser, miljö, infrastruktur och skola
- myndighetsansvar för planprocess, bygglov, bygganmälan och namngivning
- stadens fristående mättnings- och kartläggningsverksamhet
- inrättande och upphävande av naturreservat, kulturresevat och djur- och växtskyddsområden enligt miljöbalken
- beslut om bidrag till bostadsanpassning för personer med funktionsnedsättning enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag
- handläggning av ärenden om anmälan från allmänheten om otillgänglig miljö, så kallat enkelt avhjälpna hinder

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 173 mnkr. Förändringarna mot 2018 framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2019 är oförändrad jämfört med 2018 och uppgår till netto 3,0 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Bostadsanpassningsbidraget för år 2019 är 95,0 mnkr.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholm är en av Europas snabbast växande huvudstäder. Att Stockholm växer är ett kvitto på stadens attraktivitet och att människor vill bo och verka här. Men det skapar också utmaningar. Stockholm har brist på bostäder, kontor, infrastruktur, förskolor och skolor samt idrottslokaler. Bostadsbristen utgör en allvarlig social utmaning som begränsar både människors frihet liksom Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande där det byggs fler hyresrätter med lägre hyror måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Då krävs resurser, planering och beslutsvilja.

Den senaste mandatperioden ökade stadens byggande till rekordnivåer och för första gången på länge byggs det fler hyresrätter än bostadsrätter. Målet är att 140 000 bostäder

byggs mellan 2010 och 2030, och 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020. I enlighet med stadens mål om att bygga 140 000 bostäder till 2030 infördes förra året ett reviderat delmål på 80 000 bostäder under åren 2014-2025.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker detta alldeles för sent för många Stockholmare. Genom det höga bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, kan nu en bostadsgaranti för unga tas fram.

Nämnden ska medverka till en garanti som innebär att alla stockholmare som är 18-25 år, som står i bostadskön och som uppfyller inkomstkraven, ska erbjudas ett första-handskontrakt i Stockholm inom en viss given tid..

När Stockholm växer ställer det stora krav på hänsyn och känsla för de kvaliteter och värden som redan finns i Stockholms stadsdelar. Stadsutvecklingen ska utgå från befintliga kvaliteter och sträva efter att tillföra nya. Stadsutvecklingen ska ske med dialog och förankring. Planeringen av offentlig och kommersiell service måste ske tidigt. Staden måste ta ett helhetsansvar för planeringen så att ytor till viktiga samhällsfunktioner säkras, istället för att överlåta detta till marknaden.

Stockholm är Sveriges tillväxtmotor och en stor utmaning är bristen på kontorsyta. För att möjliggöra för fler företag att etablera sig i Stockholm behövs en omfattande expansion av antalet arbetsplatser, både i city där behoven är mycket stora liksom i Stockholms fokusområden. Målet är 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.

Segregationen och den urbana ojämlikheten är en av vår tids stora utmaningar. Stadsutveckling har en viktig roll i att bryta den negativa utvecklingen. Genom projektet Fokus Skärholmen och översiktsplanens skärpta ambitioner har Stockholm påbörjat ett arbete med att använda stadsutvecklingen för att stärka den sociala hållbarheten. Detta arbete måste utvecklas och fortsätta. Stockholm ska växa i stadens alla delar.

Klimatförändringarna utgör en existentiell utmaning och Stockholm måste både minska sitt klimatavtryck och anpassa staden till ett förändrat klimat. Därför ska Stockholm ha en klimatneutral byggsektor 2040. Staden ska byggas på ett sätt som möjliggör kortare och färre resor och energieffektiva byggnader. Ny bebyggelse måste integreras med grönska och stadsplaneringen ska sträva efter att stärka den ekologiska infrastrukturen. Riskerna med ett mer extremt väder med översvämningar och värmeböljor måste utredas och åtgärder vidtas för att minska effekterna. När Stockholm utvecklas ska stadsplaneringen sträva efter att bidra till att minska stockholmarnas klimatpåverkan.

I tider av osäkerhet på bostadsmarknaden är det extra viktigt att Stockholms stadsutveckling präglas av en mångfald av olika typer av projekt. Det behövs både fler stadsutvecklingsområden i hela staden och fler mindre förtätningsprojekt. Särskilt hyresrätter och allmännyttan har en viktig roll att fylla. Ska Stockholm fortsätta vara en stad med ett högt bostadsbyggande måste nämndens arbete präglas av effektivitet, förutsägbarhet och kvalitet. De utfästelser som görs från stadsbyggnadsnämnden ska gå att lita på. Stora omtag och sena ändringar ska undvikas.

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- säkerställa bostadsförsörjningen genom ett högt bostadsbyggande samt genom att planera bostäder för de grupper som kommunen har ett särskilt ansvar för
- tillsammans med exploateringsnämnden verka för att en hög och jämn bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas över konjunkturcykler, bland annat genom

ett ökat tillskott av hyresrätter samt genom att planera för större stadsutvecklingsprojekt och flera mindre projekt i hela staden

- medverka till genomförandet av bostadsgarantin för unga, i samarbete med kommunstyrelsen, bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB och exploateringsnämnden
- medverka till att säkerställa produktionstakten för studentbostäder så att studentbostadsbristen kan byggas bort till år 2023
- säkerställa effektiv stadsutveckling genom en samlad produktionsplanering tillsammans med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, trafiknämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser
- beakta målen för allmännyttans nyproduktion, bland annat avseende Stockholmshus
- tillsammans med exploateringsnämnden pröva och utvärdera nya metoder för effektiva processer
- utveckla formerna för byggaktörssamverkan med utgångspunkt i tidigare erfarenheter och ta tillvara privata byggaktörers kompetens och innovationskraft
- tillsammans med exploateringsnämnden utreda möjligheten att styra lägenhetsstorlekar i planprocessen och markanvisningar i syfte att fler större bostäder ska tillskapas
- vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet av nyanlända samt öka ambitionen och tillskapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper
- delta i stadens arbete med att säkerställa behovet av bostäder för äldre med rimliga boendekostnader
- utveckla rutiner och arbetssätt i syfte att säkerställa utbyggnad av offentlig service och erforderliga och kostnadseffektiva verksamhetslokaler
- utveckla arbetsformer, rutiner och instrument för områdesplaneringen i syfte att öka insynen och stärka samverkan med ansvariga nämnder och bolagsstyrelser samt säkerställa en hållbar utbyggnad av staden
- utgå från SAMS planeringsinriktning och i start-PM som rör bostadsbyggande redovisa planering och byggande av förskolor och skolor och särskilt följa upp detta
- se utemiljön i såväl skola som förskola som en del av det pedagogiska rummet, och ta med utemiljön i byggprocessens tidiga skeden, för att uppnå höga lekvärden
- säkerställa att planeringen tar hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur och stärka samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik, infrasystem och infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande
- i de beslut som fattas om stadsutveckling särskilt analysera och redovisa planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential samt i större stadsutvecklingsprojekt analysera näringslivets möjligheter i samverkan med kommunstyrelsen, Stockholm Business Region och berörd stadsdelsnämnd
- intensifiera det strategiska arbetet tillsammans med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i översiktsplanens fokusområden i Stockholms södra delar. Målet är att bygga 100 000 nya arbetsplatser i Stockholm, varav hälften utanför tullarna, till 2030
- säkerställa genomförandet av översiktsplanen och kontinuerligt följa upp dess mål och strategier
- implementera socialt värdeskapande i översiktsplanens fokusområden och strategiska samband liksom i övriga delar av staden
- fortsätta utveckla metoder för socialt hållbar stadsutveckling inom ramen för

Fokus Skärholmen och applicera erfarenheterna i översiktsplanens övriga fokusområden och strategiska samband

- i analys av lokala behov utgå från stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsarbete
- delta i arbetet med att skapa trygga och levande lokala centrum, med särskilt fokus på samverkan med privata fastighetsägare
- i stadsplaneringen arbeta för offentliga miljöer som är trygga och säkra
- utveckla stadens kollektivtrafikhärla villaområden, smed fokus på komplettering av upplåtelseformer som idag saknas
- planera för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikleder till urbana stråk i samarbete med trafiknämnden och exploateringsnämnden
- omvandla Örbyleden när Tvärförbindelse Södertörn färdigställt till en stadsboulevard där bostäder, arbetsplatser och verksamheter kan integreras med kapacitetsstark kollektivtrafik, i enlighet med översiktsplanen
- tillsammans med övriga berörda nämnder delta i planeringen av en ny stadsdel på den plats där Bromma flygplats idag ligger

En klimatsmart stad

- bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter, och bidra till målet om fossilbränslefri stad till år 2040. I detta ska nämnden främja mobilitetstjänster och stimulera miljövänligt byggande, lösningar för förnyelsebar energi samt ekosystemtjänster.
- bistå övriga berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- verka för att möjliggöra utvecklingen av laddinfrastruktur som kräver utrymmesplanering och bygglov
- beakta effekter av ett förändrat klimat såsom skyfall och värmeböljor i planeringen och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning
- stärka kompetensen kring dagvatten och skyfallshantering i stadsutvecklingen
- säkerställa att åtgärder för att hantera översvänningsrisker vidtas i planprocessen, att stadens skyfallsmodell beaktas i stadsplaneringen och utgå från riktlinjerna och åtgärdsnittet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer
- verka för att utveckla och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i den bebyggda miljön
- i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden utreda lämpliga biotopskyddsområden i staden
- i utvecklingen beakta stadens mål för solceller, genom att underlätta bygglovsplaneringen
- utifrån översiktsplanen och Grönare Stockholm bistå med trafiknämndens arbete med ekologisk infrastruktur
- delta i samordningsgruppen för Grönare Stockholm med fokus på att stärka arbetet med grön infrastruktur och mångfunktionalitet i stadens parker och grönområden med prioritet på ytterstaden
- inrätta Hagsätraskogen som naturreservat, fortsätta arbetet med inrättandet av Kyrkhamn samt först utreda reservatsbildning i Fagersjöskogen och därefter i Vinterviken och Gubbängsskogen. Arbetet ska ske i samverkan med exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden och ska beakta att bostadsbyggnadsmål och planerad viktig infrastruktur kan genomföras

En ekonomiskt hållbar stad

- i mycket tidiga skeden som till exempel i områdesplaneringen utgå från ett hållbart investerings- och driftkostnadsperspektiv
- stärka förmågan att göra tidiga ekonomiska bedömningar, samt att tydliggöra arbetssätt och samarbete med framför allt exploateringsnämnden, trafikinämnden, fastighetsnämnden och SISAB, med syfte att staden ska utvecklas på ett ekonomiskt hållbart sätt
- säkra utrymmet för de investeringar som krävs för infrastruktur och samhällsservice samt att möjliggöra en mer jämlik fördelning av investeringar över staden, genom att genomföra prioriteringar i enlighet med investeringsstrategin.
- i planeringen säkerställa att lösningar väljs ur ett driftekonomiskt perspektiv tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser
- i samarbete med exploateringsnämnden och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar och driftoptimerar för offentlig service, boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation i hela staden
- i ett tidigt skede av planeringen behandla byggnation av exempelvis skolor och idrottsplatser så att ändamålsenliga lokaliseringar kan erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd
- så långt det är möjligt uppnå full kostnadstäckning för nedlagt arbete i stora infrastrukturprojekt
- i planeringen beakta de åtaganden staden gjort inom ramen för 2013-års Stockholmsförhandling och Sverigeförhandlingens Storstad Stockholm
- tillvarata privata aktörers kunskaper och engagemang för att säkerställa genomförbarhet i planeringen
- säkerställa förmågan att planera stora och komplexa stadsutvecklingsprojekt
- säkerställa att stadsbyggnadsprocessen är förutsägbar, transparent och med få stora förändringar i projekten.

En demokratiskt hållbar stad

- tillvarata invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer så att stadens fysiska miljö utvecklas med bästa resultat
- stärka stockholmarnas inflytande över sin närmiljö genom en utökad dialog på lokal nivå och utvecklade former för dialog med barn och unga, flickor och kvinnor liksom andra grupper som är underrepresenterade i stadsutvecklingsprocesser
- följa upp och utvärdera dialogerna med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet
- i planeringen främja jämställdhet och säkerställa barn- och äldreperspektiv bland annat genom att tillämpa SVA-analys
- inom ramen för Stockholm bygger kommunicera stadens arbete med arkitektur- och kvalitetsfrågor

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	10000	10 000	10 000
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	3 600	4 000	4 700

Stockholmarnas nöjdhet med stads- miljön	88	89	89
Andel av ny bebyggelse som för- läggs inom 500 meter till spårbun- den eller stomnätstrafik	70 %	73 %	76 %

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafikinämnden och Stockholms Business Region AB utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar (2.1)	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samverkan med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafikinämnden och Ens-kede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd fortsätta driva pilotprojektet i Årsta par-tihallar och utarbeta en samordningsmodell för stadens arbete med företags-områden (2.1)	2019-01-01	2019-12-31
Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldre-nämnden och stadsbyggnads-nämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostads-anpassning.(2.2)	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden utreda möjligheten att styra lägenhetsstorlekar i planprocessen och markanvis-ningar utifrån efterfrågan på bostadsmarknaden gällande lägenhetsstorlekar och boendekostnad (2.2)	2019-01-01	2019-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden ut-veckla arbetsformer, rutiner och instrument för områdesplaneringen i syfte att öka insynen och stärka samverkan med ansvariga nämnder och bolagsstyre-ser samt säkerställa en hållbar utbyggnad av staden liksom att garantera att samhällsfunktioner byggs i tillräcklig takt, så som skola, förskola, boenden för personer med funktionsnedsättning, äldreboenden, idrottsytor.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden och stads-byggnadsnämnden utveckla arbetet med stadens projektportfölj till att också omfatta samhällsservice såsom skolor, förskolor och idrottsanläggningar samt arbetsplatser.(2.2)	2019-01-01	2019-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska ta fram en modell för genomförandet av över-siktsplanen, vilken ska kunna integreras i berörda nämndernas verksamhets-planering och ligga till grund för kommande aktualitetsprövning.(2.2)	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med bostadsbolagen, Bostadsför-medlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder på-börja planeringen av en ny stadsdel på den plats där Bromma flygplats idag ligger.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolag ta fram en handlingsplan för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

16. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Stadsbyggnadsnämnden** godkänns.

Trafiknämnden

Trafiknämnden har en viktig roll i bidra till att Stockholm har ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan. En växande stad med högt bostadsbyggande ställer höga krav på planering av ett väl fungerande trafiksysteem. Inriktningen är att nya bostäder ska byggas i goda befintliga kollektivtrafiklägen, i lägen där ny infrastruktur planeras samt i lägen som möjliggör gång och cyklande som naturliga transportsätt i vardagen.

Nämnden arbetar för ökad framkomlighet, som bland annat innebär att prioritet ska ges till kapacitetsstarka transporter, som gång-, cykel-, kollektivtrafik, samt nyttotrafik. Nämnden ska planera för förändringar i stadens infrastruktur för att staden ska uppnå såväl klimatmål som miljökrav och ökad trafiksäkerhet och samtidigt prioritera att befintlig infrastruktur underhålls löpande.

Stadens offentliga rum ska genom sina olika funktioner och kvaliteter bidra till en levande och trygg stad för alla stockholmare. Nämnden har ett stadsövergripande ansvar för utveckling av stadens parker och grönområden. Nämnden är även ansvarig för renhållning av gator och torg. Stockholm ska vara en ren stad och städningen ska vara likvärdig i hela staden.

Nämndens uppgifter

Nämnden är huvudman för allmänna platser och väghållare enligt väglagen. Nämndens ansvar omfattar:

- skötsel av stads- och gatumiljön samt vissa parker (Kungsträdgården, Berzelii park, Norra Bantorget, Strömparterren, Årstafältet och Järva friområde)
- investeringar i gator och vägar samt ovan nämnda parker
- samordning och utveckling av stadsdelsnämndernas stadsmiljöverksamhet
- skötseln av stadens samtliga träd på gatumark
- markupplåtelser
- utveckling av stadens torg, med undantag för saluhallstorg, vilka ligger inom fastighetsnämndens ansvarsområde
- strategisk trafikplanering i staden
- utveckling av trafiksäkerheten
- trafik- och parkeringsövervakning

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår netto (inklusive avskrivningar och internräntor) till 558,8 mnkr och minskar med 54,7 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2019 minskar med 270,5 mnkr jämfört med 2018, vilket förklaras av att projekt Tåtskikt Sergels torg avslutas. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Det av finansborgarrådet presenterade budgetförslaget innebär en kraftig ökning av budgeterade intäkter för felparkeringsavgifter. Det är såväl realistiskt och olämpligt att genomföra en sådan åtgärd. Om nämnden inte klarar detta åtagande innebär det en historiskt kraftig neddragning på trafikbudgeten som riskerar drabba övrig verksamhet såsom renhållning, underhåll och snöröjning. Nämnden ska därför skyndsamt säkerställa att parkeringsavgifterna revideras för möta budgetens krav och för att klara kraven på tillgänglighet och framkomlighet i den beslutade parkeringsplanen från 2016.

Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3 och kompletteras med en tillfälligt utökad ram om 100 mnkr för investeringar i framkomlighet med fokus på stombussarnas dito och som en del av klimatmiljarden 100 mnkr för klimatinvesteringar i framförallt kolsänkor och klimatanpassning (70 mnkr) i samverkan med Exploateringsnämnden och energibesparande åtgärder utemiljö (30 mnkr), 2019

Inom investeringsbudgeten ska inrymmas nya anläggningar som följd av den växande staden samt reinvesteringar för att bevara befintlig infrastruktur. Under perioden 2019-2022 ska en satsning på framkomlighetsåtgärder och cykelinfrastruktur om 1 500,0 mnkr inrymmas inom den långsiktiga investeringsbudgeten, varför denna utökas.

För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt uppgår nämndens utökade investeringsbudget under 2019 till 130,0 mnkr. I den utökade budgeten inryms satsning på grönytor och parkanläggningar, företrädesvis i ytterstaden, som också innefattar förstärkning av stadsmiljöerna i eftersatta områden.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholm är en av Europas snabbast växande huvudstäder. Att Stockholm växer är ett kvitto på stadens attraktivitet och att människor vill bo och verka här. Men det skapar också utmaningar, inte minst i trafiken och för det offentliga utrymmet. Fler människor ska dela på lika mycket plats. Det ställer stora krav på gaturummet och de offentliga rummets utformning. När Stockholm växer ska det ske på ett sätt som bidrar till att minska stadens klimatpåverkan och som minskar segregationen och jämnar ut Stockholmarens livschanser.

Genom att satsa på kapacitetsstarka trafikslag som gång, cykel och kollektivtrafik kan fler människor klara sin mobilitet utan att behöva använda bilen. På så sätt kan klimatpåverkan minskas och gaturummet blir mer inbjudande. Det kräver investeringar och prioriteringar. Samtidigt måste också fordonsflottan ställas om och fossila bränslen fasas ut. Därför genomförs också en större satsning på trafikinämndens arbete med framkomlighet så att fler kommer fram i tid.

Nyttotrafiken får med fler digitala tjänster och ökad e-handel en allt större roll. Samordningen för dessa transporter måste öka och satsningar på mer miljövänliga varutransporter måste ske.

Alla människor ska kunna känna sig trygga i trafiken. För detta krävs både att samspelet mellan trafikanter fungerar och att trafikmiljöerna byggs på ett trafiksäkert sätt. Fler trafikseparerade cykel och gångbanor liksom fler informationsinsatser och ökad efterlevnad av hastighetsgränser skapar en tryggare trafik där färre dör eller skadar sig. Att öka trafiksäkerheten ska vara en viktig prioritering.

Det offentliga rummet är Stockholmarens gemensamma vardagsrum. Vi umgås, rör oss, roar oss, äter, dricker, leker i det offentliga rummet. Vi spenderar allt mer tid på gemensamma plats. Valfungerande, trygga och inbjudande parker, torg och gator skapar förutom livskvalitet och också fler möten i vardagen. Genom att träffas i det offentliga rummet får vi större förståelse för varandra. Rätten till ett valfungerande offentligt rum ska gälla alla Stockholmare därför krävs idag särskilda satsningar på ytterstaden. Inte minst måste städning och underhåll förbättras. Därför satsas 10 miljoner extra på att förbättra städningen i hela staden med fokus på ytterstaden. Alla har rätt en stadsmiljö som är ren och hel.

Stockholm är en stad med naturen in på knuten. Det gör förutom att Stockholm är mycket vacker stad också att den fyller en viktig ekologisk funktion. I ett varmare klimat med fler värmeböljor och fler skyfall får också stadsgrönskan en viktigare roll att fylla

för att mildra klimatförändringarnas effekter. Därför behöver stadens gröna infrastruktur också utvecklas och investeringar krävs i hela staden. Fler investeringar behövs också för att översvämningssäkra staden, dessa åtgärder kan också fungera som kolsänkor för att minska Stockholms klimatpåverkan.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- genomföra åtgärder på gator, platser och torg som leder till ökad trygghet och allmän säkerhet.
- Utveckla arbetet med städning och underhåll av offentlig plats, särskilt i ytterstaden.
- i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för en tryggare och säkrare utemiljö, genom exempelvis förbättrad belysning, parkmöbler och växtbeskärningar, med fokus på de mest otrygga platserna.
- stärka arbetet med trafiksäkerhet för alla trafikanter genom att fortsätta bygga om osäkra trafikmiljöer och intensifiera informationsarbetet. Ökad säkerheten för oskyddade trafikanter, i synnerhet vid skolor, förskolor, olycksdrabbade gång- och cykelstråk och vid gatuarbeten.
- bidra till genomförandet av det lokala utvecklingsarbetet i de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden
- arbeta för att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och med omgivande kommuner samt prioritera fokusområdena och de strategiska sambanden som pekas ut i översiktsplanen
- delta i arbetet med att utveckla en samlad produktionsplanering med utgångspunkt från kommunfullmäktiges mål för bostadsbyggandet, översiktsplanen samt utbyggnaden av kollektivtrafik.
- delta från ett tidigt skede i samtliga stora exploateringsprojekt och i mindre exploateringsprojekt som berör platser med större flöden av gång-, cykel-, kollektiv- eller biltrafik för att säkerställa god framkomlighet.
- bistå exploateringsnämnden i samordningen avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande av stadsutvecklingsprojekt
- integrera tillgänglighetsfrågorna i all verksamhet och verka för att undanröja hinder för dem som tar sig fram i till exempel rullstol, med rullator och barnvagn
- Fastställa en trafik- och gatumiljöplan för city och påbörja arbetet med dess genomförande med målet om en bättre gatumiljö samtidigt som nyttotrafiken prioriteras särskilt. delta i cityförnyelsen och i det arbetet beakta de framtagna principerna för samfinansiering med fastighetsägare som tagits fram gemensamt mellan exploateringsnämnden och trafknämnden.
- vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra uppförande av modulhus initialt avsedda som bostäder till nyanlända samt öka ambitionen och tillskapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper
- utveckla samordningen och samarbetet med ledningsdragande bolag i staden och andra aktörer för att utveckla verksamheten med inriktning mot en effektivare hantering av tillstånd och minskade störningar i näten
- bygga 2 000 nya cykelparkeringar
- påbörja arbetet med en ombyggnation av Brommplansrondellen för ökad framkomlighet.
- inom ramen för Fokus Skärholmen och i dialog med invånare och föreningar i stadsdelen utveckla Vårbergstoppen till en modern stadspark.

- tillsammans med exploateringsnämnden inventera lämpliga platser för överdäckning av befintlig trafikinfrastruktur i syfte att möjliggöra för fler bostäder och arbetsplatser
- påbörja arbetet med en ny fast förbindelse för gång- och cykeltrafik mellan Djurgården och Strandvägen vid Junibacken
- i samarbete med kulturnämnden, exploateringsnämnden och stadsdelsnämnderna öka och underlätta för närvaron av kultur i det offentliga rummet
- tillsammans med övriga berörda nämnder delta i planeringen av en stadsdel på Bromma flygplats.

Ett klimatsmart Stockholm

- samverka med andra berörda aktörer för att koordinera trafikstörande bygg- och infrastrukturprojekt så att störningarna minimeras.
- i samverkan med godstransportbranschen och andra aktörer genomföra åtgärder som bidrar till att skapa ett effektivare, säkrare och mer miljöanpassat transportsystem, till exempel off-peak-leveranser och samlastningsprojekt.
- genomföra en särskild satsning på framkomlighet för bussar
- verka för en fossilbränslefri organisation 2030 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter, entreprenader och arbetsmaskiner.
- utveckla laddning i gatumiljö tillsammans med näringslivet med målet om 4000 nya laddplatser till 2022
- delta i stadens arbete med miljözoner för lätta fordon
- genomföra en översyn av stadens cykelplan för att öka ambitionen och anpassa planen till förändringar av lagstiftningen kring cykling, stadsutveckling och innovationer på området. Intensifiera arbetet med cykelplanens genomförande.
- fortsätta arbetet med Grönare Stockholm utveckla åiterrapporteringen av det arbete som bedrivs av samordningsgruppen för Grönare Stockholm.
- utveckla arbetet med samlad ekologisk kompensation inom ramen för Grönare Stockholm
- inom ramen för Grönare Stockholm och i enlighet med Översiktsplanen identifiera och påbörja åtgärder för att stärka den ekologiska infrastrukturen och den biologiska mångfalden i Stockholm.
- väga in klimat- och miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv i bedömningen vid val av material i samband med beslut om investeringar och reinvesteringar. Med målet att om en klimatneutral byggsektor 2040.
- tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden aktivt följa och utvärdera teknikutvecklingen avseende åtgärder för att minska partikelemissionerna vid sidan av minskad dubbdäcksanvändning.
- bedriva påverkansarbete mot Trafikverket för att förbättra luftkvaliteten längs de statliga vägarna och bidra till genomförandet av åtgärderna som anges i det av Länsstyrelsen framtagna åtgärdsprogrammet för att klara miljökvalitetsnormerna.
- etablera en strategisk funktion för skyfallshantering i samarbete med berörda nämnder och bolagsstyrelser och påbörja arbete med att klimatsäkra Stockholm
- utveckla arbetet med att tillvarata grönytors möjligheter att motverka och mildra effekterna av extrema klimatrelaterade händelser, som intensiva värmeböljor och skyfall.
- tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB utgå från riktlinjerna och åtgärds måttet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer.

- i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB och stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan i avtal för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar.
- utveckla laddning i gatumiljö. Trafiknämnden ska identifiera 10 000 lämpliga platser för gatuladdning till år 2020. Målet är minst 4 000 publika laddplatser till 2022 i samarbete med Stockholms Stads Parkerings AB och näringslivet
- uppnå miljö kvalitetsnormen för partiklar och kvävedioxid
- arbeta för att nå miljö kvalitetsmålet för frisk luft

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- förbättra samordningen med exploateringsnämnden för att öka nämndens möjligheter att planera och påverka de investeringar, som är en konsekvens av exploateringsverksamheten.
- tillsammans med exploateringsnämnden tillämpa och utveckla driftsnyckeltal i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar samt öka förutsägbarheten i kostnaderna för framtida drift av nya områden
- följa parkeringsintäkternas utveckling i syfte att förbättra de långsiktiga intäktsprognoserna
- budgetera vinterväghållning utifrån kunskapen från tidigare års vintrar och planera för en viss flexibilitet inom sitt ansvarsområde så att omställningar kan göras för exempelvis utökad barmarksunderhåll under snöfattiga vintrar
- utveckla upphandlingsverksamheten genom att arbeta i samverkansformer, utveckla upphandlingsmodellerna, inrätta dynamiska inköpssystem och att börja med kategoristyrning.
- i samband med beslut om investering och reinvesteringar lägga ökat fokus på att analysera drift- och underhållskonsekvenserna samt upprätta och följa noggranna drift- och underhållsplaner för anläggningarna för att säkerställa en optimal förväntad livslängd.
- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför
- fortsätta satsningen med Stockholmsvärdarna, som samtidigt skapar fler vägar till arbete och håller staden ren.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- arbeta för förbättrad tillgänglighet i stadsmiljön för alla, oavsett funktionsförmåga.
- arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv och särskilt beakta behov hos barn och äldre

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	73 %	74 %	75 %
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	71 %	72 %	73 %
Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	88 %	88 %	89 %
Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister	66 %	67 %	68 %
Stockholmarnas nöjdhet med snöröjning/sandning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende klotter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende papperskorgar	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende städning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförbara system	100 %	100 %	100 %
Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	14 %	15 %	15 %
Växthusgasutsläpp i transportsektorn per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	1,10 ton CO ₂ e/inv	1,03 ton CO ₂ e/inv	0,96 ton CO ₂ e/inv
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	18,5 km/h	19 km/h
Andel ombyggda passager för gång cykel och moped (GCM) av de mest prioriterade	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Hastighetsefterlevnad	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	30 km/h	31 km/h	32 km/h
Vägrafikarbete totalt i staden	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Trafiknämnden ska utreda förutsättningarna att, utifrån gällande lagstiftning, möjliggöra att fastighetsägare mot självkostnad ska kunna inrymmas i stadens klottersanering	2019-01-01	2019-12-31
Trafiknämnden ska utveckla appen Tyck till för en bättre dialog med allmänheten.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Business Region AB utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samverkan med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd fortsätta driva pilotprojektet i Årsta partihallar och utarbeta en samordningsmodell för stadens arbete med företagsområden	2019-01-01	2019-12-31
Trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska initiera åtgärder för elektrifiering av transportsektorn.	2019-01-01	2019-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med Stockholms Stads Parkerings AB och näringslivet anlägga minst 4 000 publika laddplatser till 2022.	2019-01-01	2021-12-31
Trafiknämnden ska utvärdera genomförda trafikminskningsinsatser.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden och trafiknämnden ska genomföra pilotprojekt med eldrivna arbetsmaskiner.	2019-01-01	2019-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en strategi för biologisk mångfald i samarbete med samordningsgruppen för gröna Stockholm	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder påbörja planeringen av en ny stadsdel på den plats där Bromma flygplats idag ligger.	2019-01-01	2019-12-31
Trafiknämnden ska påbörja arbetet med en ombyggnation av Brommaplansrondellen för ökad framkomlighet för samtliga trafikslag	2019-01-01	2019-12-31
Trafiknämnden ska genomföra en kommunikationssatsning för ökad trafiksäkerhet riktad till oskyddade trafikanter i Stockholmstrafiken.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

17. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Trafiknämnden** godkänns.

Utbildningsnämnden

Alla barn ska ha goda möjligheter att utvecklas och lära oavsett bakgrund. Stadens pedagogiska verksamheter ska bidra till att skapa villkor som ger alla barn samma chans att utveckla sin fulla potential och värnar barnets rättigheter. För att nå målet att alla barn och elever ska ha jämlika uppväxtvillkor behöver staden fortsätta det långsiktiga arbetet för att öka likvärdigheten mellan stadens förskolor, skolor och fritids.

Förskolan och skolan stimulerar barns och elevers lust till lärande. Nämnden ska verka för en god tillgång till barnskötare samt legitimerade förskollärare och lärare i stadens förskolor och skolor. Skolans professioner ska fokusera på kärnuppgifterna och skapa en förutsägbar och trygg lärmiljö för alla elever i stadens skolor. Nämnden ska verka för att fler elever går ut grundskolan med behörighet till gymnasiet och för att fler elever går ut gymnasiet med examensbevis. Alla skolor ska ha en väl fungerande elevhälsa som arbetar förebyggande och samverkar med skolans andra kompetenser.

Nämnden ska stärka samverkan med stadsdelsnämnderna i frågor som är gemensamma för stadens förskolor, det gäller framförallt samordning av kompetensutvecklings- och kompetensförsörjningsinsatser samt av stadens riktlinjer och policydokument, det gäller även genomförande av digitalisering samt utveckling och förvaltning av stadsövergripande verksamhetssystem.

Nämndens uppgifter

Nämndens huvudsakliga ansvar omfattar:

- kommunens uppgifter som huvudman inom skolväsendet enligt skollagen eller annan författning för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, fritidshem och fritidsklubb
- att styra och stödja Stockholms stads skolors arbete mot de nationella målen samt Stockholms stads mål om kunskaps- och resultatutveckling
- elevhälsans förebyggande, medicinska respektive behandlande insatser i stadens kommunala skolor
- skolslussen, det vill säga stöd och vägledning vid skolval
- aktivitetsansvaret enligt skollagen, i samverkan med arbetsmarknadsnämnden, för ungdomar som inte fullföljt gymnasiet
- verksamhetsförlagd utbildning i skola och förskola
- att utöva insyn i fristående skolor i enlighet med skollagen samt att hålla sig informerad om hur den fristående verksamheten utvecklas
- att i nära samverkan med stadsdelsnämnderna samordna frågor som är gemensamma för stadens förskolor
- att i dialog med stadsdelsnämnderna och fristående aktörer samordna gemensamma frågor för förskoleverksamheten i staden, bland annat att vara systemförvaltare för kösystemet
- att godkänna och utöva tillsyn av fristående förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg enligt skollagen, vilket bland annat inbegriper att följa upp och säkerställa att fristående förskolor följer ramöppettiderna
- tillståndsprövning för och insyn i fristående verksamhetsutövare av barnomsorg på obekväm arbetstid
- att godkänna och administrera ansökningar om barnomsorg på obekväm arbetstid från vårdnadshavare
- att tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn från sex år och fram till vårterminen då de fyller tretton år
- administration av bidrag till utomstående organisationer som bedriver verksamheter inom skolans område

- att i samråd med kommunstyrelsen söka statsbidrag som gäller de pedagogiska verksamheterna, exempelvis grundskola och förskola

Utbildningsnämndens ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet förskola inklusive en analys av utvecklingen inom området.

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 19 077,9 mnkr och ökar med 974,2 mnkr jämfört med 2018. Förändringar framgår av bilaga 2.

Utbildningsnämndens budget baseras i huvudsak på en kostnadsschablon per elev. Beräknade volymförändringar för utbildningsnämndens verksamheter framgår av bilaga 6. Skolpengens andel av grundschablonen ska vara minst 73 procent. Lika ekonomiska villkor ska gälla oavsett huvudman.

Grundschablonen och tillägsschablonerna ökar, efter att generell effektivisering har räknats bort, enligt nedan:

- Förskola -	4,0 %
- Grundskola f-9 -	2,3 %
- Grundsärskola -	2,3 %
- Fritidshem -	3,0 %
- Fritidsklubb -	3,0 %
- Gymnasieskola -	2,0 %
- Gymnasiesärskola -	2,0 %

Utbildningsnämnden ansvarar för fördelningen av strukturersättning vilket innebär att utbildningsnämnden beslutar om fördelningsmodell utifrån de principer som anges i skollagstiftningen. Strukturersättningen fördelas mellan ett socioekonomiskt tilläggsanslag, verksamhetsstöd samt ersättning för modersmål, medel för kommunövergripande verksamheter, elevförsäkringar och verksamhetsförlagd utbildning. Vid förändringar i prestationer påverkas även tilldelningen för dessa verksamheter.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Alla barn och ungdomar i Stockholm, oavsett var i staden de bor eller vilken bakgrund de har, ska få en god och likvärdig utbildning. Målet är att alla barn går i förskola, att alla grundskoleelever uppnår gymnasiebehörighet och att alla tar sin gymnasieexamen innan de fyller tjugo. Alla medarbetare ska ha höga förväntningar på att var och en av eleverna ska nå goda resultat och utveckla sin fulla potential.

I bostadssegregationens Stockholm är skillnaderna stora mellan olika skolors grundförutsättningar. Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns såväl förskolor av hög kvalitet som en bra kommunal grundskola nära hemmet. Ingen ska mot sin vilja behöva pendla ut från sin stadsdel i jakten på en lärmiljö som präglas av trygghet, studiero och en stimulerande undervisning. Alla elever ska behandlas jämlikt och kunna lita på att de får det stöd de behöver för att lyckas väl.

För att alla elever ska ha förutsättningar att nå kunskapsmålen krävs tillgång till legitimerade och kompetenta lärare. Det stora behovet av skickliga lärare ställer krav på att fler väljer att utbilda sig till lärare och förskollärare och att fler stannar inom stadens skolväsende. För att uppnå detta måste yrkets attraktivitet öka, vilket till stor del görs genom att visa förtroende för de professioner som är verksamma inom skolan och förskolan och skapa förutsättningar för en god arbetssituation. För att få fler sökande till

lediga lärartjänster i skolor med högt socioekonomiskt index ska lönetillägg fortsätta betalas ut i de aktuella skolorna.

Lärarnas arbetstid ska i första hand ägnas åt att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla sin undervisning samt ha gott om tid för det individuella stödet till sina elever. Att minska den administrativa bördan är högt prioriterat. Fler skolor ska få stöd i att se över sin organisation samt använda lärarassistenter och andra kompletterande kompetenser i syfte att öka förutsättningarna för lärare att få mer tid till undervisning.

Trygghet och studiero är en förutsättning för lärande. Skolan ska vara en trygg miljö för alla barn och präglas av respekt för varandra, inte bara i klassrummet utan även i andra utrymmen där eleverna vistas under skoldagen. Alla skolor ska ha trygga miljöer med en positiv lärandekultur. Både elever, föräldrar och anställda på skolan ska vara delaktiga i att skapa en trygg miljö och förstå vilka förhållningsregler som gäller på skolan.

Stadens fritidshem och fritidsklubbar ska i så hög grad som möjligt vara integrerade med grundskolan i övrigt. Verksamheten ska präglas av höga pedagogiska ambitioner och bidra till stärkta kunskapsresultat och jämlika livschanser för alla barn. Målet är att erbjuda alla stadens grundskoleelever en samlad skoldag från tidig morgon till sen eftermiddag. Staden ska anställa fler utbildade fritidspedagoger för ökad personaltäthet i fritidsverksamheten.

Att stärka både den fysiska och psykiska hälsan är centralt för elevernas välmående och förmåga att tillgodogöra sig kunskap. Elevhälsoarbetet ska vara förebyggande och integrerat i skolans alla verksamheter, vilket bland annat innebär att olika kompetenser måste samverka med varandra för att alla elever ska få möjlighet att uppnå kunskapsmålen. Ansvar och uppdrag för rektor, skolledning och övrig personal ska vara tydligt definierade. På varje skola ska det finnas kompletta elevhälsoteam med tillgång till fysiskt närvarande skolkuratorer, skolpsykologer, skolsköterskor och specialpedagoger så att stöd kan påbörjas inom rimlig tid. Det ska gå snabbt och lätt att få kontakt med skolhälsan på sin skola. Elevhälsostödet ska utökas så att också förskoleverksamheten kan ta del av stadens centrala specialiststöd.

Alla elever som behöver extra stöd för att nå kunskapsmålen ska fångas upp tidigt, i de första årskurserna, och ges relevant stöd. Arbetet med särskilda undervisningsgrupper och CSI-grupper (centrala grupper för särskild inriktning) ska utvecklas utifrån den antagna CSI-strategin.

Stockholms stads skolor ska öka både den generella digitala kompetensen och den mer specifika kompetensen inom programmering. Digitalisering skapar förutsättningar för nya arbetssätt och förändrade beteenden i förskole- och skolverksamheterna. Skolan har ett viktigt uppdrag att lära eleverna att använda it som en resurs i sin utbildning vilket ställer krav på ständig utveckling av de pedagogiska metoderna. Det digitala lyftet ska bidra till en mer jämlik skola, där alla får tillgång till digitala verktyg i förskola och skola.

Antalet elever och barn i Stockholms stads skolor och förskolor ökar i takt med att befolkningen i staden ökar. Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns såväl förskolor av hög kvalitet som en bra kommunal grundskola nära hemmet. Till år 2040 behöver ytterligare hundratals förskolor, närmare femtio fullstora grundskolor samt ett antal nya gymnasieskolor byggas i Stockholm. För att lyckas med detta behöver hela staden samarbeta. Arbetet med en samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, behöver stärkas ytterligare för att säkerställa att berörda aktörer i staden har en gemensam bild av hur skolförsörjningen ska säkras. Stockholms stad ska i alla 14 stadsdelar erbjuda ett attraktivt grundskoleutbud för att alla elever ska kunna välja en skola nära hemmet. För att

möta detta behöver behovsanalyserna utvecklas. I planeringen av skolutbyggnad och placering ska analyser göras så att lokalisering och utformning bidrar till att motverka skolsegregation.

Skolidrottshallar och andra idrottsytor ska tillgängliggöras efter skoltid. Även andra typer av skollokaler behöver, vid sidan av undervisningstid, tillgängliggöras i högre grad än idag för föreningslivet och civilsamhället.

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- öka likvärdigheten mellan stadens skolor och arbeta för att de skolor med lägre resultat förbättras samt att de skolor med goda resultat fortsätter sitt framgångsrika arbete
- främja alla barns och elevers utveckling och lärande och se till att alla barn och elever får det stöd de behöver för att nå sin fulla potential
- säkerställa att alla stadens skolor har en närvarande och väl fungerande elevhälsa och elevhälsoteam med tillgängliga skolkuratorer, skolpsykologer, skolsköterskor och specialpedagoger
- främja en skolkultur som präglas av höga förväntningar på alla elever och som genomsyras av grundläggande värderingar och normer där trygghet och studiero är centrala faktorer
- säkerställa att skolans elevhälsoteam och andra kompetenser samverkar i det förebyggande arbetet för att snabbt identifiera elevers behov av stöd och genomföra de insatser som behövs
- utöka elevhälsostödet så att också förskoleverksamheten kan ta del av stadens centrala specialiststöd
- arbeta för att öka andelen specialpedagoger i Stockholms stads grundskolor
- prioritera högre personaltäthet och mer flexibla grupper för att ge läraren mer tid att interagera med varje enskild elev
- samverka med föräldrar, socialtjänst, psykiatri och andra aktörer för att tidigt identifiera och ge barn och elever i behov av stöd rätt insatser
- säkerställa att alla stadens skolor har väl fungerande rutiner för orosanmälan till socialtjänsten
- säkerställa att nämnden har väl fungerande arbetssätt och rutiner för att utreda, åtgärda och följa upp elevers frånvaro, oavsett huvudman, i syfte att öka närvaron och minska antalet elever med upprepad och längre frånvaro
- säkerställa att nämnden har väl fungerande arbetssätt och rutiner för skolpliktsbevakning oavsett huvudman
- verka för att den psykiska hälsan bland stadens elever förbättras generellt och arbeta särskilt för att minska skillnader mellan flickor och pojkar
- öka tryggheten och studieron i alla stadens skolor generellt och arbeta särskilt för att minska skillnader mellan flickor och pojkar
- säkerställa att alla stadens skolor har tillgång till professionell studie- och yrkesvägledning
- säkerställa att elever i årskurs 4-9 som riskerar att inte nå kunskapsmålen erbjuds sommarskola och lovskola under andra skollov
- säkerställa att elever som inte nått målen i grundskolans simundervisning erbjuds simskola under sommarlovet
- säkerställa att alla skolor själva eller i samverkan med andra aktörer erbjuder sina elever den läxhjälp, studiehandledning och eventuell extra undervisning som krävs för att ingen ska halka efter

- prioritera arbetet med att stärka och följa upp barns språkutveckling, särskilt i de lägre årskurserna
- verka för att alla stadens grundskolor tar emot nyanlända elever samt säkerställa att elever som anländer i årskurs 7-9 även i fortsättningen placeras i skolor med förberedelseklasser i närförort och innerstad
- prioritera fritidshemsverksamheten med målet att erbjuda alla stadens grundskoleelever en samlad skoldag från tidig morgon till kväll
- verka för förbättrade betygsresultat i årskurs nio generellt och arbeta särskilt för att minska skillnader mellan flickor och pojkar
- verka för att öka andelen elever som i årskurs nio får behörighet till gymnasiet
- verka för att fler elever går klart gymnasiet och öka andelen elever som tar ett gymnasiebevis inom tre år efter avslutade studier
- underlätta för elever på yrkesprogram att tillägna sig högskolebehörighet och ha som princip att högskolebehörighet ges av yrkesprogrammen om det inte aktivt väljs bort
- verka för att öka andelen elever i staden som söker och bereds plats på en gymnasieskola i stadens regi
- verka för att fördela introduktionsprogrammen jämnt i stadens gymnasieskolor i kommunal regi
- stärka yrkesprogrammets attraktivitet i nära samverkan med branscher och arbetsliv samt utveckla befintliga och nya collegekoncept i syfte att inrikta gymnasieprogram mot olika branscher snarare än yrkes- eller högskoleförberedelse
- bidra till stadens egen kompetensförsörjning genom gymnasieskolans yrkesprogram och fortsätta att utveckla inriktningar som svarar mot stadens egna verksamheter
- säkerställa att elever i grundsärskolan ges möjlighet, när det är lämpligt för eleven, att delta i undervisning tillsammans med grundskolans elever
- säkerställa en kontinuerlig uppföljning av undervisning och elevernas kunskapsutveckling i grundsärskolan
- samordna och skapa förutsättningar för god pedagogisk kontinuitet vid övergång från en skolform till en annan i stadens förskolor och skolor
- säkerställa och följa upp att placerade barn som bor i skyddat boende har en väl fungerande skolgång och att de vid behov får rätt stöd för att uppnå målen
- utveckla arbetet med särskilda undervisningsgrupper och CSI-grupper (centrala grupper för särskild inriktning) utifrån den antagna CSI-strategin
- verka för att skolmåltiden i alla stadens skolor är likvärdig samt för att maten är näringsriktig och håller en hög kvalitet
- fortsätta satsningen på fysisk aktivitet och rörelseglädje för att skapa bättre kunskapsresultat, ökad likvärdighet och friskare elever
- säkerställa att barn och elever får stöd i att använda IT som en resurs i lärandet
- verka för en mer likvärdig fritidsverksamhet
- verka för att fritidshem och fritidsklubbar lär ut programmering och kodkunskap
- stödja stadsdelsnämnderna i arbetet med att implementera den nya läroplanen för förskolan
- i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att öka andelen inskrivna barn i förskolor där inskrivningsgraden är låg med fokus på områden som är mindre socioekonomiskt gynnsamma
- i samarbete med stadsdelsnämnderna följa upp och analysera närvarotider i förskolan
- i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att alla förskolor har tillgång till specialpedagoger som arbetar integrerat i verksamheten

- i samarbete med stadsdelsnämnderna inrätta förstärkningsteam för att underlätta vikarieersättning när ordinarie medarbetare deltar i vidareutbildning eller planering
- vara drivande i digitaliseringsarbetet inom förskolan
- stödja stadsdelsnämnderna med central kompetens gällande skolplattformen i förskolan, så som centrala licenser för appar och program samt utbildning av ny personal för en likvärdig tillgång till digitala verktyg i förskolan
- ha beredskap att bedriva förskoleverksamhet i grundskolor på uppdrag av stadsdelsnämnd som initierar detta när förskola och skola samplaneras i stadsutvecklingsområden
- tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid och öppna upp andra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle vid sidan av undervisningstid samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem
- delta i samordnad skolplanering i Stockholm (SAMS) för både grund- och gymnasieskolan, gymnasieplaneringen ingår framöver i ordinarie SAMS-arbete och utgår från kommunstyrelsens planeringsinriktning
- fortsätta arbetet för att Stockholms skolgårdar bättre kan rustas för att främja idrott och rörelseinriktad lek, med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor
- i samarbete med SISAB utreda hur mindre skolor kan samarbeta för att bli ekonomiskt hållbara F-9-skolor, med skolorna i Rinkeby som pilot
- kartlägga regionala noder och knutpunkter i kollektivtrafiken nära lägen utifrån den regionala samverkansmodellen för gymnasieskolan vid planering av utbyggnad
- ta initiativ till en regional gymnasieplan i syfte att säkerställa den kraftfulla kapacitetsutbyggnad som är nödvändig
- samarbeta med stadsdelsnämnderna i det lokala utvecklingsarbetet, särskilt i de sju prioriterade stadsdelsområdena

Ett klimatsmart Stockholm

- skolornas arbete med att utveckla lärande för hållbar utveckling i enlighet med läroplanen och Agenda 2030 ska fortsätta
- verka för minskad energianvändning i all verksamhet utifrån ett livscykelperspektiv
- förebygga att avfall uppstår i all verksamhet och verka för att en större andel produkter och material återanvänds
- sortera ut mer material och avfall för återvinning i all verksamhet
- verka för att skolmåltiden ger minskad påverkan på klimat och miljö
- öka andelen ekologiska livsmedel och vegetabilier i skolmåltiden
- förmedla och förankra strategier för energihushållning, kosthållning och hållbar utveckling i elevernas lärande
- vid nybyggnation projektera utifrån krav på att certifiera skolor med motsvarande Miljöbyggnad, lägst nivå silver
- utreda möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renovering och nybyggnation
- utbilda och sprida information om hur värmeböljor ska hanteras i stadens förskolor och skolor

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- säkerställa principen om lika villkor
- säkerställa att skolan är kostnadsfri så att alla barn kan delta på lika villkor

- fördela ekonomiska resurser till skolor i kommunal och fristående regi med hänsyn till socioekonomiska förutsättningar samt säkerställa att användningen av de kompensatoriska inslagen i resursfördelningen följs upp, utvärderas och styrs mot insatser som leder till förbättrade resultat och ökad måluppfyllelse
- stärka och utveckla det systematiska kvalitetsarbetet på alla nivåer i verksamheten, både i stadens skolor och i central förvaltning, för en ändamålsenlig och effektiv styrning och resursanvändning
- i samverkan med stadsdelsnämnderna föra dialog kring resultatutvecklingen i förskolans kvalitetsredovisningar i syfte att säkerställa och utveckla stadens systematiska kvalitetsarbete
- samordna spridning av goda exempel på verksamhetsutveckling mellan stadens skolor
- stärka samverkan med näringsliv, universitet och högskolor i syfte att stärka sambandet mellan praktik och forskning samt för utveckling av verksamheten
- verka för att den regionala samverkansmodellen för gymnasiet uppnår bättre kostnadstäckning vid lokalinvesteringar och inhyrningar
- arbeta för att långsiktigt säkerställa stadens förmåga att tillhandahålla lokaler för samhällsservice
säkerställa att en förskola integreras helt i skolbyggnaden när en förskola och grundskola samlokaliseras på en tomt

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- verka för en god tillgång till barnskötare, förskollärare och legitimerade lärare i stadens förskolor och skolor
- i samverkan med stadsdelsnämnderna ta fram en ny indikator på andel barnskötare med grundutbildning i förskolan
- säkerställa att nyutexaminerade lärare får introduktion med mentorsstöd i enlighet med skollagen
- fortsätta satsningen på förstelärare och rektorer
- anställa fler utbildade fritidspedagoger på stadens fritidshem och fritidsklubbar för ökad personaltäthet
- säkerställa att den centrala styrningen och stödet bidrar till att ge lärare goda förutsättningar att i första hand förbereda och genomföra undervisning och till att ge rektorer goda förutsättningar att bedriva ett pedagogiskt ledarskap
- genomföra insatser för att förbättra arbetssituationen för skolans och förskolans samtliga yrkesgrupper samt minska den administrativa bördan för i synnerhet lärare och skolledare
- fortsätta samt utvärdera pilotprojektet med lönetillägg för lärare i skolor med högt socioekonomiskt index i syfte att utreda om det bidrar till fler sökande till lediga lärartjänster i de aktuella skolorna
- fortsätta samt utveckla pilotprojektet med lärarassistenter för att ge fler skolor stöd i att se över sin organisation samt använda kompletterande kompetenser i syfte att öka förutsättningarna för att legitimerade lärare ska få mer tid till undervisning
- fortsätta samt utveckla satsningen på mobila lärarteam för att kvalitetssäkra vikarier, fylla tillfälliga vakanser samt vara en extra resurs där det behövs
- verka för att minska kostnaderna för lärarvikarier från externa bemanningsföretag
- fortsätta projektet "Från nyanländ till nyanställd" för förskolans och skolans professioner
- tillgodose förutsättningar för att staden även fortsättningsvis ska vara löneledande för lärare och skolledare
- verka för att regeringen prioriterar tillförandet av fler platser på lärar- och förskollärarytbildningarna i Stockholm

- säkerställa att samtliga lärare från förskolan till gymnasieskolan erbjuds vidareutbildning i programmering och datalogiskt tänkande
- implementera demoskola för digital utveckling i samverkan med Stockholm IT Region
- utveckla formerna för samverkan och dialog med vårdnadshavare för att förbättra och stärka förhållandena mellan hem och skola samt avlasta lärare och rektorer i Stockholms skolor med föräldrakontakter och att utveckla metoder som gör det lättare för vårdnadshavare att hitta information
- verka för att elever har goda möjligheter att organisera sig och har förutsättningar att vara delaktiga i skolans utveckling och lärande miljö
- förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar i skolan
- förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheter generellt och barns rättigheter specifikt i skolan
- motverka rasism i skolan och då utgå från stadens arbete med ECCARs tio-punktsprogram
- se till att alla skolor har ett trygghetsombud och en trygghetsgrupp samt att trygghetsronder genomförs på alla skolor minst en gång per år
- motverka diskriminering och mobbning samt säkerställa att det finns ett våldsförebyggande arbete i stadens alla skolor och att alla skolor har väl fungerande rutiner mot kränkande behandling
- fortsätta arbetet med utvecklandet av hbtq-kompetens inom skolan samt stödja skolorna i frågor som rör jämställdhet, hbtq och normkritik genom central tillgång till genuspedagoger och annan erforderlig kompetens
- säkerställa förebyggande och snabba åtgärder mot skolbarn, otillåten frånvaro och sen ankomst
- se till att skolor vid behov får utökat stöd till kameraövervakning
- fortsätta kunskapssatsningen till skolans personal och elever kring hedersrelaterat våld och förtryck
- arbeta särskilt mot våldsbejakande extremism och radikaliserings i stadens skolor i nära samverkan med stadsdelsnämnder och kommunstyrelsens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism
- utveckla samverkan mellan kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna för att säkerställa att det finns en modell för skolsociala stödteam i alla stadsdelar
- fortsätta att utveckla ett mått som visar skolans bidrag till elevernas kunskapsutveckling, så kallat added value-mått
- fortsätta det systematiska arbetet för en jämställd skola
- säkerställa att skolbiblioteken har utbildad personal och är ett nav för kunskapsinhämtning på stadens skolor, lättillgängliga för eleverna
- utveckla arbetet inom ramen för Kulen och annan kulturverksamhet i förskola och skola i syfte att stärka elevernas möjlighet att ta del av och själva skapa kultur tillsammans med kulturnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens fria kulturaktörer
- i samverkan med stadsdelsnämnderna främja praktisk forskning i förskolan genom att utveckla karriärvägar för förskollärare som vill forska och jobba
- se till att vårdnadshavare som bor på olika adresser ska ha möjlighet att få förskoleavgiften uppdelad och fakturerad till två adresser

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i matematik i årskurs 3	92 %	93 %	94 %

Andel elever i årskurs 6 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	84 %	85 %	86 %
Andel elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	80 %	81 %	82 %
Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	94 %	95 %	96 %
Andel gymnasieelever som slutfört utbildningen inom tre år med gymnasieexamen	65 %	66 %	67 %
Andel i elever i årskurs 2 som känner sig trygga i skolan	90 %	91 %	92 %
Andel elever i årskurs 5 som känner sig trygga i skolan	90 %	91 %	92 %
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	87 %	88 %	89 %
Andel gymnasieelever som känner sig trygga i skolan	90 %	91 %	92 %
Andel elever i grundsärskola som känner sig trygga i skolan	90 %	91 %	92 %
Andel elever i gymnasiesärskola som känner sig trygga i skolan	90 %	91 %	92 %
Andel legitimerade förskollärare av totalt antal anställda	41 %	42 %	42 %
Andel barnskötare med grundutbildning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd
Andel nöjda föräldrar till barn i förskolan	90 %	91 %	92 %
Antal förskolebarn per anställd	4,8	4,8	4,7
Antal barn per grupp	16	15,8	15,5
Kvalitetsindikatorn – självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,8	3,8
Andel barn inskrivna i förskola (2-5 år)	96 %	97 %	98 %

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	51 %	52 %	53 %
Andel inköpta livsmedel i staden med låg klimatpåverkan i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Antal bokade timmar i skolidrotts-hallar utanför skoltid	95 000	97 000	100 000

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden	2019-01-01	2019-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med utbildningsnämnden och i samverkan med polis och fritidsverksamhet inrätta och bidra till lokala operativa samverkansforum för barn i behov av samlade insatser från skola och socialtjänst	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetssätt och rutiner för att säkerställa att utbildningsnämndens samordningsansvar för elever med upprepade och längre frånvaro är väl fungerande oavsett huvudman	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden utreda organisationen och samverkan kring elevers skolfrånvaro och skolplikt	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna för att systematiskt sammanställa och rapportera anmälningar om kränkande behandling, med särskilt fokus på sexuella trakasserier	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna för en elevhälso-garanti med fokus på bland annat elevernas psykiska hälsa	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna för införandet av en skolakut på gymnasieskolan	2019-01-01	2019-04-30
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheten till central rättning av nationella prov i Stockholms stads skolor i kommunal regi	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda placering av två nya naturskolor att öppnas under året för att möjliggöra för fler barn att få tillgång till naturskolans verksamhet, en i västra söderort och en i östra söderort	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda vilka insatser som kan vidtas för att förbättra stadens möjligheter att rekrytera speciallärare till stadens skolor	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utvärdera och fortsätta pilotprojektet med lärarassistenter och studiepedagoger	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska utvärdera och fortsätta pilotprojektet med lönetillägg på skolor med högt socioekonomiskt index	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samverkan med utbildningsnämnden utreda och föreslå en organisationsmodell för Skolfam, som förstärker samarbetet mellan elevhälsa och socialtjänst, med utgångspunkt från nämndernas ansvar för elevhälsa respektive socialtjänst	2019-01-01	2019-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätta att utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasiet och gymnasiesärskolan	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden göra en översyn av gällande riktlinjer med inriktning att utveckla insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn av riktlinjerna för hur socialtjänsten agerar när en elev stängs av från skolan med sikte på snabbare insatser	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn avseende stadens ungdomsmottagningar gällande bland annat organisation och huvudmannaskap	2019-01-01	2019-12-31

Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna att införa kompetenshöjande insatser gällande könsstämpning genom att införa en särskild utbildning som riktas till personal inom skola, vård och socialtjänst	2019-01-01	2019-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden utreda förutsättningarna för att införa skolsociala stödteam (tidigare PPSS-modellen) för att verka för en obruten skolgång för placerade barn	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden utveckla gällande upphandling av livsmedelsprodukter som minskar klimatpåverkan samt säkerställa att staden ställer krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå i stadens upphandlingar	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen, Stockholms Stadshus AB, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, idrottsnämnden, SISAB och Micasa ska genomföra pilotprojekt för externa inhyrningar i syfte att vidareutveckla kompetens och organisation utifrån lagen om offentlig upphandling, LOU. Nämnder och bolag har genomförandeansvar och kommunstyrelsen svarar tillsammans med Stockholms Stadshus AB för den strategiska inriktningen	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram och implementera en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna uppdatera reglerna för intagning och plats i förskolan så att inga barn sägs upp från sin plats oaktat eventuella processer för att utkräva betalning från vårdnadshavarna	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna garantera att förskoleavgiften kan delas upp och faktureras till flera adresser vid delad vårdnad	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram en ny indikator för andel barnskötare med grundläggande barnskötarutbildning	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att öka tillgången till utbildad förskolepersonal genom att starta en ny yrkeshögskoleutbildning i Stockholm	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska tillsammans arbetsmarknadsnämnden med tillse att tomma platser på gymnasiets yrkesprogram ska kunna användas inom vuxenutbildningen.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

18. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Utbildningsnämnden** godkänns.

Äldrenämnden

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig. I ett Stockholm där invånarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år ska alla äldre ha rätt till ett tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Äldrenämnden ansvarar för kommunövergripande frågor rörande äldreomsorg samt för samordning, utveckling och uppföljning av äldreomsorgen i Stockholms stad. Gruppen äldre ökar kraftigt och har olika behov och intressen och deras efterfrågan på insatser, stöd och aktiviteter ser olika ut. För att klara den demografiska utvecklingen krävs en samverkan och långsiktig samplanering mellan stadens olika delar. Äldrenämnden har en central roll i detta arbete och ska verka för att utveckla stadens äldreomsorg samt stärka medarbetarnas yrkesroll. För att kunna säkerställa kompetens och för att kunna garantera en reell valfrihet är det viktigt att driva en substantiell del av äldreomsorgen i egen regi. Trygga villkor för personalen är en viktig förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet och kontinuitet.

Genom Stockholms Trygghetsjour hanteras stadens trygghetslarm, biståndsbedömning under jourtid och kön för vård- och omsorgsboende samt servicehus. Nämnden ansvarar för stadens inspektörer och kvalitetsobservatörer och genom dem ska kvaliteten säkerställas samt goda exempel inom äldreomsorgen spridas.

Nämndens uppgifter

Äldrenämndens ansvar omfattar bland annat:

- samordning av planeringen av vård- och omsorgsboenden inom stadsdelsnämndernas samverkansområden
- uppföljning, utvärdering och utveckling av äldreomsorgen
- uppföljning av myndighetsutövningen inom äldreomsorgen i syfte att säkerställa likställigheten i hela staden
- inspektion av stadens äldreomsorg oavsett utförare
- kvalitetsobservation av stadens äldreomsorg oavsett utförare
- bidragsgivning till ideella organisationer inom äldreomsorgen
- samarbete med Stockholms läns landsting i gemensamma frågor samt inom Stiftelsen Stockholms läns äldrecentrum
- övergripande utbildning, fortbildning och kompetensutveckling av medarbetarna i äldreomsorgen
- stadens jourverksamhet inom äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning
- hantering av ansökningar om trygghetslarm samt installation och larmmottagning
- köhanteringssystemet för vård- och omsorgsboenden samt servicehus
- genomförande av centrala upphandlingar enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om valfrihetssystem (LOV)
- förvaltning av stadsövergripande avtal avseende vård- och omsorgsboende, hemtjänst och dagverksamhet inom äldreomsorgen

Äldrenämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen.

Förslag till budget 2019

Medel för äldreomsorg budgeteras i första hand under stadsdelsnämnderna. Äldrenämndens budget för 2019 uppgår till 179,3 mnkr netto och ökar med 1,5 mnkr jämfört med 2018. Förändringarna framgår av bilaga 2. Äldrenämndens investeringsbudget har ökat med 2,4 mnkr jämfört med 2018. Budgeten har höjts för att det finns ett stadigvarande behov av utbyte av digitala trygghetslarm.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Äldre stockholmare ska känna trygghet i vår stad. Den demografiska utvecklingen kräver långsiktighet och en fungerande samverkan mellan stadens alla delar för att staden ska få ett samlat grepp om planeringen av bostäder. Äldreperspektivet behöver inkluderas i all samhällsplanering. För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov kommer stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden att fortsätta. Målet är att tillförsäkra den enskilde ett tryggt boende oavsett var man bor i staden. Äldre som har störst behov ska fortsatt prioriteras vid förmedlingen av lägenheter. Stadens olika boendeformer för äldre har under de senaste åren blivit tydligare och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre.

Staden ska genomföra insatser för att hjälpa äldre att flytta till ett anpassat boende i god tid. Alla äldre ska genom övergripande kommunikationsinsatser få information om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg. Biståndshandläggarna ska arbeta proaktivt med uppsökande verksamhet och informationsinsatser för att hjälpa de äldre till ett anpassat boende.

Äldre som vill bo kvar hemma ska kunna göra det genom att stödinsatser ses över och att andra åtgärder vidtas som gör kvarboende möjligt. Det kan handla om säkerhetsfrämjande insatser i hemmet eller omgivningen, användande av digitalisering och välfärdsteknik, tillgång till tekniska hjälpmedel, it-lösningar eller tillgänglighet i hemmet. Men det kan också handla om mer förebyggande och rehabiliterande insatser såsom tillgång till sociala mötesplatser, olika former av aktiviteter som fysisk träning, uppsökande verksamhet samt information och seminarier.

Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden. Skillnaderna mellan stadsdelarna ska minska och nämnden, genom sina inspektörer, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att riktlinjerna för handläggning inom äldreomsorgen tillämpas på ett enhetligt sätt för att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling.

För de personer som inte kan eller vill välja hemtjänstutförare ska ickevalsalternativet fortsatt utgöras av hemtjänstutförare i egen regi. Detta gäller även för de personer som ännu inte valt utförare och som behöver få akuta hjälpinsatser tillgodosedda.

Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, fysioterapeuter och dietister. Måltiden ska för den äldre utgöra en lustfylld upplevelse. Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka och spridas och dietisterna ska därför kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor.

För att skapa förutsättningar för en trygg och hållbar hemgång för den äldre vid utskrivning från slutenvård ska projektet Tryggt mottagande i hemmet göras tillgängligt i alla stadsdelar.

Äldres utsatthet ska motverkas och äldrenämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hindersrelaterat våld och förtryck är vägledande i detta arbete.

Arbetet med att stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med att skapa sociala mötesplatser i form av aktivitetscenter fortsätter. Ensamhet är ett alltmer utbrett problem bland stadens äldre och aktivitetscentren bidrar till social gemenskap och är öppna för stadens äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende och besökarna.

För en tillförsäkra den enskilde en god äldrevård är medarbetarna en av de viktigaste faktorerna. Medarbetare i staden ska ha en god arbetsmiljö och kunna utvecklas i yrket. Förutsättningarna för chefer i äldreomsorgen att utöva ett närvarande ledarskap ska stärkas. För att klara framtida rekrytering ska staden fortsätta förbättra arbetsvillkoren genom kollektivavtal, heltid som norm, kompetensutveckling, rimliga scheman och en bra löneutveckling.

De pågående utbildningsinsatserna för vårdbiträden och undersköterskor behöver fortsätta. För att höja kvaliteten i vården och omsorgen, förbättra arbetsvillkoren och locka fler till omsorgsycket ska staden tillämpa SKLs yrkesutvecklingstrappa för att på ett bättre sätt möta efterfrågan på vård- och omsorgspersonal inom äldreomsorgen. Staden måste säkra medarbetarnas kunskaper i svenska för att vården och omsorgen ska kunna bedrivas på ett säkert sätt. För att underlätta rekrytering och kunna behålla redan anställda sjuksköterskor ska äldreomsorgen ta fram ett stadsgemensamt introduktionsprogram.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- samordna arbetet med boendeplanen och bearbeta stadsdelsnämndernas/regionernas förslag samt föreslå beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd övergripande bedömning av behov och framtida trender med mera
- bidra till utvecklingen av såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda boendeformer för äldre
- i samarbete med exploateringsnämnden och Micasa Fastigheter AB inarbeta strategier samt behovs- och efterfrågebedömningar för icke biståndsbedömda äldrebostäder, seniorbostäder, i den årliga hanteringen av den stadsövergripande boendeplanen. Boendeplanen ska ligga tillgrund för efterföljande års markanvisningar för seniorbostäder, med en målsättning på minst 5 000 nya seniorbostäder
- fortsätta att stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med att skapa aktivitetscenter i anslutning till så många seniorboenden som möjligt
- utveckla stadens äldreomsorg genom utredningar, uppföljningar, omvärldsbevakning och kunskapsspridning
- i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta att arbeta med och utveckla ramtid inom hemtjänsten
- i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta utveckla och förankra ”Tryggt mottagande i hemmet” i staden
- i samråd med stadsdelsnämnderna arbeta för en schemalagd reflektionstid i hemtjänsten
- i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra riktade utbildningar för att stärka medarbetarna inom äldreomsorgen i sin yrkesroll och i detta arbete tillämpa SKLs avsiktsförklaring om en yrkesutvecklingstrappa
- i samarbete med stadsdelsnämnderna stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, fysioterapeuter och dietister. Framförallt inom hemtjänsten och den

uppsökande verksamheten. Dietisterna ska kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor.

- i samråd med stadsdelsnämnderna säkerställa att en tillförlitlig informationsöverlämning sker inom hemtjänsten och särskilda boenden
- i samverkan med stadsdelsnämnderna bidra till en äldreomsorg som präglas av ett mångfaldsperspektiv med individen i fokus
- öka kunskapen om och utveckla bemötandet av äldre hbtq-personer
- säkerställa att de avtal som sluts håller en hög kvalitet och att de ger möjlighet till att sägas upp i de fall kvalitetskraven inte uppfylls
- fortsätta att utveckla ett multiprofessionellt arbetssätt inom stadens specialiserade hemtjänstgrupper med inriktning mot personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt
- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta de samhällsutmaningar som staden står inför
- i samarbete med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndighet arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre personer

Ett klimatsmart Stockholm

- genom sitt uppdrag kring nutrition öka samordningen och stödet till stadsdelsnämndernas dietister i syfte att förbättra måltidsupplevelsen inom äldreomsorgen samt bidra till att maten har ett bra näringsinnehåll och om möjligt är ekologisk
- utbilda och sprida information om hur värmeböljor ska hanteras i verksamheten

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- arbeta för att äldreomsorgens verksamhet ska bli mer innovativ och utveckla användandet av digitalisering och välfärdsteknik
- samordna de akademiska noderna för att dessa, i samverkan med universitet och högskolorna, ska främja utvecklingen av äldreomsorgen
- utveckla samarbetet med icke vinstdrivande verksamheter och lära av goda exempel inom den idéburna sektorn inom äldreomsorgen
- genom sina inspektörer och kvalitetsobservatörer följa upp stadens äldreomsorg oavsett utförare

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- i samarbete med servicenämnden och stadsdelsnämnderna kontinuerligt se över kommunikationsvägar, resurser och arbetssätt för att förbättra information och kontaktvägar inom staden samt för stockholmare och brukare i äldrefrågor
- i samverkan med stadsdelsnämnderna vidareutveckla arbetet med anhörigstöd till närstående i syfte att stödja och vägleda i kontakten med kommunen, landstinget eller andra myndigheter
- fortsätta och utveckla samverkan med Stockholms läns landsting och Storsthlm i syfte att säkerställa en individcentrerad och sammanhållen vård och omsorg av god kvalitet
- fortsätta samverka med socialnämnden och stadsdelsnämnderna för att nå och utveckla insatser till äldre personer som tillhör sårbara grupper, exempelvis äldre personer som lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa eller har en missbruksproblematik
- fortsätta att i samarbete med stadens nämnder och andra berörda aktörer arbeta med att bli en äldrevänlig stad
- i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta för att säkerställa den framtida personal- och kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen och i detta arbete tillämpa SKLs avsiktsförklaring om en yrkesutvecklingstrappa

- stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med att förbättra arbetsmiljön inom hemtjänsten
- vidareutveckla samarbetet med föreningslivet
- arbeta för att stadsdelsnämndernas deltagande i stadens kvalitetsutmärkelse ska öka

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna för ett införande av ett förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldrenämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska ta fram ett stadsgemensamt introduktionsprogram för att underlätta rekrytering och kunna behålla redan anställda sjuksköterskor.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra ett projekt för matlyft inom äldreomsorgen i syfte att utveckla former för att förbättra måltidsupplevelsen, matkvaliteten och sprida goda exempel, samt stärka arbetet med att dietisterna ska kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor, framförallt inom hemtjänsten och den uppsökande verksamheten.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda och göra en översyn över biståndshandläggargorganisationen för att öka likställigheten i biståndsbedömningarna i staden.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur personalkontinuiteten inom hemtjänsten kan förbättras.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda behovet av en generösare biståndsbedömning.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att införa en så kallad äldreboendegaranti för personer över 85 år som ger rätt till en plats på ett tryggt och anpassat boende.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att få äldreomsorg på sitt modersmål.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över utevistelsegarantin för att säkerställa möjligheterna för äldre i vård- och omsorgsboenden att vistas utomhus och delta i aktiviteter även utanför boendet.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden utreda hur samarbetet med hälso- och sjukvården kan stärkas för att stödja en sammanhållen vård för äldre.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Micasa fastigheter AB samt i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur staden kan möjliggöra för fler kollektiva boendeformer för äldre, till exempel inom boendeformen seniorboende.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa fastigheter AB och i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en inventering av köken på stadens vård- och omsorgsboenden och utifrån den utvärdera möjligheten att skapa fler tillagningskök. Detta för att maten ska lagas nära de äldre och förbättra källsorteringen.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med Region Stockholm utreda hur biståndsbedömarrollen kan utvecklas mot en renodling av å ena sidan myndighetsutövning, å andra sidan rådgivning och vägledning. Detta ska säkerställa en sammanhållen planering och tillgänglig uppföljning av samhällets insatser som utgår från den enskilde äldres behov och perspektiv.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska se över sina riktlinjer för ekonomiskt bidrag till ideella organisationer. I översynen ska hänsyn tas till ideella organisationers lokal-kostnader.	2019-01-01	2019-12-31

Äldrenämnden ska utreda förutsättningar för medicinering och frivillig läkarundersökning i hemmet för att minska risken för felmedicinering.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska utreda hur staden på bästa sätt kan stödja verksamhetsområdet i samband med övergång till förändrade arbetssätt med hjälp av nya digitala stöd. Vidare behöver uppdraget omfatta hur vald modell på bästa sätt införs samt utredning om hur nuvarande metodstöd behöver anpassas till vald modell eller modeller. Uppdraget ska så långt det är möjligt och lämpligt ta avstamp i nationella standarder och språk.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

19. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Äldrenämnden** godkänns.

Överförmyndarnämnden

I ett jämlikt och hållbart Stockholm får alla som inte själva kan sköta sin ekonomi eller bevaka sina rättigheter en bra hjälp av en god man eller en förvaltare. Överförmyndarnämnden huvuduppgift är att utöva tillsyn över godmanskap och förvalterskap. Det innebär att nämnden kontrollerar hur gode män och förvaltare förvaltar sina huvudmäns tillgångar och bevakar huvudmännens rättigheter.

Insatserna ska vara av hög kvalitet och trygga för den enskilde. För att uppnå detta är en väl fungerande tillsyn av ställföreträdarna grundläggande. Handläggningen ska vara rättssäker och effektiv, och det ska vara lätt att få kontakt med staden.

Nämnden har även tillsyn över förmyndarskap, det vill säga hur föräldrar förvaltar sina barns tillgångar. Syftet med tillsynen är att förhindra att barn eller myndiga personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt, missgynnas ekonomiskt eller rättsligt. Nämnden ska särskilt se till att barnets tillgångar används för barnets nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade på ett tryggt sätt som ger en rimlig avkastning.

Nämndens uppgifter

Överförmyndarnämndens uppdrag är reglerat i föräldrabalken. Överförmyndarnämndens ansvar omfattar bland annat:

- rekrytering och byte av gode män och förvaltare
- tillsyn och arvodering av gode män och förvaltare
- information och utbildning av gode män och förvaltare
- särskilt stöd för rekrytering och arvodering av särskilt förordnade vårdnadshavare till ensamkommande flyktingbarn

Förslag till budget 2019

Budgeten för 2019 uppgår till netto 58,8 mnkr och innebär en ökning med 1,0 mnkr jämfört med budgeten för 2018. För finansiering av arvodeskostnader avsätts 20 mnkr i CM3, enligt tidigare principer för finansieringsmodell.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Genom nämndens verksamhet kan människor som har svårt att sköta sin ekonomi på grund av sjukdom, ålder eller något annat skäl få hjälp av en god man eller en förvaltare. Tillsyn över förmyndarskap syftar till att säkerställa att förhindra att barn eller myndiga personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt, missgynnas ekonomiskt eller rättsligt.

Nämndens arbete för att rekrytera och tillgodose behovet gode män är central för att stödja individer som behöver en gode man. Genom nischade rekryteringsinsatser, effektiva utbildningsinsatser och i samarbete med civilsamhället kan rekrytering av gode män och förvaltare ökas.

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden

Ett Stockholm som håller samman

- utveckla en väl fungerande ärendehantering och genom förbättrad kommunikation öka tillgängligheten
- fortsätta prioritera arbetet med att korta handläggningstider

- i samarbete med socialnämnden fortsätta att genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som vill och anses lämpade att ta sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag
- utreda möjligheten att införa anpassade arvodeskostnader för gode män och förvaltare som tar sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag där det inte varit möjligt att rekrytera gode män och förvaltare till en normal arvodesnivå
- fortsätta arbetet med att utveckla nischade rekryteringsinsatser mot grupper där det finns personer som har särskilda kunskaper, erfarenheter eller kompetenser som möjliggör att ta sig an mer komplicerande uppdrag
- samverka med civilsamhället i arbetet med rekrytering av gode män och förvaltare
- fortsätta med en långsiktig plan för rekrytering och kontroll av gode män, förvaltare och särskilda vårdnadshavare, samt se över hur rekrytering och kontroll kan utvecklas
- fortsätta arbetet med att se över hur utbildningen av gode män kan förbättras med fokus på effektiva utbildningsinsatser
- fortsätta sin kunskapssatsning till medarbetare och chefer, såväl vuxen- som barnhandläggare samt implementera verktyg och metoder som kan användas i arbetet med att systematiskt pröva barnets bästa
- arbeta med uppföljning och utvärdering ur ett barnrättsperspektiv. Stadens strategi för barnets rättigheter och inflytande är vägledande i detta arbete

Ett klimatsmart Stockholms

- verka för minskad energianvändning
- förebygga att avfall uppstår och verka för att en större andel produkter och material återanvänds

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- ska under året fortsatt driva ett långsiktigt och hållbart förändringsarbete mot en effektivare och mer ändamålsenlig organisation
- fortsätta den påbörjade digitaliseringsprocessen
- fortsätta arbetet med att ta fram metoder och nyckeltal för att mäta kvalitet, tillgänglighet, rättssäkerhet, effektivitet och brukarnas uppfattning om insatserna
- fortsätta utveckla prognossäkerhet
- fortsätta att utveckla samverkan med övriga aktörer, exempelvis Migrationsverket, SKL, Storsthlm, Länsstyrelsen, domstolar samt övriga överförmyndarnämnder för att säkerställa informationsöverföring, en likformig bedömning vid arvodering och ärendehandläggning samt stöd vid budget- och prognosarbete
- fortsätta utveckla den interna kontrollen i enlighet med gällande lagstiftning och kommunstyrelsens anvisningar
- säkerställa att den interna kontrollen är aktivt och integrerat i organisationen

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- prioritera fortsatt arbete med att systematiskt förbättra arbetsmiljön
- möjliggöra att nischade utbildningar för gode män erbjuds, till exempel om demens
- se över möjligheterna att i samverkan med Stockholms läns god man och förvaltarenheter starta ett mentorsskapsprogram för gode män och förvaltare
- samarbeta med relevanta aktörer så att även ideella krafter tas tillvara samt fortsätta den dialog som inletts med funktionshinderrådet

- i den mån det är möjligt fortsätta det påbörjade arbetet med att fortbilda stadens biståndshandläggare och socialsekreterare om uppdraget som god man och förvaltare

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Överförmyndarnämnden ska i samarbete med Stockholms läns god man- och förvaltarenheter utreda möjligheterna att starta ett mentorsskapsprogram för gode män och förvaltare.	2019-01-01	2019-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen pröva förutsättningarna för att genomföra försöksverksamhet med förvaltarenheter.	2019-01-01	2019-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med socialnämnden tillhandhålla utbildningsinsatser till gode män som arbetar med komplicerade och krävande uppdrag.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

20. Socialdemokraternas förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Överförmyndarnämnden** godkänns.

Central medelsreserv

I Central medelsreserv: 1. *Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov* reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* reserveras 499,6 mnkr.

Den centrala medelsreserven syftar till att ge staden förutsättningar att möta utmaningar som uppstår under året. Denna beredskap är essentiell för att säkerställa såväl en god ekonomisk hushållning som för att garantera nämnder och styrelser en tillförlitlighet i den budget som tilldelats. En otillräcklig reserv skulle innebära risk för betydande spar-krav i stadens verksamheter när oförutsedda kostnader uppstår.

Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* rymmer också kostnader där det på förhand är svårt att definiera de bokföringsmässiga kostnader som kommer att uppstå. Ett sådant exempel är de resultatenheter som garanterar självständighet, professionalism och lokalt inflytande. Dessa kommer göra under- eller överskott och staden måste då ha en reserv för de kostnader som uppstår då verksamheter sparar pengar till kommande år. Därtill finns ett antal stöd som beviljas stadsdelsnämnder för exempelvis hög hyra i förskolan eller stöd till LSS-boenden. Dessa är på förhand svåra att fördela då de beror på konkreta prestationer som uppnås under året.

Kommunstyrelsen beslutar under året hur dessa medel ska användas. I syfte att öka transparensen redovisas nedan de viktigare insatserna som ska rymmas inom central medelsreserv och en bedömning om nu förväntat maximalt resursbehov. Detta kan, och ska prövas av kommunstyrelsen som fattar beslut om resurstilldelning.

- Resultatenheter
- Sparade medel av kommunfullmäktiges partier
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Vattenprogram
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Skötsel av naturreservat
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- Socialt förebyggande arbete och insatser för ökad trygghet
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 655,3 mnkr i Central medelsreserv: 3. *Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* har utgifter om 300,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförande-projekt avseende investeringar för exempelvis följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär

- Klimatinvesteringar
- Investeringar i trygghetsskapande åtgärder
- Vattenprogram
- Investeringar i ny innovativ teknik
- Giftfri förskola

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

21. Till Central medelsreserv reserveras följande belopp för år 2019 med fördelning enligt budgetförslaget i denna titel.
- 21.1 Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.
- 21.2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 499,6 mnkr.
- 21.3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskundervisning för invandrare (SFI), flyktingmottagande samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning reserveras 655,3 mnkr.
- 21.4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter reserveras 300,0 mnkr.

Finansförvaltning

Mnkr	Budget 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Pensioner, arbetsgivaravgifter	-7 904,4	-8 146,6	-8 368,8	-8 627,7
Pensionsersättning, personalförsäkrings- pålägg från nämnderna mm	6 760,0	6 826,0	7 015,2	7 158,7
Anslagsfinansierad del av pensioner/arbetsgivaravgifter mm	-1 144,4	-1 320,6	-1 353,6	-1 469,0
Skatteintäkter och begravningsavgifter	47 882,3	49 510,2	51 144,0	53 157,0
Utjämning och fastighetsavgift	-4 172,1	-4 263,7	-4 396,0	-4 643,7
Utdelning	1 700,0	1 500,0	1 050,0	600,0
Finansiellt resultat exklusive utdelningar	51,6	56,2	64,8	64,8
Disposition begravningsavsättning	- 21,0	- 5,4	- 12,2	- 20,5
Summa finansiering verksamhetens nettokostnader	45 440,8	46 797,3	47 850,6	49 157,6
Interna ränteersättningar	1 139,3	1 260,3	1 309,6	1 362,9
Avkastningskrav slutna redovisnings- enhet				
Fastighetsnämnden	262,5			
Finansiering investeringsplan				
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	557,3	1 174,9
Avskrivningar	1 291,5	1 412,7	1 549,2	1 665,9
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	200,0	200,0
Upplåningsbehov	6 612,1	6 313,2	5 585,5	4 397,5
Summa finansiering investeringsplan	8 103,7	7 926,0	7 892,0	7 438,3

Förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021

Under Finansförvaltning redovisas de samlade kostnaderna för pensioner och arbetsgivaravgifter, stadens skatteintäkter, intäkter för fastighetsavgifter med mera. Finansförvaltningen tillgodogörs interna ersättningar för pensioner och personalförsäkringspålägg från nämnderna. Här upptas finansiellt resultat, aktieutdelning samt interna ränteersättningar från nämnder för investeringar. Avkastning från den slutna redovisningsenheten fastighetsnämnden har redovisats här. Fastighetsnämnden upphör att vara slutna redovisningsenhet från 2019 och nämndens resultat redovisas fortsättningsvis som ett positivt budgetnetto.

Exploateringsinkomster vid markförsäljning, motsvarande det bokförda värdet, tas upp under exploateringsnämnden. De samlade budgeterade investeringsinkomsterna framgår av investeringsplanen.

Pensioner, arbetsgivaravgifter m.m.

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Pensioner		
Utbetalningar pensioner	- 980,0	-
Pensionsavgifter	- 843,0	-
Särskild löneskatt (24,26 %)	- 442,3	-
Förändring av pensionsskuld (inkl särsk löneskatt)	- 350,0	-
Summa	-2 615,3	0,0
Övriga personalkostnader	- 50,0	
Arbetsgivaravgifter (inkl avtalsförsäkring)	-5 481,3	0,0
Ersättningar från nämnderna för pensioner och personalförsäkring	-	6 826,0
Summa	-8 146,6	6 826,0
Anslagsfinansierad del av pensioner/ arbetsgivaravgifter mm	-1 320,6	

Pensioner

Här redovisas stadens samlade kostnader för pensioner för så väl aktiv som pensionerad personal. Staden redovisar pensionskostnader enligt blandmodellen. Pensionsavtal för födda 1985 och tidigare är delvis förmånsbestämt. För personer födda 1986 och senare gäller ett helt avgiftsbestämt avtal, AKAP-KL. Detta avtal omfattar nästan en fjärdedel av de anställda. Pensionsskulden avser förmånsbestämd ålderspension och avtalspension. Skulden beräknas enligt beräkningsmodellen, RIPS17. Den del av skuldförändringen som avser ränta budgeteras under finansiella kostnader.

Arbetsgivaravgifter

Stadens nämnder betalar lagstadgade arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkring och pensioner genom ett personalförsäkringspålägg som läggs på lönesumman. För arbetstagare födda 1954 och senare har detta beräknats till 40,5 procent för 2019, det vill säga samma som 2018. Pålägget består av följande poster: Lagstadgade arbetsgivaravgifter om 31,42 procent, avtalsförsäkringar om 0,08 procent och kalkylerade kostnader för avtalspension om 9,00 procent. Pålägget för personer födda 1953 och tidigare uppgår till 22,0 procent.

Skatteintäkter och begravningsavgifter

Mnkr	Skatteunderlag/ skattesats/avgift	Intäkter
Förskott efter uppräknat skatteunderlag 2018:	275 587,4	49 330,1
Utdebitering	17,90	
Preliminär slutavräkning		0,0
Begravningsavgift	0,065	180,1
Summa skatteintäkter och begravningsavgifter		49 510,2

Skatteunderlag och skatteberäkningar

Prognosen över skatteunderlaget för 2019, det vill säga kommuninvånarnas förvärvsin-
komster under 2017, är uppräknad med en bedömning av utvecklingen under inkomst-
åren 2018 och 2019. Gällande prognos utgår från Sveriges Kommuner och Landstings
bedömning den 19 oktober 2018. Skatteunderlaget beräknas öka med 3,6 procent 2018
och 3,4 procent 2019. Stadens skatteinkomster är beräknade på en oförändrad skattesats
om 17:90.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodogörs staden
på samma sätt som skattemedel. Begravningsavgiften uppgår till 6,5 öre av uppräknat
skatteunderlag (7,5 öre 2018).

Utjämning och fastighetsavgift 2019

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Inkomstutjämning	-3 936,7	
Kostnadsutjämning	-739,4	
Regleringspost		421,6
LSS-utjämning	-1448,9	
Generellt statsbidrag		231,6
Fastighetsavgift		1 208,1
Införandebidrag		0,0
Summa	-6 125,0	1 861,3
Netto utjämning och fastighetsavgift	-4 263,7	

Utjämningsystemet

Från och med år 2016 höjdes utjämningsgraden i inkomstutjämnningen för kommuner
och landsting från 60 till 85 procent av den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115
och 125 procent av medelskattekraften. Det medförde att femton kommuner, där ibland
Stockholms stad och Stockholms läns landsting, fick höjda avgifter. Det slutliga utfallet
av inkomstutjämnningen kommer att fastställas under december månad 2018.

LSS-utjämning

Ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är infört från och med 2004. Gällande prognos för LSS-utjämningen utgår från SCB:s prognos i juni 2018.

Fastighetsavgift

Från och med år 2008 har den statliga fastighetsskatten ersatts av en kommunal avgift. Detaljerade regler utfärdas av Skatteverket.

Utdelning

Flertalet av stadens bolag ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Ägarens krav på utdelning tas huvudsakligen ut i form av obeskattade koncernbidrag. Vissa bolag i koncernen erlägger koncernbidrag till moderbolaget Stockholms Stadshus AB, som i sin tur tillskjuter bidrag till mottagande bolag.

Budgeterad utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1,5 mdkr. Utdelningen kan justeras genom beslut senast i tertialrapport 2 och får inte överstiga 1,5 mdkr.

Finansiellt resultat exklusive utdelningar

Mnkr	Budget 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Räntenetto	229,3	294,4	331,9	331,9
Övriga finansiella intäkter	0,7	0,7	0,7	0,7
Övriga finansiella kostnader	-25,4	-27,4	-27,4	-27,4
Finansiella kostn pensionsskuld inkl löneskatt	-153,0	-211,5	-240,4	-240,4
Finansiellt resultat exklusive utdelningar	51,6	56,2	64,8	64,8

Kommunstyrelsen agerar genom stadsledningskontoret som kommunkoncernens samlade finansfunktion. Samtliga upplånings- och placeringsbehov sker genom stadsledningskontoret. Finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad anger ramar för finansverksamheten i kommunkoncernen, det vill säga Stockholms stad, Stockholms Stadshus AB och dess majoritetsägda bolag samt stadens övriga helägda bolag. Finanspolicyn ska fastställas av kommunfullmäktige årligen och revideras vid större förändringar av kommunkoncernens förutsättningar. Kommunstyrelsen ska i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna. En riskkontroll övervakar att de finansiella riskerna håller sig inom de ramar och regler som finns angivna i finanspolicyn.

Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska staden och samtliga bolag erhålla upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning.

Övriga finansiella intäkter utgörs i första hand av ersättning som tas ut i samband med att staden går i borgen. Enligt gällande regler för stadens borgenshantering ska staden vara restriktiv avseende nya borgensåtaganden. Övriga finansiella kostnader utgörs i huvudsak av kostnader för rating, syndikerat låneavtal (betalningsberedskap) och marknadsprogram samt bankavgifter. Den del av pensionsskulden som är att betrakta som en finansiell kostnad inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

Begravningsfond

Begravningsverksamheten finansieras genom en begravningsavgift. Överskott/underskott inom verksamheten avsätts centralt för balansering av resultat, som återförs till avgiftskollektivet.

Internränta

Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta i samband med budget. Staden eftersträvar en internränta som är långsiktigt stabil och som reflekterar kommunkoncernens genomsnittliga finansieringskostnad de kommande åren. Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta för 2019 till 1,0 procent, (0,8 procent 2018). Kommunfullmäktige fastställer därutöver kalkylräntan för enskilda projekt till 5,0 procent.

Räntan för markinnehav motsvarar avgäldsräntan för tomträtter, som uppgår till 3,00 procent (3,25 procent 2018). Räntan för bostadsrättsinnehav motsvarar internräntan från och med 2019. År 2018 användes avgäldsräntan.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

22. Ram för kommunkoncernens totala externa upplåning samt ram för utlåning till och borgensteckning för bolagen fastställs i Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad.
- 22.1 Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna utifrån aktuella finansiella förutsättningar.
- 22.2. Kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17:90 per skattekrona för 2019
- 22.3. Begravningsavgift utdebiteras med kronor 0:065 per skattekrona för 2019
- 22.4 Internräntan fastställs till 1,0 procent för 2019.
- 22.5. I övrigt godkänna detta förslag till budget 2019 och inriktning för 2020 och 2021 för **Finansförvaltningen**.

Förslag till budget och ägardirektiv 2019 och inriktning 2020-2021 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen ska under perioden prioritera investeringar som är nödvändiga för en snabbt växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska vara fortsatt hög med nybyggda hyresrätter till rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska 2019 påbörja minst 2 000 bostäder. Bolagskoncernen har också en viktig roll i arbetet med att möta bostadsbehovet för grupper, där kommunen har ett särskilt ansvar.

Bolagskoncernen ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt för att nå en bättre struktur när det gäller standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Detta kan aktualisera försäljningar av fastigheter av mindre strategisk vikt, vid exempelvis bytesaffärer.

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus ABs uppgifter

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar merparten av Stockholms stads aktiebolag. Stockholms Stadshus AB är moderbolaget i koncernen som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt två intressebolag.

Styrelsen för Stockholms Stadshus AB, koncernstyrelsen, ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi, däribland utvecklingen av Stockholms Framtida Avloppsrening (SFA), större hamninvesteringar och stadsutvecklingsprojekt som Söderstaden och Norra Djurgårdsstaden.

Stockholms Stadshus AB ska bidra till en översyn av stadens fastighetsbestånd. Möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder, prövas kontinuerligt.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB:s uppgifter

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. I kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning, samt att utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag. Moderbolaget följer upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser, i samverkan med stadsledningskontoret.

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- leda dotterbolagens arbete med bostadsförsörjning för prioriterade grupper
- följa dotterbolagens arbete med trygghetsskapande insatser
- säkerställa effektiva processer för en hög och jämn takt i bostadsbyggandet samt att samhällsservice planeras i tidiga skeden
- medverka i arbetet för att nå målet om 140 000 bostäder år 2010-2030, 40 000 bostäder år 2014-2020, 80 000 bostäder år 2014-2025 samt 140 000 bostäder till 2030
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen uppnår en nybyggnationstakt på minst 2 000 bostäder per år
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen ökar byggandet av hyresrätter med lägre hyror
- medverka i arbetet med att ta fram en bostadsgaranti för unga
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen bygger bostäder till prioriterade grupper, så som unga och studenter
- genom investeringar i Stockholm Film Fund fortsätta arbetet att attrahera fler filminspelningar till Stockholm

Ett klimatsmart Stockholm

- svara för koncernens övergripande arbete med att skapa ett fossilbränslefritt Stockholm år 2040
- bistå i stadens arbete för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- säkerställa att de kommunala fastighetsbolagen utvecklar metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- utveckla kommunkoncernens organisation och strategiska planering och uppföljning för en långsiktigt hållbar energi- och elförsörjning
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- följa upp arbetet med dotterbolagens avfallshantering
- säkerställa att dotterbolagen löpande prövar möjligheten till lokal elproduktion i solceller
- utveckla Stockholms fjärrvärme med utgångspunkt i att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska fasas ut och vara avvecklade senast år 2022

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- leda bolagskoncernen
- utveckla ägarstyrningen i dotterbolagen genom förstärkt uppföljningsfunktion
- delta i samordningen i tidiga skeden med berörda nämnder så att strategiska stadsutvecklingsprojekt genomförs på ett effektivt sätt
- ansvara för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag
- särskilt följa dotterbolagens ekonomi avseende bostadsbyggande och upprustning
- följa att bostadsbolagen långsiktigt ska uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer för att säkerställa en långsiktigt sund ekonomi

- i samråd med arbetsmarknadsnämnden fortsätta arbetet med att ta fram modeller och goda exempel för bolagens arbetsmarknadsinsatser
- tillsammans med kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål

Demokratiskt hållbart Stockholm

- samordna koncernens CSR-arbete
- följa dotterbolagens arbete med jämställdhet
- följa dotterbolagens arbete med antikorrupktion

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh
Tillväxt i den privata sektorn i Stockholms stad (lönesumma)	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Antal nystartade företag	24 000	24 100	24 200
Antal förmedlade bostad först och försöks- och träningslägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500	500	500
Antal tillkomna genomgångsbostäder i SHIS regi	300	350	400
Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse
Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	82 %	83 %	83 %
Antal bokade timmar i skolidrotts-hallar utanför skoltid	95 000	97 000	100 000
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	100 %	100 %	100 %
Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,12 %	0,10 %	0,08 %
Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	50 %	60 %	70 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %

Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	15	15	15
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	144 kWh/m2	140 kWh/m2	136 kWh/m2
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholms stadshus AB ska implementera pilotmodell för livscykelanalys vid nyproduktion, med särskilt fokus på val av stommaterial.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB ska för den kommande perioden initiera och fortsätta påbörjade aktiviteter för att bemöta säkerhetshot och risker.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med Stockholms Stadshus AB revidera principöverenskommelsen med bostadsbolagen från 2013 gällande nyproduktion av förskolor för att möjliggöra fortsatt utbyggnad.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal boenden efter skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska utreda hur bostadsbolagen kan utveckla och samordna arbetet och utreda en lotsfunktion i syfte att möta det lokala näringslivets behov av lokaler.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser utveckla metoder för att bidra till bostadsförsörjningen för särskilt prioriterade grupper.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med Stockholms stadshus AB, bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i syfte att intensifiera matavfallsinsamlingen och effektivisera avfallshanteringen	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska ta fram en plan för Glas-husEtt och hur miljö- och VA-information ska utvecklas för framtiden	2019-01-01	2019-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB och Stockholms Stads Parkering AB slutföra översynen av garage som arrenderas av Stockholms Stads Parkering AB med inriktningen att dessa anläggningar förs över till bolaget	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samråd med kommunstyrelsen se över ägandet samt eventuell överföring av Kulturhuset Stadsteaterns lokaler till Stockholms Stadsteater AB	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB ska anpassa stadens verksamheter till den nya dataskyddsförordningen GDPR	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsen, Stockholms Stadshus AB, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, idrottsnämnden, SISAB och Micasa ska genomföra pilotprojekt för externa inhyrningar i syfte att vidareutveckla kompetens och organisation utifrån lagen om offentlig upphandling, LOU. Nämnder och bolag har genomförandeansvar och kommunstyrelsen svarar tillsammans med Stockholms Stadshus AB för den strategiska inriktningen	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med berörda dotterbolag utveckla arbetssätt för att få in ökat antal anbud från utländska aktörer, för att effektivisera byggprocesserna	2019-01-01	2019-12-31
Utred fortsatta utvecklingsmöjligheter gällande öppet fjärrvärmesät med speciellt fokus på datacenter genom bland annat Stockholm data parks tillsammans med Stockholm business region.	2019-01-01	2019-12-31
I samarbete med Arbetsmarknadsnämnden ta fram en fördelningsnyckel till de kommunala bolagen för att fler ska anställas i Stockholmsjobb i bolagen.	2019-01-01	2019-06-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

23. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Koncernen Stockholms Stadshus AB** godkänns.

Bostadsbolagen

Gemensamt för de tre bolagen

Bolagens mål

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Bolagen utgör en stor del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt. Bolagen har också en viktig uppgift att fylla avseende positiv stads- och centrumutveckling. Detta ska ske både genom ett socialt ansvarstagande i enlighet med ägarens direktiv samt genom fysiska åtgärder. Miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiv ska tillämpas i nyproduktion, vid upprustning av befintligt bestånd och i löpande förvaltning. Bolagen ska aktivt arbeta mot segregation.

För att uppnå kommunfullmäktiges mål med nyproduktion krävs att bostadsbolagen har tillräckligt stora projektportföljer.

I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare.

Bolagens uppgift

Den omfattande bostadsbristen utgör en begränsning för både staden och stockholmarna. Takten i bostadsbyggandet behöver därför öka till en nybyggnadstakt på minst 2 000 bostäder per år och byggandet av energieffektiva hyresrätter med lägre hyror prioriteras. Stadens bostadsbolag ska särskilt intensifiera byggandet av hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga.

Bostadsbolagens val av metoder och material för upprustning, nyproduktion och energiförsörjning har en betydande inverkan på stadens mål att nå fossilbränslefri stad till år 2040. Då en betydande del av energiåtgången för en bostadsfastighet sker under produktionen behöver bolagen utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion, med särskilt fokus på val av stommaterial.

Allmännyttan har ett lagstadgat samhällsansvar att bidra till bostadsförsörjningen i staden och tillhandahålla bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Segregationen och den urbana ojämlikheten är en av vår tids stora utmaningar. Bolagen ska aktivt sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Ytterstaden ska utvecklas och en god tillgång till mötesplatser, utemiljöer, kultur och offentlig samt kommersiell service ska säkerställas i alla delar av staden.

Staden ska aktivt använda sig av sin roll som fastighetsägare. Samverkan med privata fastighetsägare ska öka. Resultatet ska stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet.

Bolagen ska utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål

Ett Stockholm som håller samman

- uppnå en nybyggnationstakt på minst 2 000 bostäder per år
- leda, utveckla och säkerställa måluppfyllelse för konceptet Stockholmshusen, med en målsättning på 3 500-5 000 lägenheter till år 2020
- fortsätta att utveckla bostäder med lägre boendekostnader, där en rimlig normhyra bedöms kunna vara högst 1 550 kronor per kvadratmeter och år i 2018 års nivå, med en målsättning på 7 000 bostäder år 2020-2030

- stärka bolagens ställning i stadsdelar där andelen allmännyttiga bostäder är låg
- bygga yteffektiva lägenheter med en varierad fördelning av lägenhetsstorlekar och vid förtätning beakta behovet av att komplettera den befintliga bebyggelsens lägenhetsstruktur
- bygga och verka för fler hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- bidra till införandet av en bostadsgaranti för unga mellan 18 och 25 år
- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- öka antalet Bostad Först-lägenheter
- säkerställa tillgången på skyddade boenden för våldsutsatta
- inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsnedsättning i samråd med berörda nämnder
- fortsätta förbättra tillgängligheten för äldre och personer med funktionsnedsättning
- tillsammans med övriga aktörer på bostadsmarknaden bidra till en mer transparent, rättvis och systematiserad hyressättning i Stockholms stad
- stärka och skapa trygga områden där bolagen är närvarande genom utveckling av centrum, socialt ansvarstagande, bättre utnyttjande av befintliga lokaler samt nyproduktion av bostäder
- verka för en feministisk stadsplanering i områden där bolagen har en stark närvar
- uppmuntra rörlighet inom det egna beståndet genom information och positiva incitament
- arbeta för att minimera antalet avhysningar
- i samarbete med Bostadsförmedlingen, stadsdelsnämnderna och socialnämnden utveckla arbetet mot oriktiga hyresförhållanden
- erbjuda möjlighet till så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar samt utreda förutsättningarna för att göra kompiskontrakt för äldre till fasta kontrakt
- utveckla samverkan mot våldbejakande extremism
- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer
- utifrån sina förutsättningar medverka till genomförande av Levande Stockholm

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta bostäder
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040, bland annat genom att öka andelen plusenergihus och passivhus
- bidra till att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- planera för säkra cykelparkeringar i befintliga och nya fastigheter
- planera för laddplatser till elbilar i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter
- intensifiera sina ansträngningar för att nå måloppfyllelsen gällande stadens energieffektiviseringsmål genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och andra utsläppsåtgärder
- välja uppvärmningsmetod vid nyproduktion eller ombyggnad utgående från ett stadsövergripande perspektiv på kraftfrågor och eleffekt
- vid nybyggnation och renovering utgå från att tak ska nyttjas, antingen med solceller eller gröna tak

- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- möjliggöra olika former av delningsekonomiska initiativ, exempelvis genom att låta bolagens hyresgäster dela på sällanköpsvaror, låd-cyklar och bilar, i syfte att bidra till en mer hållbar resursanvändning

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- låta resultatet stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet
- uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer
- samordna förvaltnings- och utvecklingsinsatser avseende teknisk infrastruktur för fiberinstallationer
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- stärka lokal närvaro och lokal utveckling tillsammans med andra kommunala aktörer i områden där bolagen har större bestånd
- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb under sommaren
- aktivt jobba med områdesutveckling och nya former för hyresgästernas deltagande
- öppna upp lokalbeståndet för föreningslivet i bostadsområdena
- använda sysselsättningsfrämjande krav som verktyg för att skapa arbetstillfällen för arbetslösa och hyresgäster i bolagets områden
- ge de boende inflytande, särskilt i samband med renoveringsarbete och erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning
- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna utveckla samverkan mot våldbejakande extremism.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal boenden efter skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska utreda hur bostadsbolagen kan utveckla och samordna arbetet och utreda en lotsfunktion i syfte att möta det lokala näringslivets behov av lokaler.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med berörda dotterbolag utveckla arbetssätt för att få in ökat antal anbud från utländska aktörer, för att effektivisera byggprocesserna.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med Stockholms stadshus AB, bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Bostadsbolagen ska utveckla livscykelanalyser och utarbeta en modell för att inkludera ett livscykelperspektiv, med särskilt fokus på val av stommaterial.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder och bolag ta fram en handlingsplan för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2019-01-01	2019-12-31

AB Svenska Bostäder

Bolagets mål

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Dotterbolaget AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av stort kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet beräknad på företagsnivå.

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- arbeta med att skapa Snabba hus, mobila hyresrätter med korta förmedlingstider riktade till unga och studenter
- arbeta för att bygga fler studentbostäder med rimlig hyra
- upprätthålla boendekvaliteten och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd
- fortsätta arbetet med att utveckla Husby centrum

AB Svenska Bostäder	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	280	265	275	300
Investeringar, mnkr	2 444	2 205	2 370	2480

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	100 %	100 %	100 %
Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller	100 %	100 %	100 %

ler stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system			
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	144 kWh/m2	140 kWh/m2	136 kWh/m2
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

AB Familjebostäder

Bolagets mål

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer
- delta i arbete med Fokus Hagsätra-Rågsved
- ta ansvar för utvecklingen av Fagersjö och involvera de boende i en fördjupad demokratisk process tillsammans med stadsdelsnämnden
- verka för byggandet av fler kollektivhus

Ägardirektiv för kommunfullmäktiges inriktningsmål *Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* finns under de gemensamma ägardirektiven för de tre bostadsbolagen.

AB Familjebostäder	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	295	303	297	294
Investeringar, mnkr	2 364	2 290	2 300	2 300

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	100 %	100 %	100 %
Antal tillkomna genomgångsbostäder i SHIS regi	250	300	300
Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen

Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m ² BOA och LOA)	144 kWh/m ²	140 kWh/m ²	136 kWh/m ²
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

AB Stockholmshem

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets mål

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, vilket bland annat innebär byggande av modulbostäder
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- i samarbete med Kulturhuset Stadsteatern utveckla kulturhusverksamheten i Skärholmen

Ägardirektiv för kommunfullmäktiges inriktningsmål *Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* finns under de gemensamma ägardirektiven för de tre bostadsbolagen.

AB Stockholmshem	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	350	340	330	330
Investeringar, mnkr	2 294	2 112	2 431	2542

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	100 %	100 %	100 %

Antal tillkomna genomgångsbostäder i SHIS regi	250	300	300
Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen

Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m ² BOA och LOA)	144 kWh/m ²	140 kWh/m ²	136 kWh/m ²
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

24. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ansvarar för att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre och personer med funktionsnedsättning, samt till av staden prioriterade grupper.

Det är angeläget att bolaget har en ledande roll i stadens äldreboendeplanering och försörjning. Plan för nybyggnad av seniorboenden anger inriktningen för det fortsatta arbetet med boendeformen.

Bolagets uppgifter

Micasa Fastigheter i Stockholm AB äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Bolaget ska skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt.

Micasa Fastigheter i Stockholm	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	117	127	137	119
Investeringar, mnkr	400	425	450	475

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- skapa fler bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, som målgruppen har råd att efterfråga, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter
- bidra till att uppfylla stadens bostadsmål för personer över 85 år
- bidra och samverka i stadens arbete med att skapa fler boenden för prioriterade grupper, såsom nyanlända
- arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i felanmälan och övrig service gentemot hyresgästerna
- delta i stadens arbete med att ytterligare stärka och snabba på utbyggnaden av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- samverka med berörda nämnder för att på kort och lång sikt säkerställa behovet av äldreboendeplatser inom staden
- tillgodose behovet av profilboende för äldre med missbruksproblematik eller med psykisk funktionsnedsättning samt för äldre hemlösa
- hyra ut lokaler och bostäder som temporärt är tomställda och som kan iordningställas med kort varsel
- verka för ökad tillgång till möteslokaler med rimliga avgifter för stadens pensionärs- och anhörigorganisationer
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp
- prioritera brandpreventivt arbete
- tillgodose behovet av korttidsboende och intressentboende med olika typer av språklig och/eller kulturell inriktning samt behovet av hbtq-boende.

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- arbeta för att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta lokaler och bostäder
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå övriga berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- medverka till att sänka stadens totala kostnader för lokaler och finna kostnadseffektiva lokallösningar
- arbeta för ökad extern medverkan i utbyggnaden av bolagets lokalbestånd
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar samt genomföra försäljningar som stärker bolagets soliditet

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- ge hyresgästerna möjlighet till inflytande över det egna boendet

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	100 %	100 %	100 %

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggsvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	144 kWh/m2	140 kWh/m2	136 kWh/m2
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh
Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
-----------	------------	-----------

Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med berörda dotterbolag medverka i i stadsdelsnämndernas lokala utveckling och särskilt prioritera trygghets-skapande insatser och åtgärder för social hållbarhet.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen, Stockholms Stadshus AB, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, idrottsnämnden, SISAB och Micasa ska genomföra pilotprojekt för externa inhyrningar i syfte att vidareutveckla kompetens och organisation utifrån lagen om offentlig upphandling, LOU. Nämnder och bolag har genomförandeansvar och kommunstyrelsen svarar tillsammans med Stadshus AB för den strategiska inriktningen.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Micasa fastigheter AB samt i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur staden kan möjliggöra för fler kollektiva boendeformer för äldre, till exempel inom boendeformen seniorboende.	2019-01-01	2019-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa fastigheter AB och i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en inventering av köken på stadens vård- och omsorgsboenden och utifrån den utvärdera möjligheten att skapa fler tillagningskök. Detta för att maten ska lagas nära de äldre och förbättra källsorteringen.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

25. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska medverka till en effektiv bostadsförmedling och förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid. Bolaget ska vara ett aktivt verktyg i den sociala bostadspolitiken, bland annat genom att integrera förmedlingen med stadens bostadspolitiska ambitioner att minska segregation. Bolaget ska bidra till nollvisionen för hemlöshet inom fem år.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska vara öppen för alla och sökande från hela länet står i kön. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna förmedla bostäder även i Stockholms arbetsmarknadsregion. Bolaget ska med sin verksamhet trygga en väl fungerande regional marknadsplats för hyresrätter. För att få tillgång till flera försöks- och träningslägenheter behöver privata fastighetsägare lämna fler lägenheter till bolaget för förmedling.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder såsom student- och seniorboenden.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	2	0	0	0
Investeringar, mnkr	1	1	0	0

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- arbeta för ett stort inflöde av lägenheter från privata fastighetsägare
- bidra i arbetet med att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- marknadsföra möjligheten att lämna in studentlägenheter för privata fastighetsägare och -förvaltare
- bidra till införandet av en bostadsgaranti för unga mellan 18 och 25 år
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter samt Bostad Först-lägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- i samarbete med socialnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag utveckla samverkan kring oriktiga hyresförhållanden
- fortsätta arbetet med att samordna och utveckla branschsamarbetet Stockholm Bygger och Stockholmsrummet i Kulturhuset
- informera om Stockholm som bostadsort, bostadsmarknaden i regionen, planerad och pågående nyproduktion samt stadens projekt inom ytterstadsarbetet
- utveckla service och tjänster mot kunderna i bostadskön
- utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för ett fortsatt inflöde av lägenheter
- tillhandahålla riktad information till äldre om bostadskön och olika boendeformer
- genom sin verksamhet bidra till och underlätta ett ökat bostadsbyggande, till exempel genom insatser vid evakuering

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- säkerställa tillgången till skyddade boenden för våldsutsatta i samarbete med bostadsbolagen
- säkerställa att antalet förturslägenheter motsvarar behovet och i samarbete med socialnämnden göra en översyn av riktlinjerna i syfte att skapa ett rättssäkert system som svarar mot utsatta gruppers behov
- utreda vilka möjligheter det finns och vilka insatser som skulle krävas för att se till att den våldsutsatta parten och inte våldsutövaren behåller kvarsittanderätten till ett hyreskontrakt, i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Antal förmedlade försöks- och träningslägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500	500	500
Antal förmedlade lägenheter till ungdomar mellan 18 och 25	Öka	Öka	Öka

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldre- och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med Stockholms stadshus AB, bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal boenden efter skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

26. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Bostadsförmedlingen i Stockholm AB** godkänns.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolagets mål

Bolaget ska ha en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av trygga skolor och förskolor och särskilt ta ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för stadens kommande behov.

SISAB har ansvar för att bidra till ökad inhyrning från externa aktörer, bland annat genom erfarenhetsutbyte med andra fastighetsägare som hyr ut lokaler till förskolor och skolor. Bolaget ska utöka samarbetet med externa aktörer, då både nyproduktion och fastighetsutveckling kan ske av andra aktörer. Möjligheten att i framtiden samäga fastigheter med andra aktörer ska utforskas.

Bolagets uppgift

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet.

SISAB	2018	2019	2020	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	0	18	22	30
Investeringar, mnkr	3 200	2 600	3 300	3 600

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- bedriva aktiv fastighetsutveckling
- söka efter och vid behov förvärva fastigheter eller lokaler som kan omvandlas till förskole- och skollokaler, i egen regi eller i samverkan med externa intressenter
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer där det bedöms nödvändigt utifrån utbildningsnämndens och stadsdelsnämndernas prioriteringar och beställningar
- i samarbete med idrottsnämnden och utbildningsnämnden verka för att idrottshallar i största möjliga mån ska planeras vid skolor
- fortsätta att delta i utbildningsnämndens arbete för att Stockholms skolgårdar bättre kan rustas för att främja idrott och rörelseinriktad lek i syfte att tillvarata lektytor på skolgårdar på bästa sätt, med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor
- fortsätta samarbeta med utbildningsnämnden och idrottsnämnden för att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle i idrottsnämndens bokningssystem
- tillgängliggöra samtliga nybyggda fullstora skolidrottshallar för idrottslivet via idrottsnämndens bokningssystem
- delta i SAMS-arbetet, både för grundskola- och gymnasieskola
- vid nybyggnationsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras (samma tomt), detta ske genom att förskolan är helt integrerad i skolbyggnaden.
- ansvara för paviljongetableringar för att säkra behovet av elevplatser
- utreda möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renoveringar och att nya förskole- och skollokaler byggs
- samverka med stadsdelarna i en genomgripande kartläggning av behovet av förskolelokaler, utifrån arbetsmodellen i Skärholmen
- i samarbete med utbildningsnämnden utreda hur mindre skolor kan samarbeta för att bli ekonomiskt hållbara F-9-skolor, med skolorna i Rinkeby som pilot

- i samarbete med andra nämnder och bolag öka tryggheten i anslutning till förskole- och skolgårdar, t.ex. genom förbättrad belysning
- arbeta för elevers trygghet med särskilt fokus på hygienrummens utformning samt hela och rena skoltoiletter
- förebygga klotter och annan skadegörelse samt sanera och åtgärda skyndsamt
- arbeta tillsammans med trafiknämnden för säkra skolvägar

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta med energieffektivisering och förnybar energi i befintligt bestånd och vid nyproduktion
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder.
- verka för en giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum
- arbeta för att tillgodose en god inomhus- och utomhusmiljö avseende ljud, ljus och luftkvalitet
- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- se över möjligheterna att installera solenergi eller plantera grönska på skolbyggnaders tak och fasader
- vid nybyggnation projektera utifrån krav på att certifiera förskolor och skolor med motsvarande Miljöbyggnad, lägst med nivå silver
- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta lokaler
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå övriga berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- arbeta för ökad extern medverkan i skol- och förskoleutbyggnad
- ansvara för inhyrningar gentemot externa aktörer av pedagogiska lokaler och i förekommande fall tillkommande idrottsfunktion
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar, varvid stadens fastighets- och lokalpolicy ska beaktas

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	100 %	100 %	100 %
Antal bokade timmar i skolidrotts-hallar utanför skoltid	95 000	97 000	100 000
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggsvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60 %	70 %	80 %

Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh
Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen, Stockholms Stadshus AB, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, idrottsnämnden, SISAB och Micasa ska genomföra pilotprojekt för externa inhyrningar i syfte att vidareutveckla kompetens och organisation utifrån lagen om offentlig upphandling, LOU. Nämnder och bolag har genomförandeansvar och kommunstyrelsen svarar tillsammans med Stockholms Stadshus AB för den strategiska inriktningen	2019-01-01	2019-12-31
SISAB ska tillsammans med stadsdelsnämnderna göra en genomgripande kartläggning av behovet av förskolelokaler, utifrån arbetsmodellen i Skärholmen	2019-01-01	2019-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att öka tillgången till utbildad förskolepersonal genom att starta en ny yrkeshögskoleutbildning i Stockholm	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

27. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Skolfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Ägardirektiv för 2019-2021

Bolagets mål

Stockholm Vatten och Avfall AB ska med fortsatt tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm och ombesörja avloppshantering av god kvalitet med så liten miljöpåverkan som möjligt. Bolaget ska arbeta för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshantering utan att miljöbelastningen ökar.

Bolaget ska medverka till en effektiv och hållbar avfallshantering och återvinning i staden för att uppnå målet om resurseffektiva kretslopp.

Avgifterna för allmänna vattentjänster ska sättas på en nivå som motsvarar och säkerställer en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, det vill säga för säker dricks-vatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

Bolaget ska värna om befintliga kunder och partners i regionen och även sträva efter nya samarbeten då bolaget har en god kapacitet och förmåga att tillhandahålla VA-tjänster även utanför kommungränsen

Bolagets uppgifter

Bolaget levererar dricksvatten och renar avloppsvatten i Stockholms stad och Huddinge kommun, samt ansvarar för avfallshanteringen i Stockholms stad. Bolagets ansvar omfattar också att äga och sköta ledningsnäten för vatten och avlopp, samt pumpstationer och vattenreservoarer i Stockholm och Huddinge. Bolaget ska även driva stadens miljöstationer och ansvara för Stockholms återvinningscentraler.

Ägardirektiv 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar utifrån behov av teknisk infrastruktur

Ett klimatsmart Stockholm

- stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i syfte att intensifiera matavfallsinsamlingen och effektivisera avfallshanteringen
- arbeta för att minska stadens sårbarhet på kort och lång sikt i ett klimat i förändring och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning
- arbeta för att säkra stadens långsiktiga dricksvattenförsörjning
- arbeta för ökad informationsspridning med syftet att alla stockholmare ska förstå och delta i stadens arbete för en bättre miljö inom vatten och avfall
- långsiktigt minska klimatpåverkan genom att effektivisera energikrävande processer och minska utsläpp av klimatgaser från verksamheten
- delta i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för rent vatten för att uppnå god ekologisk och kemisk status
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensifiera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin
- arbeta förebyggande med att förhindra översvämningar i byggnader vid häftiga skyfall

- följa och stimulera utvecklingen av miljöanpassade och kostnadseffektiva åtgärder inom avfallsområdet
- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor för att öka återvinningsgraden och uppmuntra återbruk
- uppföra, utveckla och äga infrastrukturen för en sorteringsanläggning för matavfallsinsamling i Högdalen
- verka för ökad biogasproduktion
- säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler samt undersöka möjligheterna att öppna ytterligare stadsnära sådana
- informera om möjligheterna till återbruk och återvinning vid de mobila återvinningscentralerna
- ansvara för driften av GlashusEtt som center för information om stadens miljö- och klimatarbete
- ansvara för sopsugsanläggningar på stadens mark i nyproduktionsområden
- intensifiera ansträngningarna för att nå stadens energieffektiviseringsmål genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och andra utsläppsminskande åtgärder
- bistå kommunstyrelsens arbete med att ta fram förslag och genomföra åtgärder för att möta ett förändrat klimat
- tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden utgå från riktlinjerna och åtgärdsområdet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer
- i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan i avtal, för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- delta i stadens digitaliseringsarbete och i samverkansavtalet med KTH
- bidra till stadens arbete med En smart och uppkopplad stad
- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- arbeta med att utveckla kommunikation, service och tillgänglighet gentemot brukare och kund
- utveckla lösningar för kunder att följa och minimera sina avfallsmängder och förenkla tillgång till tjänster hos bolaget
- göra en översyn av stadens avfallshantering med fokus på rutiner vid upphandling och övergång av kontrakt, driftsformer och krishantering i syfte att öka kvalitet och driftsäkerhet

Stockholm Vatten och Avfall AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	63	99	51	29
Investeringar, mnkr	2 328	3 186	3 360	3 886

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %

Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,12 %	0,10 %	0,08 %
Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	50 %	60 %	70 %
Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	15	15	15
Mängden hushållsavfall per person	468 kg/pers	466 kg/pers	464 kg/pers
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i syfte att intensifiera matavfallsinsamlingen och effektivisera avfallshanteringen	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska ta fram en plan för Glashuset och hur miljö- och VA-information ska utvecklas för framtiden.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

28. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholm Vatten och Avfall AB** godkänns.

Stockholms Hamn AB

Stockholms hamnar utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en viktig roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera och vara ett föredöme för ett miljövänligt transportarbete. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya hamnen i Norvik.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att målen i färdplanen för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Att minska utsläppen från fartyg som ligger i hamn i staden är därför angeläget.

Stockholms Hamn AB har i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen utrett möjliga alternativ för oljeverksamheten vid Loudden. De nuvarande arrendeaftalen gäller till och med år 2019. Det fortsatta arbetet ska inriktas på långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar med fokus på modern stadsutveckling.

Bolagets uppgifter

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling och hållbara tillväxt.

Stockholms Hamn AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	90	92	48	32
Investeringar, mnkr	1 173	1 154	546	135

Ägardirektiv 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- arbeta med och leda utveckling och upprustningen av stadens innerstadskajer med målet att dessa ska vara en del av den levande stadsmiljön
- medverka för att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- genom en revidering av kajstrategin arbeta för att Stockholms inre kajer ska vara en del av den levande stadsmiljön och användas som tilläggsplatser och för rekreation samtidigt sjöfartens behov säkerställs
- I samverkan med exploateringsnämnden påbörja planeringen för framtida utveckling av Masthamnen
- utvärdera projektet ”Bo på båt” och redovisa möjlig utveckling av projektet

Ett klimatsmart Stockholm

- säkerställa och utveckla goda förutsättningar för en klimatsmart och tillförlitlig varuförsörjning via sjöfarten till regionen
- arbeta vidare med förslaget att utveckla de miljödifferenterade hamnavgifterna med en differentiering även för koldioxidutsläpp
- beakta effekter av ett förändrat klimat i utveckling av verksamheten
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder

- i möjligaste mån elansluta färjor och kryssningsfartyg i hamn, för att minska luftföroreningar och buller
- delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar
- samverka med landstingets planering för utökat kollektivt resande på stadens vatten
- verka för kraftigt ökade möjligheter för järnvägstransporter från och till hamnarna
- utreda vilka åtgärder som bör genomföras för att bidra till en utveckling mot fossilbränslefri sjöfart

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- skapa goda förutsättningar för att kryssningstrafiken fortsatt ska kunna utvecklas och vara en del av tillväxten för regionen genom att tillsammans med Stockholm Business Region AB bidra till besöksnäringen
- fortsätta arbetet med att utveckla och förädla bolagets fastigheter samt effektivisera driften av byggnader och anläggningar
- samordna och finansiera stadens fortsatta medverkan i ÅF Offshore race, Stockholm Gotland runt

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggsvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholms Hamn AB ska utreda förutsättningarna för att sjöfarten kan utvecklas vid Stadsgården och Masthamnen och samtidigt skapa en levande stadsmiljö vid vattnet.	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm Business Region AB ska tillsammans med Stockholms Hamnar, trafiknämnden och exploateringsnämnden utarbeta förslag till hållbar utveckling för en växande besöksnäring	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

29. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholms Hamn AB** godkänns.

AB Stokab

Stokab ska fortsätta utveckla stamnätsinfrastrukturen, inklusive noder och knutpunkter, för att klara den framtida ökade generella efterfrågan och garantera tillgången på konkurrensneutral svartfiber. Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet skapar förutsättningar för klimatsmarta lösningar och att digital delaktighet kan ske i hela staden, vilket sker i takt med efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav. Framväxten av en allt mer uppkopplad värld kombinerat med 5G, förväntas också leda till ett behov av en mer utbyggd digital infrastruktur.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt och säkert fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för IT-utvecklingen i regionen.

AB Stokab	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	230	230	230	230
Investeringar, mnkr	200	200	200	200

Ägardirektiv 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- ansvara för utbyggnaden av fiberinfrastrukturen till strategiska områden, nyproduktion och i alla delar av staden för skapande av lika förutsättningar till digital delaktighet i hela staden

Ett klimatsmart Stockholm

- genom ett utbyggt fibernät säkerställa förutsättningarna för stadens och näringslivets digitaliseringsarbete och därigenom möjliggöra klimatsmarta lösningar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- utveckla bolagets processer utifrån en förbättrad service och flexibilitet i förhållande till kunderna

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

30. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **AB Stokab** godkänns.

Stockholms Stads Parkerings AB

Bolagets mål

Stockholm Parkerings anläggningar ska leda till minskad gatuparkering i befintliga områden samt verka för att parkeringskapacitet utnyttjas optimalt. Garagen ska också möta behoven i nya stadsutvecklingsområden. I syfte att stimulera användningen av el-bilar ska laddningsmöjligheter installeras i bolagets anläggningar.

Bolagets uppgift

Bolaget bygger och driver parkeringsanläggningar som verkar på den kommersiella marknaden samt anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet.

Stockholms Stads Parkerings AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	95	105	95	85
Investeringar, mnkr	250	418	550	363

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- fortsätta att arbeta med att öka trygghet och trivsel för kunderna
- tillgodose behovet av ett ökat antal parkeringsplatser för infart och utfart, bland annat genom samverkan med exploateringsnämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner

Ett klimatsmart Stockholm

- avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, bidra till hållbar mobilitet och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över
- initiera förslag till nya parkeringsgarage för att möjliggöra en minskning av gatuparkeringarna och stödja framkomligheten i staden
- arbeta med hållbar mobilitet där cykel och parkeringsplatser för bilpool i attraktiva lägen är en integrerad del
- fortsätta utbyggnaden av laddningsmöjligheter i bolagets anläggningar samt se över möjligheterna att inrätta ladd gator på nya ytor som arrenderas från trafikenämnden
- skapa fler cykelparkeringsplatser som en integrerad del i en mobilitetslösning
- ansvara för byggande och drift av cykelgarage i bolagets parkeringsgarage
- delta i stadens planarbete för att möjliggöra en minskning av antalet gatuparkeringar och öka andelen parkeringar på tomtmark

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	100 %	100 %
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Fastighetsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB och Stockholms Stads Parkerings AB slutföra översynen av garage som arrenderas av Stockholms Stads Parkerings AB med inriktningen att dessa anläggningar förs över till bolaget.(3.1)	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

31. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholms Stads Parkerings AB** godkänns.

Stockholms Stadsteater AB

Kulturhuset Stadsteatern ska vara en angelägenhet för alla stockholmare med yttrandefrihet och den konstnärliga friheten som grund. Verksamheten är och ska fortsatt vara en mötesplats för olika röster, möjliggöra konstnärligt mod och utveckling samt vara tillgänglig för alla, oavsett ekonomi, bakgrund och identitet. Denna inställning genom-syrar verksamheten och har legat till grund för att Kulturhuset vid Sergels torg av många uppfattas som Stockholms självklara mittpunkt med de senaste årens såväl be-söks- som kritikersuccéer som följd.

Under tiden huset nu renoveras skapas en unik möjlighet att sprida Kulturhuset Stads-teaterns verksamhet ytterligare. Genom de samarbeten och den omfattande verksamhet som planeras över hela staden, även vid Sergels torg, kommer verksamheten kunna eta-blera nya kontakter och en ny publik med målet att dessa följa med när verksamheten flyttar tillbaka till nyrenoverade och moderna lokaler.

Bolagets uppgifter

Kulturhuset Stadsteatern ska erbjuda verksamhet i form av teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik, debatt och annan kulturell produktion. Bolaget ansvarar också för stadens fristadsprogram som innefattar två platser.

Stockholms Stadsteater AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	-363	-363	-390	-390
Investeringar, mnkr	11	70	40	12

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget*

Ett Stockholm som håller samman

- fortsätta arbeta för att engagera barn och ungdom i bolagets verksamheter
- fortsätta arbeta för att tillgängliggöra produktionerna för personer med funktionsnedsättning
- utveckla Kulturhusverksamheten i Skärholmen och Vällingby
- fortsätta att utveckla bolagets profilbibliotek som självklara arenor för läsfrämjande och läslust för alla åldrar
- Utveckla och säkerställa helhetsperspektivet i respektive byggnad vid Sergels torg där verksamheter ska samspela gentemot besökarna gällande service och öppettider tillsammans med fastighetsnämnden

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortsätta säkerställa en stabil självfinansieringsgrad

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsatt vidta åtgärder för att nå nya grupper
- fortsätta utveckla park- och kretsteatern

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kultuinstitutioner	82 %	83 %	83 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

32. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholms Stadsteater AB** godkänns.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad. Utveckling och modernisering av bolagets äldre arenor som Ericsson Globe och Annexet är under utredning.

Bolagets uppgifter

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ska tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	-110	-118	-148	-160
Investeringar, mnkr	35	69	201	258

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för bra evenemangsutbud bestående av bland annat konserter, sport, kultur- och familjeaktiviteter
- bolaget ska delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- fortsätta att tillsammans med evenemangsbolaget Stockholm Live AB arbeta för ökad trygghet och säkerhet
- bolaget ska delta i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta med energieffektivisering och förnyelsebar energi

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- tillsammans med Stockholm Business Region stärka Stockholms attraktionskraft inom evenemang

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta arbeta med evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförbara system	100 %	100 %	100 %
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 650 MWh	4 400 MWh

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholms Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Bolagets mål

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och drivs av människors innovationsförmåga och kreativitet. Stockholm har ett diversifierat näringsliv vilket ger en stabil grund för fortsatt tillväxt och hög sysselsättning. Det skapar möjligheter för ökad välfärd och service till stadens invånare. Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet. Stockholm Business Region AB fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av näringslivets behov. Bolaget ska främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evenemang till Stockholm.

Staden marknadsförs tillsammans med övriga aktörer genom budskapet Stockholm – the Capital of Scandinavia. I marknadsföringen ska det kreativa, öppna, hållbara och jämställda i Stockholm lyftas fram.

Stora sportarrangemang är en central del av att skapa en attraktiv stad som lockar människor från hela världen att besöka Stockholm. Genom en riktad satsning tillsammans med andra berörda nämnder och bolag ska Stockholm ta fram en konkret färdplan för att vara redo att arrangera OS och Paralympics 2026.

Bolaget ska stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, detta bland annat genom investeringar i Stockholm Film Fund.

Det regionala samarbetet inom näringslivsfrågor fortsätter inom Stockholm Business Alliance. Syftet med partnerskapet är att arbeta tillsammans över kommungränserna i regionen för att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft.

Det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med stadsdelsnämnderna och särskilt gäller det arbetet med stöd och nyföretagande bland kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska särskilt följa stadens utveckling som nod för startup-företag. Inom utvecklingsområdena Järva och Söderort riktas insatser för att skapa förutsättningar för nya investeringar och etableringar för att på så sätt bidra till ökad tillväxt. Detta för att nå målet om en välbalanserad blandning av arbetsplatser och bostäder i stadens alla delar.

Bolagets uppgift

Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet. En annan viktig uppgift är att stödja berörda nämnder i arbetet med att förbättra samarbetet med stadens företag kring stadens myndighetsutövning.

Stockholm Business Region AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	-5	0	0	0
Investeringar, mnkr	0	0	0	2

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- främja Stockholm som en av Europas mest öppna och kreativa städer

- samarbeta med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen och stödja dem i deras arbete med det lokala näringslivet
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla dialogen i samverkan med näringslivet för att ta tillvara engagemang som finns för att bidra till en socialt hållbar utveckling och integration, särskilt genom besöksnäringen
- främja socialt företagande genom kunskapsspridning
- bidra till stadens arbete med digitalisering och sakernas internet
- stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, i samarbete med kulturnämnden
- I samverkan med kulturnämnden fortsätta arbetet att främja Stockholms filmindustri i linje med stadens filmstrategi.
- I syfte att attrahera fler filminspelningar tillsammans med Stadshus AB fortsätta stadens investeringar i Stockholm Film Fund
- Samverkan med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd fortsätta driva och utveckla pilotprojektet i Årsta partihallar och genom denna utarbeta en samordningsmodell för stadens arbete med företagsområden
- Tillsammans med Kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna förstärka kompetensen och samordningen för att stärka stödet till det lokala näringslivet i staden.
- Tillsammans med Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.
- Tillsammans med andra berörda nämnder och bolag ta fram en färdplan för OS och Paralympics 2026

Ett klimatsmart Stockholm

- vid stöd till evenemang arbeta med ett miljöperspektiv
- stärka Stockholms ställning som klimatsmart konferensstad
- Tillsammans med Stadshus AB utreda fortsatta utvecklingsmöjligheter gällande öppen fjärrvärmenät med speciellt fokus på datacenter genom bland annat Stockholm data parks

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm
- bidra till regionens fortsatta tillväxt och sysselsättning
- marknadsföra Stockholm internationellt för att attrahera människor och investeringar till regionen
- i samarbete med berörda nämnder arbeta för utveckling av områden där stadens nämnder och bolagsstyrelser kan göra mest nytta och ge störst positiv effekt för företaget i Stockholm
- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholmsregionen
- tillhandahålla och utveckla en sammanhållen lots- och servicefunktion gentemot företag
- Tillsammans med Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.
- bidra till Stockholms internationella tillgänglighet genom bl.a. Connect Sweden
- utveckla besöksdestinationen Stockholm tillsammans med näringslivet
- stärka samarbetet med de övriga kommunerna i länet kring besöksnäringens utveckling
- i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys

- fortsätta samordna arbetet med etablering av serverhallar, speciellt med fokus på interaktion med fjärrvärme i samarbete med Stockholm Exergis satsning Öppen fjärrvärme
- Ta fram handlingsplan för möjligheten till en effektiv och snabb avveckling av Bromma flygplats med fokus på bibehållen konkurrenskraft

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- främja företagande av kvinnor med utländsk bakgrund
- vid stöd till evenemang arbeta med ett jämställdhetsperspektiv

Kommunfullmäktiges indikatorer

Indikator	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021
Tillväxt i den privata sektorn i Stockholms stad (lönesumma)	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Antal nystartade företag	24 000	24 100	24 200
Ökning av antalet arbetsplatser i ytterstaden	tas fram av styrelse	tas fram av styrelse	tas fram av styrelse

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholm Business Region AB ska tillsammans med Stockholms Hamnar, trafiknämnden och exploateringsnämnden utarbeta förslag till hållbar utveckling för en växande besöksnäring	2019-01-01	2019-12-31
Stockholm stadshus AB ska utred fortsatta utvecklingsmöjligheter gällande öppet fjärrvärmenät med speciellt fokus på datacenter genom bland annat Stockholm data parks tillsammans med Stockholm business region.	2019-01-01	2019-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

34. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholms Business Region AB** godkänns.

S:t Erik Försäkrings AB

Bolaget ska svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Bolagets uppgift

Bolaget ska förmedla försäkringslösningar och minimera kommunkoncernens försäkringskostnader.

S:t Erik Försäkrings AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	1	1	1	1
Investeringar, mnkr	0	0	0	0

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolagsstyrelser

Ett klimatsmart Stockholm

- beakta effekter av ett klimat i förändring

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- medverka och teckna samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolagsstyrelser har behov av. Bolaget ska optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar, i förhållande till fastslagen risknivå

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

35. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **S:t Eriks Försäkrings AB** godkänns.

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolaget har som mål att tillhandahålla kostnadseffektiva pensionslösningar och stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i pensionsfrågor.

Bolagets uppgift

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionsskuld.

S:t Erik Livförsäkring AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	45	45	46	45
Investeringar, mnkr	9	0	0	0

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena realt

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

36. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **S:t Eriks Livförsäkrings AB** godkänns.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolaget ska fortsätta löpande pröva förslag till förvärv av fastigheter i syfte att främja stadens långsiktiga bostadsförsörjning. Under perioden inriktas verksamheten på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser.

S:t Erik Markutveckling AB	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansnetto, mnkr	34	53	51	58
Investeringar, mnkr	100	80	282	32

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett Stockholm som håller samman

- i större utsträckning pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling
- i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

37. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **S:t Erik Markutveckling AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Mässans evenemang ska vara socialt och etiskt försvarbara. Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Bolaget ska arbeta aktivt med stadens miljöprogram.

Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket "The Capital of Scandinavia".

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och genomföra mässor, kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Stockholms Stadshus AB äger 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB och Stockholms Handelskammare äger 49,6 procent av aktierna.

Ägardirektiv för 2019-2021

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta arbetet med en strategisk plan för verksamheten så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- strategiskt bidra till att utveckla Stockholm som turist- och besöksdestination i samarbete med Stockholm Business Region

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

38. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Mässfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Stockholm Exergi Holding AB

Bolagets mål

Verksamheten i Stockholm Exergi AB ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljöprofil. Stockholm Exergi Holding AB ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme. Bolaget ska ha en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Hjorthagen ska minska successivt med ambitionen att vara avvecklade helt senast år 2022. Stockholm Exergis värme, kyl- och elproduktion ska, i linje med stadens strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm, fullt ut vara baserad på återvunna och förnybara insatsvaror till senast 2040.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag för att främja framkomligheten.

Bolagets uppgifter

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige, samt annan därmed förenlig verksamhet. Stockholm Exergi Holding AB är holdingbolaget till Stockholm Exergi AB. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Ägardirektiv för 2019-2021

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm

Ett klimatsmart Stockholm

- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- arbeta efter målsättningen att KVV6 ska avvecklas år 2022
- arbeta för att förverkliga planerna för ett nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad
- Stockholm Exergi ska tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall samarbeta om hur produktionen av biokol kan skalas upp.
- Styrelsen för Stockholm Exergi ska fördjupa den egna utredningen om biogen koldioxidavskiljning och lagring med sikte på en pilotanläggning i drift senast år 2025.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonominyttan

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

39. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Stockholm Exergi Holding AB** godkänns.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Förbundet ska fullfölja medlemskommunernas uppgifter inom lagstiftningarna:

- lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
- lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning och söttningsverksamhet samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Det som ligger kvar på medlemskommunerna är samordningen för det totala arbetet enligt lagstiftningen.

Medlemskommunerna kan därutöver teckna särskild överenskommelse om att förbundet kan biträda kommunen i den omfattning som önskas inom lagstiftningsområdena:

- lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- plan- och bygglagen (1987:10)
- övrig lagstiftning eller tjänsteområde där kommunalförbundet besitter särskild kompetens

SSBF är juridiskt sett ett eget kommunalförbund med egen organisation och uppföljning som leds av en förbundsledning. Ledningen består av elva ledamöter och elva ersättare från medlemskommunerna, varav Stockholms stad har två ordinarie ledamöter och två ersättare. Som stöd till förbundsledningen finns ett beredningsorgan samt samrådsgrupper med representation från medlemskommunerna. Beredningsorganet utgörs av kommundirektörer från respektive medlemskommun och ska ha särskilt fokus på styrning av ekonomi och verksamhet. Förbundets budget ska endast kunna beslutas av ledningen efter beredning av kommundirektörerna. Samrådsgrupperna är ekonomichefsforum och säkerhetschefsförum.

Syftet med inrättandet av SSBF var att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. Detta kan ske genom att förbundet ger förutsättningar för flera samordningsfördelar såsom ledningsfunktion, mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser. En målsättning för förbundet är att skapa förutsättningar för samverkan med angränsande förbund för att på sikt kunna ingå i ett regionalt brandförsvaret.

Medel för avgiften till Storstockholms brandförsvaret finns inom Kommunstyrelsen m.m. anslag för "Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar". Medlemsavgiften för år 2019 beräknas till 396,4 mnkr. Långsiktigt ska kostnaderna i förbundet sänkas.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

40. Socialdemokraternas förslag till mål och ägardirektiv för 2019–2021 för **Storstockholms brandförsvar** godkänns.

SHIS Bostäder – Stiftelse hotellhem i Stockholm

SHIS Bostäder är Stockholms stads bostadssociala resurs. SHIS Bostäder har kommunfullmäktiges uppdrag att tillhandahålla bostäder åt personer som, av olika skäl, inte har tillträde till den ordinarie bostadsmarknaden. Lägenheterna förmedlas som genomgångsbostad med korttidskontrakt, dels via stadens socialtjänst, dels via Bostadsförmedlingen i Stockholm. SHIS Bostäder har även stadens uppdrag att tillhandahålla tillfälliga bostäder åt nyanlända stockholmare. SHIS grundades 1963 och verksamheten utgår ifrån den stadga som kommunfullmäktige fastställde år 1970 (Kfs. 1970:43). Efter en genomgripande utredning om SHIS verksamhet gav kommunfullmäktige 1996 SHIS sitt nuvarande uppdrag som lyder:

"Stiftelsen har till ändamål att i samarbete med Stockholms nämnder med socialtjänstansvar dels tillhandahålla genomgångsbostäder för personer som av sociala och/eller ekonomiska skäl är i behov av tillfällig bostad, dels erbjuda en mer varaktig bostad med visst boendestöd för personer med sociala problem samt bedriva annan därmed sammanhängande och förenlig verksamhet. För fullgörande av detta bostadssociala uppdrag förhyr och äger stiftelsen för verksamheten lämpliga fastigheter. Vid urval av hyresgästerna till ungdomsbostäder förutsättes att bostadssökande ungdom under 25 år prioriteras."

SHIS angelägenheter handhas av en styrelse bestående av fem ledamöter och tre suppleanter. Styrelsen utses av kommunfullmäktige och har det yttersta ansvaret för SHIS verksamhet.

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

Resultatbudget

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Verksamhetens intäkter	8 474,3	8 454,4	-19,9
Verksamhetens kostnader (-)	-50 823,8	-51 363,4	-539,6
Avskrivningar (-)	-1 412,7	-1 412,7	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-619,6	-499,6	120,0
Prestationsreserv	-653,9	-655,3	-1,4
Pensionsavgifter (-)	-1 320,6	-1 320,6	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-46 356,3	-46 797,2	-440,9
Skatter	48 889,2	49 330,1	440,9
Begravningsavgift	180,1	180,1	0,0
Inkomstutjämnning	-3 936,7	-3 936,7	0,0
Kostnadsutjämnning	-739,4	-739,4	0,0
Regleringspost	421,6	421,6	0,0
Generellt statsbidrag	231,6	231,6	0,0
Införandebidrag	0,0	0,0	0,0
Fastighetsavgift	1 208,1	1 208,1	0,0
LSS-utjämnning	-1 448,9	-1 448,9	0,0
Finansiellt resultat (inkl. avgifter bank och pg)	56,2	56,2	0,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 500,0	1 500,0	0,0
Utdelning AB Fortum Värme Holding	0,0	0,0	0,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-5,4	-5,4	0,0
Summa finansiering	46 356,4	46 797,3	440,9
Resultat efter avskrivning, skatt och finansiella poster	0,1	0,1	0,0
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

Investeringsplan

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (X)	Avvikelse mellan förslagen
Utgifter (-)	-8 491,0	-8 841,0	- 350,0
Inkomster	965,0	965,0	0,0
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 400,0	- 300,0	100,0
Nettoinvesteringar (-)	-7 926,0	-8 176,0	- 250,0
Finansiering investeringsplan			
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	0,0
Avskrivningar	1 412,7	1 412,7	0,0
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	0,0
upplåningsbehov	6 313,2	6 563,2	250,0
Summa finansiering investeringsplan	7 926,0	8 176,0	250,0
Netto	0,0	0,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och socialdemokraternas förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 376,6	-1 313,6	63,0
Revisorskollegiet	-29,4	-29,4	0,0
Servicenämnden	0,0	-1,0	-1,0
Valnämnden	-50,3	-50,3	0,0
Stadsdelsnämnderna	-20 996,8	-21 327,2	-330,4
Arbetsmarknadsnämnden	-849,3	-881,3	-32,0
Exploateringsnämnden	2 549,6	2 545,6	-4,0
Fastighetsnämnden	867,3	866,3	-1,0
Idrottsnämnden	-710,5	-728,8	-18,3
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-914,9	-956,3	-41,4
stadsarkivet	-73,7	-74,7	-1,0
Kyrkogårdsnämnden	-146,2	-146,2	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-110,8	-111,1	-0,3
Socialnämnden	-1 293,4	-1 302,4	-9,0
Stadsbyggnadsnämnden	-166,0	-173,0	-7,0
Trafiknämnden	106,4	90,4	-16,0
Utbildningsnämnden	-18 918,4	-19 077,9	-159,5
Äldrenämnden	-179,3	-179,3	0,0
Överförmyndarnämnden	-57,2	-58,8	-1,6
SUMMA	-42 349,5	-42 909,0	-559,5
Avskrivningar (-)	-1 412,7	-1 412,7	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-619,6	-499,6	120,0
Prestationsreserv	-653,9	-655,3	-1,4
Pensionsavgifter (-)	-1 320,6	-1 320,6	0,0
TOTALT	-46 356,3	-46 797,2	-440,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och socialdemokraternas förslag till budget

KOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 423,2	-1 360,2	63,0
Revisorskollegiet	-32,0	-32,0	0,0
Servicenämnden	0,0	-1,0	-1,0
Valnämnden	-50,3	-50,3	0,0
Stadsdelsnämnderna	-21 674,8	-21 986,8	-312,0
Arbetsmarknadsnämnden	-1 081,6	-1 113,6	-32,0
Exploateringsnämnden	-114,6	-118,6	-4,0
Fastighetsnämnden	-528,2	-529,2	-1,0
Idrottsnämnden	-973,4	-991,7	-18,3
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-1 004,8	-1 044,7	-39,9
stadsarkivet	-103,4	-104,4	-1,0
Kyrkogårdsnämnden	-174,7	-174,7	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-206,9	-207,2	-0,3
Socialnämnden	-1 691,2	-1 700,2	-9,0
Stadsbyggnadsnämnden	-442,6	-449,6	-7,0
Trafiknämnden	-1 567,3	-1 583,3	-16,0
Utbildningsnämnden	-19 513,3	-19 672,8	-159,5
Äldrenämnden	-184,3	-184,3	0,0
Överförmyndarnämnden	-57,2	-58,8	-1,6
SUMMA	-50 823,8	-51 363,4	-539,6

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och socialdemokraternas förslag till budget

INTÄKTER

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	46,6	46,6	0,0
Revisorskollegiet	2,6	2,6	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	678,0	659,6	-18,4
Arbetsmarknadsnämnden	232,3	232,3	0,0
Exploateringsnämnden	2 664,2	2 664,2	0,0
Fastighetsnämnden	1 395,5	1 395,5	0,0
Idrottsnämnden	262,9	262,9	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	89,9	88,4	-1,5
stadsarkivet	29,7	29,7	0,0
Kyrkogårdsnämnden	28,5	28,5	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	96,1	96,1	0,0
Socialnämnden	397,8	397,8	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	276,6	276,6	0,0
Trafiknämnden	1 673,7	1 673,7	0,0
Utbildningsnämnden	594,9	594,9	0,0
Äldrenämnden	5,0	5,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	8 474,3	8 454,4	-19,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och socialdemokraternas förslag till budget

INVESTERINGSUTGIFTER

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-2,0	-2,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	-1,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-225,0	-225,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	-4,0	-4,0	0,0
Exploateringsnämnden	-4 000,0	-4 000,0	0,0
Fastighetsnämnden	-2 720,0	-2 870,0	-150,0
Idrottsnämnden	-47,8	-47,8	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-17,3	-17,3	0,0
stadsarkivet	-1,0	-1,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-182,6	-182,6	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-1,3	-1,3	0,0
Socialnämnden	-3,0	-3,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	-3,0	-3,0	0,0
Trafiknämnden	-1 145,0	-1 345,0	-200,0
Utbildningsnämnden	-135,0	-135,0	0,0
Äldrenämnden	-2,9	-2,9	0,0
Överförmyndarnämnden	-0,1	-0,1	0,0
SUMMA	-8 491,0	-8 841,0	-350,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och socialdemokraternas förslag till budget

INVESTERINGSINKOMSTER

Mnkr	Förslag till budget 2019 KS	Förslag till budget 2019 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	0,0	0,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	850,0	850,0	0,0
Fastighetsnämnden	0,0	0,0	0,0
Idrottsnämnden	0,0	0,0	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	0,0	0,0	0,0
stadsarkivet	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	0,0	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Trafiknämnden	115,0	115,0	0,0
Utbildningsnämnden	0,0	0,0	0,0
Äldrenämnden	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	965,0	965,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kommunstyrelsen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
------	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-1 423,2

46,6

Minskade kostnader för:

Minskade konsultkostnader och ökad generell effektivisering

96,5

Ingen utredning om nedgrävd Centralbro, införande av servicegaranti, registrering och kartläggning av familjehem, "vuxenpeng", "fler fristående aktörer inom stadens jobbtorg", "kulturpeng", kulturstödsreform samt pengsystem inom familjerådgivning mm. Ingen uppdatering av program för upphandling och inköp samt ingen revidering av vision 2040.

13,0

Ökade kostnader för:

Säkerhetsprojekt - ordningsvakter - trygghetsjour

-30,0

Fler i heltid - kompetens och bemanning

-1,0

Förstärkt näringslivsarbete och lokalt stöd till nyföretagande

-5,0

Informationsinsatser om Stockholm som förvaltningskommun (finska, samiska och meänkieli)

-0,5

Stadsgemensamt arbete för att utveckla infrastruktur och bostadsplanering i Stockholmsregionen. Främst med syfte på att utveckla Arlanda flygplats, omvandla Bromma flygplats till stadsutvecklingsområde, inleda förhandlingar med staten om förskottering av tunnelbaneutbyggnad i syfte att tidigarelägga byggstart samt medverka i arbetet att tidigarelägga tvärförbindelse Södertörn

-5,0

Stadsgemensamt arbete för att arbeta fram en handlingsplan för klimatneutral byggsektor fram till 2040

-2,0

Etablerande av trygghetskontor. I första skedet på Medborgarplatsen och Stureplan

-3,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-1 360,2

46,6

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-2,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-2,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Revisorskollegiet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
------	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-32,0

2,6

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-32,0

2,6

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Servicenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	0,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Stöd till nämnder och styrelser i arbetet med att ta fram arbetsrättsliga villkor i nivå med kollektivavtal i upphandlingar i syfte att öka kvalitet och trygga anställningar	-1,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-1,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-1,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-1,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
------	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-50,3

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-50,3

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Arbetsmarknadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-1 081,6	232,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ingen utredning för "vuxenpeng" eller om förutsättningar för fler fristående aktörer inom stadens jobbtorg mm	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fler Stockholmsjobb	-15,0	
Fler nyanlända i jobb genom etableringsinsatser	-8,0	
Fler inriktningar inom yrkesutbildning och Sfi	-7,0	
Matchning av personer med funktionsnedsättning	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-1 113,6	232,3

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Arbetsmarknadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-4,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-4,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Exploateringsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
------	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-114,6

2 664,2

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Fler markanvisningar för att klara höga bostadsmål

-4,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-118,6

2 664,2

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-4 000,0

850,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-4 000,0

850,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Fastighetsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-528,2	1 395,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad investeringsvolym, idrott	-1,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
 Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-529,2	1 395,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Fastighetsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-2 720,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökad ram idrottsinvesteringar

-100,0

Klimatinvesteringar direkt ut till nämnderna i stället för i CM4

-50,0

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-2 870,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Idrottsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-973,4	262,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Utökat öppethållande helger och lov	-3,3	
Höjt föreningsstöd	-7,0	
Sänkt simskoleavgift och satsning på "Vän med vatten"	-8,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
 Socialdemokraternas förslag till budget 2019	 -991,7	 262,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Idrottsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-47,8

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-47,8

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-1 004,8	89,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ingen utredning av införandet av "kulturpeng" och ingen utredning om "kulturstödsreform" mm. Inget nytt kulturpolitiskt handlingsprogram.	4,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Samlingslokaler och visningsmöjligheter för film	-4,0	
500 nya elevplatser El Sistema	-10,0	
Utökat kursutbud och fler platser Kulturskolan	-8,0	
Utökad lov- och helgundervisning på kulturskolan	-5,0	
Upprustning och utveckling av stadens bibliotek samt fler Rum för barn	-8,0	
Fortsatt infasning av ökat ateljéstöd	-2,9	
Offentlig konst	-2,0	
Muralmålningar	-2,0	
Folkbildning för unga	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Inga avgiftshöjningar i kulturskolan		-1,5
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-1 044,7	88,4

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-17,3

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-17,3

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kulturnämnden: stadsarkivet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-103,4	29,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad tillgänglighet	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-104,4	29,7

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kulturnämnden: stadsarkivet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-1,0

0,0

Minskade utgifter för (-):

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-1,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kyrkogårdsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
------	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-174,7

28,5

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-174,7

28,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-182,6

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-182,6

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-206,9	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ingen utredning om flytande papperskorgar	1,0	
Miljöbilsarbete, enligt plan	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Förbättrad vattenkvalitet	-1,3	
Samordna arbetet för minskad klimateffekt av mat	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-207,2	96,1

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-1,3

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-1,3

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Socialnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-1 691,2	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Kompetensnivå stadsövergripande arbete	3,0	
Ingen utredning om införandet av ett pengsystem för familjerådgivning	0,5	
Fler fältassistenter flyttas till och utökas på SDN barn, kultur och fritid	3,5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Sociala insatsgrupper permanentas och avhopparverksamhet finns i hela staden	-7,0	
Fler genomgångsbostäder med fokus på målgrupperna våldsutsatta, äldre i hemlöshet och barnfamiljer med osäker bostadssituation	-9,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-1 700,2	397,8

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-3,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-3,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsbyggnadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-442,6	276,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Inget projekt för byggaktörsdrivna detaljplaner	1,5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad byggproduktion	-6,0	
Social hållbarhet	-2,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-449,6	276,6

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-3,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-3,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Trafiknämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-1 567,3	1 673,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Utvärderingsfunktion	1,5	
Växande Stockholm	1,5	
Förstärkt synpunktshantering	2,0	
Samspelskampanj, enligt plan		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad framkomlighet	-10,0	
Ökad renhållning	-10,0	
Tidigarelagda investeringar i framkomlighet	-1,0	
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-1 583,3	1 673,7

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Trafiknämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-1 145,0	115,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Klimatinvesteringar direkt ut till nämnder, i stället för i CM4</i>	-100,0	
<i>Tidigarelagda investeringar för ökad framkomlighet</i>	-100,0	
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
 Socialdemokraternas förslag till budget 2019	 -1 345,0	 115,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Utbildningsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-19 513,3	594,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ingen utredning av nyligen beslutade organisationen för barnomsorg på obekväm arbetstid. Ingen utredning avseende att införa "kulturpeng" mm.	1,5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Centralt elevhälsostöd till förskoleverksamheten	-2	
Pedagogikcollege	-2	
Öppna upp skollokaler till föreningsliv och civilsamhälle	-3	
Implementering av CSI-strategin	-15	
Lönetillägg för lärare i grundskolor med högt socioekonomiskt index	-15,6	
Satsning lärarassistenter och studiepedagoger, fördelas inom grundskolans och grundsärskolans grundschablon	-33	
Ökad personaltäthet i Fritidshem genom ökad schablon	-20,5	
Ökad schablon, fritidsklubb	-0,9	
Höjd förskoleschablon	-28,9	
Fler specialpedagoger i förskoleverksamheten, fördelas inom schablon	-11,5	
Förstärkningsteam för att underlätta vikarieersättning i förskolan, fördelas inom schablon	-17,4	
Avvisande av besparingen på socioekonomiskt tillägg, höjt socioekonomiskt tilläggsbelopp motsvarande schablonökningen.	-9,6	
Fler barn i förskolan, t.ex. introduktionsförskolor	-1,6	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-19 672,8	594,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-135,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-135,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-184,3	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ingen utredning om tillfälliga hemtjänstmottagare i Stockholm. Ingen utredning om "profilhemtjänst". Ingen utredning syftande till att återinföra lotteri som ickevalsalternativ i hemtjänsten mm. Ingen kartläggning avseende så kallade fixartjänster.	4,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Tryggt mottagande i hemmet	-2,0	
Personal- och kompetensförsörjning i äldreomsorgen	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-184,3	5,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Investeringar

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-2,9

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-2,9

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Överförmyndarnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-57,2	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Inget effektiviseringskrav	-0,6	
Utbildningsinsatser till gode män	-1,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
 Socialdemokraternas förslag till budget 2019	 -58,8	 0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Överförmyndarnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	-0,1	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-0,1	0,0

Stadsdelsnämnder

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Mkr	Finansborgarrådets förslag 2019		Socialdemokraternas förslag 2019		Avvikelse		Avvikelse
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Föreskoleverksamhet	-5 494,9	355,2	-5 627,5	355,2	-132,6	0,0	-132,6
Verksamhet för barn, kultur och fritid	-499,2	0,0	-551,2	0,0	-52,0	0,0	-52,0
Äldreomsorg	-7 934,9	224,5	-8 003,3	206,1	-68,4	-18,4	-86,8
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-3 927,1	2,0	-3 972,1	2,0	-45,0	0,0	-45,0
Individ- och familjeomsorg (exkl. ekonomiskt bistånd)	-2 224,8	36,9	-2 234,8	36,9	-10,0	0,0	-10,0
Stadsmiljöverksamhet	-207,7	0,0	-207,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Ekonomiskt bistånd	-1 160,9	32,0	-1 150,9	32,0	10,0	0,0	10,0
Arbetsmarknadsåtgärder	-225,3	27,4	-239,3	27,4	-14,0	0,0	-14,0
Summa stadsdelsnämnd	-21 674,8	678,0	-21 986,8	659,6	-312,0	-18,4	-330,4

Mkr	Finansborgarrådets förslag 2019		Socialdemokraternas förslag 2019		Avvikelse		Avvikelse
	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Netto
Investeringsplan							
Inventarier och maskiner	-30,0	0,0	-30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-195,0	0,0	-195,0	0,0	0,0	0,0	0,0
totalt	-225,0	0,0	-225,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-5 494,9

355,2

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ökad personaltäthet förskolan genom höjd schablon -47,2

Fler specialpedagoger i förskoleverksamheten, fördelas inom schablon -18,9

Förstärkningsteam för att underlätta vikarieersättning i förskolan,
fördelas inom schablon -28,3

Avvisande av besparingen på socioekonomiskt tillägg, höjt
socioekonomiskt tilläggsbelopp motsvarande schablonökningen. -25,2

Fler barn i förskolan, t. ex. introduktionsförskolor -13,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-5 627,5

355,2

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-499,2

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Fler fältassistenter för ökad trygghet

-10,0

Fler fritidsgårdar med utökat öppethållande och bredare utbud

-14,0

Stadsdelarnas arbete för att främja den lokala identiteten, gemenskap

samt trygghet och utveckling.

-28,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-551,2

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-7 934,9

224,5

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Aktivitetscenter och mötesplatser

-36,0

Trygg hemgång - hemgångsteam i hela staden

-18,0

Höjd schablon i hemtjänsten

-14,4

Ökade/minskade intäkter för:

Avgiftshöjningar enbart i nivå med KPI

-18,4

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-8 003,3

206,1

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-3 927,1	2,0
----------	-----

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Höjd schablon

-45,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-3 972,1	2,0
----------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-2 224,8

36,9

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Garanti för skyddade boende

-5,0

Hembesöksprogram till förstagångsföräldrar i ytterstaden

-5,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-2 234,8

36,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-207,7

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-207,7

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
-----	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-195,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för (-):

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-195,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Inventarier och maskiner

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
-----	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-30,0	0,0
-------	-----

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för (-):

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-30,0	0,0
-------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-1 160,9

32,0

Minskade kostnader för:

Minskade kostnader till följd av fler Stockholmsjobb och fler arbetsmarknadspolitiska insatser

10,0

Ökade kostnader för (-):

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-1 150,9

32,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2019

-225,3

27,4

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Fler feriearbeten och Stockholmsjobb

-14,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

-239,3

27,4

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Finansförvaltning: Skatter och övriga finansiella intäkter

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Netto
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019, skatter	48 889,2
Förändring av skattesats (17:74) :	
0,16 kr	440,9
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	
Skatter	49 330,1
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019, begravningsavgifter	180,1
Förändring av skattesats (0:065) :	
0,000 kr	0,0
(-) = ökade kostnader/minskade intäkter	
Skatter	180,1
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019, Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	56,2
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	56,2
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019, övriga finansiella intäkter (utdelning).	1 500,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	
Övr. finansiella intäkter	1 500,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2019

Central medelsreserv

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Kostnader
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019	Oförutsedda behov	Prestations-reserv
	-619,6	-653,9
Uppgifter avseende ordningsvakter, aktivitetscenter, introduktionsförskolor och trygg hemgång budgeteras direkt i ansvariga nämnder. Sociala investeringar tillförs CM	120,0	
Ökade schabloner		-1,4
Socialdemokraternas förslag till budget 2019	-499,6	-655,3
	Utgifter	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2019		-400,0
Del av klimatmiljarden (150 mnkr) budgeteras direkt i Trafik- och Fastighetsnämnderna för att en ökad andel ska användas. 100 miljoner kvar i CM för fördelning efter ansökan.		100,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2019		-300,0

Investeringsstrategi

Bakgrund

Investeringsstrategin har arbetats fram i flera steg och är ett viktigt styrdokument med anledning av stadens tillväxttakt. Staden har satt en hög ambitionsnivå med bostadsmålet 140 000 nya bostäder till år 2030 med målsättningen att hälften av det som byggs ska vara hyresrätter, har bostadsåtaganden i samband med tunnelbanans utbyggnad samt satsar på ökade investeringar i miljö, kunskap och välfärd. Detta ökar kravet på prioriteringar i investeringsverksamheten och kostnadsmedvetenhet i projekten, med fokus på att begränsa investeringsutgifterna.

Syfte

Investeringsstrategins syfte är att med utgångspunkt i stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen och stadens inriktningsmål, och med hänsyn tagen till de finansiella förutsättningarna, ge vägledning för investeringsprioriteringar i syfte att förverkliga ett jämlikt och hållbart Stockholm. Investeringsstrategin utgör ett steg mellan långsiktiga ambitioner och investeringsplaner. Investeringsstrategin syftar också till att öka samordningen och styrningen av stadens investeringsverksamhet, samt säkerställa att investeringsverksamheten bedrivs i enlighet med principen om god ekonomisk hushållning.

Utgångspunkter

Staden har en mycket hög tillväxttakt vilket ställer stora krav på prioriteringar såväl inom stadens investeringsverksamhet men också inom den löpande driften då investeringstakten avspeglas i ökade drifts- och kapitalkostnader. Det är av största vikt att de investeringskalkyler som upprättas i samband med investeringsbeslut också beaktar framtida driftskostnader.

Bostäder och infrastruktur är prioriterade investeringskategorier. Ett socialt värdeskapande perspektiv ska genomsyra planering och genomförande av stadens stadsutvecklingsprojekt. Med prioriterad investeringskategori som bostäder och infrastruktur följer att staden måste satsa på investeringar i skolor samt i idrott och kultur. Stockholm behöver även höja ambitionerna för en hållbar omställning syftande till minskad klimatpåverkan genom att bygga in gröna lösningar som till exempel ekosystemtjänster i nya stadsmiljöer. Därför kommer investeringar i energieffektiviseringar och lösningar med låg klimatpåverkan att prioriteras inom samtliga kategorier.

I samband med beslut om nya investeringar, så kallade strategiska investeringar, ska omfattningen av stadens befintliga reinvesteringsbehov lyftas fram och utgöra en viktig beslutsparameter för fastställande av det totala investeringsutrymmet. I samband med beslut om nya investeringar ska även en jämställdhetsanalys ingå i beslutsunderlaget för enskilda projekt och i långsiktiga prioriteringar och planer.

Vidare innebär överenskommelsen om en utbyggd tunnelbana att en större satsning på söderort bör göras. Cirka 40 000 bostäder ska byggas i tunnelbanans influensområde från Gullmarsplan till Hagsätra, Farsta strand och Skarpnäck.

Huvudteman

Investeringsstrategin delas in i sex huvudteman:

1. Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar
2. Ekonomisk hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt
3. Investeringskategorier
4. Investeringstyper och finansiering
5. Finansiella nyckeltal
6. Styrning och uppföljning

Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar

Stadens växande befolkning är en grundläggande utmaning för framtiden. Takten i bostadsbyggandet måste hållas hög och staden kommer att bli tätare. I Stockholms stad planeras för 140 000 nya bostäder till år 2030. Till 2020 ska 40 000 bostäder produceras och till 2025 ska 80 000 bostäder produceras i Stockholm. Bostadsmålet är det mål som därför ska prioriteras högst och som bedöms kommer utgöra störst andel av stadens totala nettoutgifter framöver. En växande region i form av ökad befolkning och ökad takt i bostadsbyggande kräver också investeringar i infrastruktur och framkomlighetsåtgärder. Exempel på sådana åtgärder är utbyggnad av kollektivtrafik, åtgärder för att skapa goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik samt vägar. Det är viktigt att den långsiktiga planeringen för investeringar i samhällsservice såsom utbildning, kultur och idrott följer den demografiska utvecklingen.

Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Stockholms klimatutsläpp från uppvärmning och trafik ska minska och andelen förnybar energi öka. Investeringar i energieffektivisering ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras.

Ekonomiskt hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt

Lönsamheten i exploateringarna är avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med då stadens finansiella resurser är begränsade. Staden måste därför begränsa mängden projekt där utgifter för markförvärv, evakuering, marksanering, överdäckningar och särskilda infrastrukturåtgärder blir alltför omfattande. För projekt med hög nettoexploateringsutgift per producerad lägenhet ska alternativa kalkyler med mindre omfattande investeringsåtgärder tas fram, oavsett lönsamhetsgrad.

Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär också god hushållning eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas. Med krav på bibehållen god projektekonomi kommer det att innebära ökade krav på anpassning av utgiftssidan i exploateringsprojekt. Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma såväl investeringsutgift som lönsamhetspotential i projekten.

Stadens fortsatta satsning på en tät, yteffektiv och hållbar stad med en utbyggnad i goda kollektivtrafiklägen eller där kollektivtrafik planeras har goda förutsättningar att resultera i lönsamma projekt. Det är samtidigt viktigt att staden strävar efter att säkerställa goda intäkter från de markvärden som skapas genom planläggningen för vissa av de områden där omvandlingspotentialen (från oattraktiv till attraktiv boendemiljö) är stor. Ett socialt värdeskapande perspektiv ska genomsyra planering och genomförande av stadens stadsutvecklingsprojekt. Staden bör noga studera vilka stadskvaliteter som genererar attraktivitet för att med större precision beräkna intäktsidan i exploateringsprojekt.

Investeringskategorier

Bostäder

Investeringar för att skapa byggbar mark för nya bostäder är den investeringskategori som staden fortsatt, inom tidsramen för investeringsstrategin, kommer att avsätta stora resurser för. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas.

Infrastruktur

Investeringar i gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Det ger förutsättningar för ökad framkomlighet, en bättre miljö och mindre klimatpåverkan.

Förskola och skola

Det är viktigt att staden har god beredskap för att den demografiska utvecklingen växlar över tid och att den långsiktiga planeringen för stadsutveckling och ny samhällsservice utvecklas. Ökningen av antalet yngre barn innebär ett ökat behov av förskolor och skolor. Samtidigt har Stockholm under de senaste åren inte klarat att investera i takt med de ökande behoven. Under de närmaste åren kommer antalet

elever i Stockholms grundskolor fortsätta att öka markant. De demografiska förändringarna kommer att leda till omfattande behov av nya lokaler. Staden behöver därför bedriva en aktiv fastighetsutveckling för att hitta nya kreativa sätt att göra kloka investeringar.

Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, är stadens bolag som äger och förvaltar merparten av Stockholms förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Bolagets investeringar påverkar stadens förvaltningssektor genom förändrade lokalkostnader. Det är därför viktigt för investeringsplaneringen att underlag för prioriteringar tas fram med en gemensam lägesbild och under samordnade former med beställande nämnder; det vill säga stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden. SISAB ska bedriva en aktiv fastighetsutveckling som kan innebära både förvärv, försäljningar och samägande med andra aktörer.

Idrott

Idrottsinvesteringarna de kommande åren kan delas in i två huvudgrupper

- reinvestering i befintliga idrottsanläggningar
- nybyggnation och utveckling av idrottsanläggningar

Ambitionen ska vara att sprida investeringar i idrottsanläggningarna geografiskt samt följa översiktsplanens intentioner att stärka fokusområden, strategiska samband, stadsdelsutvecklingsområden och att skapa mötesplatser. Som ett resultat av långvarigt eftersatta investeringar i idrottsanläggningar kommer volymen de kommande åren att behöva öka. Planering av nya idrottsanläggningar ska ske i samverkan med stadens bostadsplanering och skolplanering i syfte att uppnå en effektivare användning av stadens idrottssalar och idrottshallar.

Kultur

Stadens kulturanläggningar bör ses som en samlad resurs för stadens invånare. Investeringar i kulturanläggningarna ska spridas geografiskt, bidra till att stärka kulturlivet också i ytterstaden samt följa intentionerna i översiktsplanen att stärka stadsdelsutvecklingsområden och att skapa mötesplatser.

Kommersiella lokaler

För att skapa en attraktiv region krävs att staden har en långsiktig beredskap för ett ökat behov av lokaler. I den växande regionen bedöms antalet arbetsplatser i staden öka markant till år 2030. I denna planering måste arbetsplatser planeras på ett sådant sätt att det möjliggör ett varierat utbud av arbetsplatser i hela Stockholm. Det är viktigt att antalet arbetsplatser planeras ur ett helhetsperspektiv.

Planeringen för arbetsplatser är särskilt viktig för utveckling av ytterstaden, framförallt i söderort. Här vill staden vända den historiskt negativa trenden att antalet arbetsplatser inte ökat i takt med antalet bostäder. Detta ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Den övergripande strategin för arbetsplatser utgörs av *Översiktsplan för Stockholms stad* tillsammans med *Investeringsstrategin*. I styrgruppsarbetet för större stadsutvecklingsprojekt ska dessa särskilt beakta stadens mål för arbetsplatsetablering. Nämnderna svarar för att uppföljning av antalet nya arbetsplatser sker inom ramen för sin verksamhetsplanering.

Staden ska endast i undantagsfall investera i nya renodlade kontorslokaler. Kontorshyresmarknaden är en väletablerad marknad som kan erbjuda effektiva kontorslokaler till marknadsmässiga hyror.

Staden, genom fastighetsnämnden, investerar också i större verksamhetsutvecklingsprojekt i samband med fastighetsnämndens uppdrag att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler för stadens hyresgäster (samt i vissa fall externa såsom stadens saluhallar) samt att bibehålla och utveckla fastighetsvärdena.

Omsorg

Efterfrågan på vård- och omsorgsboenden i staden kommer att öka på 2020-talet. De skiftande behoven ställer fortsatt krav på samplanering mellan stadsdelsnämnderna, inte minst när det gäller boendeplanering. Micasa Fastigheter i Stockholm AB är stadens bolag som äger och förvaltar vård- och omsorgsboenden, trygghetsboende samt seniorbostäder, och vars investeringar påverkar stadens förvaltningssektor.

Park- och grönområden

Grönare Stockholm - Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden är tillsammans med översiktsplanen vägledande i stadens arbete med att tillgodose behov av parker, grönområden och ekosystemtjänster. Inriktningen i stadens översiktsplan är att kvaliteter i parker och grönområden ska förstärkas i samband med att staden förtätas. Funktionerna i den ekologiska infrastrukturen ska behållas och förstärkningar av svaga avsnitt ska prövas. Möjligheter till mångfunktionella ytor ska tas tillvara.

Trygghetsinvesteringar

Att människor känner trygghet i vår stad är en grundläggande del av stadens uppgift. Därför initierade kommunstyrelsen 2018 inrättandet av en trygghetsfond för att stimulera investeringar i den fysiska miljön syftande till ökad trygghet. Fonden har visat sig vara framgångsrik i att en mängd större projekt kunnat genomföras utifrån inte minst de lokala nämndernas önskemål. Medel har reserverats för 2018 samt 2019 till följd av beslut i kommunfullmäktige. Det finns, givet det positiva utfallet skäl att förlänga insatsen åtminstone till 2021. Kommunstyrelsen ska också pröva om denna investeringskategori ska permanentas med ett eget anslag.

Investeringstyper och finansiering

Stadens investeringar kan delas upp i två huvudtyper; strategiska investeringar (nyinvesteringar) och ersättningsinvesteringar (reinvesteringar). *Strategiska investeringar* är framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag. *Ersättningsinvesteringar* är sådana investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta. Den största andelen av stadens investeringar planeras och genomförs för att skapa byggbar mark för nya bostäder, och är följaktligen av strategisk art. Investeringar i övrig infrastruktur bedöms vara av såväl strategisk som ersättningsart.

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden även medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt.

Ersättningsinvesteringar/reinvesteringar

Reinvesteringsbehovet bedöms öka under den kommande tioårsperioden och även fortsatt fram till år 2030. Det är nödvändigt att successivt upprusta gatuytor, broar, tunnlar, parker, byggnader och idrottsanläggningar.

För att säkerställa funktionen och bevara värdet på stadens anläggningar och byggnader ska underhållsplaner och reinvesteringsprogram finnas. Planeringen av ersättningsinvesteringar ska utgöra en del av stadens långsiktiga investeringsplanering. Ersättningsinvesteringar ska i första hand finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Strategiska investeringar

En stor del av stadens strategiska investeringar genomförs inom ramen för exploateringsprojekt i syfte att bygga bostäder. Exploateringsprojekten ska i huvudsak vara lönsamma. Det innebär att kalkylen för ett exploateringsprojekt i normalfallet ska bära investeringsutgifterna för den infrastruktur och det behov av kommunal service i form av till exempel förskolor, skolor och idrottsanläggningar som uppstår som en direkt konsekvens av bostadsprojektet.

Översiktsplanen pekar ut ett antal fokusområden i ytterstaden dit stadens investeringar och planeringsresurser ska riktas för att få igång mer omfattande bostadsbyggande och stadsutveckling än vad som vore möjligt med nuvarande marknadsförutsättningar. I den mån investeringsutgifterna inte kan finansieras av inkomster från försäljning av mark eller andra tillgångar kommer de att finansieras med ökad upplåning, vilket får till följd att stadens kostnader för investeringarna ökar. Beslut om sådana projekt ska föregås av en behovs- och lönsamhetsanalys av exploateringsnämndens beslutade och planerade projekt.

Medfinansiering

I syfte att uppnå stadens inriktningsmål har staden prioriterat att medfinansiera statliga infrastrukturprojekt. Utbetalningarna till medfinansiering minskar det kassaflöde som finns att tillgå för finansiering av stadens egna investeringar men har prioriterats då de ansetts stärka regionens funktionssätt och långsiktiga tillväxt. I syfte att tidigare lägga exempelvis tunnelbaneutbyggnaden kan det finnas goda skäl att även framgent bidra med exempelvis förskottering.

En finansiell förutsättning för stadens medfinansiering av statlig och regional infrastruktur är att den i princip kan ske med egna medel. Utbetalningarna bör finansieras ur en avsättning av överskott från tidigare år. Så har exempelvis skett vad gäller stadens åtaganden inom ramen för Sverigeförhandlingen. Mot bakgrund av stadens ökande investeringsvolym kan staden långsiktigt behöva låta överskott i större utsträckning stärka det egna kapitalet och soliditeten, och finansiera stadens egna investeringar.

Finansiella nyckeltal

Ovan har beskrivits hur finansieringen av de olika investeringstyperna förutses ske. I och med att det egengenererade kassaflödet i första hand reserveras för reinvesteringar och medfinansiering kommer upplåning att behöva ske för de strategiska investeringar som inte kan finansieras med försäljningsinkomster, eller försäljning av andra anläggningstillgångar. Upplåning kan vara ett alternativ för lönsamma investeringar, där avkastningen/hyresintäkter kan finansiera amortering och räntekostnad. För att investeringsverksamheten ska vara förenlig med kraven på god ekonomisk hushållning, behöver förutom kravet på lönsamhet även andra finansiella nyckeltal beaktas.

Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel (egenfinansieringsgrad). Investeringsstrategin definierar därför även en målsättning för hur de olika investeringstyperna ska finansieras.

Kommunfullmäktige har beslutat att kommunkoncernens och stadens soliditet långsiktigt ska uppgå till lägst 34 procent, och att stadens kapitalkostnader får uppgå till maximalt 7 procent av nettodriftskostnaderna. Investeringsstrategin har kompletterats med nyckeltalet "egenfinansieringsgrad" för styrning och uppföljning av investeringsverksamhetens finansiering. Nyckeltalet "avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning" har introducerats för att möjliggöra en sammanhållen uppföljning för kommunkoncernens investeringsverksamhet, inklusive bolagen.

Soliditet

Kommunfullmäktige har fastställt ett långsiktigt mål för stadens soliditet på 34 procent. Det innebär att 34 procent av de totala tillgångarna ska finansieras med eget kapital. En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad och på sikt låneutrymme är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Egenfinansieringsgrad

Många av stadens investeringar, till exempel i gator, parker, skolor och idrottsanläggningar, ger ingen ekonomisk avkastning. Lånefinansiering av dessa investeringar innebär ökade räntekostnader som inte direkt möts av ökade intäkter. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader. I den mån kassaflödet från den löpande verksamheten inte räcker för att finansiera reinvesteringar i verksamhetsfastigheter och infrastruktur, kan staden behöva budgetera/generera ett högre resultat för att öka egenfinansieringsgraden.

Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader

Kommunfullmäktige har beslutat att kapitalkostnaderna (avskrivningar och internränta) får uppgå till maximalt 7 procent av stadens nettodriftskostnader. Syftet med nyckeltalet är att säkerställa att investeringsverksamheten inte begränsar budgetutrymmet för övrig verksamhet. Nyckeltalet kompletteras av nyckeltalet nedan, som mäter avskrivningar och verkligt räntenetto i förhållande till omsättning.

Avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning

Detta kompletterande nyckeltal mäter hur stor del av verksamhetens intäkter, skatteintäkter och generella statsbidrag som tas i anspråk för att bära kostnaderna för avskrivningar och ränta. En fördel med nyckeltalet är att det även kan användas för uppföljning av bolagens, och därmed kommunkoncernens, samlade investeringsverksamhet.

Styrning och uppföljning

Arbetet med att implementera investeringsstrategin berör främst exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden samt de kommunala bolagen Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). I samband med budget och verksamhetsplanering lämnar dessa nämnder och bolagsstyrelser in prioriteringsunderlag genom stadens gemensamma beslutsstöd. Genom beslutsstödet samlas, kategoriseras och prioriteras investeringarna utifrån ett antal beslutskriterier. Vidare görs en beskrivning av investeringsportföljen utifrån stadens verksamhetsmål, hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt samt investeringskategorier och investeringstyper. Stadens investeringsstrategi utgör underlag för att ta fram berörda nämnders och bolagsstyrelserns investeringsplaner.

Stadsledningskontoret har ett samordningsansvar för berörda nämnders och bolagsstyrelserns investeringar och ansvarar för en aggregerad sammanställning och övergripande förvaltning av stadens investeringsportfölj. Stadens investeringsstrategi och översiktsplanens stadsbyggnadsmål och strategier följs årligen upp och vid behov justeras prioriteringar och åtgärdsprogram. Genom gemensamma forum för dialog med berörda nämnder och bolagsstyrelser under ledning av stadsledningskontoret skapas ett underlag för samlad prioritering av investeringar.

Stadsutvecklingsprojekt i de fokusområden och strategiska samband som pekas ut i översiktsplanen är särskilt viktiga, varför särskilda styrgrupper inrättas med en tydlig styrning och uppföljning kring vilka effekter som ska uppnås. Kommunstyrelsen ansvarar för initieringen av fokusprojekten och att organisera styrningen av dessa. Stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsarbete ska vara utgångspunkt i analysen av de lokala behoven.

Stadens berörda nämnder och bolagsstyrelser ska i linje med stadens övergripande investeringsstrategi ha ett stort fokus på att uppnå kostnadseffektivitet och god ekonomisk hushållning i samtliga investeringsprojekt. I samband med mycket stora investeringsprojekt bör stadens vedertagna projektkalkylering kompletteras med alternativa kalkyl- och riskhanteringsmetoder, såsom till exempel den så kallade *successivprincipen*¹.

Ansvar för uppföljningen ligger generellt hos den nämnd/bolagsstyrelse som genomför investeringsprojektet men större investeringar följs upp i särskild ordning av stadsledningskontoret i enlighet med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av investeringar och andra stora projekt. Staden har definierat ett antal stadsövergripande projekt som "Koncernprojekt". Koncernprojekt ska omfatta

¹ Successivprincipen är en metod för helhetsbedömning av projekt med avseende på tids- och kostnadsramar där både risker och möjligheter värderas inkluderat projektmiljöns omvärldsfaktorer. Successivmetoden innebär således att osäkerheter identifieras och värderas. Syftet med analyserna är att få fram en tillförlitlig bedömning/prognos av projektets slutliga kostnad inklusive eventuella hot och möjligheter. Metoden består av flera moment och inleds med att ta fram en underlagskalkyl. Det mest centrala momentet är den efterföljande osäkerhetsanalysen som utförs i en tvärsammansatt grupp och över förvaltningsgränserna i det fall investeringsprojektet är av stadsövergripande karaktär. Gruppanalysen genomförs i syfte att kvalitetssäkra och riskvärdera kalkylen

samtliga investeringar som ingår i ett investeringsbeslut oavsett vilken nämnd/bolagsstyrelse som kommer att genomföra investeringsprojektet. Stadsledningskontoret anger de koncernprojekt för vilka en särskild uppföljning ska lämnas till kommunstyrelsen.

Stadsledningskontoret följer upp de ovan redovisade finansiella nyckeltalen och rapporterar i samband med bokslut.